

צ'יבזטי מוזהר"ן

קמא

דף יח: יט: כ:.

עם

ביאור חברותא
ללימוד בעיון

תורה יד

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(הי"מ שמו שמוח)

תורה אור
קבלת ח (יד) יש הכל אשר
נעשה על הארץ אשר יש
צדיקים אשר מגיע אליהם
כמעשה הרשעים ויש רשעים
שמגיע אליהם כמעשה
הצדיקים אמתו ישגם זה
הכל:
תהלים פט (טו) אשרי העם
יודעי תרועת יקום באור
פניו יתלבנו:
תהלים צט (ד) ועו פלך
משפט אהב אהב אהב כוננת
מישרים משפט וצדקה בעקב
אתה עשית:
קבלת ח (א) מי הפקדם ומי
יודע פשר דבר חכמת אדם
אמרי פניו ועו פניו ישגא:
קבלת ו (ט) טוב נראה
עצים מתקלף נפש גם זה
הכל ורעות רוח:
ישעיהו מ (ה) ונגלה כבוד
יקום וראו כל פשר יתרו כי
פי יקום דברי:
משלי יא (ל) פרי צדיק עץ
חיים וקלח נפשות חכם:
דברים כז תצא כג (כד)
מוצא שפתיו תשרו ופשוט
פאשר נדרת ליקום אליו:
נדרה אשר נדרת בפיו:
ישעיהו מה (כג) בי נשבעתי
צא טפי צדקה דבר ולא
ישבו כי לי תקיע כל בדר
תשבע כל לשון:

עד דחוינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא, היינו שגרמנו זוגא עלאה. **מרבעתא,** זה בחי' זווה, כמ"ש **ארחי ורבעי** [א]. שכונתא נקראת בשעת זווה כוכבא זוטא, כמובא בוזהר (בלק דף קצא ע"א) [ב] איתעבידת נקודה זעירא מנו רחימתא כדין אתהכרא בבעלה ע"ש : **וזהו כמבזר יארבעין גריווא ביורא דחרדלא,** כמובא בוזהר (פינחס דף רמט ע"ב) [ג] האי חיה כד איתעכרא אסתמת ולא יכולת לאולדא עד דאתיא נחש ונשיך בערייתא כדין אתפתחת ונפיק מינה דמא והוא' שתית לדמא. וזה בחי' ביורא דחרדלא היינו בחי' שפת דם כחרדל [ד] דנפיק מינה מחמת הנשיכה בבית הזרע. ביורא פי' רשעי בית זרע. ואח"כ אולידת, וההולדה הוואת היא התורה כנ"ל. והתורה הוואת היא הולכת דרך ארבעים יום, היינו בחי' שאר חיותא שהם ארבעים, עשרה לכל סטר, כמובא שם (בדף הנ"ל). וזה בחי' ארבעין גריווא, בחי' ארבעין חיותא, שהם ארבעים יום של התורה [ה]: **ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא,** י"ב (קבלת ח) **יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע עליהם כמעשה הרשעים וכו',** וע"י ההכל הזה רבים נתפקרו [ז], שרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו [ח]. ואי דלינן הרבה נפשות, אזי בוודאי הוה מקלינן לשון קולא [ט], מהבלא מהכל הזה, ולא היה הכל הזה כ"כ קשה על העולם : **ורמיא גלא קלא לחברתה, חברתי, מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפתיה, וניתי אנא וניחרביה.** היינו כשאח"כ, כשכל אלו הנפשות הזורים מעיבור הנ"ל, וע"י הכלליות נתוסף בהם אהבה זה לזה. ואז מעוררים [י] אלו לאלו, ואומרים זה לזה, ומוזכרין זה את זה. אחי, שמא שבקת איוה מדה בעולם הזה, שעדיין היא "מושלת עליך, ואין אתה יכול להתגבר עליה : **וניתי אנא וניחרביה.**" היינו אסייע לך, לכלות את המדה הוואת ממך. והשיב לו, **פוק חזי גבורתא דמרך** [יא], שהוא החכם הנ"ל. **ראה כמה כחו גדול, דאפי' כמלא הוואת דהלא לית דעבר,** פי' כ"רשעי אפי' כמלא רוחב החוטם לא יכולתי לצאת חוץ [בב] מן החול. פי' את שוואלת אותי, שמא שבקתי מדה בעולם, שעדיין לא תקנתי אותה. תדע חברתי, שעדיין אני משוקע בכל התאוות, ועדיין לא יצאתי מן החול אל הקודש אפי' כמלא חוט. ובוודאי מי שהוא במדרגה כזאת, בוודאי **לית דעבר,** היינו שא"א לו לבא לבחינות עיבור הנ"ל [בג] [כ]. **ואעפ"כ, פוק חזי גבורתא דמרך,** היינו כה החכם, שכ"כ כחו חזק, שאפילו נפש שלי העלה בעיבור [כד]:

חכמת אדם תאיר פניו. יהלכון, אלו הנפשות, בחי' [כז] **מהלך נפש :** (עוד מצאתי [כח] רבינו ז"ל ששייך להתורה הנ"ל, אך מצאתי רק קצה [כט] הנייר ולא נכתב שם רק סופו של ענין וחסר התחלת הענין. וזהו):

התורה שהיא [ל] בחי' ראייה מנת"א כנ"ל, **כל בשר יחדיו** [מ], זה בחי' לקיטת הנפשות [נ] כולם בבחי' לוקח **נפשות חכם** [ס] כנ"ל. **כי פי ד' דבר** [סא], כל זה נעשה ע"י רוח נדיבה כנ"ל. שהוא **פי ד', כשהזיל** [סב] **בפוך** זו צדקה : (עד כאן לשונו ז"ל) : ומובן הדבר, שמביא המקרא [סג] **ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר.** ומבאר כל המאמר הנ"ל שהוא מפורש בפסוק זה. אך בעו"ה חסר פי' רישוי דקרא [סד] :

יד [סה] (תהלים פא) **תקעו בחודש שופר בכנסא** [סו] [סז] וכו'.

א להמשיך שלום בעולם, צריך להעלות כבוד הקב"ה לשרשו, היינו ליראה, כמ"ש (דברים כח) **ליראה את השם הנכבד :**

ב וא"א להעלות את הכבוד, אלא ע"י **תורת חסד** [סח]. **ותורת חסד,** אחז"ל (פוכה מט ע"ב) זהו הלומד תורה על מנת ללמודה. כי זה עיקר כבודו, כמובא בוזהר (יתרו דף סט ע"א) [סח] בשעתא דשאר עכו"ם אתיין ואודן לקוב"ה, כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה [סח] עילא ותתא [סח]. כמו גבי יתרו בשעתא דאמר יתרו [סח] **עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים,** כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה. נמצא זהו כבודו, כשבני אדם שהם מחוץ לקדושה [סח], מקרבינן את עצמן לפנים מהקדושה [סח]. הן גרים [סח] שמגויירין, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מכחוין, וכשמקרבינן ומכניסים אותם לפנים, זהו כבודו :

ועכשיו הכבוד בגלות, כי עיקר הכבוד אצל העכו"ם, ואנחנו בני ישראל שפלים ונבזים. ולעתיד לבא [סח] שיתגלה כבודו מבין החשך, כמ"ש (ישעיה מם) **ונגלה כבוד ה' וכו'** [סח], **כי אז ימו כולם לעבדו שכם אחד** [סח], **אז יאמרו בגוים** [סח] **לכו ונלכה באור ה' (שם ב).** וכבוד נקרא אור [סח], כמ"ש (יהוקאל מג) **והארץ האירה מכבודו:**

ג ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי התשובה, אלא על ידי תורה. כמ"ש (משלי ה') **יפוצו מעינותיך הוצה, שצריך להשקות אותם שהם מבחוין, להודיע להם הדרך ילכו בה** [סח]. וזה שאמרו חז"ל (אבות פ' ו') [סח] **אין כבוד אלא תורה : וזהו (ירמיה מו) אם תוציא יקר מוזלל, ואחז"ל (ב"מ פ"ה.)** [סח] אלו שמקרבינן בני אדם לעבודת הש"י. כי זהו נקרא מוציא יקר, היינו כבוד, **מוזלל, מוזלותא דגלותא :** וזה (תהלים קיג) **רם על כל גוים ה', היינו שבעהכ"ם מודן** [סח] ומשבחון ליה, אזי על **השמים כבודו, אזי**

א וכתוב במדבר כג י ונספר רבע ישראל
ב אור יקר כד יד שער ח' סימן ד'
ג דן קמו ושער הכונות תפילין דרוש
ה' ד' דפורר ארבעין בתקפא כותב ארבעו
ו אור יקר שער ח' סימן ז' עני רלו,
ז שער הכונות פסח דרוש יב, ולכנס
ח שער והלמלה-הע"ה ח' לרוח ח' ע"ה כ'
ט סימן ז'
י בתורל-יכלת
יא בפורר- והוא שתינת דמא (ובלוח
יב תוקנים של דפורר ציין שצ"ל לדמא)
יג (בדפורר ח) שני של שתינת לא ברור
יד ואפשר לקוא שתינת, בתורל- והוא
יז שתינת לדמא, ומתורל - והיא שתינת
יח לדמא (כנראה כיון ששתינת לשון נקבה
יט אבל צינע כי מנאר שם בתפושטים
כ שהצינעונים יוקנים מוסיגים והיינו
כא הדמא ולפ"י הנחש שוואת את דם. ועיין
כב גבורת התיבי שבסוף הספר גם שם
כג כותב והוא שתינת לדמא וכן בגרסת

הנוטחנות כתי' תמימות בשעות
למותרות אדעב. ובלוחית שם-דעבר
ב בתשכס- ריש
ג בתורל- לצאת מן, ובלוחית שם-
ד לצאת חוץ
ה עיין גרסת תורה זו בסוף הספר
ו שמשע חידוש גדול יותר שאפילו
ז מי שכן יצא מכל התאוות רק נשאר
ח בו כחוש השערה מהחול זה מעכבו
ט מלבוש בעיבור.
י עיין זהו וקחל דף קצא: **ודף ריג:**
יא עיין לק"ה קריאת התורה ו' לו
יב גדול החיוב להכליל ולקשר עצמו עם
יג הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'
יד עיין פס טו הנ"ל
יז **תולין נח** [דף פת:]
יח בתורל- ההוויות, ובלוחית שם-
יט הוויות
כ בתורל- קולת
כא בתורל- מתוררין
כב בתורל- מוסלת, ובלוחית שם-
כג מושלת
כד בתורל- ותחריכה

פ' צא תראה גבורת איונך
ב בתורל- דעבד. ובלוחית שם-דעבר
ג בתשכס- ריש
ד בתורל- לצאת מן, ובלוחית שם-
ה לצאת חוץ
ו עיין גרסת תורה זו בסוף הספר
ז שמשע חידוש גדול יותר שאפילו
ח מי שכן יצא מכל התאוות רק נשאר
ט בו כחוש השערה מהחול זה מעכבו
י מלבוש בעיבור.
יא עיין זהו וקחל דף קצא: **ודף ריג:**
יב עיין לק"ה קריאת התורה ו' לו
יג גדול החיוב להכליל ולקשר עצמו עם
יד הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'
יז עיין פס טו הנ"ל
יח **תולין נח** [דף פת:]
יט בתורל- ההוויות, ובלוחית שם-
כ הוויות
כא בתורל- קולת
כב בתורל- מתוררין
כג בתורל- מוסלת, ובלוחית שם-
כד מושלת
כה בתורל- ותחריכה

פ' צא תראה גבורת איונך
ב בתורל- דעבד. ובלוחית שם-דעבר
ג בתשכס- ריש
ד בתורל- לצאת מן, ובלוחית שם-
ה לצאת חוץ
ו עיין גרסת תורה זו בסוף הספר
ז שמשע חידוש גדול יותר שאפילו
ח מי שכן יצא מכל התאוות רק נשאר
ט בו כחוש השערה מהחול זה מעכבו
י מלבוש בעיבור.
יא עיין זהו וקחל דף קצא: **ודף ריג:**
יב עיין לק"ה קריאת התורה ו' לו
יג גדול החיוב להכליל ולקשר עצמו עם
יד הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'
יז עיין פס טו הנ"ל
יח **תולין נח** [דף פת:]
יט בתורל- ההוויות, ובלוחית שם-
כ הוויות
כא בתורל- קולת
כב בתורל- מתוררין
כג בתורל- מוסלת, ובלוחית שם-
כד מושלת
כה בתורל- ותחריכה

פ' צא תראה גבורת איונך
ב בתורל- דעבד. ובלוחית שם-דעבר
ג בתשכס- ריש
ד בתורל- לצאת מן, ובלוחית שם-
ה לצאת חוץ
ו עיין גרסת תורה זו בסוף הספר
ז שמשע חידוש גדול יותר שאפילו
ח מי שכן יצא מכל התאוות רק נשאר
ט בו כחוש השערה מהחול זה מעכבו
י מלבוש בעיבור.
יא עיין זהו וקחל דף קצא: **ודף ריג:**
יב עיין לק"ה קריאת התורה ו' לו
יג גדול החיוב להכליל ולקשר עצמו עם
יד הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'
יז עיין פס טו הנ"ל
יח **תולין נח** [דף פת:]
יט בתורל- ההוויות, ובלוחית שם-
כ הוויות
כא בתורל- קולת
כב בתורל- מתוררין
כג בתורל- מוסלת, ובלוחית שם-
כד מושלת
כה בתורל- ותחריכה

פ' צא תראה גבורת איונך
ב בתורל- דעבד. ובלוחית שם-דעבר
ג בתשכס- ריש
ד בתורל- לצאת מן, ובלוחית שם-
ה לצאת חוץ
ו עיין גרסת תורה זו בסוף הספר
ז שמשע חידוש גדול יותר שאפילו
ח מי שכן יצא מכל התאוות רק נשאר
ט בו כחוש השערה מהחול זה מעכבו
י מלבוש בעיבור.
יא עיין זהו וקחל דף קצא: **ודף ריג:**
יב עיין לק"ה קריאת התורה ו' לו
יג גדול החיוב להכליל ולקשר עצמו עם
יד הציבור המקושר לצדיק האמת וכו'
יז עיין פס טו הנ"ל
יח **תולין נח** [דף פת:]
יט בתורל- ההוויות, ובלוחית שם-
כ הוויות
כא בתורל- קולת
כב בתורל- מתוררין
כג בתורל- מוסלת, ובלוחית שם-
כד מושלת
כה בתורל- ותחריכה

ליקוטי

נתעלה הכבוד מההושך : **ואי אפשר** לבא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא על ידי התורה, שמאירין להם אל מקום שהם שם. כמ"ש [א] **יפוצו וכו' חוצה**, חוצה דייקא. כי התורה הם ששים רבוא אותיות [ב], כנגד ששים רבוא נשמות [ג]. ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקב"ה, כי ישראל עלו במחשבה תחלה (כ"ר פרשה א'). וע"י זווג הנשמות, נבראים נשמת' גרים (ד'). וכשנתעוררים הנשמות ע"י אותיות התורה שהוציא מפיו, ומתנוצצים זה לזה, זה בחי' זווג שזה מקבל הארה מזה, וע"י הזווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים : גם הפושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, וכי נקרא פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקר' עכ"פ עליו עדיין, מאחר שנקרא פושעי **ישראל**], אע"פ שחמא ישראל הוא (סנהדרין מד.) [ז], יש לו אחיזה ושרש במחשבה עליונה. וע"י ההתנוצצות, התנוצץ גם שרש נשמתו, בין שאר השרשים, ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, וע"י הארה הזאת חוזר בתשובה :

ד וזה שאמרו הו"ל (נדרים פא.) מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח, מפני שלא ברכו בתורה תחלה. שצריך כל אדם, ובפרט ת"ח, לברך ולהאיר בלימוד תורתו, בשרש הנשמות. היינו במחשבה תחלה [ח], כי שם שרשינו. נמצא כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועל ידו מתנוצצין ומתברכין הנשמות. נמצא כשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה בהירה וזכה, ועי"ז גם בנו יהי' ת"ח. אבל כשאין מאיר ומברך את התחלה, ע"י לימודו, או כשממשיך נשמה לבנו, הנשמה היא בבחי' (ש"ה ה') **אני ישונה**, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו ת"ח. וזה מפני שלא ברכו בתורה תחלה, היינו שרש הנשמות. בבחי' ישראל עלה במחשבה תחלה :

ה ואין אדם זוכה לתורה, אלא ע"י שפלות [ט], כמו שאמרו הו"ל (עירובין נד.) [י] **וממדבר מתנה** [יא]. שישבר גאוותו מד' בחינות שפלות. כי צריך אדם להקטין את עצמו, לפני גדולים ממנו, ולפני בני אדם כערכו, ולפני קטנים ממנו [ב]. ולפעמים שהוא בעצמו קטן שבקטנים, וצריך להקטין א"ע כנגד מדרגת עצמו [ג]. וידמה בעיניו שהוא למטה ממדרגתו, בבחי' (שמות טז) **שבו איש תחתיו**.

טו

וזה שאמר רבה בב"ח **לדידי חזי לי אורזילא בר יומא**, דהוי כהר תבור והר תבור כמה הוי, **ארבעה פרסי**. **ובי משכא דצווארי**, **ש' שבו איש תחתיו**. רש"י: אורזילא בר יומא, ראם [ד] בן יום א' דאדוהו היום נולד. כהר תבור כן נולד³ גדול. בי מרבעתא דרשיי מקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע. רמא כופתא הטיל ריעי סכרא הריעי לירדנא לפי שעה עד שמסמסוהו המים מעט מעט:

להמשיך שלום יד

ובי מרבעתא דרשייה, פרסא ופלגא, רמא כופתא, ומכרא לירדנא [י]:

אורזילא בר יומא, היינו בחי' כבוד, שהוא בעכו"ם בזילותא. וזה **אור זילא, אור**, היינו בחי' כבוד, כמ"ש **והארץ האירה מכבודו**. ולמה נקרא **בר יומא**, כי לא יתגלה הכבוד אלא בכיאת משיחינו. וכתוב ביה אימתי יבא מור היום, **היום אם בקולו תשמעו** [י] (כמשארו"ל סנהדרין צה.), ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא. והנה **כהר תבור**, שראה שהעלאת הכבוד, תלוי בזה שאדם משבר גאוותו. כפי השתכרות גאותו, כן הוא העלאת הכבוד. כי כבודו נתעלה ע"י התורה כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה אלא ע"י שפלות, כמ"ש הו"ל **וממדבר מתנה**. וזה **הר תבור**, הר לשון גדלות, כמ"ש (תהלים ל') **העמדת להרי עזו. ותבור**, לשון"י שכינה : **והר תבור כמה הוה ארבע פרסי**. היינו ארבע בחי' שפלות הנ"ל [ב]. שצריך להקטין, לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה בעיניו כאלו לא בא עדיין לפני מדרגתו שהוא בת. וזה הר תבור ארבע פרסי, ששכירת הגדלות הם בארבע בחי' הנ"ל : **ומשכא דצוואריה תלתא פרסי**, זה בחי' הדברים שדרך בני אדם להתגדל בהם [ג], הם ג' דברים. וצריך לשמור א"ע מהם, כמ"ש (ירמיה ט') **אל יתהלל חכם בחכמתו וכו'**, והם ג' בחי', חכם גבור עשיר. והגדלות נקרא משכא דצווארא [ד], בבחי' (תהלים עה) **תדברו בצוואר עתק** : **ומרבעת' דרשיי, פרסא ופלגא**, זה בחי' זווג הנעשה בראשית המחשבה. **מרבעת'**, לשון זווג [ה], כמ"ש (שם קלט) [ז] **ארחי ורבעי**. ועל ידי זווג הזה, נעשה פרסה ופלגא. פרסה², זה רמו על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכונה בשם פרסה שלימה. והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין את הפושעי ישראל בתשובה, ה"ומולידים נשמות גרים, זה מכונה בשם פלגא. כי עדיין הם רחוקים מהקדושה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות. וצריך להם גיעות רבות, כדי להפשיט מהם הבגדים צואים שהלבישו, כמ"ש (זכריה ג') **הסירו הבגדים הצואים** [ז]. כי אלו הבגדים הצואים, הם מונעים אותם מלחזור לקב"ה, והם מפסיקים, כמו נהר המפסיק שא"א להלך דרך אותו הנהר, וצריך להשליך הבגדים הצואים וזה **רמא כופתא ומכרא לירדנא**, ע"י שמפשיטין ומשליכין מעליהם הבגדים הצואים נתבטלים כל המניעות והמסכ"י המבדילים בינם לבין הקדושה. וזה **ומכרא לירדנא**, כי הירדן מפסיק בין קדושת א"י לח"ל [ז]. ובשביל זה נקראים בשם פלגא, כי עדיין צריך להשליך מהם הבגדים הצואים, כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמסכים המבדילים בינם לבין הקדושה. אבל אלו הנשמות שת"ח ממושיכין לבניהם כנ"ל, זה מכונה בשם פרסה שלימה.

תורה אור
משלי ה (טו) יפוצו מעיניך חוצה ברחבות פלגי מים: שר השירים ה (ב) אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תקטי שראשי נמלא קל קצותי רסתי ללתי: במדבר חקת כא (יה) באר תפריה שרים כרתי נדיבי העם במחקק במשענתם ומדבר מתנה: שמות בשלח טו (כט) ראו פי יקוק נתן לכם השבת על פן הוא נתן לכם ביום הששי לקחם ימים שבו איש תמתי אל יצא איש ממקומו ביום השביעי: תהלים צה (ז) פי הוא אלהינו ואנחנו עם תרעיתו וצאן ידו היום אם בקולו תשמעו: תהלים ל (ח) יקוק ברוצף העמדה למורי עו הסתרת פניו הייתי נבהל: ירמיהו ט (כב) כה אמר יקוק אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו: תהלים עה (ז) אל תרימו לקרום קרנכם מדברו בצואר צניק: תהלים קלט (ג) ארחי ורבעי ורית וכל דרכי הספנתה: זכריה ג (ז) וישן ויאמר אל העמידים לפניו לאמר הסירו הבגדים הצואים מעלי ויאמר אליו ראה העברתי מעליך שגר ונלבש אתך פיקלעות:

^א משלי ה' טו

^ב חסד לאברהם מעין ב' נהר ט', פני יחושע קדושין ל', תורה שלימה מילואים לפ' שמיני אות יב דף רפו.

^ג שער הגלגולים הקדמות יח לא לה

^ד גם בתרלז - נשמת, ומתולד - נשמות, בדפורי - נשמת המכניסים עצמן תחת כנפי השכינה

^ה **עין זחר שלח דף קסח**. [ע"ש" גם דף קסז: ועיין שער הגלגולים הקדמה לד' וביאור בני אהרן שם אות ז' והקדמה יב וביאור בני"א שם אות יד.

^ו הוספת מוהר"ת במהדורת תקפא

^ז ש"ע או"ח סימן נה

^ח בלוח השמטות מרפוס ראשון הנמצא בסוף ספורי מעשיות הישן יש המשטה ארוכה השייכת לבאן הובא בקיצור בשיחות הר"ן אות קלב והמצית דבריו שגם האכילה בקדושה באותו יום מועיל לברך את ההתחלה. וכן מבוואר בדעת קדושה להרמב"ן פ"ד.

^ט נמצא שפלות מביאה ליראה ה"ל וכן איתא בע"ז כ: כברייתא דרבי פנחס בן יאיר ענה מביאה ליראה ועיין תורה קמה

^י נדרים נה.

^{יא} במדבר כא יח

^ב עיין שיש"ק ח"ג אות קלה והר שלח דף קסח טאן דאיהו רב איהו זעיר ועיין תפארת ישראל אבות ד' ד'.

^א שלמנן סטאא ויחל קטן ממה סטאא חושב (ל"ט) עיין לק"ה ערלה ה' ד'

^ב בתקפא (שמות ג) ובתשכט תוקן

^ג הערות השייך לפרש"י - 1 בתשכט - הרב"ם 2 עיין זבחים קיג: רש"י ותוס' שם 3 בתשכט - כן היה (בגרסת רשב"ם בגמרא)

^ד בתקפא דצווארי, בדפורי בתרלז ומתולד - דצווארי, ובכל המונקודים-תְּצַוְאָה

^ה וזה שאמר רבה בר בר חנה ראתי ראם בן יומן שהיה גדול כהר תבור וזר תבור כמה היה ארבע פרסאות (טו קלומטר) ואורך צווארו היה שלש פרסאות ומקום משכב ראשו היה פרסה וחצי והטיל צואה לתוך הירדן ונסתם הירדן.

^ו תהלים צה ז'

^ז בתרלז - תביר

^ח מתולד - גאווה

^ט בתקפא - לשין

^י פרסי לשון פרוסה עיין משנה מנחות ז' ב' רע"ב שם פרוסה פי' שבור ותחת.

^{יא} במדבר רבה כב ז'

^ב עיין ישעיהו ג' טו תרגום יונתן ורד"ק שם

^ג משנה פה א' א' וברטנורא שם ועיין סוכה כג. דלמא רבעה. פי' רבעה. וכן מרבעת דהבא פי' מקום שכיבתה (כי רבע כלשון חנוס לטכנ ורבינו לשון זיווג כמ"ס שמות כב טו)

^א פרש"י שם ועיין גדה לא.

^ב בדפורי - פרטה ופלג' פרסי, בתרלז - פרטה ופלגא פרסא, מתולד - פרסא ופלגא ופרטה

^ג מתולד - ומולידין

^ד וזה פנחס ריד.

^ה עיין משנה כלים א' ו' ועיין רמז בבבא מציעא פד. שר"ל בכנס לקדושה ע"י שעבר את הירדן

תורה אור
 ישעיהו נח (יג) אם תשיב
 משבת רגלך עשות הפציר
 ביום קדשי וקראת לשבת
 ענג לקדוש יקון מכבוד
 וכבודו מעשות ודרכיו
 ממזוא הפציר ודבר דברי:
 תהלים קיט (קכב) מען
 לשוני אפרגך כי כל מצותיך
 צדק:
 תהלים טו (ה) נבנה בעיניו
 נמאס ואת יראי יקון וכדי
 נשבע לזרע ולא ימר:
 ויקרא יט (יד) לא תקלל
 חרש ולפני עור לא תתן
 מכשל וקראת מפאליהו אני
 יקון:
 ישעיהו כט (יג) ויאמר אדני
 יצו כי נגש העם הזה בפי
 ובשפתיו כבודני ולבו רחק
 מפני ותהי יראתם אתי בעיני
 אנשים קלפיהם:
 תהלים לח (ד) אין מהם
 בבשרי מפני ועמך אין שלום
 בעצמי מפני חטאתי:
 תהלים לד (ו) ירא את יקון
 קדשיו כי אין עמך אין שלום
 משלי לא (ל) שקר תתן
 ויבל יחפי אשה יראת יקון
 היא תתהלל:
 ויקרא אמר כל (יח) כי כל
 איש אשר בו מום לא יקרב
 איש עור או פסח או תרס או
 שרצ:

כוי. שקליתא לסילתאיי, ואנחתיה בכוותא דרקייע. בהדי דמצלינ' בעותאיי, ולא אשכחיתיה אמרי איכא גנבי הכא. א"ל גלגלא דרקייע הוא דהדר. נטר עד למחר כי השתא ומשכח¹² לה :

דנשקי ארעא ורקייעא, זה בחי' שלום בעצמיו. **ארעא**, זה בחי' גוף. **רקייעא**, זה בחי' נשמה. כמ"ש [2] **יקרא אל השמים מעל זה הנשמה, ואל הארץ זה הגוף** (סנהדרין צ"א ע"ב). וכשיש ביניהם שלום, עיי' **עבידי כוי, בעילתי** [2]: **ושקלית לסלתאיי** ואנחי בכוותא **דרקייע, סלתא**, זה פרנסה, כמו מי שיש לו פת בסלו ויומא עד: היינו, שלא רצה לעסוק בשום עסק מעסקי עוה"ו, רק בשביל נשמתו. גם כל תפלותיו, לא היו אלא בשביל לקשר נשמתו. אפי' אלו תפלות המפורשים בתפלה שהם לצורך הגוף, כגון רפאינו וברך עלינו ושאר צרכי הגוף, לא היה כוונתו של רבב"ח בשביל גופו, אלא בשביל נשמתו, שהיה מכוין לפרנסת נשמתו ולרפואתה. וזה **ושקלית לסלתאיי ואנחי בכוותא דרקייע**, ששקל לתפלה שהוא לצורך הגוף, ואנחי בתפלה, הכל לצורך נשמתו. כי ממילא כשנתקן שם ברוחניות, נתקן גם בגשמיות : **ועד דמצלינא בעותי לא אשכח**¹³, היינו אח"כ, לא מצא כדי פרנסתו. אע"פ שתיקן ברוחניות, אע"פ לא נמשך לו שפע בגשמיות. **אמר איכא גנבא הכא**, שגונבים השפע שלי. השיב לו, **גלגלא דרקייע דהדרא**. היינו גילגולין דנשמתין, היא הגורמת [2], שאין לצדיק כדי פרנסתו, כמ"ש גבי ר' פדת (תענית כ"ה). [2] אי בעית דאיחרוב עלמא ואפשר דאיכרית בשעתא דמוזנא (2): **וזה [2] קנים תעשה לתובה**, איתא במדרש (בראשית פ' לא [2]), מה קנים מטהרין את המצורע, אף תיבתך מטהרתך. המצורע, זה **גרגן מפריד אלוף** (משלי יו) [2], ומפריד בין איש ואשתו, ועיי' **בדד ישב** [2] (וערכין מזו). וקנים מטהרים אותו [2], אף תיבתך, היינו תיבת התפלה [2], מתקנין את המחלוקת, ועושה שלום הכללי, שלום לכל העולמות, וזה שמשמין התפלה בשלום:

וזה פוי' [2] תקעו לשון שלום, כמ"ש (ישעיהו כב) **ותקעתי יתד במקום נאמן** : **בחדש שופר** בהתפארות חדש. היינו התעלות כבודו עיי' התקרבות הגרים או כעלי תשובה: **בכסא**, זה בחי' יראה שהוא שרש הכבוד. וכסא לשון התכסא¹⁴. שזה בחי' דבר המסור ללב נאמר בו [2] **ויראת מאלקיך** [2] (וכבא מציעא נח) [2], שזה הדבר מכוסה מעין כל : **ליום**, זה בחי' שלום בית, כי יום הוא בחי' אור, כמ"ש (בראשית א') **ויקרא אלקים לאור יום**. ואור הוא שלום בית, כמו שאמרו חז"ל (שבת כג:) נר שבת קודם לקידוש היום, כי שלום בית

כי אין להם מסכים המבדילים : **וזה וכבדתו** [2], כבדתו ככמות נקי (כשדרז"ל על פסוק ולקדוש ה' **מכובד וכו'**. שבת קיט. [2]) כמות נקי, היינו להשליך הבגדים הצואים. כי זה עיקר כבוד הש"י, **אם תוציא יקר מוזול** [2], להחזיר בני אדם בתשובה, ולהמשיך נשמות הגרים. וגרים שמתגוררין הם באים תחת כנפי השכינה, ובשביל זה נקרא גר צדק וכמוכא בהקדמת הוזהר ד"ו [2]. וזה שמוכא בזהר (יתרו בר"מ דף צ"ג ע"א) כמות נקי, דא כנפי מצוה. היינו שכינה הנקראת מצוה [2], בכחינות (תהלים קיט) **כל מצותיך צדק**, וזהו **וכבדתו**, שזה עיקר כבודו, שיכנים גרים תחת כנפי השכינה כנ"ל :

ו וכל אחד לפי בחינתו, יכול לידע העלאת הכבוד לשרש היראה. לפי הכבוד שמכבד את יראי ה', כן עלה הכבוד לשרשו. כי שם שרש הכבוד, בבחי' (שם טו) **ואת יראי ה' יכבד**. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כ"א לפי בחינתו, הוא מוזול ביראי ה'. וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד **יראי ה' [2]**:

ז ועיקר הדבר, שיכבד יראי ה' בלב שלם. כמ"ש חז"ל (קידושין ל"ב ע"ב) דבר המסור ללב, נאמר בו [2] **ויראת מאלקיך**. ושם עיקר הכבוד, כמו שכתוב (ישעיהו כט) **בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני**.

ח כשמהזיר הכבוד לשרשו, היינו ליראה כנ"ל. ואז נשלם פגמי היראה, ואז זוכה לשלום : **ויש שני מיני שלום**, יש שלום בעצמיו [2]. כי תחלה צריך אדם לראות שיהיה שלום בעצמיו, כי לפעמים אין שלום, כמ"ש (תהלים לח) **אין שלום בעצמי מפני חטאתי**. ועיי' היראה, זוכה לשלום בעצמיו. כמ"ש בזהר (יתרו ע"ט). באתרא דאית דחילא תמן תשתכח שלימתא¹⁵, כמ"ש (שם לד) **כי אין מחסור ליראיו** [2]: כשיש שלום בעצמיו, אזי יכול להתפלל. כי עיקר התפלה עיי' היראה [2], בבחי' (משלי לא) **אשה יראת ה' תתהלל**. כי התפלה במקום קרבן [2], ובקרבן כתיב ביה (ויקרא כא) **כל אשר בו מום לא יקרב**. וכשאין בו מום, היינו באתרא דאית דחילא, אזי יקרב לעבוד עבודתו תמה. וזה שכתוב בחנה, (שמואל א'), **והנה מדברת על לבה**. על ידי היראה, וזתה לתפלה, כי עיקר היראה הוא בלב כנ"ל. ועיי' תפלה, זוכה לשלום הכללי, היינו שלימות העולמות, כי עיי' זה תפלה נקרא קרבן, עיי' קירוב העולמות לשלימותן [2]:

ט"ו וזה [2] שאמר רבה בר בר חנה, אמר לי החיאי טייעא, תא ואחוי לך היכי דנשקי ארעא ורקייע בהדדיכא. אזלי וחזאי, דעביד כוי

רש"י היכא דנשקי ארעא ורקייע מקום גבוה הי' שם שנושקים יחד זה לזה ולא היינו שם העולם דהא מהלך העולם ת"ק שנה הוי וא"י אמציעותא¹⁶ של עולם¹⁷ דכתיב [4] **יושבי על טבור הארץ** והיינו מקומו של רבב"ח. סילתאי כל לחם שלי. דהדר חוזר כדאמרינן בפסח¹⁸ [6] גלגל חוזר ומזולו קבועי :

¹² אות י' נוסף בתורלו
¹³ תהלים פא ד' הנ"ל בתחילת התורה
¹⁴ בתורלו-ושקלת לסתא
¹⁵ בתורלו-בעיני לא אשכח
¹⁶ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
¹⁷ עיין זור פנחס רטו רטו:
¹⁸ **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

¹⁹ אות ט' נוסף בתורלו
²⁰ ספר המדות תפלה מר
²¹ בתורלו-ושקלת לסתא
²² בתורלו-בעיני לא אשכח
²³ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
²⁴ עיין זור פנחס רטו רטו:
²⁵ **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

²⁶ אות ט' נוסף בתורלו
²⁷ ספר המדות תפלה מר
²⁸ בתורלו-ושקלת לסתא
²⁹ בתורלו-בעיני לא אשכח
³⁰ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
³¹ עיין זור פנחס רטו רטו:
³² **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

³³ אות ט' נוסף בתורלו
³⁴ ספר המדות תפלה מר
³⁵ בתורלו-ושקלת לסתא
³⁶ בתורלו-בעיני לא אשכח
³⁷ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
³⁸ עיין זור פנחס רטו רטו:
³⁹ **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

⁴⁰ אות ט' נוסף בתורלו
⁴¹ ספר המדות תפלה מר
⁴² בתורלו-ושקלת לסתא
⁴³ בתורלו-בעיני לא אשכח
⁴⁴ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
⁴⁵ עיין זור פנחס רטו רטו:
⁴⁶ **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

⁴⁷ אות ט' נוסף בתורלו
⁴⁸ ספר המדות תפלה מר
⁴⁹ בתורלו-ושקלת לסתא
⁵⁰ בתורלו-בעיני לא אשכח
⁵¹ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
⁵² עיין זור פנחס רטו רטו:
⁵³ **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

⁵⁴ אות ט' נוסף בתורלו
⁵⁵ ספר המדות תפלה מר
⁵⁶ בתורלו-ושקלת לסתא
⁵⁷ בתורלו-בעיני לא אשכח
⁵⁸ זור ח"ג דף רטו: תיקון סט דף צט: וק.
⁵⁹ עיין זור פנחס רטו רטו:
⁶⁰ **תיקון סט דף ק:**
 * בראשית ו' יד
 * פסוק ס'
 * עיי' ביאור הגר"א
 * ויקרא יג' ו' ופרש"י שם
 * ויקרא יד' ב'
 * עיין לעיל תורה ט' ולקמן תורה קיב
 בתשכט - כל

ליקוטי

קודם: **הגנינו**, זה בחי' תפלה עבודה. כמ"ש חז"ל (פסחים קיה.) למה נסמכה פרשת עכו"ם למועדים לומר כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"א. נמצא שמירת המועד, זה בחי' עבודה תמה. ואין עבודה אלא תפלה [א]. וע"י תפלה יבא לשלום הכללי כנ"ל: **נמצא**, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, היינו ליראה. וע"י היראה, הוא זוכה לשלום בית. וע"י שלום בית, הוא זוכה לתפילה. וע"י תפלה, הוא זוכה לשלום הכללי:

יא **זאת** התורה, שייך על פסוקים אלו. (תהלים קמה) **טוב ה' לכל ורחמי על כל מעשיו וכו' . טוב ה' לכל**, זה בחי' תפלה. שמאמין בה', שהקב"ה טוב לכל, הן לרפואה, הן לפרנסה, הן לכל הדברים, כשמאמין כך, בוודאי יהיה עיקר השתדלותו בתר קוב"ה ולא ירדוף אחר תחבולות רבות. כי מי שאין מאמין בהקב"ה צריך להשתדל אחר תחבולות רבות. למשל כשצריך לרפואה צריך להשתדל אחר עשבים רבים [ג], ולפעמים אלו עשבים הצריכים לו, אינם נמצא במדינתו. והעשבים הנמצאים, אינם טובים למכתו. אבל הקב"ה, **טוב לכל** [ד] המכות לרפאותם [ה], והוא נמצא תמיד [ו], כמ"ש (דברים ד) **מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו** [ז]. ועל ידי תפלה, זוכה לשלום הכללי. וזה **ורחמי על כל מעשיו**, היינו שרחמי השי"ת, יתמוך על כל הברואים. וכל הברואים ירחמו אחד על חבירו [ח]. ויהיה שלום ביניהם. כמ"ש (ישעיה יא) **וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו' לא ירעו ולא ישחיתו**, כי יהיה שלום ביניהם. **וזה ורחמי על כל מעשיו**, כמו שאמרו חז"ל (שבת קנא ע"ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כמ"ש [ט] **ונתן לך רחמים ורחמך** [י]; ואח"כ מפורש² הפסוק, איך יזכה לתפילה³. ע"י שלום בית, יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו כנ"ל. וזה **יודוך כל מעשיו**, מעשיך זה בחי' עשיה בחי' גוף. **והסידוך יברכוכה**, הסידוך, זה בחי' נפש. כמ"ש (משלי יא) **גומל נפשו איש חסידו**⁴; ואח"כ מפורש הפסוק, איך יזכה לשלום בית, ע"י שיעלה כבוד השי"ת לשרש היראה, הנקראים גבורות. וזהו **כבוד מלכותך יאמרו**, שיתגלה כבודו ויתעלה לשרשו. וזהו **וגבורתך ידברו**, וגבורה זה בחי' יראה [יא], כמ"ש חז"ל (ברכות נט.) **ואלקים עשה שיראו מלפניו** [יב] אלו רעמים, וכתוב (איוב כו) **ורעם גבורותיו מי יתבונן** :

¹(מסומן י"ב עד כאן, לשונו ז"ל) :

יב **זוה בחי'** מצות נר הנוכה [כא], שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית²² [כב]. כי הדלקת הנר, הוא בחי' הארת הכבוד, בחי' **והאריך האורה מנכודו** [כג] כנ"ל. וע"כ מצותה להדליק סמוך לפתח הבית, דא פיתחא עילאה, בחי' יראה [כד]. היינו להחזיר הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה כנ"ל. ואימתי עולה הכבוד, כשמחזירין בני אדם בתשובה, ועושין בעלי תשובה וגרים, שזה עיקר כבודו כנ"ל. וזהו שזמן הדלקת נר הנוכה שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הכוכבים, עד שתכלה

להמשיך שלום יד

מוהר"ן

רגל מן השוק ושבת כא: ובשו"ע סי' תרע"ב). יציאת הכוכבים, זה בחי' (דניאל יב) **מצדיקי הרבים**² **הכוכבים**. דהיינו שהם מצדיקי הרבים, ועושין בעלי תשובה וגרים. שע"ז מאיר הכבוד והזר לשרשו שהוא היראה כנ"ל. וע"ז זוכין לשלום ונתבטל המחלוקת כנ"ל. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, [כ] **השוק הוא מקומות החיצונים**. רגל זה בחי' נרגן מפריד אלוף הנ"ל. דהיינו בעלי לשון הרע ומחלוקת, ההולכין³ ומרגלים ומדברים רכילות [כז] ולשון הרע ועושין מריבה ומחלוקת בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, בחי' (תהלים טו) **לא רגל על לשונו**. וזהו שצריכין להדליק ולהאיר⁴ נר הנוכה סמוך לפתח, דהיינו להאיר הכבוד, ולהחזירו לשרש היראה כנ"ל. עד שיזכה לשלום, ויבטל ויכלה **הנרגן מפריד אלוף**. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שיתבטל בעלי לשון הרע ורכילות אשר רגל על לשונם [כח], ויתרבה השלום בעולם: **וע"י** השלום זוכין לתפילה, וע"ז זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות. ואזי כשזוכין לשלום הכללי, אזי יתבטל כל המו"מ מן העולם. כי כל המו"מ שבועולם הוא מהעדר השלום. כי א"א שיהיה רצון המוכר והקונה שוה, כי זה רוצה למכור וזה רוצה לקנות. ואם היה רצונם שוה, לא היה אפשר שיהיה נעשה שום מו"מ. נמצא שכל המו"מ והסחורות, הוא רק ע"י בחי' מחלוקת⁵, שאין שלום בין הרצונות. וזה בחי' (בראשית יג) **ויחי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט**. **והכנעני אז בארץ**. כנעני, בחי' סוחר [כט], כמו שפירש ר"רש"י [ל] על פסוק (הושע יב) **כנען בידו וכו'**. היינו ע"י בחי' ריב ומחלוקת, בחי' **ויחי ריב וכו'**, על ידי זה, **והכנעני אז בארץ**, ע"י יש סוחרים ומו"מ בעולם. אבל לעתיד לבא שיהיה השלום המופלא בעולם, כמ"ש [לא] **וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי**, אזי יתבטל המו"מ, כמ"ש (זכריה יד) [לב] **ולא יהיה כנעני עוד כנ"ל**. וזהו ג"כ בחי' עד שתכלה רגל מן השוק, היינו שמוצה להדליק נר הנוכה, עד שתכלה רגל מן השוק, היינו בחי' שלום שנעשה ע"י החזרת הכבוד כנ"ל. עד שיתבטל כל המו"מ כנ"ל, וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שלא ישאר שום רגל בשוק, כי יתבטל כל המו"מ על ידי השלום כנ"ל: ¹**יג** (שייך לעיל [כ]) לפי הכבוד שמכבד יראי ה' כן עלה הכבוד לשרשו. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כ"א לפי בחינתו, כן הוא מזולזל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה' וכו'. וע"ז, היינו ע"י הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחי' החזרת הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה, ע"י זוכין לשלום, כמבואר לעיל היטב. וזהו שארז"ל (שבת קיט ע"ב) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו, כי המבזה ת"ח ומזולזל יראי ה', נמצא שפוגם בכבוד ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום, וע"כ אין רפואה למכתו. כי כל ההולאת באין ע"י בחי' מחלוקת, כי כל ההולאת הם בחי' מחלוקת, שאין שלום בעצמיו והיסודות מתגברין זה על זה, ואין

תורה אור
תהלים קמה (ט) טוב יודך לכל ורחמי על כל מעשיו: דברים ד (ו) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פיודו אלהינו בכל קראנו אליו:
ישעיהו יא (ו) וְגַר זָאב עִם כֶּבֶשׂ וְנֹמֵר עִם גְּדִי וְרִנָּה וְעָגַל וְכַפִּיר וְפִרְיָא וְחִזּוּ וְנִצֵּר קָטָן נֶגַע בָּם:
שם (ט) לֹא יִרְעוּ וְלֹא יִשְׁחִיתוּ בְּכָל תֵּר קָדְשִׁי כִּי שֵׁלָה תֵּאָרֵץ דַּעַה אֶת יְדוּד כְּפִים לִים מְסִים:
דברים ראה יג (ח) וְלֹא יִדְבַק בְּיָדוֹ מֵאִמְרָה מִן הַתֵּרִם לְמַעַן יֵשֵׁב יְדוּד מִתְּרוֹן אִפּוֹ וְגָמַל לֵךְ רִחֲמִים וְחִמְקוֹ וְהִרְבֵּן כְּאִשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:
משלי יא (יז) גָּמַל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד וְעֵבֶר שָׂארוֹ אֲכֹרִי:
קהלת ג (יד) וְדַעַת כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים הוּא יִהְיֶה לְעוֹלָם עֲלֵיו אֵין לְחֹסֶף וּמִמָּנֹן אֵין לְגֶרֶע וְהָאֱלֹהִים עֲשֶׂה שִׂדְרָא מִלְּפָנָיו:
איוב כו (יד) הֵן אֵלֶּה קְצוֹת דְּרָקוֹ וְדְרָקֵיו וְמֵה שִׁמְךְ דְּבָרְךָ נִשְׁבַּע בּוֹ וְרַעַם גְּבוּרָתוֹ וּגְבוּרָתוֹ מִי יִתְּבוֹנֵן:
יחזקאל פרק מג (ב) וְהִנֵּה כְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִן הַרְרִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רֹבֵם וְהָאֵרֶץ אֵתְרָה מִכְּבוֹדוֹ:
דניאל יב (ג) וְהַמַּשְׁפָּלִים יִזְהִרוּ כִּיְהִי תְקִיעַ יַמְצִיזִיקֵי הַרְבִּים כְּכּוֹכְבִים לְעוֹלָם וְעַד: תהלים טו (ג) לֹא רָגַל עַל לְשׁוֹן לֹא עֲשָׂה לְרַעְוֹ רָעָה וְחִרְפָּה לֹא יִשָּׂא עַל קַרְבּוֹ:
בראשית לך לך יג (ו) וְיָחִי רִיב בֵּין רַעֵי מִקְנֵה אֲבָרָם וּבֵין רַעֵי מִקְנֵה לוֹט וְהִכְנַעְנִי וְהַפְרִיז אֹי יֵשֵׁב בְּאַרְצָךְ:
הושע יב (ח) כְּנַעַן בְּיָדוֹ מֵאֲוֵי מִרְיָה לְעֶשֶׂק אֲבָבוּ:
זכריה יד (כא) וְהָיָה כָּל סֵד בְּיִרוּשָׁלַם וּבִיהוּדָה קִדְשׁ לִידוּד צְבָאוֹת וְכָאֵו כָּל הַזְּבָחִים וְלִקְחוּ מִמֶּה וּבִשְׁלוּ בָהֶם וְלֹא יִהְיֶה כְּנַעְנִי עוֹד בְּבִית יְדוּד צְבָאוֹת בְּיָסֵד הַהוּא:

¹ ומצודות ציון שם
² ישעיהו יא ו' הג"ל
³ עפרש"י שם
⁴ עד כאן בדפ"ר וההשטמה מכאן עד ד"ה יסוד העניין אינו בדפ"ר
⁵ אות יג נוסף בתרלו
⁶ אות ו'
⁷ והם גמט' שווה. נצוצי אורות על זה חז"ג דף פ:
⁸ הקלת ג' יד
⁹ מוהר"ת בתקפא
¹⁰ אות יב נוסף מתרלו
¹¹ ע"י לק"ה בציעת הפת ה' אות יג עד יח ואמצע אות כג
¹² ה"מ"ם הוה נמצא בתרלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכ"ט ציין אותה כאן. ונ"ל יותר נכון לציין אותה ז' תיבות קודם. וצ"ע שבמהדור' תשכ"ו שהיא ההעתק של מהדור' תרלו לא נמצא מ"מ הוה.
¹³ שבת כא: **ובש"ע סימן תרעב** [צ"ל תרעא סליף ה']
¹⁴ יחזקאל מג ב'
¹⁵ **ע"י זה חדש פרשת תשא** [דף נו.ו] **ובחקדמת חזר דף ז:**
¹⁶ **דף יא:**
¹⁷ גם בדפ"ר הכוכבים, בתולד ומתולד- ככוכבים
¹⁸ יז
¹⁹ הוספת מוהר"ת בתקפא לתיקון לשון הדפ"ר וע"ש דף כו:
²⁰ מתרצו - ההולכים
²¹ ויקרא יט טו פרש"י שם
²² מתרצו - להאיר ולהדליק (וצ"ע איך יאיר קודם שידליק)
²³ לשב"כ תהלים טו ת"ל
²⁴ מתרצו - מחלוקת
²⁵ פסחים ג.
²⁶ בתרלו- נמוק תיבת רש"י

²⁷ תענית ב. וספרי פרשת עקב פ"סקא ה'. ועיין סוף תיקון גא דף פו.
²⁸ וזהו רע"מ פנחס דף רכג. ופרש"י על ברכות ל: ד"ה עבדו את ה'
²⁹ אות יא נוסף בתרלו
³⁰ עיין זוהר יתרו פ: ועיין תורה רלא ותורה א' תנינא את ס' ואת יא.
³¹ ותורה ה' תנינא את א'.
³² תהלים קמה ט' הג"ל
³³ ערוכין נד. אר"י ברבי חי"א
³⁴ ל"שה"כ תהלים טו ב'
³⁵ עיין דברים רבה ואתנן ג' ב'. וירושלמי ברכות פ"ט הלכה א' [דף יג:] ד"ה אמר רב ענן
³⁶ ה"מ"ם הוה נמצא בתרלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכ"ט ציין אותה כאן
³⁷ **ע"י בראשית רבה פ' לב** [ג' צ"ל לג את ג']
³⁸ בתרלו- זה
³⁹ דברים יג ה'
⁴⁰ עיין תורה קיט
⁴¹ גם בדפ"ר תרלו- תפ"ר, מפורש, ומתולד - מפורש
⁴² מתרצו - לתפלה
⁴³ גם בדפ"ר תרלו ומתולד- חסיד, ובתולד ותשכ"ט חסד (ואפשר כוונת רבנו כפרש"י שם ועוד שהיא ראייה לחסידו יבכודו)
⁴⁴ גם בדפ"ר תרלו- מפורש, ומתולד- מפורש

תורה אור
 ישעיהו נז (ט) בורא נוב
 נוב שפתיים שלום שלום
 לרחוק ולקרוב אמר יקון
 ורפאתיו:
 משלי טו (לג) יראת יקון
 מוסר תקנה ולפני כבוד
 ענוה:
 ירמיהו טו (ט) לכן כה אמר
 יקון אם תשוב ואשיבך לפני
 תצמד ואם תוציא יקר מזולל
 כפי תהיה ישבו תהיה אלו
 ואתה לא תשוב אליהם:
 תורה טו
 שמות יתרו סי (ו) ואתם
 תהיו לי מלכת כהנים וגוי
 קדוש אלה ה' יקון אשר
 תדבר אל בני ישראל:
 משלי כט (ד) פלך במשפט
 עמדי ארץ ואיש תרומות
 ותרומה:
 תהלים עו (ט) משפטים
 השמעת דין ארץ יראת
 וישפט:
 תהלים קיב (ה) טוב איש
 חנון ופלח ויכלל דבריו
 במשפט:
 תהלים קיט (צא) למשפטיו
 עמדו היום כי הכל עזרתי:
 תהלים נ (כג) וזה תורה
 ויבדנני ושמ ידך אראנו
 ביטע אלהים:
 שמות משפטים כא (א) ואלה
 המשפטים אשר תשים
 לפניך:
 קהלת יב (יג) סוף דבר הכל
 נשמע את אלהים ירא ואת
 מלכותו שמו כי זה כל
 האדם:
 משלי ב (ה) אז תבין יראת
 יקון ודעת אלהים תמצא:
 דברים יב תבוא כט (ג) ולא
 תגן יקון ללב לב לדעת
 ועינים לראות ואזנים לשמע
 עד היום הזה:
 דברים יב תבוא כה (נח) אם
 לא תשמר לעשות את כל
 דברי התורה הזאת תפוזבים
 בספר הזה ליראה את השם
 הנקבד והנורא היה את יקון
 אליהם:
 משלי ח (יב) אני חכמה
 שקנתי עזרה ודעת מומות
 אמצא:
 דניאל ב (כא) והוא מהשגב
 ענין ויבא וימנעו מלכין
 ומקיים מלכין יתב חכמתא
 למימינן ויבדעא לידע
 ביה:
 תהלים נא (יט) ובחי אלהים
 רוח נשגרה לב נשגר ונדכה
 אלהים לא תבזה:

מתנהגים בשלום במוג השוה, ועי"ז בא חולאת כידוע [8]. ועי"כ כשמבזה ת"ח ופוגם בשלום, עי"כ אין רפואה למכתו כנ"ל. כי עיקר הרפואה ע"י השלום כנ"ל, בבחי' שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו וישעיהו נז):

גם בעת אמירת התורה הנ"ל הזכיר רבינו ז"ל [2] מאמר רז"ל אין מספידין בחנוכה ושבת כא: ובש"ע סי' תרע) ואינו זוכר מה שפירש בו. לנהלע"ה, כי החסד הוא בשביל לתקן הסתלקות הכבוד שנפגם ע"י הסתלקות הצדיק הזה שהי' מצדיק את הרבים שעיי"ז עיקר הארת הכבוד כנ"ל. וכשארז"ל הספידא יקרא דחיי או יקרא דשכבי וסנהדרין מו:). ועי"כ בחנוכה אין מספידין בו, כי אז מאיר הכבוד ע"י נר החנוכה כנ"ל: לעיל. וזהו ולפני כבוד ענוה (משלי טו), כי ע"י ענוה זוכין לכבוד. כמבואר לעיל [1] שעיקר התעלות הכבוד הוא ע"י גרים ובעלי תשובה שעושים. וזה זוכין ע"י תורת חסד וכו'. ולתורה א"א לזכות כ"א ע"י ענוה וכו' כמבואר לעיל. נמצא שא"א לזכות לכבוד דקדושה כ"א ע"י ענוה, וזהו ולפני כבוד ענוה [1] כנ"ל: יסוד הענין ה' דברים, להחזיר כבוד ליראה, ויראה אל הלב, ושלום הכללי, ושלום הפרטי: להחזיר בני אדם בתשובה, שזה בחי' אפ תוציא יקר מזולל כנ"ל [1]. הוא תיקון קרל, אתון דדין כאתון דדין [2]:

(לשון רבינו ז"ל):

טו [1] (שמות יט) ואתם תהיו לי מלכת כהנים

וכו':

א מי שרוצה למעום מעם אור הגנוז [8], היינו סודות התורה שיתגלה לעתיד, צריך להעלות מדת היראה לשרשה. י"ב ובמה מעלין את היראה, בבחי' משפט. כמ"ש (משלי כט) מלך במשפט יעמיד ארץ. וארץ, הוא בחי' יראה, כמ"ש (תהלים ע"ו) ארץ יראה. היינו שישפוט את כל עסקיו, כמו שכתוב (שם קיב) יכלכל דבריו במשפט, היינו שישפוט וידין בעצמו כל עסקיו. וזהו יסיר מעליו כל הפחדים, ויעלה בחי' יראה ברה ונקיה. ותשאר אך יראת ה', ולא יראה אחרת. כי כשאין אדם דן ושופט א"ע, אזי דנין ושופטין אותו למעלה. כי אם אין דין למטה יש דין למעלה ומ"ר שופטים פ' ה' [1]. וכששופטין את האדם במשפט דעיליא, אזי הדין נתלבש בכל הדברים. וכל הדברים נעשים שלוחים למקום [2], לעשות בזה האיש משפט כתוב [2]. כמ"ש חז"ל (נדרים מו.) למשפטיך עמדו [1], אזי הכל עבדיך לעשות דין בזה האדם. אבל כששופט א"ע, וכשיש דין למטה אין דין למעלה, ואין היראה מתלבש בשום דבר לעורר את האדם [2], כי הוא בעצמו נתעורר. וזהו (תהלים נ) ישם רדך, מי ששם אורחותיו (כשדרז"ל סוטה ה' ע"ב) [2] היינו ששופט אורחותיו, כמ"ש (שמות כא) ואלה המשפטים אשר תשים [2]. עי"ז אראנו ביטע אלקים [2], זה בחי' יראה, כמ"ש (קהלת יב) את האלקים ירא. היינו בחי' יראה עולה מהקליפה ומהאומות, ע"י משפט [2]. כי מתחלה

היתה נתלבש בקליפה, וזהו שאדם"י מפחד א"ע מאיזה דבר משר או מוגנים ושאר פחדים, זה הוא שהיראה נתלבש בזה הדבר. כי אם לא היה נתלבש היראה בזה הדבר, לא היה כח בזה הדבר להפחיד את האדם [2]:

ג ושרש היראה הוא דעת: : כמ"ש בעה"ה [2] שמנצפך היא"י בדעת דו"א: כמ"ש (משלי ב) אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא: ועיקר הדעת הוא בלב, כמ"ש (דברים כט) ולא נתן לכם לב לדעת. גם שם עיקר היראה, כמ"ש חז"ל (קידושין לב ע"ב) דבר המסור ללב נאמר בו ייראת מאלקך [2]. היינו שידע ממי יתיירא, היינו [2] ליראה את השם הנכבד יראת כ"הרוממת [2]:

ד וכשמוגי

לכחי' דעת זוכה להשגת התורה [2], כמ"ש (משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה, ששכונת התורה אצל בר דעת, כמ"ש קובי"ה יחיב חכמתא לחכימינן (דניאל ב). אבל יש שני בחינות תורה, יש בחי' נגלה, ובחי' נסתר. אבל לבחי' נסתר אינו זוכה אלא לעתיד לבא"י. אבל בזה העולם זוכה לבחי' נסתר ע"י תפילה [2] במסירת נפש [2]. ולתפלה זוכה ע"י תורה שבנגלה. כי התורה שהיא בנגלה, היא בחי' סיני, כמ"ש חז"ל (ברכות ס"ד). סיני ועוקר הרים הי מוניהו"ו עדיף, והשיבו סיני עדיף [2], כי הכל צריכין למרי חייטיא [2]. והתורה שבנגלה הכל צריכין לה, אבל התורה שבנסתר ועירין אינן דצריכין לה [2]. ובחי' סיני הוא בחי' שפלות, כמ"ש חז"ל (סוטה ח') שהניה הקב"ה כל ההרים, ולא נתן התורה אלא על הר סיני [2]. וחז"ל אמרו (שם ע"ב) [2] שתפילת"י השפל אין נמאסת, כמו שכתוב (תהלים נ"א) לב נשבר וכו'. ועל ידי תפלה שהיא במסירת נפש, כשמוטל כל גשמיותו ואין גבול. וכשאין גבול, אזי יכול להשיג התורה שלעתיד, שהיא אינה גבול, ואין נתפסת בגבול:

ה' וזה [10] שאמר

רש"י אקרוקתא צפרדע. כאקרא דהגרונאי גדול ה' כאותה כרך. ואקרא דהגרונאי כמה הוי שיתין בתי תלמודא קאמ"ל. אתא תנינא, רבה קאמ"ל. פישקנצא, עורב נקיבה. באילנא על ענף אחרי' כדרך העופות. לא הימני לא האמנתי.

שיתין בתי אתא תנינא בלעה אתא פישקנצא

ובלעה לתנינא מליקס יתיב באילנא תא הזי כמה נפיש חילא דאילנ'. אמר רב פפא בר שמואל אי לאו דהוי התם לא הימניה [12]

אקרוקתא פ' רש"י צפרדע. וזה בחי' עליות היראה

לשרשה, היינו דעת. כי צפרדע היא

12 גם בדפורי ותולד - היא ומתולד - הוא ויקרא יט פסוק יד לב ופרק כה פסוק ז' לו מג דברים כח נג 22 גם בדפורי - הווממת, בתולד ומתולד - הווממות
 13 עיין לקמן תורה קנד
 14 עיין לק"ה הרשאה ג' א'
 15 תמרו-לכוא
 16 גם בדפורי- תפילה ומתולד- תפלה
 17 לק"ה תפלה ג' אמצע אות ב'.
 18 ועיין של"ה הק' מסכת תמיד נר באות אות ח'
 19 עיין תורה מו תנינא ושם נרשם גם בדפורי- מיניה, ומתרו- מיניהו
 20 אות ה' ונסף ומתולד
 21 זה המעשה החמישי שיספר רבב"ה בגמ' ב"ב עג: וכבר פירשו רבינו באופן אחר לעיל בתורה ג' וכאן פרשת יתרו יט כ'
 22 עיין בראשית רבה פ' כו פסקא [1] (פסקא ג')

23 ובמועד קטן ה.
 24 עיין בראשית רבה פ' כו פסקא [1] (פסקא ג')

1 תורה זו נאמרה בעיר ולאספיעליא (טו"כ) לא ידוע מתי
 2 עיין ביבאר הלקוטים תחילת תורה טו הובא בביש"ק ח"א אות רמו ובאמנות אמין מתכב בו
 3 בתקפא ותולדו ותוציא אות ב' לא מתחיל בשורה חדשה אלא המשך שורה קודמת. וכן הוא בתולד אלא שחלק את האות ב', ובתשכ"ט הוא בתחילת קטע.
 4 בתקפא ותחילת קומם ומתרוצו תוקן
 5 פסקא ה' שם ועיין וזה משפטים קכג: ובאר יקר שם ש' מתחילת סימן ג' ע' ג' נט, ולק"ה תפילין ג', ושליחותו והרשאה ג' ז', ותורה קטט.
 6 לשון רש"י איוב לו ח', ורבינו הביי דברים י' יט, ותונן רלו ורמ.
 7 ועיין לקוטי עצות יראה אות ד'
 8 לש"ח תהילים קטט ט'
 9 תהילים קטט צא
 10 עיין לק"ה הרשאה ג' ב'

8 עיין שערי קדושה א' א'. משנת סתרים מסכת הירכבה פ"א אות א'. ובספר מוציא דנהורא לרבי ברוך ממבוו (עמ' יו במהדו"ת תש"י) ותפלתו יאונן כמלכה כה יי ועיין לקמן תורה מ אות ח' [תף טו: טור ב']
 9 עיין שיתות הר"ן סימן קלב
 10 מוהר"ח בתקפא
 11 בתולד- חיבת לתקן נוחק
 12 בתולד- נדפס הצינן הזה לקמן בטוף הקטע ובתשכ"ט הוונב לכאן
 13 באות ב'
 14 עיין תורה קטת תורה טו תנינא וספר המידות כבוד אות ח' ולק"ע גאוח כו (עמ' טו תנינא)
 15 ירמיהו טו יט תה"ל באות ג'
 16 עיין בעש"ט עה"ת כי תצא אות יג. וזהו ח"ב דף קצו: בהגהות מהר"ח אות י'
 17 עיין לק"ה הרשאה ג' ב'

מסיים רבינו לבאר כל מעשיות רבב"ח ועיין חיי מוהר"ן אות ה שאמר שמבארם בשם אמרם ועיין פפראות להכנה כאן
 18 בדפורי- רבה בר בר חנא,
 19 גם בדפורי- תולדו- פישקנצא, ומתולדו- פושקנצא
 20 גם בדפורי- תולדו- טליק ובתשכ"ט - וטליק
 21 תרגום אמר רבה בר בר חנא אני אקרא של הגרונאי שהיו בה שישים בתיים ובה נחש ובלע את הצפרדע ובה עורב ובלע את הנחש ועלה וישב על ענף של אילן אמר רב פפא בר שמואל אם לא שהייתי שם לא הייתי מאמין.
 22 גם בדפורי רש"י ובתשכ"ט תוקן רש"י גם בדפורי עליות ומתולד- עליית

מאמר להמשיך שלום

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה

נאמר בברסלב בזאת חנוכה ב' טבת שנת תקסד שבת שניה/כ' פרשת מקץ (חי"מ נט)

פתיחה

בתורה זו מלמד רבינו כיצד זוכים לשלום הפרטי שלום בעצמיו דהיינו בין מדותיו שיהיו כולן בטלות לרצון הקב"ה, דהיינו שהאדם בכל ליבו רוצה לעשות רצון הקב"ה. ומבאר שזה ע"י שלימות היראה, וליראה זוכים ע"י דעת, כי השלום תלוי בדעת (לק"ה שוכר ב' ד'), ולדעת זוכים ע"י תורה בשני מישורים, כי תחילה צריך להתעורר בתשובה וזה נעשה ע"י צדיקים גדולים שזכו לנשמה קדושה ע"י שאביהם ברח בתורה תחילה, דהיינו שהוליד אותם ע"י שהיה בעצמו צדיק גדול, שזכה לתכלית השפלות, שע"י בכח לימוד התורה ממשיך ברכה לתחילת המחשבה, שרש התורה ששם משרש נשמות ישראל, והמשיך לבנו נשמה קדושה, הנקראת בחי' פרסה שלימה, בלא בגדים צואים, וצדיק כזה אפשר שיוזכה לתכלית השפלות, עד שגם לימוד התורה שלו עולה עד שער החמישים שבבינה, ששם שרש התורה ושרש נשמות ישראל, וע"י מעורר הנוצרות הנשמות וע"י בורא נשמות גרים וגם התעוררות בנשמות פושעי ישראל, וגם כל אחד מישראל שיתעוררו לתשובה, ואח"כ ע"י תורת חסד מלמד להם דעת עד שזוכים ליראה שלימה, שזה עיקר כבודו ית'.

ויש בזה דיוק חשוב, שעיקר כבודו ית' הוא קרוב רחוקים, דהיינו כמה שהוא רחוק יותר ומתקרב זה כבודו ית' יותר/ג כמבואר בזהר כד אתי יתרו וכו', אבל גם עיקר כבודו ית' הוא היראה בחי' והאלקים עשה שיראו מלפניו, כי עיקר כבוד המלך היא היראה מפניו, וזה שפותח רבנו את התורה בלשון שהשלום הוא ע"י שיעלה את הכבוד לשרשו ביראה, שכלל בזה את שני הדברים יחד, את היראה ואת הקרוב רחוקים שעל ידו עלית הכבוד.

ומכאן היראה שלימה זוכים לשלום הנ"ל. נמצא שהצדיקים זוכים בפנימיות התורה מכח השפלות שלהם שהיא בד' מדרגות דהיינו שמרגישים הקטן שבקטנים ועוד גם תחת מדרגת עצמו, כי לתורה הנ"ל של צדיקים, זוכים במתנה, ולתורה במתנה זוכים רק ע"י תכלית השפלות, עד שמבטל כל חומרות, דהיינו שמרגיש קטן שבקטנים ועוד גם קטן ממה שעדיין חושב עצמו. וע"י שהם מקרבים רחוקים בשתי בחינות של לימוד תורה כנ"ל, אזי זוכים לשלימות היראה.

אבל מי נשמתו אינה כל כך בקדושה ויש לו בגדים צואים אזי אע"פ שגם הוא צריך לעבוד על שפלות בד' בחי' וע"י לתורה וע"י ליראה ע"י לשלום, אבל א"א שיוזכה אלא ע"י שמתקרב לצדיק שכבר זכה לזה, וגם מאד קשה שיוזכה לזה בשלימות, רק בעלי כחות נפש עצומים מאד. אבל זה לא פוטר, אלא אדרבה מחייב יותר להשתדל כפי כוחו לתקן עצמו, וכפי מה שיוזכה לזה בעוה"ז כך יזכה בעוה"ב.

ומי שזוכה לשלום בעצמו, אזי נקרא שלם בלא מום ויכול להתפלל תפלה בשלימות, שעל ידה זוכה לשלום הכללי בין העולמות דהיינו לדביקות והתכללות בו ית' בתכלית בבחי' יחודא עילאה.

ליקוטי הלכות על תורה זו

או"ח ח"ב דף נה: בציעת הפתה (מט אותיות)

יו"ד ח"א דף ד. שחיטה ג (ז אותיות)

יו"ד ח"ב דף מא. כיבוד אב ואם ג (ד אותיות) באות ד' מבאר שבעשו היו הרבה נשמות לכן מכוון התגבר בכיבוד או"א ולכן גלי ישראל אצלו כדי שיתווספו עליהם גרים וכו' ע"ש

יו"ד ח"ב דף קכח: שילוח הקן ג

יו"ד ח"ב דף קעד: ערלה ה (יט אותיות)

חומ"מ ח"א דף קצ: שותפים ב (ד אותיות) בגלל שכל המו"מ הוא ממחלוקת לכן אינו נגמר אלא ע"י קנין סודר מבאר שמו"מ בקדושה הוא תיקון המחלוקת כי יש ניצוצות קדושים בכל דבר ומו"מ בקדושה הוא בחי' עשית גרים וקנין סודר בחי' תיקון הבגדים (ד) מזל דבי תרי עדיף מזל הוא שורש הנשמות וע"י שותפות מתנוצצים זל"ז

[חומ"מ ח"ב דף נט. פריקה וטעינה א]

חומ"מ ח"ב דף קח אפטרופוס א (ב אותיות) העוונות מאבדים ממנו את הלבוש שקיבל מאו"א והצדיק מקרב רחוקים ומפשיט ממנו את הבגדים הצואים ונותן לו לבוש ונעשה כאביו וכל המקרב רחוקים זוכה בבחי' מכבדי אכבוד שנעשים לו הנפשות שקירב בגדי כבוד

חומ"מ ח"ב דף קעד שוכר ב (ה אותיות) הולדת בנים זה בחי' קרוב רחוקים

תמצית התורה לפי אותיות

התורה בנויה מהסוף להתחלה דהיינו שמתחיל מהתכלית שזוכין לשלום וחוזר שלב שלב אחורה שכל שלב הוא הכנה לשלב שדיבר ממנו קודם וזוכין לו ע"י השלב הבא שידובר בו וכל זה עד השלום בעצמיו אבל אח"כ מוסיף עוד שני שלבים

א סיון ער"ט אלול תשע"ד

³ כי כשנר חנוכה הראשון הוא בשבת אזי הפרשה היא וישב, ואזי נר אחרון הוא בשבת מקץ. עוד גם כי מבואר בסוף התורה שרבנו רמז על הסתלקות רבי גדליה מליניץ, שנפטר בכ"ט כסלו ולפ"ז בשבת ראשון עדין לא נפטר.

³ כפי שיתבאר לקמן בהקדמה ע"י לק"ה כבוד או"א

דהיינו תפילה ושלוש כללי. דהיינו שהתורה כמו מחולקת לשנים תחילה מהלך איך זוכים לשלום בעצמיו ואח"כ עוד מהלך להשלים עד השלוש הכללי ולכן גם רב"ח רמז את שני החלקים האלו בשתי מעשיות נפרדות

באות א מבאר רבינו להמשיך שלום ע"י עליית הכבוד ליראה

באות ב מבאר רבינו שעליית הכבוד ע"י תורת חסד כי הכבוד הוא ע"י קרוב רחוקים אבל עכשיו הכבוד הוא אצל העכו"ם באות ג מבאר רבינו שקרוב רחוקים הוא ע"י תורה כי היא מאירה להם היכן שהם שם ע"י שגורמת התנוצצות וזיווג הנשמות ומגיע למושעי ישראל ונבראים נשמות גרים ומתקרבים הרחוקים מהיכן שהם ויוצא יקר מזילותא דגלותא באות ד' מבאר רבינו שהרוצה שבנו יהיה תלמיד חכם צריך לברך בתורה את ההתחלה את שורש הנשמות, דהיינו ע"י התורה כנ"ל שגורמת התנוצצות הנשמות. ומבואר שעל פי רוב הת"ח לא זוכים לזה לגרום התנוצצות הנשמות ע"י לימוד התורה

באות ה מבאר רבינו שלתורה זוכה ע"י שפלות בד' בחינות ומבאר המעשה דרבב"ח

באות ו מבאר רבינו שהמבחן לעליית הכבוד לשרשו ביראה הוא עד כמה מכבד את יראי ה'

באות ז מבאר רבינו ושיכבדם בלב שלם דייקא

באות ח מבאר רבינו שכשחזור הכבוד לשרשו דהיינו ליראה אזי נשלמים פגמי היראה ואזי אין מחסור ליראיו ויש שני מיני שלום דהיינו בעצמיו וכללי ובאתר שיש יראה שם יש שלימות ודהיינו שלום בעצמיו ואזי אין בו מום ויכול להתפלל וע"י שלימות התפילה זוכה לשלוש הכללי

באות ט מבאר רבינו את הרבב"ח השני וקנינים תעשה לתיבה מה קנינים מטוהרים את הנרגן מפריד אלוף כך תיבת התפילה מתקנת שלום כללי

באות י מבאר רבינו את הפסוק תקעו בחדש שופר

באות יא מבאר רבינו ג פסוקים אותיות ט' י' כ' באשרי יושבי ביתך לפי התורה שלנו טוב ה' לכל דהיינו בחי' שלימות התפילה שכל השתדלותו רק בתפילה ורחמיו על כל מעשיו היינו שלום כללי שע"י התפילה יודוך כל מעשיך היינו בחי' גוף וחסידך יברכוך היינו נפש לעשות שלום ביניהם דהיינו שלום בעצמיו זה ע"י כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו לעלות את הכבוד לשרשו ביראה שהיא בחי' גבורה

באות יב מבאר רבינו מצוות נר חנוכה

באות יג מבאר רבינו שהמבזה ת"ח אין רפואה למכתו כי כל החלאים ע"י מחלוקת

שיחות השייך לתורה זו

תורה יד נאמרה בשבת חנוכה ב' טבת תקסד

ובאותה עת (כט כסלו) נפטר רבי גדליה מליניץ ונרמזו כאן בסוף התורה שאמר אין מספידין בחנוכה

ר' גדליה מליניץ היה תלמידו של הר"ר יהודה לייב המגיד מפולנאה תלמיד הבעש"ט והוא יום את הדפסת הספר שבחי הבעש"ט. וכשחלק הזקן משפולי על רבינו החזיק הוא עם רבינו כמבואר בחיי מוהר"ן קבב

זאת התורה אמר בשפת חנפה ואז באותו העת נפטר הרב החסיד המפורסם מורנו הרב רבי גדליהו זכר צדיק לברכה, אב-בית-דין דקהלת ליניץ (רסו) ורמזו באותה התורה הספד להרב הנ"ל כי הזכיר אז בתוך התורה מה שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (רסז): 'אין מספידין בחנפה' גם אמר אז שעכשו קשה לומר תורה, כי בשנסתלק צדיק קשה לומר תורה כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה כי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, וכשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה על-בן קשה אז לומר תורה. (שיחות הר"ן סימן קלב)

מה שכתוב שם באות ד' על מאמר רבותינו-זכרונם-לברכה מפני מה תלמידי חכמים אין בניהם תלמידי חכמים - על שלא ברכו בתורה תחילה; שמעתי ממנו זכרונם-לברכה עוד בזה: כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחילה וכו'. וצריך כל אדם לברך ולקדש את בחינת התחילה, דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה. דהיינו האכילה וכל עסקיו וכו'. עד שימשיך ההולדה בקדושה ובטהרה כראוי. וזהו על שלא ברכו בתורה תחילה - שלא ברכו וקידשו בקדושת התורה את התחילה, דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה בפנפן-לעיל. כי צריך לברך ולקדש את בחינת תחילת ההולדה הנזכר-לעיל בתורה, ואז יהיה גם בנו תלמיד חכם ופנפן-לעיל: (שיחות הר"ן סימן קלב).

אנשי-שלומו היו מבארים בדברי רבינו (בסעיף ה'): 'ולפעמים שהוא קטן שבקטנים, צריך להקטין את עצמו כנגד מדריגת עצמו' וכו', שלכאורה קשה איך שייך שיהיה עניו ושפל יותר ממנו, מאחר שהוא קטן שבקטנים, ופירשו, שהכוונה הוא כי באמת הוא קטן שבקטנים מחמת השגתו הוא, אבל לפי השגת הצדיק הוא קטן עוד יותר ויותר, וע"כ גם אצלו בעצמו שייך בחינת שפלות יותר ויותר, כי גם כשהוא קטן שבקטנים צריך להקטין עצמו יותר מחמת שפלותו לפי השגתו של הצדיק; (הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זכרונם-לברכה - מעדני מלך).

הקדמה

מהלך התורה מוהרנ"ת מונה שמונה שלבים

כפי מה שמשבר גאותו כן הוא זוכה לתורה. ועל-ידי-זה זוכה לקרב רחוקים להשם יתברך שעל-ידי-זה נתגדל ונתעלה כבודו יתברך. ומעלה הכבוד לשרשו ועל-ידי-זה זוכה ליראה. ועל-ידי-זה זוכה לשלום-בית "שלום בעצמיו" (תהלים ל"ח ד) ועל-ידי-זה זוכה לתפלה. ועל-ידי-זה זוכה לשלוש הפללי שלום בכל העולמות: (קיצור ל"מ השלם אות ח' עפ"י ל"ק ע אנוה יד)

אבל בתורה רבינו מבאר מהסוף להתחלה בשני שלבים שמתחיל משלום שתלוי ביראה שהיא כבודו שתלוי בקרוב רחוקים ע"י תורת חסד וע"י תורה שתלוי בשפלות. ומבאר שקרוב רחוקים יש בהם כמה מדרגות כי יש גר ויש בעל תשובה ובעל תשובה יש שכיון שאביהם לא ברך בתורה תחילה לכן נולדו עם בגדים צואים ויש פושעי ישראל וקרוב רחוקים הוא ע"י הצדיקים כי כיון שאין להם בגדים צואים שהם הגאווה והישות ע"י זוכים בקל יותר לשפלות עד כדי ביטול החומר דהיינו להרגיש אפילו תחת מדרגת עצמים ע"י זוכים לתורה במתנה. ותורה כזו בכוחה לעלות עד שער החמישים שבשערי בינה שם הוא שרש ס"ר נשמות ישראל המשרשות בס' רבוא אותיות התורה ולגרום זיווג אותיות והתנוצצות שמעוררת את נשמות ישראל לשוב אליו ית'. ועל תורה כזו נאמר יפוצו מעיינותיך חוצה (כמבואר באות ג') כי היא פועלת על המרוחק היכן שהוא וכשהוא בא ומתקרב אזי צריך ללמוד עימו תורת חסד (כמבואר באות ב') דהיינו ללמדו כיצד להתנהג כרצונו ית' ולמדו דעת אמת דהיינו גדולת ורוממות הקב"ה עד שמביאו ליראה ויראה היא עיקר כבודו ית'. וכשיש יראה אזי יש שלום.

נמצא שאת עיקר העבודה עושה הצדיק שנולד בקדושה ואביו המשיך לו נשמה קדושה בלא בגדים צואים, ובוודאי כל אחד צריך להשתדל מאד להפשיט בגדיו הצואים אבל עיקר העבודה היא להתגבר על המניעות שיש לו על ההתקרבות לצדיק הזה שכבר זכה לזה. (עיי' מזה עוד לעיל בפתיחה לתורה)

בסוף התורה מוהר"ן כתב מהלך התורה בחמש שלבים ושם מונה שלב שחטר כאן, להחזיר את היראה אל הלב. ונראה כוונתו למבואר באות ו' ואות ז', שהמבחן על יראת שמים הוא אם מכבד יראי ה', ודווקא שמכבדם בלב שלם. וצ"ע כי מלשון שיכבדם בלב שלם משמע בלא פניות אבל מלשון להחזיר את היראה אל הלב משמע שיש יראה שאינה בלב אלא בשכל שעושה מעשים של כבוד ליראי ה' אבל רק מצד שבשכלו מבין שצריך לכבדם ואינו בלב שלם בהתפעלות הלב.

עד כאן נתבאר כיצד זוכים לשלום בעצמיו, ומהלך זה רמז רבב"ח במעשה אחד. עוד מבאר רבנו שיש עוד סוג שלום גבוה יותר הנקרא שלום כללי דהיינו בין העולמות ואותו רמז רבב"ח במעשה שני. ומתבאר בו שמי שזכה לשלום בעצמיו הנ"ל אזי הוא הנקרא שלם בלא מום שיכול להתפלל תפלה שמחברת עולם הבא לעולם הזה.

התכלית שעליה מדבר רבינו בתורה זו

התכלית כאן הוא השלום שיהיה לעתיד לבוא שלום כללי כמ"ש וגר זאב עם כבש שלום בין עולמות. וזה יכול רק צדיק גמור שזכה לשלום בעצמיו כנ"ל.

והחילוק בין שלום בעצמיו לשלום הכללי נראה לי שהוא בחי' החילוק שבין יחודא תתאה ליחודא עילאה שבתורה יא. והביאור כי יחודא תתאה הוא ביטול הרצון לגמרי לרצונו ית' אלא שהוא לא ביטול הישות לגמרי נמצא שאני קיים כישות נפרדת אבל אני מבטל רצוני לגמרי לרצונו, אבל יחודא עילאה היא גם ביטול הישות לגמרי עד שאין לי כלל ישות נפרדת אלא התכללות בו ית' וממילא אין לי שום רצון שאני צריך לבטל.

וזהו שמבואר באות יא שלעתיד לבוא כל הבריות ירחמו זו על זו כי תבטל המחלוקת עד שיתבטל המשא ומתן. ולכאורה אין לזה ביאור איזה מחלוקת יש בין שני אנשים שזה רוצה את הפרה וזה רוצה את החמור ונושאים ונותנים ביניהם ומחליפים ברצון ושמחה, אלא מוכרח שכיון שכל אחד עושה זאת מחמת אהבת עצמו זה בחי' מחלוקת, ואפילו אם אוהב את חברו כמוהו עדיין יש בחי' מחלוקת, כי כל אחד הוא ישות לעצמו, כי רק כשכל אחד רוצה את טובת חברו זה ביטול המחלוקת לגמרי. וזה יהיה לעתיד וכמבואר שם שכשתמלא הארץ דעה אזי כל הבריות ירחמו זה על זה. נמצא מי שזוכה לשלום כללי אזי בטל אצלו המחלוקת וע"י בטל המשא ומתן. ושלום כזה יכול לזכות רק מי שכבר זכה לשלום בעצמיו ואזי בתפילתו התמה זוכה שהקב"ה יתן בו דעת כזו של עוה"ב שיזכה להכלל בו לגמרי.

אבל שלום בעצמיו הוא בחי' ואהבת לרעך כמוך, כמוך דייקא, דהיינו שמבטל רצונו לגמרי לרצון הש"י מחמת האהבה. וגם כל מדותיו אין בינהן מחלוקת, כי כל מדה בטלה לחברתה בבחי' ואהבת לרעך כמוך, דהיינו שזו נשאר מדת האהבה וזו נשארת מדת הגבורה ואעפ"כ מבטלות את כל הרצון הטבעי שלהן לרצונו ית', ונמצא שהן מתבטאות רק לשם שמים.

לשון רבנו בתחילת התורה להמשיך שלום בעולם וכו'. הלשון להמשיך משמע שהשלום נמצא באיזה מקום אחר שצריך להמשיכו לכאן. ואיתא ששמו של הקב"ה שלום, וידוע שהשם מלמד על המהות נמצא שהקב"ה הוא בעצמו השלום, והיכן שרוצים שלום, דהיינו לחבר הפכים כמבואר בתורה פ', א"א אלא ע"י שנמשיך את הקב"ה למקום שבו רוצים שיהיה שלום. בסוף הש"ס סוף מסכת עוקצין אומרת הגמ' לא מצא הקב"ה כלי לברכה אלא השלום, לפ"ז השלום הוא כלי לברכה, אבל ממה שנתבאר שהוא מחבר הפכים, נראה יותר מדוייק שהוא הכח המחבר חלקים להיות כלי, לברכה.

וכבר נתבאר לעיל כמה עבודה באתערותא דלתתא צריך כדי לזכות לשלום דהיינו שפלות שע"י תורתו מקרבת רחוקים ואזי צריך ללמד תורת חסד עד שמביאם ליראה, ורק ע"י שלימות היראה אפשר להמשיך את הקב"ה שע"י נעשה שלום אמיתי בלב.

וההתחלה והקרקע לשלום היא השפלות בד' מדרגות (להשפיל עצמו מהגדולים ומהשווים לו ומהקטנים ממנו ותחת מדרגת עצמו) עד שמבטל כל חמירותו¹ ואזי יש לו שלום בכל מדותיו, פירוש שאע"פ שמהות כל מדה שהיא ישות לעצמה, וטבעה לבטא עצמה בכל עז והשתלטות, אבל מכח השלום שמאיר בה היא מבטלת רצונה לבטא עצמה, ומתבטאת רק כרצון הנשמה² שהוא רצונו ית'.

ולשלימות כזו שהיא שלום בעצמיו זוכים ע"י יראה, כי ע"י היראה האדם מרגיש קטן ומתבטל ישותו כי היראה מאפסת את האדם כמ"ש יראו אותו כל אפסי ארץ, ואזי יכול להצטרף להיות כלי של שלום. ואעפ"כ מבואר שהיראה בעצמה לא מאפסת אלא את מי שכבר זכה לשפלות בתכלית.

נמצא שאע"פ שכבר מרגיש הקטן שבקטנים ועוד יותר גם תחת מדרגת עצמו שע"ז נתבטל כל ישותו וחומריותו לגמרי, עדיין צריך שהצדיק יקרב אותו לתורה ללמדו רוממות הקב"ה כדי שיזכה ליראה, מבואר שהביטול והשפלות לעצמה אינה כלי לשלום אלא כשהיא מכוונת להיות כלי לאור הקב"ה. כי אם כל שפלותו היא לא לשם שמים אין בה שום ערך וחשיבות, לכן אע"פ שכבר זכה לשפלות בתכלית כנ"ל רק כשמכווין את כל השפלות הזו שתבטא ביראת הרוממות רק אז נעשה ראוי להמשיך את השלום של הקב"ה עליו.

כך נראה מהלך התורה כפשוטו שתכלית השפלות כנ"ל היא הקרקע להכל, אבל למעשה אינו כן כי לא מדובר כאן ברשעים שעובדים שנים רבות על שפלות שלא לשם שמים ורק אח"כ מעלים אותה לכבוד שמים, אלא העבודה היא בכל המישורים ביחד וכפי השפלות שכבר זכה כך זוכה לתורה וכפי כך מקרב את עצמו, וזוכה ליראה. אבל לקרב רחוקים ע"י שבתורתו יתנוצצו שרש נשמותיהם כנ"ל זה באמת רק אחרי שכבר זכה בעצמו לתכלית השפלות.

ולפ"ז אפשר שכמו שיש ד' מדרגות שפלות כך יש ד' מדרגות בתורה וד' מדרגות ביראה וד' מדרגות בשלום.

ד' מדרגות של שלום

נראה לומר שבשלום יש מדרגות וצריך לעלות בהן מדרגא לדרגא ולכאורה הן ד' מדרגות כי יש שלום מאונס ויש שלום מרצון ויש שלום מחלט.

כי יש שלום בלא דיבור כמבואר בתורה נו, ובאמת אינו שלום ויכול להיות אפילו שנאה³ כמ"ש "וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום" וזה אינו שלום אלא ויתור מחוסר ברירה. (ולא עלינו יש לא מעט אפילו בני זוג שחיים בשלום בלא דיבור דהיינו שאינם רבים אף פעם אבל גם אין ביניהם שום אהבה)

ויש שלום של שותפים דהיינו שלום מרצון אבל לא אהבת החבר גורמת, אלא כיון שאני צריך את החבר לאיזה צורך, כמו שני שותפים שכל אחד לבדו אין בכוחו לעשות איזה עסק, לכן מתחברים יחד, נמצא שאני אוהב את עצמי ואת הדבר השלישי ואילו החבר רק היכי תמצוי לזה.

ויש שלום מאהבת החבר אלא שאני אוהב את עצמי כמו את החבר, כמ"ש "ואהבת לרעך כמוך" ואנו כמו שני חציים של דבר אחד, ואע"פ שיש לי רצון אחר אני מבטל רצוני מחמת האהבה⁴.

ויש שלום שאני אוהב את החבר יותר מעצמי ומלכתחילה אני לא מעורר בעצמי שום רצון אחר אלא את רצון חברי וזה בחי' התכללות בחבר בחי' יחודא עילאה שיש אהבה גדולה בין השנים עד שכל אחד רוצה רק את טובת חברי גם על חשבון טובת עצמו⁵.

ונתבאר לעיל שהשלום תלוי בשפלות. ונראה לפ"ז שד' מדרגות השלום הן בחי' ד' מדרגות שפלות הנ"ל, שמבואר בתורה יד להשפיל עצמו מגדולים ממנו ומשוים ומקטנים ותחת מדרגת עצמו. כי מגדולים ממנו זה בחי' שלום מאונס כי טבע הקטנות להתבטל לפני הגדלות. וכנגד שוים לו זה בחי' שותפים. וכנגד קטנים ממנו זה בחי' ואהבת לרעך כמוך, (בבחי' יחודא תתאה). וכנגד מדרגת עצמו זה שמבטל עצמו לגמרי ואין לו אלא רק את רצון החבר, (בחי' יחודא עילאה)⁶.

צ"ע מדוע התורה תלויה בשיבור הגאווה

¹ כמבואר בתורה ד' שעד שאדם מבטל כל חומריותו דהיינו כל הרגשת ישות, אזי אי אפשר שישמע שבחיו ולא יפול לגאווה.

² הכוונה כגון מדת החסד אם אדם עושה חסד כיון שמתחשק לו או שלבו מתמלא רחמים על איזה בריה מסכנה, זה בא מצד טבע המדה הזו לבטא את עצמה, לכן גם גוי עושה זאת, וזה לא נקרא שלום במדות, כיון שכלליות המצב שלו היא שכל מדה רוצה לבטא עצמה כפי טבעה וגם כשפועל אין לו מלחמה ביניהן. אבל כשעושה חסד באופן שכל הסיבה לפעולתו היא רק כי זה רצון הקב"ה זה ביטול הישות של המדה, וזה נקרא שלום במדותיו.

³ בלא דיבור הוא שנאה עיני משנה סנהדרין דף כז: (לרבי יהודה השונאו פסול להעיד עליו) שונא כל שלא דבר עמו שלשה ימים באיבה. אמרו (לו חכמים) לא נחשדו ישראל על כך.

⁴ עיין תורה יא שיש יחודא תתאה ויחודא עילאה (בחי' שמע ישראל וברוך שם כבוד מלכותו) דהיינו אהבת הש"י יש לה שתי מדרגות הנמוכה היא שאני מבטל רצוני מפני רצונו והעליונה היא שמרוב אהבה אין לי שום רצון כלל רק את רצונו ית'.

⁵ נראה שבוזה תתורץ הקושיא שמקשים על אהבת דוד ויהונתן מדוע רק את יהונתן אהב כך הרי לכאורה חייב לאהוב כך כל אחד מישראל כמ"ש ואהבת לרעך כמוך. ונראה לומר כנ"ל שאהבת דוד ויהונתן היתה אהבת החבר יותר מאת עצמו.

⁶ עיין ליקוטי הלכות חשן משפט (ח"ב דף קעד) הלכות שוכר הלכה ב אות ד

רבינו מבאר כאן שקרוב רחוקים הוא ע"י תורה ותחילה באות ב' מבאר שנעשה ע"י תורת חסד ובאות ג' מבאר שזה ע"י תורה שזוכים לה במתנה ע"י שפלות. ונראה לחלק שתורת חסד היא הלכות ועיין תורה ב' תניא אות ב' מאחז"ל כל המונע מתלמידו מלשמשו כאילו מונע ממנו חסד, כמ"ש למס מרעהו חסד. ושימוש חכמים הוא הלכות ע"ש. וגם תורה זו צריכה שפלות אבל לא תכלית השפלות שמבאר אצלנו באות ה'. כי גם בלימוד הלכות לכוין לאמת לדמות מילתא למילתא צריך סיעתא דשמיא וזה ע"י שפלות. וכמו שמספרת הגמ' על דואג ואחיתופל שהיו גדולי וחכמי הדור ראשי סנהדרין בזמן שאול ודוד ואעפ"כ העידו חז"ל שלא היה להם יראת שמים ועל כן כל תורתם מהשפה ולחוץ/ו'.

אבל יש תורה שזוכים בה רק צדיקים שזכו לשפלות בתכלית הביטול ועל תורה זו נאמר יפוצו מעיינותיך חוצה כי תורה כזו בכוחה לעורר רחוקים היכן שהם נמצאים גם בלא שיבואו או שאתה תלך אליהם. כי תורה כזו עולה עד שער החמישים של הבינה ששם היא שרש התורה שבה משרשים נשמות ישראל וע"י תורה זו מתנוצצים הנשמות ונעשה זיווג ונולד נשמות גרים וגם נעשה ע"י התנוצצות נשמות פושעי ישראל שע"ז נעשה בלבם התעוררות לתשובה. נמצא שבאמת היא קודמת לתורת חסד כי תחילה צריך לעורר את הרחוקים לתשובה ורק אח"כ אפשר שיבואו וילמדו תורת חסד.

עניין עשית גרים ובהשוואה לתורה יז

הגה- י' חשון תשעו.

עניין עשיית גרים עיין בפנים ועיין בתורה יז באות ו' עפ"י שער הגלגולים הק' לד שהגר מצד מהותו הוא קליפת נגה שאע"פ שכבר נקרא גר וזר במקומו ביחס לרע הגמור של הגויים, אין בכוחה לקרוע עצמה מהרע שדבוק בה, ועל כן שולח לך הצדיק נפש שבורא ע"י זיווגי הנשמות בשרש התורה ונפש זו מושכת את הגר להתגייר, אמנם גם נפש זו כדי שיהיה לה קצת שייכות לגר היא בעצמה בדרגה נמוכה מאד, אמנם אחרי שמתגייר מקבל נפש ישראל גמורה ואזי נקרא גר צדק דהיינו שקיבל נפש מהמלכות הנקראת צדק. ועל זה אמרו חז"ל קשים גרים כספחת דהיינו שאע"פ שנפש הגר שקיבל מהצדיק היא כח אהבה עצום שמושך אותה לקרוע עצמה מהסט"א עדיין היא רחוקה מקדושת נפש ישראל האמיתית כיחס המנוגע בצרעת לאדם טהור. והיא גורמת להחטיא את הגר צדק.

נמצא שהקרוב עשיית הגרים המבואר כאן שהוא תורת חסד הוא מתיקוני קליפת נגה של הצדיק להעלותה מהקליפות של העכו"ם.

עניין זה כיצד הצדיק שולח נפש לגר כדי למשכו מטומאת הגויים והעכו"ם מבואר בתורה יז באופן שונה כי שם מבאר שע"י שהגויים גוזרים ביטול מצוות מ ישראל נכבש אצלם טוב שהוא ניצוץ נשמות ישראל שעלו במחשבה תחילה ובתחילה מעורר חרטות אצל הגר אבל הרע שבגר מתגבר עליו וכובש אותו עד שנשכח ממנו מעלתו העצומה, (בחי' בן המלך שנפל לטעות שהוא בן המסופר במעשה של רבינו) וע"י צדקה לישראל נעשה אורי נח וזך ואזי דבורי אמונה של הצדיק הולכים למרחוק עד הגר שנכתב אצלו הפך אמונתו ומזכיר לו את מעלתו וע"ז מאיר בו בחי' תפילין של הקב"ה וע"י זוכה ליראת שמים וע"ז לאהבת ה' וע"ז קורע את עצמו מהטומאת הגויים ומתגייר.

מדוע ע"י קרוב רחוקים נתעלה כבודו -

הפשט הפשוט מבואר בלק"ה (כבוד אב ואם ב' א') כי הקרוב אליו ביותר הוא בחי' שכלול בו נמצא שהוא קרוב לבחי' שהקב"ה מכבד את עצמו, שזה לא שייך כלל, ממילא כל הרחוק יותר הוא יותר בבחי' זולתו המכבד אותו. על כן יש לו ית' יותר כבוד ממעשה קל של רחוקים, ממעשה גדול של מלאכים וצדיקים,

מדוע שרש הכבוד ביראה ולא באהבה

נראה כי עיקר כבודו ית' שיראו מלפניו כמ"ש והאלקים עשה שיראו מלפניו. ויראה היא בחי' דעת, כי יראה היא השגת מציאותו במוחש עד שמתפעל בלבו מהרגשת מציאותו בהרגשת יראה, וזה הסימן היותר מובהק על התקרבותו אליו ית', בבחי' הארץ האירה מכבודו דהיינו שזה עיקר כבודו ית' שהדעת את מציאותו ית'

ועיין תורה לו שע' פנים של תורה הם זה לעומת זה ביחס לע' מדות רעות. וגם זה צ"ע א"כ לאיזה פנים בתורה הכוונה. ועל כן נראה פשוט שאין הכוונה לפשט התורה, אלא לפנימיות התורה דהיינו לאור התורה מה שמאיר את הנפש מכח הפשט, דהיינו שאפשר לדעת את כל התורה ובגלל הגאווה היא לא מאור נשמתו אלא מה שנרשם בזכרון שבמדמה ומה שבזה מבין דבר מתוך דבר בפלפול ואע"פ שגם זה חשוב לדעת ההלכה מה מותר ואסור, אבל אין זה העסק בחלקי שבתורה שהוא חלק נשמתי, וגם מסתמא כיון שיש בו רוח גסה אין לו ברור המדמה ולא יודע לדמות מילתא למילתא כראוי, שזה תלוי בברור המדמה, שתלוי בשפלות, ממילא גם בהלכה יש לו טעויות. ועיין בזה תורה יא אות ב' מעשה מלוי בר סיסא ומבואר שם שדבורי תורה צריכים להאיר לאדם היכן לעשות תשובה עד כדי כך שצדיק אם נכנס בו אפילו הרהור קל של גאווה כגון מחמת כבוד שעשו לו כמבואר שם, הוא כבר לא יודע להשיב על שאלות בפשט התורה כמבואר שם, כי אין כוונתו בתשובותיו סתם להורות הלכה, אלא כוונתו לכוין לתשובה שהיא הארה מאור נשמתו שתאיר בנפשו ותצא בדבור בבחי' נפשי יצאה בדברו (בבחי' לשון חז"ל "הוא היה אומר" כפירוש ר"מ מלובלין שאת עצמו היה אומר)

ונ"ל כמבואר כאן שכל התורה השייכת לאדם היא אור נשמתו, שעל כן כל יהודי הוא אות בתורה שהיא אחד עם הקב"ה ועם כלל ישראל (וזה ויקרא עג. ישראל והקב"ה והתורה אחד) ע"כ הם שישים רבוא אותיות, (וצ"ל שכל אחת כלולה מכולן כידוע הכלל הזה ברוחניות שע"כ כל אחד צריך לקיים את כל התורה כולה בבחי' פן אחד שבה השייך לו מתוך הע' פנים שאמנם גם הוא כלול מכל הע' כנ"ל). וכפי השפלות של האדם כן מאירה לו התורה שהיא אור נשמתו בנפשו וצריך לדבר את אור נשמתו המאיר בנפשו, בבחי' נפשי יצאה בדברו.

תרד עד ללב בהרגשה ממש של מציאותו, דהיינו לבחי' ארץ, הכוונה כי כלפי השכל הלב הוא בחי' ארציות (לב באידיש הארץ). אבל אהבת הש"י אע"פ שגם היא נובעת מהרגשת והשגת מציאותו אבל היא יותר בחי' התכללות ואינה כבוד. וכמו שמצינו במלכותא דארעא שעיקר כבוד המלך זה שיראים מפניו יראת הרוממות שזה המלמד על רוממותו אבל אהבה אפשר שהיא מחמת טובו ומדת טובו פחות מגלה שכל מציאותו היא עיקר ושרשה דכל עלמין. ובמילים פשוטות אע"פ שמדת אהבה נחשבת גדולה ממדת היראה כי היא יותר התכללות ודביקות בו ית', אבל אין זה כבוד למלך שהעם רץ ומחבק אותו אלא כבודו שיראים ומפחדים להתקרב אליו מרוב הדר כבודו ורוממותו, ורק אחרי שכבר יש יראה בשלימות אזי שייך גם אהבה.

ולפ"ז אולי אפשר לומר ששלוש בעצמיו הוא בחי' שלימות יראת השם ושלוש הכללי הוא בחי' שלימות אהבת הש"י.

ע"כ כאן ההקדמה

תורה יד [יא]

רמז למהלך התורה מצא רבנו בפסוק בתהלים פרק פא

(תהלים פא) (יב) תקעו בחודש שופר בכסא יג [יד] וכו' בכסא ליום חגנו.

בסוף התורה באות י' מבאר רבינו כיצד רמזו בפסוק זה כל מהלך התורה ע"ש ובקיצור מאד כך פירושו – ל"תקעו" שהוא בחי' שלום כללי, זוכים ע"י "בחדש שופר" דהיינו קרוב רחוקים, שזה עיקר התפארותו בכל פעם מחדש, כי ע"י קרוב רחוקים זוכה ל"בכסא" דהיינו יראה, שהיא דבר המכוסה בלב. שע"ז זוכים לבחי' "ליום" דהיינו שלום בעצמיו, כי יום בחי' אור, וע"י אור יש שלום בית. ואזי יכול להתפלל דהיינו בחי' "חגנו" וע"י זוכה ל"תקעו" הנ"ל שהוא שלום כללי.

אות א

שלום הוא שמו של הקב"ה וכידוע שם מלמד על מהות הדבר, נמצא להמשיך שלום פירושו להמשיך את הקב"ה. ועוה"ז הוא עולם הפירוד מחמת העלמת והסתרת האמת לכן מצד עצמו אין בו שלום. ותיקונו הוא שצריך להמשיך לו שלום ממקור השלום דהיינו לחבר את הקב"ה לעוה"ז. ואזי כששורה השלום הוא מחבר הפכים ועושה מהם כלי שלום, וכמבואר בתורה פ'.

היסוד כאן הוא שכבודו ית' הוא שייראו ממנו, וכמ"ש במתן תורה שהקב"ה אמר מי יתן והיה לבבם זה ליראה אותי וכו' דהיינו שהקב"ה משבח את ישראל על היראה שהיתה להם במתן תורה, כשבקשו שהקב"ה יתן להם את התורה דרך הצדיק ולא ישר מפי הקב"ה, ואע"פ שלכאורה מדת האהבה גדולה מהיראה ומצד אהבת ה' היו צריכים לבקש לשמוע רק מפיו ית', אעפ"כ כבודו ית' הוא דייקא ע"י יראה. ליראה באים ע"י שבח רוממותו שמשגיגים עד כמה הוא ית' עיקר ושרש כל העולמות ומנהיגן, אזי יראים ממנו יראת הרוממות ואזי עולה כבודו.

וכשמתגלה כבודו ית' ע"י שיראים ממנו, אזי הוא בא בבחי' השלום שלו.

וצ"ע מזה גרם לו לבוא האם הכבוד או היראה, ונראה שהיראה ע"י שגורמת לאדם הירא להתאפס (כמ"ש ויראו אותו כל אפסי ארץ) ולהקטין עצמו, זה בעצמו בחי' שלום ושלימות וכמבואר בזוהר שבמקום שיש יראה שם השלימות, דהיינו שהיראה היא האתערותא דלתתא של שלימות והשלום, אבל מלשון רבינו שכתב שהשלום ע"י שמעלים את הכבוד לשרשו ביראה נראה שרצה להרויח שני דברים יחד דהיינו שגם היראה וגם הקרוב רחוקים הם הכבוד הגורם שע"ז לשם נמשך הקב"ה שהוא השלימות בעצמה ובא בבחי' השלום שלו. ומחבר הפכים דהיינו בפרטיות את המדות שבלב שיהיו כלי לברכה וכן בכלליות מחבר בני אדם שיהיו כלי לברכה וזהו שלום בעצמיו ושלום פרטי.

^א לשון רבינו ז"ל נאמרה בשבת חנוכה תקסד

^ב תהילים פרק פא (ג) שאו זמרה ותנו תף פנור נעים עם נבל: (ד) תקעו בחודש שופר בפסח ליום חגנו: (ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב:

רש"י – (ד) בחדש – בחדש הלבנה. בכסה – יום מועד קבוע לכך וכן (משלי ז') ליום הכסא יבוא ביתו למועד הקבוע:

מנחת שי – (ד) בכסה – המסורת עליו לית וכתוב ה"א ורבותינו דרשו במסכת ר"ה פ"ב איזה חג שהחודש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה ויש בוה פ' רבים עיני עליהם ובוהר פ' אמור דף ק; ופרשת פינחס דף רל"א; ופרשת שופטים דף רע"ה:

^ג משך הנחל תיקן כסה כאן ובכל המקומות שהחליף רבינו. ומהדו' הקרן הורוביץ החדשים תיקן בכלם כלשון רבינו.

^ד פסוק זה חזר ח"פ בליקוטי מוהר"ן כאן ובדף יט: ובתורת א' [דף א. ג.] ה' [דף ז: יא:] ח' [דף טו: יט:] תנינא. בכל המקומות לבד מדף ג. החליף רבינו כסא במקום כסה. וע"ש פרש"י ומנחת שי. וכלשון רבינו נמצא בהרבה ספרי חסידות כגון פרי הארץ מכתב ט' ומאור ושמש אור המאיר אמרי פנחס ועוד רבים. (ועיין מורה ו' אות ה' שזרש כסא לשון כסוי)

להמשיך שלום ממקור השלום/י^{טו} דהיינו את הקב"ה/י^{טו} שנקרא שלום/י^{טו} בעולם בפשטות מדבר כאן משלום בעצמיו דהיינו השלום שבין המדות שבאדם עצמו ובין גופו לנשמתו ונקרא "להמשיך שלום בעולם" כי כל אדם הוא עולם קטן. ונראה שכלול בזה גם שלום בין בני אדם. כי עדיין זה שלום של עוה"ז. ובחלק השני של התורה/י^{טו} לקמן אות ח' מדבר משלום כללי שהוא בין העולמות דהיינו את עוה"ב בעוה"ז/י^{טו} בחי' מלאה הארץ דעה וכו', כפי שיתבאר, **צריך תחילה להעלות כבוד הקב"ה** להוציא לפועל את כוונת הבריאה שכתוב לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו **לשרשו** לשרש וסיבת הכבוד, **היינו ליראה/י^כ** ליראת הרוממות/י^{כא} כי עיקר כבודו ית' הוא שיראים ממנו מחמת השגת גדולתו ורוממותו שהוא עיקר ושרש ומנהיג כל העולם, אבל יראה נפולה (דהיינו שחושב שיש עוד איזה כח בעולם לבד מכח הש"י) היא פגם כבוד שמים וכשמעלה את היראה וירא רק ממנו ית' בזה מעלה את כבודו ית' **כמ"ש (דברים כח)/י^{כב} ליראה את השם/י^{כג} הנכבד/י^{כד}** ולקמן יתבאר שזה ע"י שמביא את עצמו ואת כל העולם ליראת שמים:

אות ב

^{טו} **כך משמע** מלשון להמשיך דהיינו להביא ממקום אחר. וכעין זה בתורה לג- הכלל הוא שצריך לבקש שלום. והריצ"ח ביאר שם ששלום לשון שלימות (כמבואר באן באות ח') ולכן "אין שלום לרשעים אמר ה'", כי לא שייך שלום לנברא שהוא חולק עצמו ונפרד ממנו ית', שהרי אינו שלם אלא השי"ת שזוהו שמו, כמו שאומרים אחר ברכת כהנים אתה שלום ושמך שלום, וכשאומרים שלום הכוונה אליו ית'. לכן א"א לעשות שלום אלא רק לבקש שלום, וזה ע"י שמבטל עצמו למי שהוא שלם, ואז מאיר בו שלום ע"י שמצטרף לשלום בבחי' ופרוס עלינו סוכת שלום, דהיינו שמכניס עצמו תחת המציאות של שלום. והכלי שמאיר בו ביותר השלום הוא התורה כמבואר שם בהמשך הכוונה לדעת תורה וכן ע"י הצדיק שנקרא ברית שלום.

ומקור השלימות היא הקב"ה שהוא האחד הפשוט, אע"פ שכיון שאין בו הפכים א"צ לשלום, אעפ"כ הוא השלימות שעל ידה מתחברים ההפכים היכן שכן נמצאים.

^{טז} **במשנה סוף עוקצין** לא מצא הקב"ה כלי לברכה אלא השלום לפ"ז השלום הוא כלי וכלי צריך להכין ולבנות ולא להמשיך וכאן שנקט להמשיך צ"ל שאין הכוונה לכלי אלא לאור.

^{יז} **שו"ע אורח חיים סימן פט (ב) כיון** שהגיע זמן תפלה אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום משום דשמו של הקב"ה שלום. קצור שו"ע סימן ה -אות יד- בבית המרחץ ג"כ אסור לדבר או להרהר בשום דבר שבקדושה. ואסור להזכיר שמות המיוחדים להקב"ה אפילו בלשון חול (כגון גאט בל"א או בוגא בלשון פולין ורוסיא) בבית המרחץ או במבואות המטונפות. וכן אסור ליתן שם שלום לחברו, **כי שלום הוא שמו של הקב"ה שנאמר ויקרא לו ה' שלום**. ואדם ששמו שלום יש אוסרין לקרותו שם בשמו, ויש מתירין כיון שאינו מכוין על ענין השלום אלא להזכרת שמו של אותו אדם, וכן נוהגין להקל, וירא שמים יש לו להחמיר:

^{יח} **כי תורה זו** מחולקת לשני חלקים שע"כ גם רבה בר בר חנה רמו אותה בשתי מעשיות, במעשה ראשון רמו שלום הפרטי בעצמיו ובמעשה שני את השלום הכללי שבין העולמות.

^{יט} **ענין תורה פ'** ששלום הוא מחבר בין הפכים. השלום עושה משנים שזה תכלית הפירוד, הוא עושה אחד, ע"י שהוא עושה מכל אחד מהם חצי של חבירו, דהיינו שעושה מאחד חצי דהיינו שנעשה בו הרצון להקטין עצמו לחצי ועי"ז עושה משנים (דהיינו משני חצאים) אחד שלם. וזהו שלום לשון שלימות.

וכן מבואר כאן שהשלום מחבר הפכים בסוף התורה דהיינו שבשלום הכללי אזי מלאה הארץ דעה כל כך עד שמאיר גם בבעלי חיים שהם הפכים כגון וגר זאב עם כבש. ובתורה פ' מבאר שזה תלוי בתיקון הברית והכל אחד כי ברית נקרא שלום כי ברית הוא הוא חיבור וקשר בין הפכים והיינו שלום. גם עיין לק"ה בציעת הפת הלכה ה' אות מ' וקצת קודם שם שמבאר שעיקר הבגדים הצואיים הם גאוה ועיין תורה יא שגאוה בחי' ניאוף.

^כ **נ"ל חילוק בין יראה לפחד** עפ"י המבואר בשיחות הר"ן פג וכן רואים בחוש שפחד לא תלוי בשכל ואדם מפחד גם כשבאים ומפחידים אותו מאחוריו והרבה פעמים אדם מפחד לפני שהוא מבין למה כי זה דבר הפועל על הלב ישר לא דרך השכל ואע"פ שרבינו נוקט שם יראות ופחדים משמע שיראה ופחד שווים נ"ל שהחילוק הוא שיראה מתחיל משכל עד שמתפעל הלב ופחד גם מתחיל בלב וצ"ע. ופחד הוא רק מרעה שלא תבוא והיראה אע"פ שיש יראת העונש אבל העיקר היא יראת הרוממות, וזה לא שייך בפחד מחמת רוממותו אלא רק יראה שהיא בחי' שמירת מרחק מחמת הרגשת רוממותו.

^{כא} **כפי שיתבאר** לקמן שהכל מתחיל משפלות בתכלית השלימות שרק על ידה זוכה לתורה כוז שעל ידה מקרב רחוקים ליראת שמים שע"ז עולה הכבוד. וכיון שמדבר משפלות במדרגה כל כך גבוהה מוכרח שגם היראה שבאה עי"ז היא יראת הרוממות. אמנם בוודאי לבוא לזה צריך להתחיל מיראת העונש.

^{כב} **דברים (כח נח) אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הַפְּתִיבִים בְּפִסְפַּר הַזֶּה לִירְאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא הַזֶּה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: (נט) וְהִפְלֵא יְהוָה אֶת מִכְתָּרְךָ וְאֶת מִכּוֹת וְרַעַף מִכּוֹת גְּדֹלַת וְנִאֲמָנוֹת וְחַלְיִים רְעִים וְנִאֲמָנִים:**

^{כג} **היראה היא משמו ית' כי אין לנו תפיסה בו בעצמו אלא בפעולותיו** שהן שמותיו המגלים לנו קצת מרוממותו. ונקראת יראת שמים כי הירא ע"י שתופס גדול רוממותו ית' מרגיש מסובב בכמו כיפת שמים של מציאות מרוממת מפעימה עד שירא מגשת אליה. ועל כן כסווי ראש סגולה ליראת שמים כי היא כמו כיפת שמים הנ"ל על ראשו.

^{כד} **צ"ע משמעות הפסוק שצריך לירא ממנו ית' כיון שהוא נכבד**, ואילו רבנו מביאו לבאר שהיראה היא כבודו, וא"כ מה הראיה מהפסוק. ואולי רוצה לומר שכיון שהוא ית' נכבד מצד עצמו צריך לירא ממנו כדי שתאיר הארץ מכבודו שזה עיקר תיקון הכבוד לגלות אותו לחוץ לרחוקים.

עתה יבאר שהכבוד הוא דייקא כשרחוקים מתקרבים דהיינו כשע"י התורה מביאים אותם ליראת שמים זה עיקר כבודו. כי ע"י התורה לומדים גדולתו ורוממותו ואמיתת מציאותו שהוא עיקר ושרש כל עלמין ומנהיגן היחיד. ועי"ז בא ליראת הרוממות.

וצ"ע כי בתורה יא אות ב' ואות ג' מבואר שעיקר כבודו הוא כשהאדם ע"י תיקון הברית זוכה לשפלות עד שכבוד עצמו אין ואפס נמצא לפ"ז שעיקר כבודו דייקא ע"י הקרובים אליו מאד, דהיינו עובדי השם הגדולים הענויים שומרי הברית בתכלית. וכן מסתבר שמשנה רבינו יותר מכבד את הקב"ה מיתרו, אלא שמאידך משה רבנו וכיו"ב כל הקרובים אליו ית' כיון שנכללים בו יש בכבודם מבחי' שמכבד את עצמו/כ"י, שזה לא שייך כלל, לכן עיקר הכבוד מהרחוקים דייקא שזה מופקע ביותר מבחי' מכבד עצמו. וזהו דאיתא לקמן אות יב הארץ האירה מכבודו דהיינו שהכבוד הוא להאיר אור בחושך והארציות דייקא. מאידך יש בזה סתירה שהרי עיקר הכבוד הוא לקרב רחוק נמצא שהכבוד הוא ע"י שמפקיעים אותו מלהיות מכבד. ונראה שכבוד הוא כוונת הבריאה והוא אור מציאותו ית' שבעוה"ב המאיר בחשכת העולם הזה לכן נתפס כאן קצת בבחי' תרתי דסתרי. ובפשטות צ"ל שהם שני סוגי כבוד. ואולי זה הכוונה שסליק יקרא דקב"ה לעילא ותתא, לתתא היינו הארץ האירה מכבודו ולעילא היינו שיתרו נתעלה מרחוק לקרוב ונעשה גם מכבד כמשה רבנו, דהיינו בבחי' כבוד הנכללים בו שכבוד עצמם אין ואפס כמבואר בתורה יא, כי שם באמת מדבר מכבוד שע"י יחודא תתאה לעילאה ולא ע"י רחוקים, וזה בחי' כבוד עליון.

מה שנתבאר באות א' שלהמשיך שלום צריך לכבד את הקב"ה בכבוד הנובע מיראה, עתה יבאר כיצד מעלים את הכבוד דהיינו כיצד זוכים ליראת הרוממות כזו שעל ידה מתעלה כבוד הש"י. ומבאר שזה ע"י שלומד תורה על מנת ללמדה כי תורה היא כבודו ית' כי היא לימוד רצונותיו ומדותיו ודרכי הנהגתו את העולם, ועיקר כבודו הוא לקרב רחוקים תחילה את לבו הרחוק להביאו להתפעלות מרוממותו ית' ועוד את כל מי שיכול להשפיע עליו ולקרבו להתפעלות כנ"ל.

וא"א להעלות את הכבוד, אלא ע"י תורת חסד [כ"י/כ"ב] שלומד על מנת להשפיע ולא על מנת לקבל. ותורת חסד, אחז"ל (סוכה מט ע"ב) כ"י/כ"ב זהו הלומד תורה על מנת ללמדה. כי זה עיקר כבודו שמקרב רחוקים ליראת שמים ע"י התורה, כמובא בזוהר (יתרו דף סט ע"א) [כ"ט/כ"ל]

כ"ה מבואר בלק"ה (כבוד אב ואם ב' א')

כ"ז לשה"כ משלי לא כו

כ"ח הטעם שדווקא תורת חסד כי הכבוד הוא ע"י קרוב רחוקים נמצא שהתורה כאן היא לצורך הרחוקים ולא לצורך עצמו לכן היא תורת חסד. וצ"ע הרי תורת חסד היא בחי' משפיע שיש לו הרבה יותר נסיון בגאווה ליפול בטעות שהוא החכם המשפיע וקרוב ליפול בתאוה הידועה עי"ז. עיין תורה קלד.

כ"ט ספ"ה מט: ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד. אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד:

נראה שרבינו נקט כהאיכא דאמרי אבל באמת לפי המבואר בהמשך שמדובר במדרגה גבוהה של תורה שגורמת התנוצצות הנשמות מוכרח שהיא גם תורה לשמה כהמ"ד הראשון כאן. וכמבואר בתורה קנט שרק תורה לשמה ובדחילו ורחימו עולה למעלה

כ"ט ע"ש גם סו: וסו.

ל עיין בפנים שאין זה ממש לשון זוהר אלא קיבוץ משפטים

צ"ע מה הראיה מיתרו אולי דווקא הוא כיוון שהיה כומר גדול ומנהיג של רבים

הזוהר מבאר שהגרים מוסיפים על יסוד הנר וצ"ע כי במקום אחר כתוב שהגרים הם רק בחי' לבוש ולא עצם השכינה ועוד שהם תחתיה ולא עליה בישראל

מה שאומר הזוהר שהגרים מוסיפים על היסוד הנר - ואולי לזה מרמזו שמו יתרו שמוסיף יותר על מה שיש

זוהר יתרו דף סט. - וישמע יתרו וגו', פתח ואמר (תהלים יח ג) על כן אודך בגוים יהו"ה ולשמך אזמרה, דוד מלכא אמר דא ברוח קודשא, בשעתא דחמא דהא יקרא דקודשא בריך הוא לא אסתליק בסליקו ולא אתייקר בעלמא אלא מסטרא דשאר עמין. ואי תימא הא קודשא בריך הוא לא אתייקר בעלמא אלא בגנייהון דישאל כי הם תכלית הנביאה וא"כ איך אפ"ל שעיקר הכבוד מהעט"ס שמתקבץ, הכי הוא ודאי, דהא ישראל אינון הווי יסודא דשרגא לאנזרהא, כי נשמות ישאל כללות המלכות שאי סוד הנר ועל יסוד הא מליכה ע"י המ"ן שהם מעליס אליה אבל בד שאר עמין אתאן ואודן ליה בשעבודא דיקרא דקודשא בריך הוא, כדין אתוסף יסודא דשרגא על יסוד השכינה המקראת נר ואתתקף על כל עובדי, בחבורא חדא, ושלטי קודשא בריך הוא בלחודי עילא ותתא.

עיין אור יקר כאן שער ה סימן ג דף קז - הגה היצירה אל הבריות הוא כח ההשפעה העליונה ונותנת צורה במצטייר והנה כל האומות הם משורש מעשה ה' באדם הראשון וסוד ההשפעה העליונה מתפשטת מלמעלה וניתנת לשרים וכח הצורה העליונה מתפשטת בחותם הצורה הגשמית וסוד הצורה הזאת בשתי דרכים ברוחניות בנשמות אינה אלא בישראל ובגשמי אינה בישראל לבד אלא גם היא מתפשטת בכל האדם ומטעם זה כאשר מאותה הצורה יכנס פנימה אל הקדש, שמו של הבי"ה מתייקר, שהצורה נאספת אלא שורשם, ואל תחשוב שאלו הצורות לבטלה ולריק הם שאין לך הויה שאינה מהצורה העליונה וח"ו שיהיה דבר נמצא במציאות שלא מכח עליון והכח ההוא לא יהיה הויתו לריק אמנם יש להם דרך להתאסף לזמן חידוש העולם ודבר זה סוד עמוק מאד ומטעם זה כאשר יכנס

יתקדש שמו של ה' כמותה הבחינה העתידה שנאמר בה כי אז אהפוך אל העמים ויוכללו, ומעין כבוד הוא הכבוד הנמשך להב"ה כאשר האומות מקדישים ומודים שמו ולזה אמר אורך בגויים כדי שמתוך הענף המתפשט יבא השבח והמעלה כדמפרש ואזיל.

והענין שסוד ההיות האלו המרים שנתפשטו בדין לקיים הדין עתידים להמתק שמה שאנו אומרים שיתבטלו הקליפות אל תחשוב שיתבטלו ממש שאין שום הויה מתבטלת כלל אלא הכונה הכנסת פנימה ויתבטלו מרייתם שאחר שהיצה"ר אשר בנו וזכינו אל האור העליון מכוחו מה תועלתו שיתבטל אחר התחיה אם אנו זכינו על ידו והוא חלק בנו אלא יתבטל כחו ומרייתו וההויה קיימת ויוכלל בקדש בתוכיות הצורה הקדושה והיינו סוד הענף הנכלל בשרש וישראל עיקר השרש אל הגר שהיא השכינה המאירה בנו והיינו דמסיק ישראל יסודא דהיינו צדיקים נעשים להם כנפים וסוד הכנפים הם בסוד והחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגויים והיינו סוד הציצית שבו סוד התכלת דהיינו סוד האש המתפשט לחוץ ושם נכללים. נמצא שהם מושרשים בתכלת שהיא בחנה אחרונה אל הקדש ונמצא לפי זה שהאומות ממש כנפים וענפים לישראל וקדושה עליונה תלויה בהם ומתקדשת בהם ולזה ישראל יסוד ועיקר אל התמונה העליונה והם הגויים ענף אחד שנתפשט חוץ שהוא צורך גבוה הכנסו פנימה לתיקון המציאות כדי שיהיה סוד האחרות שלם בכל חלקיו.

בגוונא דא כל עלמא דחילו ואימתא נפל עליהו מקמי קודשא בריך הוא, וכיון דאתא יתרו דאיהו כומרא עלאה דכל טעון אחרנין, כדן אתתקף ושלטי יקרא דקודשא בריך הוא על בלא, בגין דכל עלמא כד שמעו שמע גבורתיה דקודשא בריך הוא זעו, וכלהו הוו מסתכלן ביתרו דאיהו חכים ורב ממנא דכל טעון דעלמא, כיון דחמו דאיהו אתא ופלח ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים, כדן בלהו אתרחק מפולחניהו, וידעו דלית בהון ממשו, כדן אתייקר יקרא דשמא קדישא דקודשא בריך הוא בכל סטרין, ועל דא אתרשים פרשתא דא באורייתא, ושירותא דפרשתא הוה ביה ביתרו.

הרמ"ק מבאר כאן באור יקר דף קח החילוק בין חכמת הכתבים שעסק יתרו לכישוף שעסק בלעם יתרו חד מחכימין דפרעה הוה, תלת חכימין הוו ליה לפרעה, חד יתרו וחד איוב וחד בלעם,

חד יתרו דלא הוה פולחנא וממנא ושמשא וככבא דשליט על שולטניה דלא הוה ידע פולחנא דאתחזי ליה, והוה שמושא דיליה,

בלעם הוה חרשא בכל מיני חרשין בין בעובדא בין במלה,

איוב הוה דחיל בדחילו, ובהוה דחילו הוה עקרא דיליה. בגין דמלה דלעילא בין דקדושה בין דסטרא אחרא, לא יכיל בר נש לאמשכא רוחא דלעילא לתתא ולמקרב גביה אלא בדחילו, דיכיון לביה ורעותיה בדחילו ותבירו דלבא, וכדן ימשיך לתתא רוחא דלעילא ורעותא דאצטריך, ואי לא ישוי לביה ורעותיה בדחילו להוה סטרא, לא יכיל לאתבבקא ביה רעותיה, בר להני טופסי דקיקין ולא בכלהו, בגין דאית בהו שלטנין דאצטריך לגבייהו רעותא דלבא ודחילו, כל שכן אינון מלין עלאין, דאצטריך דחילו ואימתא ורעותא יתיר.

יתרו אצטריך פולחניה דהוה סטרא תדיר, בין בזמנא דאצטריך ליה לבר נש, בין בזמנא דלא אצטריך ליה, בגין דהוה סטרא יהא דביק לגביה בשעתא דאצטריך ליה,

זוהר שם דף סז: רוא דמלה, בשעתא דהאי מלך והאי כהן אתכפיין ואתברו, כדן כל סטרין אחרנין אתכפיין ואודן ליה לקודשא בריך הוא, כדן קודשא בריך הוא שליט בלחודי עילא ותתא, כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא.

בגוונא דא ורוא דא ממש, עבד קודשא בריך הוא בארעא, דתבר מלך זקן וכסיל ודא הוה פרעה, בשעתא דאתא משה לפרעה ואמר (שמות ג ג) אלהי העברים נקרא עלינו, פתח ואמר לא ידעתי את יהוה, ובעא קודשא בריך הוא דיתיקר שמיא בארעא כמה דאיהו יקרא לעילא, כיון דאלקי ליה ולעמיה, אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא. לבתר אתבר ואתכפיין הוה כהן און, יתרו דמשמש תחותיה, עד דאתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו', עתה ידעתי כי גדול יהוה וגו', ודא הוה כהן און סטרא אחרא דאיהו סטר שמאלא. ודא איהו רוא דאמרה רחל כד חמאת דמיתת, כמה דכתיב (בראשית לה יח) בן אוני, ובגין דא אוני (נ"א אודי) יעקב ואמר בן ימין ולא בן אוני, סטר ימינא ולא שמאלא. וכיון דהוה מלך וכהן אודו לקודשא בריך הוא ואתברו קמיה, כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה על בלא עילא ותתא, ועד דאסתלק קודשא בריך הוא ביקריה כד אודו אלין קמיה, לא אתייהיבת אורייתא, עד לבתר דאתא יתרו ואודי ואמר עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים, ברוך יהוה אשר הציל אתכם וגו', כדן אסתלק קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר יחב אורייתא בשלימו דשלטנו על בלא.

ועין אור יקר שם הטעם מפני שרצה ה' שתירד התורה אחר כפיית החיצונים כדי שיהיו כפויים תחתיה כל צדי השמאל ויגדל כבודו בכל העולמות ובזה הוכן העולם התחתון ליטע בו מטע התורה האמיתית

עוד בזוהר שם סוף דף סז: רבי אלעזר פתח ואמר, (תהלים סז ד) יודוך עמים אלהים יודוך עמים כלם, תא חזי דוד מלכא קם ושבח ואודי למלכא קדישא, והוה משתדל באורייתא בההיא שעתא, כד רוח צפון אתער והוה בטש באינון נימין דכנורא, וכנורא הוה מנגן ואמר שירה וכו'. ומה שירה הוה קאמר,

תא חזי בשעתא דקודשא בריך הוא אתער לגבי כל אינון רתיכין למיהב לון טרפא כמה דאוקימנא, דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה, כדן בלהו בחדו פתחי ואמרי, (תהלים סז ב) אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה, כד רוח צפון אתער ונחית לעלמא, נשיב ואמר לדעת בארץ דרכך בכל גוים ישועתך, כנור בשעתא דאיהו מנגנא ביה בהוה רוחא, פתח ואמר יודוך עמים כלם (חסר).

דוד כד הוה קם ואתער עליה רוח קודשא, פתח ואמר ארץ נתנה יבולה יברכנו אלהים אלהינו, יברכנו אלהים וייראו אותו כל אפסי ארץ, בגין לאמשכא טיבו דקודשא בריך הוא מעילא לתתא, לבתר אתא דוד ברוח קודשא וסדר לון כחודא, ואסתכל בכלא בהאי קרא דכנורא, (בגין) דשלימו דיקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא, בשעתא דשאר עמין אתכפיין ואתיין ואודאן ליה לקודשא בריך הוא, כיון דאינון אתכפיין ואודן ליה, כדן אשתלים יקרא דקודשא בריך הוא עילא ותתא

זוהר שם תחילת דף סח. בשעתא דאתא משה (סח/א) לפרעה ואמר ליה יהוה אלהי העברים נקרא עלינו וגו', פתח איהו ואמר לא ידעתי את יהוה, ובעא קודשא בריך הוא דיתייקר שמיא בארעא כמה דאיהו יקרא לעילא, כיון דאלקי ליה ולעמיה, אתא ואודי ליה לקודשא בריך הוא, דכתיב (שמות ט כז) יהוה הצדיק, איהו דהוה מלכא קרופינוס דכל עלמא, כיון דאיהו אודי כל שאר מלכין אודון, דכתיב (שם טו טו) אז נבהלו אלופי אדם. אתא יתרו כומרא עלאה ורברבא, רב ממנא (דכל ממנא) דכל טעון אחרנין, ואודי ליה לקודשא בריך הוא, ואמר עתה ידעתי כי גדול יהוה מכל האלהים, כדן אסתלק ואתייקר קודשא בריך הוא ביקריה עילא ותתא, ולבתר **יחב אורייתא בשלימו דשלטנו על בלא.** משמע שמתן תורה היה ע"י גודל הכבוד שנמשך ע"י התקרבות יתרו

בשעתא דשאר עכו"ם אתיין ואודן לקוב"ה דהיינו שהם מודים שהוא גדול ומרומם מעל כל האלהים, כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה לא עילא/לב ותתא [לג] דהיינו עולה ומתכבד שמו של הקב"ה. כמו גבי יתרו בשעתא דאמר יתרו [לד] עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים, כדין אסתלק ואתייקר שמא דקוב"ה. נמצא זהו כבודו של הקב"ה, כשבני אדם שהם מחוץ לקדושה^ל, מקרבין את עצמן/לו לפנים מהקדושה/לז [לח]. הן גרים שמגיירין, הן בעלי תשובה, שגם הם היו מבחוץ, וכשמקרבין ומכניסים אותם לפנים, זהו כבודו :

עוד שם דף סח. וישמע יתרו כהן מדין, רבי יוסי פתח, (תהלים קיא ט) פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו, מאי שנא בכל שאר קראי דבכלהו תרין תיבין מאלפא ביתא, ובהאי קרא ובקרא דאבתריה תלת תלת, אלא בגין לאשלמא שית סטרין בהאי אלפא ביתא. האי לקבל תלת פורקנין דישראל, בר פורקנא קדמאה, קרא אחרא לקבל תורה נביאים וכתובים, וכלא תליא בהאי חכמה. פדות שלח לעמו, כד פריק קודשא בריך הוא לישראל מגלותא דמצרים, ועבד לון נסין וגבורין, צוה לעולם בריתו, כד אתא יתרו וקביל ליה קודשא בריך הוא, וקריב ליה לפולחניה, ומתמן אתקריבו כל אינון גיורין תחות גרפוי דשכינתא, מתמן ולהלאה קדוש ונורא שמו, דהא כדין אתקדש שמייה דקודשא בריך הוא, דהא (מסטרא אחרא) יתקדש שמא קדישא כד אתבר ואתכפיא סטרא אחרא כמה דהוה ביתרו: וישמע יתרו וגו', וכי יתרו שמע וכל עלמא לא שמעו, והא כתיב (שמות טו יד) שמעו עמים ירגוזן, אלא כל עלמא שמעו ולא אתברו, והאי שמע ואתבר ואתכפיא מקמיה דקודשא בריך הוא, ואתקרב לדחלתיה.

עיינ כאן ביאור האור יקר שהקב"ה הולך את משה למדן לטול את פכודי מיתכו כלי לקרב את יתרו כלי שיתקדש שמו ית' ע"ז ליקוטי הלכות חשן משפט הלכות שלוחין הלכה ג עפ"י תורה נא – וע"כ מצות נר חנוכה למטה מעשרה טפחים כי למטה מעשרה טפחים אין השכינה שורה כשרו"ל ועכשיו מעוצם הנס של חנוכה אנו זוכין לגלות אור ההשגחה גם למטה מעשרה טפחים, להורות שבכל מקומות ממשלתו ואפילו בכל מקומות הנמוכים הרחוקים ממנו ית' כולם מתנהגים בהשגחתו יתברך לבדו כי הוא יתברך מחיה את כולם. וזה עיקר כלליות אחר הבריאה בקודם הבריאה כשמקומות הרחוקים נכללים באחד על ידי שידועין שגם שם מאיר השגחתו ית' תמיד. כי עיקר האדם נברא רק בשביל זה כדי לכלול כל המקומות הרחוקים באחדותו ית' ע"י שיוכה לבחור בטוב כנ"ל כי עיקר הבריאה היתה כדי שאח"כ יחזור ויוכלל הכל באחד ע"י האדם הבל בחירה שע"ז יתגלה אלהותו ית' כנ"ל. כי אם לא היתה הבריאה יוצאת מכח אל הפועל לא היו יודעין מאלהותו ית' כנ"ל. ועיקר התגלות אלהותו הוא ע"י האדם הבעל בחירה דווקא כנ"ל וע"כ כל מה שהמקום נמוך יותר ורחוק יותר מקדושתו ית' ששם מתגבר היצ"ר ביותר והבחירה חזקה ביותר בשווכה לשבר הקליפה שם ולהטות הבחירה לטוב, זהו עיקר שלימות הבריאה בחי' כלליות אחר הבריאה בקודם הבריאה כי במקום שהבריאה טמוכה עדיין לשרשה אין מעלתו גדולה כ"כ בשווכה לכלול שם באחד מחמת שטמוך אל האדח עדיין. רק העיקר הוא במקום הרחוק ביותר להתגבר שם לכלול באחד, והעיקר ע"י שמאמינים שגם שם מאיר השגחתו שע"ז נכללין באחד כנ"ל.

וזהו בחי' מרחוק ה' נראה לי, מרחוק דייקא וזהו נראה לי נראה לי דייקא כי עיקר ע"י הראי' שהיא בחי' אור ההשגחה שע"ז נכלל גם הריחוק באחדותו ית' שזהו עיקר תכלית הבריאה כנ"ל.

כי זה עיקר שעשועיו ית' כשמקומות הרחוקים ביותר שבים אליו ונכללין באחדותו ית' כידוע. וזהו בחי' הקליפה שקודמת לפרי תמיד כי לא היתה קליפה קודם לא הי' הבריאה רחוקה כלל מקודם הבריאה ולא הי' בחירה כלל והי' הכל אחד כבתחלה והי' מתבטל העולם לגמרי כנ"ל וע"כ בהכרח שיהי' הקליפה קודם לפרי שע"ז אחר הבריאה רחוקה מקודם הבריאה. וכשוזוכין לשבר הקליפה אז חוזר ונכלל אחר הבריאה באחד שזהו עיקר תכלית הבריאה כנ"ל.

וזהו עיקר מעלת הבעל תשובה שגדולה מצדיק גמור כשרו"ל במקום שבע"ת עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד כי הצדיק גמור מעיקרו לא נפל עדיין לבחי' אחר הבריאה לגמרי כי באמת הכל אחד ע"י ידיעת ההשגחה כנ"ל ועיקר המעלה הוא כשיודעין מהשגחתו ית' במקום שאפשר לטעות ח"ו. וע"כ הצדיק גמור שלא חטא מעולם לפי בחינתו וקדושתו אין חילוק בין קודם הבריאה לאחרי הבריאה וע"כ אין מעלתו גדולה כ"כ כמה שכולל אחר הבריאה בקודם הבריאה מאחר שאצלו אין שייך אחר הבריאה כלל כי הוא דבוק בהש"ת תמיד. אבל זה שבא כבר לידי חטא ח"ו ונפרד מהש"ת שזהו עיקר בחי' אחר הבריאה כי ע"י חטאו נפרדה הבריאה משרשה שזהו עיקר בחי' אחר הבריאה וכשוזוכה אח"כ לשוב בתשובה שלימה להש"י ואז חוזר ומשיב ומעלה הכל להש"י וע"כ מעלתו גדולה ביותר כי הוא זוכה ביותר לכלול אחר הבריאה ממש בקודם הבריאה, מאחר שאצלו לפי בחינתו כבר נתרחה הבריאה משרשה ע"י חטאיו ועכשיו זכה לשוב שהוא מחזיר אחר הבריאה ממש לשרשה לכלול באחד שזהו עיקר השלימות כנ"ל:

אך עיקר התשובה זוכין רק ע"י אמת כי מאחר שכבר נתרחה ע"י עונותיו מהש"ת בודאי קשה לו לשוב ובפרט אם ח"ו הרבה לפשוע. אך עיקר תיקונו אם רוצה לחוס על עצמו למלט נפשו מני שחת הוא רק ע"י האמת שיסתכל רק על האמת לאמתו ויבחר רק באמת ולא יטעה את עצמו ח"ו וע"י האמת יוכה לידע שגם שם במקומו מאירה השגחתו ית' כ"ש בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים. וע"י אמונת ההשגחה יכולין לשוב להש"ת מכל מקום שהוא ולכלול הכל באחד מאחר שידועין שהש"י נמצא גם שם במקומו ע"כ בודאי יכול לשוב אליו ית' בקל וכשוזוכין לתשובה ע"י האמת כנ"ל ע"ז נכלל אחר הבריאה ממש באחד כנ"ל שזהו עיקר התכלית כנ"ל:

^א בתרלז - דקוב"ה

לב צ"ע מה שייך כבוד למעלה הרי שם רוממותו ידועה והכבוד הוא בבחי' הארץ דייקא האירה מכבודו, כמבואר לקמן אות יב.

^ב תרגום - בשעה שעובדי ככבים ומזלות באים ומודים להקב"ה או עולה ומתכבד שמו של הקב"ה למעלה ולמטה.

^ג שמות יח יא

^ד בתרלז - לקדושה, ובלוח"ת שם - לקדושה

לו מקרבין את עצמם - ולעיל אמר שהצדיק מקרבים ע"י תורת חסד אבל באמת לא שייך כבוד אלא מבעל בחירה וכל הכבוד הוא רק ממה שאחרי הכל הוא בעצמו מתגבר על המניעות ומקרב עצמו

לז צ"ע לכאורה צ"ל שמקרבין עצמם לפנים הקדושה ולא מהקדושה. ואולי רומז כאן למי שהוא כבר בקדושה גם הוא צריך חפש קדושה לפנים מקדושה ולהתקרב יותר. כמבואר בתורה סח שלדרי מעלה מראה הצדיק שעדיין לא השיגו כלום. כדי שלא יעמדו במקומם אלא ישאפו לעוד ועוד השגות.

ועכשיו הכבוד בגלות, כי עיקר הכבוד אצל העכו"ם דהיינו נפילת האמונה ויראת שמים, כגון תאוות ממון ורדיפת הפרנסה שהיא עיקר העבודה זרה והאמונה ברופאים ומדענים, **ואנחנו בני ישראל** מקבלי תורתו אנשי אמונה ויראי שמים שעל כן כבודם של ישראל הוא כבוד הש"י ועכשיו אנו **שפלים ונבזים. ולעתיד לבא** שיתגלה כבודו מבין החשך דהיינו שבעוה"ז שעכשיו הוא חשוך, תאיר אמיתת מציאותו, ותתגלה אמיתת הנהגתו לבדו את העולם, בבחי' מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים/מ, **כמ"ש (ישעיה מם) ונגלה כבוד ה'** וראו כל בשר יחדיו וכו' [מא/מב] כי בעוה"ז שכינה מתגלית רק ליחידים אבל לעתיד לבוא וראו כל בשר יחדיו (ויקרא רבה א' יד) כי עד עתה ההשגה האלהית היתה מעוטפת בכמה לבושים ומסכים ומחיצות ענן וערפל, אבל לעתיד ונגלה דהיינו שיהיה הכבוד מגולה ונראה באספקלריא המאירה (מלבי"ם), ועי"ז יתקיים **כי אז יטו כולם לעבדו שכם אחד** [מג/מד] כמ"ש בצפניה ג' "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד" כי לעתיד לבוא יבטל היצירה וכל המדות יעלו לקדושה ממילא תתבטלנה כל השפות הזרות שהן כל אחת ביטוי של המידה רעה המחיה את האומה שלה/מח, וממילא כולם יחזרו לדבר לשון הקדש כמו לפני דור הפלגה, דהיינו שיהיה שלום בין כל המדות ועי"ז שלום בין כל העמים כדי לקבל אור הש"י/מח, **אז יאמרו בגוים [מז] לכו ונלכה באור ה' (שם ב')/מח** דהיינו ע"י שנגלה כבוד ה' כנ"ל אזי יאמרו נלכה לאורו כי התגלות כבודו ית' היא בחי' להאיר אור בחושך כנ"ל שעיקר הכבוד מהרחוקים דייקא. **וכבוד נקרא אור [מט], כמ"ש** בנבואת יחזקאל **(יחזקאל מג/א)** שה' הולך אותו דרך שער המזרח וראה שם התגלות כבוד ה' ועי"ז **והארץ האירה מכבודו/כ:**

^ל עיין ליקוטי עצות כבוד אות ד' שם הלשון - עקר הכבוד כשהרחוקים ביותר מקרבין את עצמן להש"י.

^מ מתוצו - לבוא

^מ **המשל למים** המכסים את הים שמעתי מהריצ"ח שבאר שמים כינוי לדעת וים הוא הארץ דהיינו הגשמיות, כמו שבעוה"ז הגשמיות מעלימה ומכסה את האלוקות, כך לעתיד לבוא יתהפך ומימי הדעת דהיינו האלוקות תתגלה כל כך עד תכסה על הגשמיות.

^{מא} זהו סוף משפטים דף קכו.

^{מב} **וזהו סוף פרשת משפטים - אמר רבי אלעזר** סבירא ליה גם כן שהחומר נזדכך וניתן רשות להשיג ולהסתכל, ואמר שלא רק להזקנים ניתן רשות אלא **ואפילו ישראל בהיהיא שעתא אתפשרו** אפילו כל ישראל באותה שעה הוכשרו והיו ראויים להשיג מצד זיכוך חומרם, **ואתקשרת בהו שכינתא** ונתקשרה בהם השכינה מצד זיכוך חומרם. **ודא קיימא** וזה הברית שנכתר בין השכינה וישראל, **ואורייתא** והתורה שקבלו, **כלא בחד ומנא הוה** הכל היה בזמן אחד דהיינו בשעת מתן תורה, **וישראל פהיהא שעתא לא חמו לעלמין** וישראל כאותה השעה לא ראו ולא השיגו לעולם, כי מעולם לא היתה עוד התגלות כזו כמו במתן תורה, שאז מיד כשקברו לפני הר סיני פסקה זוהמתן אשר היא המעכבת את השגת הנבואה. **ולזמנא דאתי זמין קדשא בריה הוא לאתגלאה על פנוי** ולעתיד לבא עתיד הקב"ה להתגלות על בניו ותחזור הנבואה לישראל ביתר שאת ועז, **ולמחמי כלא יקרא דיליה עינא בעינא** וכולם יראו את כבודו עין בעין, ר"ל שעין השכל תלכש בעין החומרי ולא יעכב החומר כלל מלהשיג השגות נפלאות, **דכתיב פי עין בעין יראו בשוב ה' ציון** היינו התלכשות עין השכלי בעין הגשמי, **וכתיב ונגלה כבוד ה'** ויגלה ויראה כבוד מלכותו עלינו, **וראו כל בשר חדו** כי כל ישראל יחדיו ישיגו לעולם אותה השגה הנפלאה, "כי פי ה' דבר" שלא תפסק אותה ההשגה מאותם הצופים בה תמיד, ונזכה לזה בתוך כלל ישראל בב"א. (מ"ק ור"ג ומפשיס)

^{מג} * צפניה ג ט'

^{מד} **צפניה ג' (ט)** כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהוה לעבדו שכם אחד:

מצודות דוד - (ט) כי אז אהפוך - אשר אז אהפוך על העכו"ם שידברו שפה ברורה תמורת עמקי השפה אשר עמכם ר"ל שידברו בלשון הקדש במקום הלשון שמדברים עכשיו. לקרוא כולם - ר"ל אחדות הלשון יהיה סבה שיתייחדו באמונה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד ובדעה אחת:

^{מה} **כמבואר בתורה לו** שע' מדות כנגד ע' אומות. כי לכל אומה מדה רעה המיוחדת לה שממנה חיותה וכמבואר במדרש טעם שלא הסכימו האומות לקבל את התורה כל אחד בגלל מדה המיוחדת לה שהתורה סותרת אותה.

^{מו} **צ"ע מה קודם** למה האור לשלום או השלום לאור. ונראה שגם זה אחד מהדברים שלא ידוע היכן ההתחלה, עיין תורה רעא ועיין לק"ה פדיון בכור ה' לג.

^{מז} תהילים קכו ב'

^{מח} **ישעיה מ' (ב)** ויהי באחרית הימים נכון יהיה הר בית יהוה בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים: (ג) וקלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר יהוה אל בית אלהי יעקב וירנו מדרבנו ונלכה בארחתיו פי מציין תצא תורה ויבר יהוה מירושלם:

^{מט} ראשית חכמה שער היראה פ"ב ד"ה עוד בחינה ג'

^נ **יחזקאל מג (א)** ויולכני אל השער שער אשר פנה דרך הקדים: (ב) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו:

^{נא} **צ"ע עיין ב"ק צא.** רבי יוחנן קרי למניה מכבודותא, הרי שהכבוד הוא כסוי ולא גילוי, ובפרט רבי יוחנן דאיתא בברכות ה: כשהיה מגלה זרועו היה הבית מאיר ועי"ז הבגד נתכסה אורו. הרי שבגדי כבוד מעלימים אור ולא מאירים. הביאור הוא שגילוי האמת במקום חושך

אות ג

עתה יבאר שקרוב רחוקים הוא ע"י לימוד תורה וצ"ע הרי כבר אמר זאת באות ב' ומה מחדש כאן ונראה ששם דיבר מתורת חסד הנגלה שצריך ללמדם כפשוטו רוממותו ית' עמ"ג להביאם ליראה, אבל כאן מדבר מתורה של צדיקים הפועלת התנוצצות הנשמות שמעוררת את הרחוקים להתקרב, כי על ידה נבראים נשמות לגרים ומתנוצצים הנשמות וגורמים התעוררות גם לפושעי ישראל לחזור בתשובה.

לכן לעיל אמר שהיא תורת חסד וכאן אומר יפוצו מעיינותיך חוצה. נראה כוונת רבינו בזה שתורת חסד צריך ללמד רק את אותם באים ללמוד, אבל יפוצו מעיינותיך זה לימוד של צדיקים שפועל על המרוחקים היכן שהם.

ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי התשובה ע"י תורת חסד הנ"ל לבדה, אלא על ידי

תורה של צדיקים גדולים, כי לפני שמלמד אותם תורה צריך למשוך אותם אליו, רוצה לומר שאי אפשר שהם יתקרבו מעצמם ע"י שילמדו אותם תורה כנ"ל, כי צריכים תחילה סיעתא דשמיא להפריד עצמם מהטומאה שהם בה/ב²¹, וזה ע"י שמקבלים נשמה חדשה של ישראל שנותנת להם כח לצאת מהטומאה, וזה נעשה ע"י תורה שלומדים הצדיקים כפי שיתבאר בהמשך. **כמ"ש (משלי ה') יפוצו מעיינותיך חוצה**, דהיינו שהצדיקים הגדולים לומדים תורה בכונה **שצריך להשקות אותם שהם מבחוח דהיינו גרים ופושעי ישראל שהם חוץ לקדושה** (ובאמת כל אחד הוא עדיין חוץ לקדושה של מדרגה שמעליו שצריך לעלות אליה), **להודיע להם הדרך ילכו בה** [ב²²] דהיינו להאיר להם את הדרך ילכו בה, דהיינו להכניס בלבם הרגשה שהם בדרך של שקר ושהם צריכים להתחיל דרך חדשה ישרה. **וזה שאמרו חז"ל (אבות פ' ו')/זידינהו אין כבוד אלא תורה/ב²³** כי ע"י אור התורה מאירים את החושך לרחוקים שזה עיקר כבודו ית' כנ"ל/ב²⁴, כי התורה היא אור בחושך (כחז"ל אין אור אלא תורה תענית ז: וכן במגילה טז: אורה זו תורה) דהיינו כבוד כנ"ל: **וזהו (ירמיה טו)/ב²⁵ אם תוציא יקר מזולל, ואחז"ל (ב"מ פ"ה.)/נטו/ס"א שפסוק זה נאמר על אלו שמקרבין בני אדם לעבודת הש"י. כי זהו נקרא מוציא סביקר, היינו כבוד כי יקר הוא לשון ארמי ופירושו כבוד, מזולל, פירוש מזילותא/ג²⁶ דגלותא :**

דהיינו אור הוא הכבוד, ואדם בלא לבוש אזי בגלל התאוה, הוא רבוי אור שמעלים את האמת, לכן כבודו לכסותו דייקא, ובבגד יפה שע"י הוא בצלם אדם ומתגלה כבודו.

²¹ **כמבואר במנחות כט:** – ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעייל בהך לא מסתייעא מילתא. ופרש"י – דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה:

²² לשה"כ שמות יח כ'

²³ **אבות פרק ו (ג) הלומד מקברו פרק אָחָד או הַלְכָה אָחָת או פְּסוּק אָחָד או דְּבוּר אָחָד או אָפִילוֹ אוֹת אָחָת, צָרִיף לְנֶהְגּוּ בּוֹ כְּבוֹד, שְׁכַן מְצִינּוּ בְּדוּד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שְׁלֵא לְמַד מֵאֲחִיתוּפְלֵ אֱלָא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלָבָד, קָרָאוּ רַבּוֹ אֱלוּפּוֹ וּמִיָּדְעוּ, שְׁנֵאֲמַר וְאִתָּה אָנוּשׁ כְּעַרְפֵי אֱלוּפֵי וּמִיָּדְעֵי, וְהֵלֵא דְבָרִים קַל וְחוֹמֵר, וּמֵה יוֹד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שְׁלֵא לְמַד מֵאֲחִיתוּפְלֵ אֱלָא שְׁנֵי דְבָרִים בְּלָבָד קָרָאוּ רַבּוֹ אֱלוּפּוֹ וּמִיָּדְעוּ, הַלּוּמַד מִקְבֵּרֵי פְּרָק אָחָד או הַלְכָה אָחָת או פְּסוּק אָחָד או דְּבוּר אָחָד או אָפִילוֹ אוֹת אָחָת עַל אָחָת כְּמֵה וְכְמֵה שְׁצָרִיף לְנֶהְגּוּ בּוֹ כְּבוֹד, וְאִין כְּבוֹד אֱלָא תוֹרָה, שְׁנֵאֲמַר כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחֵלוּ וְתַמִּימִים יִנְחֵלוּ טוֹב, וְאִין טוֹב אֱלָא תוֹרָה שְׁנֵאֲמַר כִּי לְקַח טוֹב נִתְתִי לְכֶם תוֹרָתִי אֵל תַּעֲזוּבוּ:**

²⁴ תנא דבי אליהו רבה פרק ב' ד"ה הבו לה'

²⁵ **צ"ע כי שם הכוונה שאין ראוי כבוד לאדם אלא בזכות התורה שלמד ועי"ש תפ"י שהוסיף טעם כי רק היא קשורה בו בנפשו כלהב בפתיחה להבדיל מעושה שהוא חוצה לו.**

²⁶ **צ"ע לפי זה צ"ל אין כבוד אלא ע"י תורה אבל לא שהיא בעצמה כבוד שהרי הכבוד הוא מהרחוקים דייקא שמתקרבים וכן הקשיתי לעיל על מה שאמר שהכבוד נקרא אור, דאם התורה עצמה היא כבוד א"כ מדוע משה שהוא התורה, אין ממנו יותר כבוד מאשר מיתרו. ונראה שבאמת הכוונה שהכבוד ע"י התורה.**

ועיין בסמוך אם תוציא יקר מזולל, יקר היינו כבוד, משמע שהרחוק נקרא כבוד, דהיינו שגם שם ע"י שגורם לכבוד הוא בעצמו נקרא כבוד.

²⁷ **ירמיהו טו (ט) לכן כה אָמַר יְהוָה אִם תָּשׁוּב וְאֲשִׁיבָךָ לִפְנֵי תַעֲמֹד וְאִם תוֹצִיא יָקָר מְזוּלָל כְּפִי תִהְיֶה יִשְׁבוּ הַמָּה אֵלֶיךָ וְאִתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם:**

²⁸ **בבא מציעא פה.** דאמר רב יהודה אמר רב ואמרי לה אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל המלמד את בן חבירו תורה זוכה ויושב בישיבה של מעלה שנאמר אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנאמר ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה.

²⁹ תוספתא הוריות ב' ג'

³⁰ **תוספתא מסכת הוריות פרק ב' והובא בסמ"ג מצוה יג (ז) מנין שכל השונה פרק אחד לחברו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא יצרו ורקמו והביאו לעולם שנא' (ירמיה טז) אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה כאותו הפה שזרק נשמה באדם הראשון כך כל המכניס בריה אחת תחת**

וזה (תהלים קיג) רם על כל גוים ה', היינו כשהעכו"ם מודין^ס ומשבחין ליה כפירוש הרד"ק ומצודות שם/ס^ו שרם הכוונה מרומם על ידי הגויים, אזי על השמים כבודו/ס^ו דהיינו שעולה הכבוד מהרחוקים שבארץ עד לשמים, אזי

כנפי השכינה מעלין עליו כאילו יצרו ורקמו והביאו לעולם. יקרה התורה שנאמר (משלי ג) יקרה היא מפנינים ואומר (שם כ) יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת:

²⁰ בתרלז - נשמט תיבת יקר, ובלוה"ת שם תוקן

²¹ דרש זולל לשון זילזול וצ"ע מדוע הנביא נקט לשון זולל דווקא שהוא לשון תאוות אכילה שנראה שזה עיקר פגם הסט"א או אולי כוונת הנביא שהסט"א תאבה חוללת לכל איזה ניצוץ קדוש של ישראל וצריך להוציאו ממנה

²² תהילים פרק קיג (ג) ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם ידוד: (ד) רם על כל גוים ידוד על השמים כבודו: (ה) מי כידוד אלהינו המגביה לשבת: (ו) המשפילי לראות בשמים ובארץ: (ז) מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון: (ח) להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו:

²³ גם בדפריד ותרלו - מודן, בתרלז - מונין, ובלוה"ת שם ומתדצו - מודין

²⁴ אבל המלבי"ם פרש שהכוונה שהגויים סוברים שהוא ית' מרומם מכל ענייני עולם השפל וכל כבודו רק בשמים דהיינו מעבודת המלאכים, לכן לא משגיח בשפלים.

²⁵ צ"ע מדוע על השמים ולא על הארץ שזה עיקר הכבוד, הארץ האירה מכבודו, וכנ"ל שהכבוד להאיר למרוחקים שהם בחי' ארציות.

נתעלה הכבוד מהחושך :

לעיל דיבר מקרוב רחוקים ליראת שמים ע"י התורה ולכאורה הכוונה כפשוטו שמלמד אותם תורה שידעו כיצד לקיים אותה

ועתה יבאר שזה רק אחרי שכבר נתעוררו לשוב, אבל כיצד גורמים להם להתעורר לשוב ולבוא ליראת שמים, זה גם ע"י התורה, כפי שיתבאר לקמן שצדיק שלומד תורה יכול בכוחה לגרום התנוצצות הנשמות בבחי' זיווג ועי"ז לברוא נשמה לגר שעל ידה יתעורר להתגייר^א וכן פושעי ישראל לשוב. כך משמע לשון התעוררות שנקט רבינו. ובלק"ה (בציעת הפת ה' כג) מבואר שצריך לזה איתערותא דלתתא, משמע שתחילה צריך האדם להתעורר מעצמו ורק אז מועיל התנוצצות הנשמות לעוררו יותר, וצ"ע נראה שהוא מהדברים שלא ידוע בהם מהיכן ההתחלה עיין תורה רעא וכמבואר בלק"ה פדיון הבכור ה' לג שע"כ כל ההתחלות מהצדיק. והכי נמי כאן מבואר בליקוטי תפלות^ב שע"י שמקושר לצדיק הגדול ונכלל בו זוכה להתעוררות לתשובה ע"י לימוד התורה של הצדיק.

ומבאר שנשמות ישראל הן בחי' אותיות התורה ועל כן בלימוד תורה של צדיק שזכה לתכלית השפלות יכול לזווג נשמות ולעורר התנוצצות הנשמות לבוא נשמות וגרים ולעורר פושעי ישראל לתשובה, כי ע"י שפלותו שזכה לבטל לגמרי ישותו וחומריותו עולה לשער החמישים^ג ששם שרש התורה וממשיך משם הרהורי תשובה לכל החוטאים וגרים.

ובזה מובן כיצד אפשר לגרום לאדם התפעלות כל כך גדולה מגדולת הש"י עד שיבוא ליראת הרוממות מה שלא מצינו כמעט גם אצל תלמידי חכמים גדולים, אבל ע"י שהצדיק ממשיך הארה משער החמישים בנשמת האדם מאיר לו אור האמת בחוץ גדול עד שבא להתפעלות עצומה, וכפי ששמעתי מבארים מאמר הגמ' עה"כ מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה שואלת הגמ' אטו יראה מילתא זוטרתה היא, ועונה הגמ' אין לגבי משה מילתא זוטרתה, ועיין בעש"ט עה"ת פרשת עקב דלכאורה לא מובן מה תירץ מה שבכך שאצל משה היראה היא דבר קטן אבל כיצד כל ישראל יזכו, ותירץ דלגבי משה, אין הכוונה למשה אלא למי שנמצא לגבי משה דהיינו סמוך למשה רבנו דהיינו לצדיק הדור אצלו היראה היא דבר קטן וכנ"ל שהצדיק ממשיך הארת אמת משער הנ' למקורביו הנכללים בו. וכעין זה מקשה ומתריך בדרשות הר"ן דרשה י'. ועניין זה של נשמות גרים שנבראים ע"י תורה של צדיקים מבואר בשער הגלגולים ושם מבואר שהוא ע"י צדיקים מסויימים ודווקא בעת פרישתם מאשה^ד, וכאן לא מבואר עניין זה אלא שהיא עבודת צדיקים

^א צ"ע כיון שהגרים הם ע"י לימוד התורה מדוע שם ועבר לא כתוב בהם שעשו גרים ורק באברהם ויצחק באברהם הנפש אשר עשו בחן וביצחק ויגר במגורי אביו דרשו שגיייר גרים כאביו. ובתורה קמב הארכנו בזה.

^ב ועיין בתפילה על תורה זו "ואם אמנם אני בעניי רחוק מאד מעסק התורה בקדושה כזו לעורר נפשות אחרים בתשובה על כל פנים תרחם עלי ברחמך העצומים ותזכני בחסדיך הגדולים שאזכה ע"י לימוד התורה הקדושה להיכלל בתוך נשמת הצדיק הדור האמיתי אשר הוא עוסק בתורה בקדושה כזו, עד שאזכה להתעורר על ידי התורה של הצדיק האמת שתאיר ותתנוצץ נשמתו בשרשה במחשבה עליונה דקודשא בריך הוא בתוך שאר נשמות הקדושים של בני ישראל עמך עד שיגיע אלי הארה מפורש נשמתו וכו'".

^ג עיין לקוטי הלכות ערלה הלכה ה' אמצע אות יב ועיקר תיקון של כל הפוגמים בעונותיהם באותיות התורה שהם שורשים ומתרחקים מהם עיקר תיקונים ותשובתם הוא ע"י שער החמישים שהוא שורש התשובה שהוא בבחי' בינה בחי' יום כפור שהוא בבחי' יובל שהוא בחי' שנת החמישים בחי' שער החמישים של בינה. וע"כ עיקר תיקון של כל הצריכים תקון הוא ע"י הצדיקי אמת שזוכין ע"י עבודתם לעלות לשם ולהמשיך משם חידושי תורה שזהו עיקר בחי' לברך בתורה תחילה בחי' מרדכי שהוא פותח בדברים ודורשן דהיינו שיכולים לעלות לשער החמישים שהוא שורש התורה פתיחת והתחלת התורה ושם חוזרים וממשיכים הארת אותיות התורה עד שיגיע הרהורי תשובה לכל החוטאים והגרים כי יודעים עי"ז להאיר אותיות התורה בשרשן ולהמשיך משם חידושי תורה בצירופים נפלאים באופן שיוכלו להולך ולהדריך את כל הרחוקים מאד בדרך האמת כראוי להם וכנ"ל והמן ימ"ש ה' נאחו בהקליפה והסט"א מאד והי' כלול מכל החמישים ש"ט שהם כנגד שער החמישים הנ"ל שא"א להכניעו כ"א הצדיקים שיכולים לעלות לשער החמישים של הקדושה.

^ד אולי אפשר לבאר העניין מדוע דווקא בשעת פרישתם מאשה דאיתא בכהאריז"ל חומר עונן ז"ל כיון שהוא בלא נוק' אזי הטיפה היא קדושה הרבה יותר גבוהה מטיפה המכוונת לנוק' (והביאור נ"ל כמו רב שלומד בלא תלמיד אזי מדבר השגות גבוהות יותר כי לא צריך להוריד עצמו להשגת התלמיד) וכדי למשוך עצמה מהטומאת הגוי שנמצאת בה צריך כח גדול, מאידך כיון שהיא בלא דבר דבוק בה והמה גדולה לכן הגר יש לו מלחמה גדולה וזהו דאיתא קשים גרים כספחת. (בשער הגלגולים מבואר שהרע שבדוק בו הוא מזהמת הגוי שיצא ממנה, וצ"ע אולי זה שלא נפרד מממנה זה גם כיון שנברא בפרישות מנוק' שהיא בחי' חומה כידוע).

ועיין שער הפסוקים להאריז"ל ריש פרשת שמות כיצד נמשכו נשמות ישראל לעולם בקל שנים שהיה אדם הראשון פרוש מאשתו אחרי החטא שישב בנחל קדרון וקליפות מחממות אותו ומפגמי הברית נבראו נשמות ישראל. ועל כן היו עם כל כך קליפות ובגדים צואים שהיו צריכות ברור אחר ברור כי הם היו דור המבול ודור הפלגה ואנשי סדום עד שנתבררו בכוח ההיתוך של מצרים ונפרד הסיגים שהם הערב רב מהם ונעשו לעם ישראל ס' רבוא זרע קודש המוכן לקבל את התורה. ואולי אפ"ל כי קל שנים יש בהם מליון ומאה שלשים ושמונה אלף ושמונה מאות שעות. שהם כמעט כפלים מיוצאי מצרים, נמצא ס' רבוא הם קצת יותר מחצי ואם נאמר שהאדם פגם כנ"ל בכל שעה מייב שעות הלילה נברא נשמת ישראל אחת. נמצא שעם קצת תוספת מהיום (61200 ש' לחלק ל50474 ימים שיש בקל שנים נמצא שבכל יום נוסף 1.28 שעה דהיינו כשעה ושליש) נבראו שש מאות אלף נשמות ישראל בלילות של קל השנים שהיה פרוש מאשתו דייקא.

גדולים מאד שזכו לתכלית השפלות, שזכו לאין ממש עד שתורתם עולה לשער הנ' וצ"ע. אבל ידוע שרבנו בזיווג שני התנה אם זוגתו תנאי לפני החתונה שלא יהיה להם קשר וכן מסופר בשיש"ק שאחר פטירתו אמרה אדמך אכנך ולא ידעתך.

ואי אפשר לבא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא על ידי התורה ובעיקר כשלומד בחצות/י^ה, **שמאירין להם אל מקום שהם שם** דהיינו אע"פ שהם רחוקים כנ"ל אפשר לגרום להם התעוררות לתשובה מרחוק ועי"ז לגרום שיבואו אלינו ללמוד תורה. **כמ"ש [י] יפוצו וכו' /^י חוצה**, יפוצו מעיינותיך חוצה, דהיינו ע"י תורה שהיא בבחי' מעיין, כפי שיתבאר לקמן שהיא רק ע"י שפלות בד' בחינות שע"י נעשה נשמתו מעיין הנובע אל נפשו ואל פיו, בבחי' ומדבר מתנה שע"י שפלות מקבלה במתנה, ואזי היא תורה שמאירה בנשמות ומזווגת ומולידה נשמות גרים, שתאיר החוצה לפעול אצל אותם שהם חוץ לקדושה במקומם שלהם וזהו יפוצו מעיינותיך חוצה **חוצה דייקא**. ומבאר כיצד התורה שלומד מאירה בנשמות **כי התורה הם ששים רבוא אותיות** כך אמרו חז"ל אמנם בספירה פשוטה נמצא רק ל"א רבוא, ויש בזה כמה דרכים [י] כיצד לחשב שהן ס' רבוא, **כנגד ששים רבוא נשמות** ישראל/ט[י] ויהוה ונשמות ישראל הן אחד כמבואר בווהר ויקרא עג. נמצא שנשמות ישראל הן אותיות התורה. **ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקב"ה/י^ב** רוצה לומר ששרש נשמות ישראל הם במחשבה תחילה של הקב"ה, **כי ישראל עלו במחשבה תחלה/י^ג** {ב"ר פרשה א' /י^ד} דהיינו במחשבה הראשונה על בריאת העולם העלה במחשבתו את סוף המעשה

^ה לק"ה בציעת הפת ה' יט

^י משלי ה טו

^י צ"ע מדוע לא כתב מעיינותיך

^ה חסד לאברהם מעין ב' נהר ט', פני יהושע קדושין ל', תורה שלימה טילואים לפ' שמיני אות יב דף רפו.

^ט **מדרש רבה** קהלת פרשה א פסקה ה (א) ד דור הולך ודור בא ר' יודן בשם ר' לוי אומר אין לך בכל יום ויום שאין נולדין בו ששים רבוא ומתים בו ששים רבוא ומה טעם דור הולך ודור בא וזרח השמש ובא השמש.

^י שער הגלגולים הקדמות יח לא לה

^א **שער הגלגולים** – הקדמה יח – ענין הנבראים. דע, כי ד' יסודות הם, וסימנם ארמ"ע, ר"ת, אש, רוח, מים, עפר. והם הם עצמם ארבע אותיות ההוי"ה, כמבואר בווהר ריש פרשת וארא ומהארבעה יסודות אלו שהם רמוזים בארבע אותיות ההוי"ה, מהם נתהוו ונבראו כל הברואים שבע"ז. וכפי היסוד שנתגבר בנברא ההוא, על שאר היסודות, כך היה השנוי שמן הנברא ההוא אל זולתו, **ואמנם ידעת, כי ד' אותיות ההוי"ה מצטרפים בי"ב צרופים, ועל ד"ז הולכים ומתרבים הצרופים, משונים זה מזה, ממדרגה אל מדרגה וממספר אל מספר, עד שהם מספר ס' רבוא צרופים, ע"י הנקודות שבהם כנודע. ומן הצרופים ששים רבוא הנוכר, יש בחינותיהם במספרם בארבע היסודות, וע"כ היה כח בארבע היסודות להרכיב ולהוליד נבראים משונים זה מזה לאין קץ, וכלם מבחי' ארבע היסודות בלבד. אמנם שינויהם הוא, כפי כח היסוד הגובר בנברא ההוא כנז"ל, וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהלכות יסודי התורה והנשמות של בני אדם שהם מארבע היסודות בכל איבריה, יש בכל אחד הארבעה יסודות בכל הצרופים ששים רבוא הנזכר, וע"כ הנשמות מתחלקות לכמה חלקים כפי הצרופים, וכל חלק וחלק יש בו פרצוף שלם, הנקרא אדם. והחלוק הזה מתחלק לאין קץ. ובוה תבין סוד הגלגול, שהוא גלגול החלקים שלם, וביאתם כל אחד בזמן הראוי לו והבן זה:**

שער הגלגולים – הקדמה לא – עוד ביאר לי ענין התרי"ג איברים באופן זה, דע, כי כל הנשמות כלולות באדם הראשון, ובו נחלקים לשרשים רבים, וזה עניינם, **בתחלה הם נחלקים לג' אבות, ואח"כ לי"ב שבטים, ואח"כ לע' נפש, ואח"כ מתחלקים עוד, עד ששים רבוא שרשים קטנים, ומהם נכללת נשמת אדם הראשון. והנה הכתף הימני של אדה"ר, מתחלקים פרטיו, ע"ד פרטי הכלל הנזכר, כי תחלה נחלק לשלשה אבות, ואח"כ לי"ב שבטים, ואח"כ לע' נפש. וכל אלו הם בחי' ע' שרשים קטנים שבו, וכלם אינם רק שרש אחד פרטי, משרשים גדולים של אדה"ר. ואמנם אין בו רק ע' שרשים קטנים, וכלם יחד הם פרצוף אדם אחד, ואח"כ אלו הע' שרשים מתחלקים עד ס' רבוא נצוצות נשמות. ואינם נקראים שרשים אלא נצוצות:**

^ב **נראה שרוצה לבאר** בזה איך פועל התנוצצות הנשמות זל"ז עד כדי לברוא נשמות חדשות שהרי כל חידוש הוא בהכרח מהמחשבה תחילה שממשיך מא"ס ב"ה יש מאין.

ועיין לקמן אות ד' מפני מה אין ת"ח בניהם ת"ח מבאר שת"ח צריך לברך את התחילה דהיינו שורש הנשמות היינו מחשבה תחילה "כי שם שרשנו" ע"י לימוד תורתו משמע שנקט כאן שלכל הנשמות שורש במחשבה תחילה כדי לבאר שלכן אפשר שת"ח תעלה תורתו עד למחשבה תחילה לגרום התנוצצות הנשמות.

^ג **עיין כאן בסוף האות ד'** משמע שנקט כאן **מחשבה תחילה** לבאר לשון הגמרא שלא ברכו בתורה תחילה תחילה דייקא וזה מפני ש'לא ברכו בתורה תחילה, היינו שרש הנשמות, בבחינת ישראל עלה במחשבה תחילה:

ישראל עלו במחשבה תחילה – עיין תורה יז

עלו במחשבה צ"ע לשון עלו מהיכן עלו ומדוע לא אומרים שירדו. ואולי כי סוף מעשה במחשבה תחילה שתחילה חשב על התוצאה שרוצה בגילוי מלכותו ואח"כ עלה מסוף המעשה אל המחשבה תחילה לחשוב איך להוציא זאת לפועל

^ד **בראשית רבה א' ד'** – בראשית ברא אלהים ששה דברים קדמו לבריאת העולם יש מהן שנבראו ויש מהן שעלו במחשבה להבראות התורה והכסא הכבוד נבראו תורה מנין שנאמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג) נכון

דהיינו ישראל, ובכהארז"ל מבאר שצפה הקב"ה במעשיהם של ישראל ומכח זה ברא את העולם, כי לכל השפעה מלמעלה צריך להקדים אתערוותא דלתתא, דהיינו מיין נוקבין, וקודם הבריאה לא היה מי שיעלה מ"ן, לכן הקב"ה העלה את המעשים הטובים של ישראל שצפה שעתידים להיות ועל ידם עורר ההשפעה מלמעלה לברא עולם. דהיינו תחילת בריאת העולם שנברא ע"י אותיות התורה, כמבואר בריש מדרש רבה/י"ו הסתכל באורייתא וברא עלמא דהיינו בנשמות ישראל שהן התורה. וכיון שברוחניות כל בחינה כלולה מכל הבחינות נמצא שכל נשמה היא בעצמה גם כלולה מכל התורה כולה, דהיינו מכל נשמות ישראל, נמצא כשצדיק מזוכך הלומד תורה בשפלות, אזי תורתו היא הארת נשמתו והיא כלולה מכל נשמות ישראל והתורה שמחדש ע"י בחי' ממרחק תביא לחמה דהיינו שדברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר ומצרפם/י"ו להבין דבר מתוך דבר נמצא מזווג נשמות ישראל בבחי' התנוצצות הנשמות שבמחשבה וע"י זווג הנשמות, נבראים נשמת" גרים (י"ח/י"ט) וכן מבואר בשער הגלגולים/כ"ו.

כסאך מאז וגו' האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט) כענבים במדבר וגו' ישראל מנין שנא' (תהלים עד) וזכור עדתך קנית קדם בהמ"ק מנין שנאמר (ירמיה יז) כסא כבוד מרום מראשון וגו' שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב) יהי שמו לעולם וגו' רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף התשובה שנאמר (שם צ) בטרם הרים יולדו ואותה השעה תשב אנוש עד דכא וגו'

^{טו} בראשית רבה א' א' – רבי הושעיה רבה פתח (משלי ח) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום וגו'...אמון אמון התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקב"ה בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אמון והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא דיפתראות ופינקסאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים היאך הוא עושה שפשוין כך היה הקב"ה מביט בתורה ובורא את העולם והתורה אמרה בראשית ברא אלהים ואין ראשית אלא תורה היאך מה דאת אמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו:

^{טז} ליקוטי הלכות ערלה הלכה ה' אות ח' עיקר התיקון ע"י הצדיק אמת שיכולים לעסוק בתורה בקדושה כראוי עד שיאירו כל אותיות התורה בשלימות כפי מה שצריכין לעורר ולהקיץ אלו הנפשות עד שיתעוררו בתשובה בשלימות כי הצדיק צריך לצרף אותיות התורה בחידושים נפלאים בכל פעם כפי מה שצריך לתקן אלו הנפשות שנתרחקו משרשם ולהוליכם ולהדריכם בדרך הישר ובעצות טובות הצריכים כפי העת והזמן וכפי שורש נפשם וכפי תקון הצריכים להפגמים שפגמו בהם ובשביל זה צריכין באמת לחפש ולבקש מאד מאד אחר צדיק אמת כזה:

^ט גם בתרלו- נשמת, ומתלו- נשמות, בדפירי- נשמת המכניסים עצמן תחת כנפי השכינה

^ט עיין זור שלח דף קסח. [ע"ש ג' דף קסז: ועיין שער הגלגולים הקדמה לד וביאור בני אהרן שם אות ו' והקדמה יב וביאור בני"א שם אות יד.

^{טז} את המראה מקום הזה ציין הרב מטשרין ומשמע מזה שלמד שיש חילוק בין הנפש אשר עשו בחרן לנשמות הגרים הנזכרים כאן דהיינו שאין לחלק ולומר שנפש לחדד ונשמה לחדד אע"פ שבשער הגלגולים מבואר שבאמת תחילה מקבל נפש הגר שע"י זיווגי הצדיקים ואח"כ נפש ישראל קדושה שעל ידה נקרא גר צדק אבל כיוון שרבינו אומר שהנפש שע"י התנוצצות הנשמות היא זו שמעוררת אותו להתגייר מבואר שבאמת היא נפש הגר הראשונה שמקבל

וזהו שלח דף קסז: – וזווגא דההוא עלמא אתדבקוּתא דנשמתא בנשמתא נהורא בנהורא היחוד והחיבור של עולם העליון הוא התדבקות הנשמה בנשמה שהם אור באור, וזווגא דהאי עלמא גופא בגופא היחוד שבוה העולם הוא גוף בגוף, וכלא כמה דאתחזי והכל כמו שראוי להיות, דהיינו זינא בתר זיניה כל מין הולך אחר מינו, וזווגא בתר זווגא כי היחוד נהוג כפי היחוד של אותו העולם, בעולם הזה גופא בתר גופא גוף האדם מתנהג לפי גוף העולם הגשמי, אבל זווגא דההוא עלמא נהורא בתר נהורא היחוד של עולם העליון הוא התדבקות אור באור, (וענין זווג הנשמות, הוא כמו שיש בחטות הלילה זווג יעקב ולאה, כך כל הנשמות (שהם מזווג זה) מתייחדות להוליד נפשות לגרים, וכל הנשמות הקדושות שהם בגן עדן התחתון, כשעולות לגן עדן העליון פוגעות בנשמות הגרים ולחזות ומלככות בהם, וזכה הם יכולות לעלות, כמבואר בפי' משפטים דף ע"ב). (כמ"ק והגר"א ומפרשים)

אי רבי אי רבי הוי רבי הוי רבי, אלמלא בר יוחאי אנת לא אתמסר לגלגאה אם לא היית בר יוחאי לא היה נסמר לנו רשות לגלות לך, והוא כי זווגא דההוא עלמא אתעביד איבא על ידי יחוד הנשמות של עולם העליון נעשים פירות ותולדות, דהיינו נשמות, (דף קסח ע"א) יתיר מאיבא דאתעביד בהאי עלמא בזווגא דלהון יותר מהתולדות שנעשים ביחוד איש ואשה בעולם הזה, שהם מולידים גופים גשמיים, ומפרש בזווגא דההוא עלמא בתיאובתא דלהון פחדא כי ביחוד של עולם העליון בתשוקת הנשמות יחד, פד מתדבקן נשמתין דא עם דא כשמתדבקות הנשמות זו עם זו, עבדי איבין עושות פירות ותולדות, ונפקי נהורין מנייהו ויוצאים מהם אורות, ואתעבדי שרגין ונעשים נרות, כלומר נשמות כמ"ש גר ה' נשמת אדם, ואיבין נשמתין לגיירין דמתגיירין והם נשמות לגרים המתגיירים, וכל הגי' עיילין להיכלא חדא וכל אלו הנשמות נכנסות להיכל הראשון בגן עדן התחתון ששם מקום נשמות הגרים (כמבואר בפי' כנאשית דף לח ע"ב). וכד מתגיירא גיורא חדא וכשמתגייר גר אחד, פרחא מטההוא היכלא נשמתא פורחת נשמה אחת מאותו ההיכל, ועאלת תחות גדרהא דשכינתא ונשקת לה ונכנסת תחת כנפי השכינה והיא נושקת אותה מחמת חביבות, בגין דאיהו איבא דצדיקיא לפי שהיא פרי ותולדה של נשמות הצדיקים, ומשדרת לה לגו ההוא גיורא ושראת ביה והשכינה שולחת אותה לגוף של אותו הגר ושוכנת בו, ומטההוא זמנא אקרי גר צדק ומאותו הזמן הוא נקרא גר צדק, לפי שקבלה נשמה מן המלכות הנקראת צדק, והיינו רוא דכתיב וזהו הסוד שכתוב פרי צדיק עץ חיים היינו מה אילנא דחיי אפיק נשמתין מה עץ החיים שהוא ז"ל מוציא נשמות, אנה הכי צדיק איבא דיליה עביד נשמתין כמו כן נשמת הצדיק התולדה שלה עושה נשמות.

רב מתיבתא אמר ראש הישיבה אמר, כתיב ותהי שרי עקרה אין לה ולד, ושאל ממאי דאמר ממה שהכתוב אומר ותהי שרי עקרה, לית אנא יודע דלית לה ולד וכי אין אנו יודעים שאין לה ולד, מאי אין לה ולד למה כתוב עוד אין לה ולד, אלא הכי אמר רב מתיבתא אלא כך אמר ראש הישיבה, ולד לא הות מולדא ולד גשמי לא היתה מולידה, אבל נשמתין הות מולדא אבל הולידה נשמות, כי באתדבקוּתא דתיאובתא דאיבין תריין בהתדבקות ההשוקה של אותם שני צדיקים אברהם ושרה, הוּ מולדי' נשמתין לגיירי היו מולידים נשמות לגרים, כל ההוא זמנא דהוּ בתרן כל אותו הזמן שהיו עדיין בחרן, כמה דעבדין צדיקיא בגן עדן כמו שעושות נשמות הצדיקים ביחוד שלהן בגן עדן, כמה דכתיב כמו שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן, הנה

נפש עשו ודאי ודאי עשו והולידו נפשות לגרים, ואח"כ היו מגיירים גרים בפועל, והכניסו בהם את הנשמות, **תדי רבי שמעון** שמח רבי שמעון על חידוש זה ששמע.

שער הגלגולים – הקדמה לד' – והנה שמאי הזקן, חטא ע"י קפדנותו, שבאו לידו כמה גרים ולא קבלם להתגייר, כמ"ש ז"ל ולכן נתגלגל אח"כ בשמעון בן עזאי, שלא נשא אשה, והיה בורא נפשות גרים, ע"י עסקו בתורה, כמו שהיה אברהם איש החסד עושה, כנוצר בפרשת לך, בפסוק ואת הנפש אשר עשו בחרן. וכמו שנודע, כי כל אתערו דנפשין דגיורין, הם מצד החסד שהוא אברהם בעוד שהיה פרוש מן האשה, שהיתה עקרה. וכן במרע"ה, שהיה בורא נפשות לגרים, כשפירש מן האשה, לפי שהיה בסוד החסד דהבל. והנה ע"כ נתמתקה גבורת שמאי ונהפכה לחסד. ולכן נרמו בו ב' אותיות ש"מ מן שמאי, ושלשה אותיות ע"ן, לרמוז כי שמעון בן עזאי, תקן עון שמאי, שהיה דוחה את הגרים:

ענין בני אהרון שם אות ז' ודע שמג' בחינות נבראים נשמות גרים הא' הוא ע"י עסק התורה של הצדיקים בעת פרישתם מאשה והב' ע"י זיווגם של הצדיקים בג"ע בכל לילה כנוצר בזרע שלח והג' אותם נשמות קדושות העשוקות בקליפת נגה ע"י העוונות ובפרט עון ז"ל כנוצר בשער הכוונות דרוש ז' דלילה הם באים אח"כ בגרים או בחסידי אומות העולם כמ"ש בסבא דמשפטים דף צה:

ואע"פ שלשון בוראים משמע שהצדיקים בוראים יש מאין נשמות זה לא יתכן אלא הכוונה שבכח תורתם בעוה"ז הם מבררים ברורים מהרע דנוגה ומעלים אותם למין לנוק' דז"א בבחי' הטוב דנוגה וע"י מזדווגים ז"ן דנוגה ונתקנים אותם ברורים יוצאים משם בבחי' נשמות גרים

ועי"ש עוד שמואל דנשמות הממזרים כבר מבואר בשער המצוות שאין בהם שום תיקון כלל לפי שהם מסוד המלכים ולא מסוד בני מלכים שהוא אחר התיקון

ונפשות הגרים אנ"ג דרב גוברייהו דר"ע וב"ע להביאם מזווג ז"ן דקדושה מ"מ איהו נמי לאו מזווג דנשמות היו ממשיכים אותם שהוא זווג דפנים להמשיך הסיפה מדום המעלות ע"י העלאת מ"ן כסדר הנ"ל אלא הכל הוא מזיווג דחיות שהוא דחיצוניות בלי העלאת מ"ן אלא מניה וביה ע"י ההוא רוחא דשביק בה בעלה כמבואר בע"ח שער כג פ"ו שער כט ריש פ"ב ותדע שהרי כל עצמם של נפשות הגרים בין ע"י ר"ע וכיוצא בין ע"י שאר חכמים אינם נבראים אלא ע"י פרישה מאשה דליכא זיווג להוליד וכן אברהם אבינו ע"ה דהוא קדמא לגיורין לא היה אצלו רק זיווג דחיות כמ"ש דז"ל בשער המצוות וכיוון שכן דאפילו נפשות הגרים הנמשכים ע"י ר"ע וכיוצא ג"כ אינו אלא מזווג דחיות שאין בו העלאת מ"ן עד מחשבה העליונה הרי אין כאן ברור גמור ולכן אינו בא לכלל נפשות ישראל ונפש הגר מיקרי והא דמותרים לבוא בקהל היינו כמ"ש דז"ל בסמוך שלאחר שמתגייר זוכה ליכנס בו נפש אחרת קדושה כאשר נפשות ישראל והוי ישראל גמור.

עוד עי"ש הטעם למה נפשות הגרים נבראים דווקא בפרישה מאשה כי כשאנו פרוש אזי הוא זיווג דנשמות ולא דחיות והטעם כי בזיווג דנשמות אין לקליפה חלק כי כל השפע מקבלת הנוק' העליונה תוך רחמה ומתעברת ומצטייר בסוד הנשמה אבל בזיווג דחיות גם הקליפות מקבלים מהשפע שגם הם צריכים לקבל חיות כמ"ש ואתה מחיה את כולם ואזי ע"י עסק התורה מסמא את עיניהם וחוסף נצוצות קדושים מקליפת נגה ונעשה מהם נפשות גרים אבל כשאנו פרוש אזי הזיווג דייקא מעכב את אור החכמה.

(מה שכתב שפנש הגר מזווג דחיות עיין לק"ה ערובי תחומין הלכה ה' דהוא יחוד חר"ב הדיר לקיום העולמות ואין צריך לו העלאת מ"ן אבל זיווג דנשמות הוא יחוד הפנימי וצריך העלאת מ"ן)

עוד עי"ש זיווג שרה ואברהם לא נחשב זיווג כיוון שהייתה עקרה לכן זיווגם הוליד נפשות גרים

עוד עי"ש מדוע דווקא עסק התורה ולא שאר מצוות כי כדי להוציא נשמות אלו צריך להמשיך אור אבא שהוא חכמה דאצילות למטה לסמות עיני הקליפות בכח אור הגדול ההוא.

ואמנם ר' עקיבא, היה משרש קין כמבואר אצלינו, והוא מצד עיטרא דגבורה כנודע, והמתיק את הגבורה, והפכה לחסד, והיה בורא נפשות לגרים, באותם כ"ד שנים שפירש מאשתו בת כלבא שבוע, והלך ללמוד תורה, והביא עמו כ"ד אלף תלמידים כנודע. ואמנם ר' עקיבא עצמו שרש נפשו היתה מן פנימיות הקדושה, אלא שע"י חטא קדמון יצאת אל הקליפות, ואח"כ חזרה בקדושה. ואע"פ שנקרא גר, אינו גר ממש. אבל שאר נפשות הגרים אינם כך, כי עיקר מציאותם והוייתם היא מן אותה הקליפה הנקראת קליפת נוגה, שפעמים היא מסאבא, ופעמים חוזרת אל הקדושה, כנוצר בפרשת ויקהל בספר הזוהר, **ו"ס מ"ש רז"ל קשים גרים לישראל כספחת וכו'.**

והענין הוא, כי האיש הוא שהיה בתחלתו גוי, כאשר בא להתגייר, נכנס בו נפש אחת, מתולדות הנפשות של הצדיקים בהיותם בג"ע הארץ, כנוצר בפרשת שלח לך. ואחר אשר נתגייר, זוכה ונכנסה בו נפש אחרת קדושה ממש, כשאר נפשות בני ישראל. ואז נקרא גר צדק, כי יש לו ממש נפש קדושה מן המלכות, הנקראת צדק כנודע. והנה אותה הנפש הנשארת עתה בו, והיא אותה שהיתה בו בהיותו גוי, הנקראת נפש הגר, והיא אשר החזירתו למוטב בהכרח הוא שתהיה לה איזו אחיזה אל הקליפה, ולכן בהיותה עתה בגוף הגר הוזה אחר שנתגייר, בהכרח היא מחטיאה קצת אל הנפש הקדושה האחרת אשר בגר הזה. וז"ס קשים גרים לישראל כספחת כי נפש הגר הראשונה, מחטיאה את נפש השניה הנקראת ישראל. ובוזה תבין סוד ר' עקיבא ע"ה, שהיה בתחלתו עם הארץ, שונא ת"ח מ' שנה, באמרו מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור. ונמשך לו זה מצד אותה נפש הגר הראשונה. אבל נפשו האמיתית היתה קדושה לגמרי בתכלית, ודי בזה:

ונחזור לענין, כי בן עזאי ור' עקיבא היו בוראים נפשות הגרים, כשפירשו מן האשה, כי שניהם קדושים, להיותם, זה מצד הגבורה דהבל, וזה מצד הגבורה דקין. ומצד קורבא זו לקח בן עזאי בתו של ר' עקיבא כנודע. ואע"פ שלא בא עליה, וחזר ושלחה כנודע, עכ"ז כבר נתבאר אצלינו במצות הקדושין, כי על ידי הקדושין נתן האיש באשה בחי' אר"מ מכח רוחו של האיש, וכן עזאי כשקדש בת ר' עקיבא, יהיב בה ההוא רוחא בסוד אר"מ, ונשאר תמיד עמה, ומצד זה יש לכן עזאי קורבה עם ר' עקיבא תמיד, כנודע אצלינו.

גם ז"ס מ"ש ז"ל שהיה אומר בן עזאי על ר' עקיבא, כל חכמי ישראל דומים עלי כקליפת השום, חוץ מקרח זה, ובלי ספק אין להאמין שיתגאה בן עזאי על כל חכמי ישראל בלשון הזה, וגם שאפילו לר' עקיבא יזכירו לגנאי בשם קורח ח"ו. אבל סוד הדברים, **דע, כי כל החכמים או רובם הם בוראים נפשות לגרים, ע"י עסקם בתורה. האמנם יש חלוק ביניהם, כי יש מי שאין בהם יכולת רק להביא נפשות אל הגרים, באותה הקליפה הנקראת נוגה כנוצר, אבל ר' עקיבא וכן עזאי, אחר שהיו מביאים אותם משם, היו מכניסים אותה במקום הקדושה ונתקנת שם, ואח"כ היו ממשיכים אותם משם, ונותנים אל הגרים. ובבחי' זו היו מעולים ר' עקיבא וכן עזאי על כל חכמי הדור, וז"ש כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום, חוץ מן הקרח הזה. וסוד הדבר, במה שידעת כי באבר אות ברית קדש שבאדם יש שתי נקבים הימני מוציא טפת זרע קדוש, והשמאל מוציא מי רגלים עכורים, מוזן אל הקליפות. וביניהם קליפה דקה כקליפת השום, וקליפה זו היא הנקראת אצלינו קליפת נוגה. והנה כל חכמי הדור ההוא, היו מוציאים נפשות הגרים מקליפת השום הנזכר בלבד. אבל הם, היו מכניסים אותם אל נקב הקדושה הימני, ומחזירין אותה לקדושה ממש. ואח"כ היו ממשיכים אותם משם לחוץ בגופת הגרים. ורצה לתת טעם, למה גם ר' עקיבא היה בו כח זה כמוהו, ולכן הזכירו בשם קרח, והענין הוא במה שהודעתך, כי קרח בן יצחק גם הוא נמשך קין, והנה אמרו בוודי כי למה נקרא שמו קרח, לפי שהיה לוי, והלוי צריך שיגלח כל שערו ולהיות קרח, מפני חזק הדין והגבורה שבו, והנה גם ר' עקיבא היה משרש קין שהוא עיטרא דגבורה, וע"י חסידותו גלח כל שערות וכחות הדין והמתיקם, ולכן היה קרח, ועי"כ היה בו כח להביא נפשות הגרים ממקום הקדושה עצמה, כדוגמת בן עזאי מצד החסד,**

ומבאר כיצד, דהיינו **וכשנתעוררים הנשמות ע"י אותיות התורה שהוציא מפיו, ומתנוצצים זה לזה/כ"א**, זה בחי' זוג שזה מקבל הארה מזה, וע"י הזוג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים שהחידוש שמחדש הוא נשמות חדשות:
גם הפושעי ישראל דהיינו כל מי שיש לו על מה לשו"ב^{כ"ב}, ואפילו פושעי ישראל ממש **כל זמן ששם ישראל נקרא עליו** נראה לחלק שדווקא מומר לתיאבון אבל להכעיס איבד שם ישראל/כ"ג, **כ"וכי נקרא**

שממש אתערו דנפשי' דגוירי. וז"ס מה שנקרא ר' עקיבא חסיד, עם היותו מעיטרא דגבורה. וכמ"ש בגמרא שבקוהו ר' עקיבא לחסידותיה. וכן בספר הזוהר בפרשת פקודי, קראוהו סבא חסידא:

והנה גם אביי, החזיק כדרכו של בן עזאי, להמשיך נפשות אל הגרים כמוהו, ע"י עסק התורה, אע"פ שלא פירש מן האשה, כמו שיתבאר טעמו של דבר. וז"ס מ"ש בפ"ק דקדושין אמר אביי הריני כבן עזאי בשוקי דטבריא, ולא היה אומר כן אלא כשהיה שמו שמחה יתירה.

והענין הוא, כי הנה אביי גם הוא משרש קין, שהוא עיטרא דגבורה, וכאשר היה ממתק הגבורה, ומהפכה לחסד, שאז נקראת הגבורה שמחה, בסוד יין המשמח, אז היה כבן עזאי בורא נפשות הגרים מצד החסד, דמתמן אתערו גיורין כנוכר:

ונבאר טעם אל כל הנז"ל, כי הנה נתבאר אצלינו, כי בכל אלו שזכרנו שהם משרש קין, אין בהם מי שיהיה נפשו רוחו ונשמתו שלשתם משרש קין, אלא אביי, וזה הוא ענין גדול, שזכה שלא יהיה בו ערוב אחר, אלא כל חלקי משרש אחד, ושלשתם משרש קין, אשר שם הוא סוד נפשות הגרים, ולכן היה בו כח ויכולת באביי לברא אותם, שלא ע"י פרישתו מן האשה כלל. אבל ר' עקיבא, שלא היה לו משרש קין רק נפש בלבד, אבל רוחו היה משרש אחר, לכן הוצרך לפרוש מן האשה. אבל בן עזאי שהיה מן הגבורה של הבל, הוצרך ליתר מזה, והוא שלא נשא אשה כלל. וזוהו תבין מ"ש אביי, הריני כב"ע בשוקי דטבריא, והיל"ל כר' עקיבא, כיון ששניהם משרש קין. אבל הטעם הוא, כי בענין בריאת נפשות הגרים, גדלה מעלת בן עזאי על ר' עקיבא, לפי שבן עזאי לא נשא אשה כלל. ואמנם אביי, להיות נפשו ורוחו ונשמתו מן קין, לכן היה שקול כבן עזאי ממש, אע"פ שלא פירש מן האשה, משא"כ בר' עקיבא. ולפי שאביי כל חלקיו משרש קין, לא היתה הלכה כמותו לגבי רבא חבירו, שהיה מן הבל, כמו שנתבאר אצלינו. וזוהו טעם למה אביי היה יתום, ולא ראה לא אביו ולא אמו, וכמו שנרמזו שמו בפסוק "אשר ר"בך "ירוחם" יתום, ונקרא יתום, כמ"ש בספר התקונין תקון י"א, שבסוף הספר, בענין נפרעין מנכסי יתומים, כי בהסתלקות הנשמה, אשתארו נפשא ורוחא יתמין וכו'. וכיון שאביי היה יתום, להיות כל חלקיו מן קין כנוכר, לכן היה בו כח אף בלי פרישתו מן האשה, לברא נפשות הגרים, אשר גם הם יתומים בלי אב ואם, כנוודע מפשט הענין. והענין הוא, כי סוד תערובת קין בכל נצוצות שאר הנשמות, הם שלא ע"י אב ואם, וכלם נקראים יתומים. וכן הגרים הם יתומים, כי אין להם אב ואם מישראל, שיוליד נפשות שלהם:

ואל תתמה, היאך בכל דורו של בן עזאי, לא נמצא מי שיברא נפשות הגרים, והרי ר' ישמעאל בן אלישע כ"ג, שנתבאר אצלינו שהוא נצוץ נשמת יוסף הצדיק, ולמה לא היה בו כח זה כמוהו. אבל הענין הוא במה שנתבאר אצלינו, כי כל אותם עשרה הרוגי מלכות, הם עשר טפות זרע שיצאו מן יוסף, ולפי שיוסף הוא עצמו ר' ישמעאל, וחטא, כי פגם באותם הנצוצות שהוציאם לעמקי הקליפה, לכן לא היה בו כח לברא נפשות גרים. ולכן תמצא כי עונש ר' ישמעאל קשה מכל עשרה הרוגי מלכות כי הוא גרם להם, ע"י הוצאות טפת זרע הנזכר. וכדמיון מ"ש ביוסף, ויפשיטו את יוסף את כתנתו, כן הפשיטו עור פניו של ר' ישמעאל. גם נדמה ר' ישמעאל ליוסף, בהיותו יפת תאר כמוהו, כנוכר בפרקי היכולות. וכמו שיוסף נשבה בין הגוים במצרים, כן נשבה ר' ישמעאל, כנוכר בששאלו ר"י בן חנניא, וא"ל מי נתן למשסה יעקב, והשיב הלא ה' זו חטאנו לו, רמו לו, כי בעון נצוצות טיפי הזרע של יוסף שירדו בקליפות במקום הרגלים, אשר שם הוא סוד המשסה ברגלים, לכן נשבה בין הגוים, וזוהו מי נתן למשסה יעקב, שהם אותם הטפות כנוכר, והשיב הלא ה' זו חטאנו לו:

עוד עיין שם קדמה יב ובבני אהרון אות יד

^{כ"א} **עיין תורה ב' אות ו'** וְכָל הַתּוֹרָה שְׂאֵדָם לֹמֵד לְשֹׁמֵר וְלַעֲשׂוֹת, כָּל הָאוֹתִיּוֹת הֵם נִיצוּצֵי נְשָׁמוֹת,

^{כ"ב} **כך נ"ל פשוט** שאין הכוונה רק לפושע ממש כי כל אחד היכן שצריך לשוב בין על עבירה ובין על תוספת קדושה צריך להרגיש פושע, ולמהר להכלל בצדיק שע"י תורתו יקבל כח מנשמתו לשוב.

^{כ"ג} **עיין ש"ע או"ח סימן נה** סעיף יא משנה ברורה ס"ק מ – כתב הפמ"ג דוקא עבירה שעבר לתיאבון אבל להכעיס אפילו בדבר אחד או שהוא מומר לע"ג או לחלל שבת בפרהסיא דינו כעכו"ם ואינו מצטרף:

ושם ס"ק מ – אפילו עבירה שחייב עליה מיתה והטעם דכתיב בעבן חטא ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא ובקדושתיה קאי. וכת הנקרא קראים אינם מצטרפין לעשרה שאינם מודים בתורה שבע"פ. וכל מי שהוא כופר בתורה שבע"פ אין מצטרף לכלל דבר שבקדושה:

ועיין שיח יצחק (לרבי יצחק חבר) ח"א – דרוש לסיום הש"ס אות מה) ולכן צריך ליתן חלבנה בקטורת לצרף פושעי ישראל, שגם להם יש תקנה להעלות ריח טוב לקבל שכר לעתיד, וזולת אותם שמנו חז"ל שאין להם חלק לעוה"ב, שהם כורתים נפשם להיות נעקר ממקור נשמתם, שאין להם חיבור עם נשמתם מלמעלה. וזוהו ענין כרת הנפש המרומה בתורה, שהוא נכרת ונבדל משרשו העליון, וכמ"ש דוד המע"ה על דואג שנמנה בין אותם שאין להם עוה"ב, "יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה":

צ"ע בזה כי מצינו רשעים גמורים שחזרו וגם אחר שיצאת בת קול שאין לו תקנה מבואר בכל הספרים שהיה רק לנסיון. עיין אוהב ישראל בדרו לימי הרצון והתשובה, על הגמ' חגיגה טו. שובו בנים שובבים חוץ מאחר, שבכל יום יוצאת בת קול לעורר את כל העולם לשוב אבל יש רשעים גדולים שמדת הדין לא נותנת לעוררם לכן הקב"ה מעוררם באופן כזה שאומר להם שובו וכו' חוץ כדי שיבינו מעצמם וישובו כי אין דבר העומד בפני התשובה ואפילו מנשה שהויד להכעיס שנים רבות וגם כששב היה בעזות מצח אעפ"כ חתר הקב"ה חתירה תחת כסא הכבוד וקיבל תשובתו. עיין דברים רבה (ב' כ'). ונראה לומר שבאמת אם רוצים לשוב מקבלים

פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקר' עכ"פ עליו עדיין, מאחר שנקרא פושעי ישראל, אע"פ שחטא ישראל הוא (סנהדרין מד.)/כ"ה [כ"ו], יש לו לפושעי ישראל/כ"ו אחיזה ושרש במחשבה עליונה. וע"י ההתנוצצות הנ"ל שהצדיק בלימוד התורה בורא נשמות גרים, ועי"ז התנוצץ גם/כ"ה שרש נשמתו של פושע ישראל, בין שאר השרשים/כ"ט, וחוזר ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, וע"י הארה הזאת חוזר בתשובה/ל' עיין לק"ה בציעת הפת ה' תחילת אות כג שצריך גם אתערותא דלתתא של הפושעי ישראל ולא מספיק רק תורת הצדיק שמעורר בשרש נשמתו משמע התנוצצות הנשמות יכול לתת כח להתגבר רק אחר שכבר מעצמו הוא עכ"פ רוצה לצאת אזי ההתנוצצות היא סיעתא דשמיא אבל מי שלא רוצה כלל לא מועיל לו כלום, ועיין ליקוטי תפלות הנ"ל משמע שעיקר האיתערותא דלתתא היא ההתקשרות לצדיק אמת ולהיות נכלל בו, כי הוא זכה לזה בשלימות ע"י שזכה לתכלית השפלות כפי שיתבאר לקמן באות ה', :

אות ד

תשובתם אבל ההתעוררות שלהם אינה ע"י התנוצצות הנשמות כי הם כבר ניתקו עצמם משרש נשמתם, וצ"ע בזה כיצד אע"פ שומעים את הבת קול שובו בנים.

^ה הוספת מוהר"ן במהדורת תקפא

^ה **סנהדרין דף מג:** ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי אמר רב אסי אמר רבי חנינא מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים שנים בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר כזאת וכזאת עשיתי רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון חמשה ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתי ועד השתא מאי טעמא לא איענוש אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון לפי שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן כתנאי הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל עי"ן שבעד מלמד שלא ענש על הנסתרות עד שעברו ישראל את הירדן דברי רבי יהודה אמר ליה רבי נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד שעברו ישראל את הירדן אלא [דף מד.] עכן מאי טעמא איענוש משום דהוה ידעי ביה אשתו ובניו חטא ישראל אמר רבי אבא בר זבדא אף על פי שחטא ישראל הוא אמר רבי אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי אסא שמיה ואסא קרו ליה וגם עברו את בריתי אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו גם כחשו גם שמו בכליהם אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה שנאמר חמשה גם.

^ה ש"ע או"ח סימן נה

^ה **נ"ל שמדבר** כאן מפושעי ישראל דייקא ולא מהגרים וכן משמע לעיל בשער הגלגולים ובבני אהרון שם אות ז' שהגרים הם מבחי' זיווג החיצון ולא מבחי' ראשית המחשבה

דהיינו שיש חילוק בין גר לישראל שלגר נבראת נשמה ע"י התנוצצות הנשמות אבל לישראל מתנוצצת שרש נשמתו בעצמה

^ה **עיין ליקוטי הלכות בציעת הפת** הלכה ה' אות י' - עקר התקון על ידי התורה שעוסקין בה בכונה עד ש'מעוררין שרשי הנשמות שבתורה שעל ידי זה נ'ודגין הנשמות ומולידין נשמות הגרים המביאין הארה לנשמות הפושעי ישראל ש'יחזרו בתשובה כמו ש'מבאר שם, עיין שם.

^ה **עיין פתחי שערים** לרבי יצחק חבר נתיב מ"ד ומ"ן - פתח יט - וכמו שהוא בפרט בכל נשמה כמו כן הוא בכלל בסוד השכינה שהבירורים העולים מן הסט"א אליה, שבזיווג ראשון נותן לה דכורא רוח לעשותה כלי כמו בנפש האדם החוטא כשמתעורר לעשות תשובה שמתחדש בו רוח חדשה, כמ"ש, לב טהור ברא לי וגו' ורוח נכון חדש בקרבי, והוא הארה מן הרוח שבו אל נפשו. **ושרש התעוררות הזה בא מנשמתו המאירה עליו מרחוק ומסוד הכרוזים שיוצאים בכל יום שכל כרו"ז הוא בסוד זיווג דאו"א ע"ב קס"א, וניתן בו מדעת קונו סוד שורש דעת העליון:**

עיין גם לק"ה ערובי תחומין ה' סוד יחוד החיצון התדיר שבלא העלאת מ"ן שהוא לקיום העולמות וממנו שרש הארת האמונה בעולם וההתעוררות לתשובה ושע"ז ניתן הכח להעלאת מ"ן לצורך היחוד הפנימי לבריאת נשמות ישראל, שע"ז זוכים לעוד יותר התעוררות תשובה.

ונראה שכמו שנתבאר בשער הגלגולים לעיל שתחילה מקבל הגר נפש שבכוחה מנתק עצמו מהרע ורק אח"כ מקבל נשמה קדושה של ישראל כן הוא גם בפושעי ישראל שתחילה מקבל רוח חדשה שמכוחה מתעורר לעשות תשובה ואפשר שזה ע"י הצדיק שמעורר בשרש הנשמות שבאו"א דהיינו חו"ב להמשיך משם התעוררות לתשובה ואח"כ מעצמו כבר מעלה מ"ן לקבל תוספת הארה וכח לתקן יותר

^ה **עיין מנחות כט:** דלא מסתייע מילתא לחזור מהיכן שנפל לכן מעלים אותו לפתח הה' שמן הצד. נמצא שמעלין אותו לראש הה', וזו הסייעתא דשמיא שמקבל, וכן משמע בתורה ו' שבשומן עצמו לשוב מיד מאיר בו שם אהי-ה לסייע לו לברוח מהסט"א, שנמצא בה ואח"כ פונה אליו שם זה עורף ומאיר עליו באחור (אהי-ה באחור גמט' דם) שע"ז באים עליו כל הנסיונות ובזיונות. וצ"ע האם הסייעתא הנ"ל היא זו שמדבר עליה כאן שנעשית מהארת נשמתו שמתעוררת מהתנוצצות שע"י לימוד התורה דל הצדיק.

מנחות כט: - ומפני מה נברא העולם הזה בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה וליעיל בהך לא מסתייעא מילתא כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב אם ללצים הוא יליף ולענוים יתן חן בא לטהר מסייעין אותו בא לטמא פותחין לו ומ"ט אית ליה תאגא אמר הקב"ה אם חוזר [בו] אני קושר לו קשר

רש"י - מעלין ליה - בפתח העליון בין רגל שבתוכו לגג: ולעילו בהך - פתח התחתון דנפיק ביה: לא מסתייעא מילתא - דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה:

עתה יבאר שכדי להעלות את הכבוד לשורשו צריך נוסף לקרוב רחוקים ע"י תורה גם להוליד בנים ע"י תורה, כי גם הולדת בנים היא בחי' קרוב רחוקים כמבואר בלק"ה, ושלימות הכבוד הוא ע"י בן ותלמיד דייקא. ואע"פ שההבדל ביניהם גדול כפי שיבאר שזה פרסה וזה פלגא, אבל את שניהם עושים ע"י לימוד תורה בשפלות, שע"י מתנוצץ ונעשה זיווג הנשמות. אלא שלפני ההולדה אפשר להמשיך נשמה נקיה מבגדים צואים אבל אחרי שכבר נולדה ונשמכה ממקום נמוך ועוד הוסיפה עבירות אזי צריכה הרבה עבודה להסיר הבגדים הצואים שעליה.

עוד מלשון חז"ל שעליהם סומך רבינו שנקטו לשון שלילה מדוע בני ת"ח אינם ת"ח משמע שרובא דרובא של הת"ח לא זוכים לברך בתורה תחילה כשמולידים בנים נמצא שם בניהם הם בחי' פרסה בלבד, ורק מעט שזוכים הם הצדיקים שבדור שהמתקרב אליהם זוכה על ידם להפשיט בגדיו הצואים ובעיקר היא מדת הישות וגאוה. כמבואר בלק"ה ערלה ה' אות ד' ואות ח'.

וזוה שאמרו חז"ל (נדרים פא.) ל"א שנסלחה מארץ ישראל ג' הלכות ושאלה אחת – היוהרו בניקיון הגוף והבגדים בתכבוסת ורחצה והיוהרו ללמוד תורה בחבורה והיוהרו בבני עניים שמהם תצא תורה והשאלה **מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח**, ובני בבל שנשאלו תירצו שם חמישה תירוצים והאחרון תירץ רבינא **מפני שלא ברכו בתורה תחלה** ומבאר שלמד זאת מדברי רב (נפסא מליעא 77 פה) על הכתוב (בירמיהו ט' יא) "מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דיבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ". וביאר רב יהודה בשם רב כוונת הפסוק שדבר זה נשאל לחכמים כמ"ש "מי האיש החכם וכו'" ולנביאים ולמלאכי השרת כמ"ש "ואשר דיבר פי ה' אליו" ולא פרשוהו עד שפרשו הקב"ה בעצמו שנאמר שם בסמוך "על עזבם את תורתך אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה" והקשה רב יהודה בשם רב מה החילוק בין "לא שמעו" ל"לא הלכו" ותירץ ש"לא הלכו" היינו שלא ברכו בתורה תחילה. ומה שתירצו שם על שאלת על מה אבדה הארץ תירץ רבינא תירוץ זה על ששאלו שם מדוע אין בני ת"ח גם ת"ח/ל"ב. וביאר הר"ן שם בשם רבינו יונה שאין הכוונה שלא ברכו כלל אלא ולולו בברכת התורה מתוך שהתורה לא הייתה חשובה בעיניהם ולא למדו לשמה ועיין במהר"ל על נדרים שם/ל"ב שביאר שגודל מעלת התורה אין לשער וכמעט בלתי אפשרי לכבדה כראוי ועיקר הברכה לא מצד אהבת התורה אלא מצד אהבת המקום שנתן לנו את תורתו שמעלת וערכה אין לשער. נמצא שהפגם בברכת התורה שמנתק אותה מנותן התורה גורם לאבד חכמת בניו ולאבד את הארץ דהיינו גלות. זהו פשט הסוגיא שם ורבונו מפרש שלא ברכו בתורה תחילה הכוונה שלא המשיכו ברכה לשרש ההולדה במחצב הנשמות שמשם רוצה בזיווגו להמשיך נשמה. דהיינו **שצריך כל אדם/ל"ב, ובפרט ת"ח, לברך ולהאיר בלימוד תורתו, בשרש הנשמות. היינו במחשבה תחלה נל"ה, כי שם שרשינו** ומבואר בהשמות ללקוטי מוהר"ן דפוס ראשון/ל"ב ובשיחות הר"ן/ל"ב שלא רק בלימוד מברך את ההתחלה אלא גם באכילה/ל"ב וכל עסקיו/ל"ב שקדמה לזיווג צריך לברך

^{לא} **נדרים דף פא.** שלחו מתם: הוהרו בערבוביתא (זממת הגוף והנעלים), הוהרו (ללמוד תורה) בחבורה, הוהרו בבני עניים שמהן תצא תורה, שנאמר: (במדבר כד) יזל מים מדליו, שמהן תצא תורה. ומפני מה אין מצויין ת"ח לצאת ת"ח מבניהן? אמר רב יוסף: שלא יאמרו תורה ירושה היא להם. רב ששת בריה דרב אידי אומר: כדי שלא יתגדרו על הצבור. מר זוטרא אומר: מפני שהן מתגברין על הצבור. רב אשי אומר: משום דקרו לאינשי חמרי. **רבינא אומר: שאין מברכין בתורה תחלה**, דאמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב: (ירמיהו ט) מי האיש החכם ויבן את זאת? דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב: (ירמיהו ט) ויאמר ה' על עזבם את תורתך וגו', היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה! אמר רב יהודה אמר רב: שאין מברכין בתורה תחלה.

^{לב} **צ"ע כי הפסוק** מבאר על מה אבדה ארץ ואיך רבינא לומד מזה על בני ת"ח משמע שאבידת הארץ היא אבידת החכמה מבני הת"ח.

^{לב} **בחדושי אגדות** נדרים, ובהקדמה לתפארת ישראל, ובנתיבות עולם א' נתיב התורה ז'.

^{לד} **עיין לק"ה ערלה** ה אות ב באמצע ובסוף שסתם אדם עוונותיו מרחיקים אותו ומפסיקים מהאות השייך לו בתורה ולכן עיקר התיקון הוא ע"י הצדיק וכו'.

^{לה} בלוח השמטות מדפוס ראשון הנמצא בסוף ספורי מעשיות הישן יש השמטה ארוכה השייכת לכאן הובא בקיצור בשיחות הר"ן אות קלב ותמצית דבריו שגם האכילה בקדושה באותו יום מועיל לברך את ההתחלה.

^{לו} **נדפס בסוף ספורי** מעשיות דפוס ראשון – וזה לשונו – כי טיפת ההולדה נמשכת כפי המאכלים שהאדם אוכל וצריך האדם לקדש עצמו בכל דבר **להאיר ולברך** הכל ע"י התורה, ואז **מקדש** עצמו תחילה בתורה שמקשר אכילתו לכל ענייניו בתורה אז זוכה להמשיך נשמה קדושה לבנו כי משם נמשכת ההולדה כנ"ל וזה מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח על שלא ברכו בתורה תחילה, שלא **האירו וברכו** בתורה את התחילה דהיינו מה שהוא קודם ותחילה לההולדה דהיינו **לקדש** עצמו באכילה ושתייה וכל דבר תחילה קודם ההולדה וע"כ אין זוכה לבן ת"ח כי הנשמה לבנו נמשכת כפי הקדושה **שמקדש ומברך** את התחילה בתורה כנ"ל דהיינו האכילה ושתייה וכו' שהוא תחילה להולדה כי משם נמשכת ההולדה כנ"ל.

^{לז} **שיחות מוהר"ן** – אות קלב שמעתי ממנו זכרונו לברכה עוד בזה. כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחלה וכו'. וצריך כל אדם **לברך ולקדש** את בחינת התחלה, דהיינו מה שהוא תחלה וקדם לההולדה דהיינו האכילה **וכל עסקיו וכו'**, עד שימשיך ההולדה בקדושה ובטהרה כראוי (רסח). וזהו: 'על שלא ברכו בתורה תחלה', שלא **ברכו וקדשו** בקדושת התורה את התחלה, דהיינו מה שהוא

ולקדש^מ עצמו, כי טפת הזיווג נעשית מהמזון שאוכל^{מא}. **נמצא כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועל ידו מתנוצצין ומתברכין הנשמות** ועיקר הזמן בחצות/מ^ב וגם ציונו הקדוש של רבינו מסגול מאד^{מג}. **נמצא כשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה/מ^ד בהירה**

תחלה וקדם להולדה כנ"ל. כי צריך לברך ולקדש את בחינת תחילת ההולדה הנ"ל בתורה. ואז יהיה גם בנו תלמיד חכם וכנוכר לעיל:

^{לח} **עיין דעת קדושה להרמב"ן** פרק רביעי שמבאר שאיכות המזון שכיוון שנהפך לדם וממנו לטיפת הזרע שהיא יסוד ובנין לוולד לכן ראוי שיהיה טוב ונקי "נמצא שהמזון הנלקח טרם החיבור הוא סיבה להיות הוולד חכם או פתי צדיק או רשע

^{לט} **וכל עסקיו** – וכיצד יברך ויקדש עסקיו עיין עיין שיש"ק ח"ג אות קלא שבמו"מ שעוסק צריך שרק חלק השביעי של מוחו יהיה שם **וכל עסקיו** – זה לשון שיחות הר"ן הנ"ל וצ"ע מאחר שאומר וכל עסקיו מדוע נקט לדוגמא אכילה דייקא ואולי כי מבואר בתורה ה' תנינא שאז מתגלה אור הצחצחות שורש הספירות למעלה מרוחין ונפשין והוא בחי' שורש הרצון העליון **ועיין לק"ה בציעת הפת ה'** אות ג' ואות יא שעיקר שלימות ברור הבגדים הצואים בשעת אכילה דייקא.

עוד שם אות יב שע"כ צריך לומר דברי תורה על השלחן בשעת אכילה. **עוד בזה עי"ש** שם אות מט ואות מב ואות לו ותחילת אות מג

^מ **עי"ש בהשמטה ושיחה** הנ"ל שהוסיף לשון לברך ולקדש ואילו בתורה עצמה נקט רבנו להאיר ולברך. ואולי רמו מוהר"ת לשם יב"ק שהוא ר"ת ברכה קדושה יחוד דמשמע בוהר שקשור לסוד שורש ההולדה

עיין זוהר רעיא מהימנא במדבר פרשת פנחס דף רטו: עם ביאור המתוק מדבש – ואוף הכי ר' (אלעזר בן) פדת דהוה דחיקה לי' שעתא דלא הוה ליה אלא קב חרובין מע"ש לע"ש כמו לר' חנינא בן חסא המכר בגמרא ברכות יז: לפי שרבי אלעזר בן פדת היה גלגול רבי חנינא בן חסא. ושאל אמאי האי למה היה רחב"ד בדחוק כל כך בתר דהיינו מאחר דהות בת קול נפקת ואומרת כל העולם כלו אינו ניוון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די לבק חרובין מערב שבת לערב שבת. אלא איהו גרים קודם דחרב ק"ב מן י' דאיהו יב"ק דהיינו שפגם באות י' סוד היחוד ונשארו ברכה וקדושה בלא חיבור אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין והענין הוא כי יב"ק הוא ר"ת יחוד ברכה קדושה יחוד מכה הבינה שם אהי-ה ברכה מכה ז"א המקבל את השפע והוא שם היה קדושה מכה המלכות המתקדשת ע"ז ז"א והיא שם אדי וג' שמות אלה הן גמט' יב"ק דאת י' איהו יחוד שאות י' היא יחוד מכה אמא המיוחדת את ז"ן ומנייה אתיא נביעו לאת ב' דאיהו ברכה ומן היחוד בא נביעו ושפע לאות ב' שהיא סוד ברכה דהיינו לז"א ואיהו קדש והוא קודש כשמקבל השפע גם מאבא המקרא קדש ומנייה אתקדש ק' דאיהו קדש ומ"א מתקדשת ק' שהיא קדש, והיינו המלכות שהיא הקדושה שלו מתקדשת בשפע קדושה, ור"א בן פדת בגלגולו הקודם גרים למהווי חרובין דיליה ק"ב דאינון ק"דושה ב"רכה אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין.

^{מא} **ועוד אולי** כי האכילה קושרת נשמתו לגופו לכן צריך לאכול בקדושה שע"ז קושר עצמו לנשמתו וע"ז בלימודו פועל יותר זיווג והתנוצצות הנשמות.

^{מב} **בלק"ה בציעת הפת ה'** יט שגם חצות מסוגל לזה כמבואר בוהר היושבת בגנים חברים מקשיבין לקולך ודרשינן שמקשיבין לתורה דגנותא דעודה"ז דייקא ועוד מבואר שעצם ההתעוררות מהשינה בחצות מעוררת נשמתו ונשמת כל ישראל מבחי' אני ישנה.

^{מג} **ועיין גם ליקוטי הלכות** בציעת הפת הלכה ה אות כג מבאר שעל ציונו הקדוש עוד יותר זוכה ע"י הצדיק לקבל הארה משורש הנשמה – ולהאיר שרשי נשמות ישראל על ידי עסקו בתורה כנ"ל, כי זה ידוע ומוכן לכל שאף על פי שהצדיק עוסק להביא הארה והתעוררות אפלו לפושעי ישראל, אף על פי כן בודאי צריכין לזה גם אתערוותא דלתתא מהאדם עצמו בבחינת אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ פידוע (צו). וכל מה שהאדם מכון דעתו לזה ביותר ועוסק בתורה ביותר בודאי נמשך עליו הארה ביותר עד שיזכה לשוב לה' ותברך בשלמות. בבחינת אני לדודי ודודי לי (צו). **שכל מה שאני חותר ועוסק יותר לחבר את עצמי לדודי שהוא הארת הצדיק האמת משרש נשמותי שבתורה כנ"ל, כמו כן דודי לי, הינו כמו כן מוסיף והולך הצדיק להאיר בי בתוספת הארה.**

שם אות ל – זה הצדיק אפלו כשנסתלק עדין הוא עוסק בזה להחזיר כל העולם למוטב על ידי שממשיך על כל אחד הארה משרש נשמתו שבתורה, כי כל צדיק כפי חלקו בתורה. כשנסתלק נסתלק עמו חלקו שיש לו בתורה. ובשביל זה בעת שנסתלק צדיק, אז קשה לומר תורה. מחמת שנסתלק עם הצדיק חלקו שבתורה, כמו ששמעתי כל זה מפיו הקדוש בעת שנסתלק צדיק אחד (קיא). והצדיקים הגדולים שכל התורה כלולה בנשמתם כשנסתלקים נסתלק עמם שרש כל התורה שהוא שרש כל נפשות ישראל. אבל אלו הצדיקים הגדולים מחמת אהבתם את ישראל. וכל ימיהם מסרו נפשם בשבילם להביא להם הארה משרש נשמותיהם, על כן גם עתה אחרי הסתלקותם, אינם מניחים שישתלק אור שרש התורה עמם לגמרי רק הם עוסקים גם לאחר הסתלקותם להמשיך ולהאיר בישראל בכל אחד ואחד הארה משרש נשמתו שבתורה. כי כל התורה שהיא כלל נשמות ישראל כלולה בנפש הצדיק כפידוע. ועקר גדלת מעלת הצדיק הוא שאפלו כשנסתלק למעלה למעלה למקום שנסתלק. יהיה למטה גם בן להמשיך הארה לכל דרי מטה, כמו שמבאר בהתורה כי מרחמם ונהגם (בלקוטי תנינא סימן ו, עין שם) כי הארת נפש הצדיק נשארת על קברו הקדוש ומאירה בכל העולם העשירה, כמבאר בכתבי האר"י ו"ל (ק"ב). **נמצא, כשבאים על קברו ששם הארת נפשו שנסתלקה לשם עם כל התורה שעסק בה כל ימיו ללמד לאחרים על ידי שהיה מעורר בתורתו שרשי נשמות ישראל שבתורה, כשבאים לשם ממשיכים על עצמו הארה משרש נשמתו שבתורה, פי שם כלולים כל נפשות ישראל ששרשם בתורה וכנ"ל. שעל ידי זה חוזרים למוטב כנ"ל:**

^{מד} **עיין דעת הקדושה לרמב"ן** מבאר באיזה כוונה יהיה הזיווג בקדושה עי"ש פרק חמישי דף סד ד"ה ועתה אמסור לך עיקר גדול וסוד וכו' המשל מעין המים ככל שנמשכים ממקום גבוה כך חוזרים ועולים לאותו הגובה עי"ש.

עכ"פ כל זה מדובר בשעת הזיווג כמבואר שם שיקדש מחשבתו משעה שתובע. אבל רבינו מרחיב לנו שצריך לקדש את התחילה דהיינו שורש הנשמה ולמעלה מזה שורש הרצון כנ"ל שגם את כילתו וכל עסקיו שקדמו לזה.

עוד עי"ש פרק ראשון כתב שבסוד מי יתן טהור מטמא יש לפעמים שיצא צדיק גם מע"ה אבל עפ"י הרוב הוא כפי שמבאר שתלוי בקדושת המחשבה בזיווג כמ"ש (בגמרא שבועות יח. ונדה עא וזוהר וירא ק"ב). שצריך אדם לקדש עצמו שבעת הזיווג

וזכה/מ"ה, ועי' גם בנו יהי' ת"ח. אבל כשאין מאיר ומברך את התחלה, ע"י לימודו, אז כשממשיך נשמה לבנו, הנשמה היא בבחי' (ש"ה ה') אני ישינה דהיינו שעבודתו בלא שכל/מ"ו, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו ת"ח. וזה מפני שלא ברכו בתורה תחלה, היינו שרש הנשמות דהיינו שער החמישים שבבינה/מ"ו שהוא המחשבה תחילה שקדמה לבריאת העולם. בבחי' ישראל עלה במחשבה תחלה עיין לק"ה/מ"ו שמוהרנ"ת מבאר שלא ברכו את התחילה פירוש שנתייאשו מנקודת יהדותם ולא ראו הבדל בינם לגויים כי נתרחקו מהצדיקים שרק הם יודעים סוד הנעלם עד היכן אהבת הקב"ה לישראל ורחמנותו הנפלאה ועד כמה חשוב אצלו אפילו נקודת יהדות אחת של כל אחד מישראל אפילו כשרק שמח בשלא עשני גוי דהיינו בבחי' המחשבה תחילה שעלו ישראל :

ועי' בהגהות ריא"ז מרגליות אות יט לבאר איך ימצא צדיק בן רשע ועוד מבאר עפ"י שער גלגולים הקדמה י' שמצד הנשמות אין בדווקא שום יחס בין אב לבן ועוד עוד מבאר שם שתלוי גם באשה (וכן מבואר בתורה לב תנינא) עוד מבואר שם שלפעמים יש בו נצוצות טומאה מאו"א כגון אברהם שבא מתרח ויצא הרע בישמעאל ועיין עוד שער הגלגולים הקדמה טו.

ועי' בפרק חמישי בכוננת החיבור ובהגה אות יא* בשם הרקנטי ודע כפי חשיבות הטפה אשר הוולד נוצר ממנו מביא הקב"ה נשמה הראויה לה עכ"ל.

מ"ה עיין לק"ה כבוד או"א הלכה ג אות ג וע"כ תלמוד תורה גדול מכיבוד אב ואם (מגילה ט"ז). כי עיקר כיבוד אב ואם הוא להמשיך לבושי' לנשמתו בחי' לבושי' כבוד כנ"ל. ועיקר קדושת הנשמה נמשך מהתורה ששם שורשה כנ"ל ועל כן עיקר התעוררות התשובה הוא רק ע"י עסק התורה שהוא שורש הנשמות שע"ז זוכין לתשובה שזהו כבודו ית'. וע"כ בודאי עסק תורה גדול מכיבוד אב ואם. כי עיקר הקדושה והכבוד של הנשמה נמשך רק מתלמוד תורה. כי שם בהתורה הוא עיקר שורש נשמותינו במחשבה תחילה דקוב"ה כנ"ל. וע"כ ארו"ל אין כבוד אלא תורה כי שם עיקר הכבוד כנ"ל. וזהו שכתב בוה"ק כבוד את אביך ואת אמך ליקרא לון בעובדין טבין, כי עיקר כיבוד אב ואם הוא בשביל מעשים טובים. כי עי"ז זוכין למלבושי' כבוד לנפשו שע"ז זוכה למעשים טובים כנ"ל.

לקוטי תורה להאריז"ל – פרשת וירא לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ ובא להיות בנו של אדם נבזה ושפל בקצה המדרגות ואין יהי' חייב בכבודו, אך הענין מובן עם מ"ש כי אין לך אדם שאין לו נשמה מלובשת נפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שהוא עושה הוא הכל ע"י אותו הלבוש שירש מאביו ואמו ולבוש זה מסייעו לעשות מצות כשהוא אינו ידוע לעשות שהוא קטן ובפרט כשהוא מגולגל כי עונותיו אינן מניחין לו לעשות מצוה וצריך סעד לתמכו מזה הלבוש מזה הלבוש וכן אם היא נשמה חדשה ולא הורגלה להיות בעה"ז באופן כי המסייע אינו רק זה הלבוש ואפי' השפע שנותנין לו מן השמים הוא ע"י הלבוש הזה וזהו ענין שותפות האדם ואשתו בבניהם. ואמנם בזה תבין למה החמירה תורה לאדם להתקדש עצמו בשעת תשמיש והוא שאם יקדש א"ע או ימשיך בנשמה לבוש קדוש אשר על ידו יוכה לעבוד השם ואע"פ שהיה נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו בשעת תשמיש שאל"כ אדרבה יהי' זה הלבוש מויק לו דוגמת היצ"ר נמצא אם הבן יחטא נחשבים עונותיו אל אביו.

מ"ו אני ישנה – עיין לק"ה בציעת הפת ה אות מא באמצע (ד"ה וע"כ כל גדולתו של יוסף) משמע שבחי' אני ישנה זה בחי' בגדים צואים

אני ישנה – עיין תורה ס' אות ו' – כי יש בני אדם שישנים את ימיהם, ואף שנדמה להעולם שהם עובדים את השם, ועוסקים בתורה ובתפלה, אף על פי כן על עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם. כי נשאר כל עבודתם למשה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. פי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ז): "החכמה תחיה את בעליה". וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות. אבל בשנפול לבחינת מחין דקטנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה: ויש שנפלו לבחינת שנה, על ידי תאוות ומעשים רעים. ויש שהם אנשים פשרים ויפים, רק שנפילתם הוא על ידי אכילה. פי לפעמים בשאובל האדם מאכל שלא נתברר עדין למאכל אדם, על ידי זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שבגשמיית, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש שממעטים שנה. כמו כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינת שנה. וכשאובל בקדשה ובטהרה, אזי הוא בחינת: "לחם הפנים" (ה). פי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): "חכמת אדם תאיר פניו". אבל בשאין אכילתו בקדשה, אזי אובד פניו, היינו השכל, ונופל לבחינת שנה. פי עקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות ג): "ויאכל וישת ויטיב לבו", וכמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מדרש רבה בראשית פרשה מ"ח): 'פתא סעךא דלבא'.

מ"ז עיין לקוטי הלכות ערלה הלכה ה' אמצע אות יב

מ"ח ליקוטי הלכות או"ח – הלכות ברכת השחר הלכה ה אות ז) וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים פא.) על פסוק (ירמיה ט), על מה אבדה הארץ וכו'. דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פשוהו עד שפרשו הקדוש ברוך הוא בעצמו וכו', ומסקו שעקר החרבן על שלא ברכו בתורה תחלה, כי עקר הקלקול שלהם היה שנפלו בדעתם כל כך עד שנכנסו לחקירות שאי אפשר להשיג עד שלא ידעו להבחין בין קדשת ישראל לזהמת העובדי כוכבים עד שלא ברכו בתורה תחלה שהוא אשר בחר בנו מכל העמים וכו', פי לא הקמינו בזה מחמת שידעו בעצמן עצם קלקולם, על פן אמרו נהיה פגומים, וכמו שכתוב, ואשר אמרתם נהיה פגומים וכו'. ובאמת זה הפגם גדול מכל הפגמים, פי זה עקר פגם האמונה שרוצה להבין ולהשיג דרכי ה', וכל זה מחמת שהיו מרחקים עצמן מאד מצדיקי אמת, כמו שכתוב (דברי הימים ב, לו) ויהיו מלעיבים במלאכי אלקים ומתעתעים בנביאי וכו', ולא בשלו דעתן אליהם שהם בחינת משה שהם מעלין משמד לרצון ומבדילין בין קדש לחל בין ישראל לעמים ויודעים למצא הנקדה טובה בכל אחד מישראל אפלו אם נפל כמו שנפל רחמנא לצלן, ועל ידי זה הכל יכולין לעלות, והעקר על ידי שמכניסין בכל אחד מישראל שיבדל ויודה על חלקו שהוא מזרע ישראל ולא עשני גוי וכו' כמו שמבאר בדברי זכרוננו לברכה הרבה בזה. והם פגמו בזה על ידי שלא ברכו בתורה תחלה וכנ"ל, ועל כן על ידי זה יקא אבדה הארץ וכו' וכנ"ל, ועל כן דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פשוהו: פי זה הסוד אי אפשר להשיג וכנ"ל, פי הוא בחינת תכלית הידיעה ולא נדע, רק השם יתברך בעצמו פרושו להצדיקים ולהנביאים שידעו הצדיקים מעתה ללמד את ישראל איך יחקו את עצמן בנקדת קדשת יהדותם שיש להם מצד תולדותם שהם מזרע ישראל, פי זה יקר מהכל, וידו ויברכו להשם יתברך על זה תמיד, שזהו בחינת ברכת התורה, שעל ידי זה יצאו משמד לרצון תמיד ויהיו נכללין בשמו ורצונו יתברך לעולם:

אות ה

כאן למעשה/מט^ט מסיים רבינו את מהלך חצי ראשון של התורה כיצד זוכים ליראה שעל ידה עולה הכבוד לשרשו וביאר שזה ע"י שמקרבים רחוקים ומביאים אותם ליראה, שזה עיקר הכבוד שמים, וקרוב רחוקים ביאר שזה ע"י תורת חסד וע"י תורה שעולה עד שער החמישים, ששם שרש נשמות ישראל וכיון שס' רבוא אותיות הן ס' רבוא נשמות ישראל, אזי ע"י לימוד מעורר זיווג הנשמות ונבראים נשמות גרים ומתנוצצים נשמות ישראל ומתעוררים לתשובה ע"ז.

ועתה יבאר שהתורה שדיבר עליה באות ג' שעל ידה מתנוצצות הנשמות, אין הכוונה אלא תורה שזוכים בה רק ע"י שפלות בתכלית השלימות, דהיינו שמקטין עצמו בד' בחי' דהיינו שמרגיש שפל מגדולים ממנו, ומשוין לו, ומקטנים ממנו, ואפילו כנגד מדרגת עצמו. ורק הזוכה לשפלות כזו זוכה לתורה שעל ידה גורמים לרחוקים להתקרב ומוליכים בנים תלמידי חכמים. כי רק ע"י ביטול כל ישותו זוכה שלימוד תורתו יעלה עד שרש המחשבה תחילה של הקב"ה ששם שרש נשמות ישראל, ובלמודו מתנוצצים כל אותיות נשמות ישראל שהן שרש התורה, וע"ז נעשה זיווגי אותיות ונבראים נשמות גרים ומתעוררים ישראל בתשובה.

כאן הגענו לבסיס והקרקע שעליו בנויה התורה הזו כי ע"י שפלות זוכה בתורה וע"י תורה מקרב רחוקים וזוכה לדעת שע"י ליראה שהיא עיקר כבודו ית', וע"י יראה זוכה לשלום כפי שיתבאר לקמן אות ח', נמצא הכל מתחיל מהשפלות.

ועיין לק"ה ערלה ה' ח' שהגאוה היא עיקר הבגדים הצואים. ועיין לק"ה בציעת הפת ה' יג שרק ע"י התורה אפשר להפשיטם. ולפ"ז לכאורה להפך הכל מתחיל מלמוד תורה. וכנראה שזה מהדברים התלויים זה בזה כמבואר בתורה רע"א.

ועיין לק"ה ערלה ה' אות ד' ו' שלשפלות זוכים ע"י התקרבות לצדיק שכבר זכה לזה בעצמו. ובלק"ה שם אות ז' ו' גם ציין לתורה י' ע"י אות ה' העצה היעוצה לבעל הגאוה/כ"ב, וכן מבואר בתורה עב תנינא/כ"ג. ויש לומר כי הצדיק הוא בחי' פרסה שלימה כפי שיבואר לקמן החילוק בין בנים לבעלי תשובה, וצדיק נולד בקדושה ע"י שאביו ברך בתורה תחילה כנ"ל באות ד', ועל ידו זוכים הבעלי תשובה להפשיט בגדיהם הצואים. וע"ז זוכים לתורה.

השפלות שמבאר כאן היא דייקא כלפי כל מדרגות ישראל גדולים שוין וקטנים, כי כנ"ל באות ג' ישראל והתורה אחד וס' רבוא אותיות כנגד ס' רבוא נשמות ישראל ועיין שיחות הר"ן סימן צא שעל כן המדבר רע על אחד מישראל נחשך ממנו אור האות שבתורה השייכת לו, נמצאת תורתו חסירה, לכן דייקא המכבד כל אחד מישראל מתוך שפלות ע"ז זוכה בתורה במתנה.

החילוק בין שפלות לענוה

רבנו נקט כאן לשון שפלות ולא ענוה (רק בסוף התורה הזכיר ענוה) ועיין תפארת ישראל על אבות ד' על מאחז"ל מאד מאד הוי שפל רוח שההבדל בין שפלות לענוה שהעניו מכיר בערך והשפל לא מכיר. ועיין תורה קצו הוזהרת רבנו מענוה פסולה כשהיא בלא חכמה אזי כיון שמחזיק עצמו כלום גם מזלזל בכל מעשיו ונעשה עצל ושלימזלניק, ומסתמא גם בשפלות נצרכת הוזהרה זו. כי בין ענו ובין שפל חייב לדעת שעבודתו חשובה לפניו ית' ועל כן לא יתעצל לעבוד בכל כוחו והשפלות תיהיה רק סיבה ליותר מאמץ ומסירות נפש בעבודתו. ומה שלא מכיר בערך עצמו דהיינו כי הענו הגדול יודע שעושה עבודות גדולות אפילו הרבה יותר מרבים אחרים וכמשה רבנו ואעפ"כ מרגיש כלפי שמיא פחות מהקל שבקלים כי אומר

מט אע"פ שאת החלק השני יתחיל לבאר רק באמצע אות ח' לקמן.

^י **לק"ה ערלה ה' ד' – וְהָא בְּהָא תְּלִיא, פִּי כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שְּׁמַבְטֵל עֲצָמוּ וּמְרָגִישׁ שְׁפִלוּתוֹ בְּאֵמֶת, כְּמוֹ כֵּן הוּא זֹכֵה לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיק הָאֱמֵתִי שְׂכָר זָכָה לְתַכְלִית הָעֲנוּה בְּכָל הַבְּחִינֹת בְּבָחִינֹת מִ"ה לְגַמְרֵי שְׁוָה עֶקֶר מַעֲלָת וּגְדֻלַּת הַצְדִּיק הָאֱמֵתִי, פִּי עֲנוּה גְדוּלָּה מִכָּלֵם, כְּמוֹ שְׂאֲמָרוֹ רַבּוּתֵינוּ וְכְרוֹנָם לְבָרְכָה. וְכֵן כָּל מַה שְּׁמַתְקַרֵּב יוֹתֵר לְהַצְדִּיק וְנִכְלָל בוֹ, כְּמוֹ כֵּן הוּא זֹכֵה יוֹתֵר לְבָחִינֵת עֲנוּה בְּאֵמֶת שְׁוָה כָּל תְּקוּנוֹ.**

^{יא} **לק"ה ערלה הלכה ה' ז' – רַבָּם כְּכֹלָם (של כל המניעות להתקרב לצדיק הן) מִחֲמַת כְּבוֹד שְׁמֵתֵירָא שְׁיִלְעִיגוּ עֲלֵיו וַיְבוּהוּ וְכוּ'. וְאִפְלוּ שְׂאָרֵי מֵינֵי מְנִיעוֹת מֵאֲשֶׁתוֹ וְחֻתְנוֹ וְאָבִיו וְכוּ' כֹּלָם מִתְבַּטְּלִים לְגַמְרֵי אֶצֶל מִי שְׁמֵרָגִישׁ מֵעַט מִשְׁפִּלוּתוֹ וּפְחִיתוּתוֹ וְרוּאָה וּמְכִינַן בְּעֲצָמוֹ אִפֹּן מֵעֲמֵדוֹ וּמְצַבּוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם וְלִהְיֶיךָ נִתְעָה בְּמַעֲשָׂיו וְכוּ'. וּבּוֹדָאֵי יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כּוֹחַ לְקָרֵב עֲצָמוֹ לְמִי שְׁיִוְכַל לְעַסֵּק בְּרַפּוּאָתוֹ וְעַל יְדֵי זֶה יִתְקַרֵּב אֶל הָאֱמֵת, דְּהֵינּוּ לְצְדִיק הָאֱמֵת וְכָל מַה שְּׁמַתְקַרֵּב יוֹתֵר לְהַצְדִּיק הָאֱמֵת כְּמוֹ כֵּן מְרָגִישׁ שְׁפִלוּתוֹ יוֹתֵר, פִּי עֶקֶר בְּטוֹל הָאֲגוּת הוּא עַל יְדֵי הַצְדִּיק שְׁוָכָה לְבָחִינֵת מַה בְּאֵמֶת כְּנ"ל. וְכְמוֹ שְׁמַבְאָר בְּמִקוּם אַחַר (בְּהַתּוֹרָה וְאֵלָּה הַמְשַׁפְּטִים לְקוּטֵי אִי סִימָן י וְכוּ').**

^{יב} **גם עיין תורה קלה טבע הקטנות להתבטל לפני הגדלות לכן צריך להתקרב לצדיקים וע"ז זוכה לשפלות.**

^{יג} **סוף תורה עב תנינא – וְכִלְל הַיּוֹצֵא מִכָּל הַנִּל, שְׁמִי שְׂבָא אֶצֶל צְדִיק אֱמֵתִי וְשׁוֹמֵעַ מִפִּיו תּוֹרָה, רְאוּי שְׁיִמְשֵׁךְ עֲלָיו בּוֹשֵׁה וְשְׁפִלוֹת גְּדוֹל מְאֹד וְזֶה סִימָן שְׁהִיָּה אֶצֶל צְדִיק אֱמֵתִי, כְּשֶׁנִּמְשָׁךְ עֲלָיו בּוֹשֵׁה וְשְׁפִלוֹת עַל-יְדֵי שְׁשִׁמְעַת מִפִּיו אֵינָה דָּבַר תּוֹרָה, פִּי עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה שְׁמֵשֵׁךְ הַצְדִּיק הָאֱמֵתִי, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשָׁךְ בּוֹשֵׁה, כְּמוֹ שְׁהִיָּה בְּשַׁעַת מִתֵּן-תּוֹרָה כְּנ"ל וְעַל-יְדֵי הַבּוֹשָׁה, דְּהֵינּוּ תְּשׁוּבָה, עַל-יְדֵי זֶה נִחְיָה הַשְּׁפִלוֹת שֶׁל מִשָּׁה, שְׁיִשׁ בְּכָל אֶחָד בְּכָל אֵיבָר וְאֵיבָר, וְאֵז מְחֻיָּב שְׁיִרְגֵשׁ כָּל אֶחָד שְׁפִלוֹתוֹ בְּאֵמֶת אֲבָל מִי שְׁהוּא בָּא אֶצֶל אֵינָה מְפָרְסָם, וְשׁוֹמֵעַ מִפִּיו תּוֹרָה, וְכָא עֲלָיו גְּדוּלוֹת עַל-יְדֵי זֶה וְכוּ' (הַהֶפֶךְ מוּבָן מִמִּילָא)**

לעצמו אני קבלתי כוחות ודעת וכלים גדולים והקל קיבל מעט אבל ביחס למה שקיבל אפשר שמחזיר כל כוחותיו לשם שמים ואני כמה שקבלתי עדיין אני בעל חוב להקב"ה. וזה החילוק ביניהם שהשפל לא סובר שעשה מעשים גדולים גם כלפי חבריו.

ושמעתי שהענוה היא בחי' משה שגדל בבית המלכות והשפלות בחי' דוד שגדל בבזיון כל חייו. וצ"ע במה מחוק עצמו השפל כיצד סובר שעבודתו חשובה בשמים, דאי לאו הכי לא יעבוד בכל כוחו, ואעפ"כ לא מכיר ערכו. ואם צדקו דברי התפ"י הנ"ל צריך לומר שבאמת השפל קשה לו יותר בזה וזו גדולתו שאע"פ שמרגיש שאין כל כך ערך לעבודתו סובר שדייקא זו הסיבה שצריך התגברות יותר מחבריו, כדי לעשות נחת רוח להש"י בעבודתו. ועוד שאת התיקון שהוטל עלי רק אני יכול לעשות, אע"פ שעלי הוטל לחפור בור ועל חברי לבנות ארמון. וצ"ע.

עוד צ"ע כיצד אפשר לצוות על שפלות כי איך אפשר לצוות לאדם שלא יכיר ערכו, מאחר שמכיר כבר. וגם אם נאמר שגם ענוה אין הכוונה לצוות עליה כפשוטו, אלא על עבודה רבה להזדכך עד שיצא מחומריותו וישותו, אבל כיון שגם הענוה היא ביטול ישות, אי"כ כיצד יעזור ביטול ישות לשפלות דווקא יותר מענוה. ויותר נראה ששפלות וענוה הן היינו הך ותלוי בטבע האדם כיצד מתבטא אצלו כגון בדוד בשפלות ובמשה בענוה.

עוד צ"ע מדוע השפלות כלי לתורה יותר מהענוה, הרי ממדבר מתנה לאו דווקא שפלות אלא גם ענוה, ובאמת בסוף התורה בהשמטות נקט רבנו ענוה ולא שפלות. מבואר שאין חילוק בין ענוה לשפלות בזה וצ"ע מדוע נקט כאן שפלות.

ונראה מוכרח כיון שאין מילים כפולות בתורה וגם מילים שמשמעותן דומה, כל אחת מכוונת לאיזה פן שונה באותו עניין, וכאן אולי דעת רבנו שענוה היא עצם המידה והשפלות רק מכוון לבחי' ההשפלה והנמיכות שבענוה, דהיינו לעצם ההשפלה שמשפיל עצמו, אבל אין הכוונה לסוג אחר של ענוה, ודלא כדברי התפ"י. או מאידך אפשר לפרש כהתפ"י ולומר שלתורה זוכים בין ע"י ענוה ובין ע"י שפלות כי שתיהן בחי' מְדַבֵּר דהיינו שעושה עצמו הפקר. אלא שאין בחירה להיות ענו או שפל אלא שלפי טבע האדם מצטייר השפלות אצלו או כשפלות או ענוה, כגון משה רבנו ודוד המלך/י"ד.

מה צריך להשפיל כדי לזכות לשפלות וכיצד מבחן השפלות

ולעצם ביאור מדת הענוה ושפלות, את מה צריך להשפיל כדי לזכות לענוה, עיין תורה ו' שעיקר הישות מתבטא כאשר מבזים את האדם, וצריך לשבר הישות ע"י ידום וישתוק ולקבל בזיון באהבה עי"ש. צ"ע לכאורה המבואר בתורה ו' הוא רק תחילת ביטול הישות, כי כשמקבל בזיון באהבה, עדיין אין זה ביטול הישות לגמרי המבואר לקמן בשלום בעצמיו, ששם כל מידה מכניעה עצמה מלהתבטא מצד טבעה עד שכלל אין לה רצון לבטא עצמה שלא לשם שמים, שזה ביטול החומריות ממש.

עיין תורה ד' אות ז' שכל עוד שמתגאה כששומע שבחו, סימן שעדיין לא יצא מישות וחומריות, לכן רק צדיק גמור יכול לשמוע שבחו ולא להתגאות/י"ה.

ועיין רמב"ם פי' המשניות על אבות ד' על מאחז"ל מאד מאד הוי שפל רוח, מביא שם לדוגמא מעשה בחסיד שגוי עשה צרכיו עליו ושמח מאד על שלא הרגיש שום קפידה עליו. ונראה שזה תכלית הידום וישתוק למחרפיו. וצ"ע כנ"ל האם זה גם תכלית ביטול החמריות.

ועיין גמ' סוטה מ. רבי אבהו שמבאר מבחן הענוה כששומע שחברו חולק עליו בסברא ולא מקפיד. הביאו המסילת ישרים פכ"ב בביאור מדת הענוה. נראה פשוט שזו מדרגה נמוכה מהנ"ל.

לקמן באות ז' מבאר רבנו שמבחן העלאת הכבוד לשרשו ביראה היא עד כמה הוא מכבד יראי ה'. ומשמע שזה גם מבחן השפלות וביטול הישות. וצ"ע.

מה אומר אדם לעצמו כדי להשפיל עצמו כל כך

ונראה שכלפי גדולים ושיון פשוט שאע"פ שמצא בהם איזה חסרון עדיין אפשר שהם גדולים ממנו בהרבה ומצינו ענקים כדוד המלך שהקב"ה מחל לו על כמה עבירות כי ידע שרש נשמתו מהיכן באה ויש דברים שמוכרחים מצד הקליפה שממנה יצא ואעפ"כ זכה לשברה ולהיות רגל רביעי במרכבה כמבואר בשער הגלגולים, וכל שכן שיון לו שבוודאי כמו שחסרון אצל עצמו יש לו למוד זכות כ"ש אצל חברו שלא יודע האמת הרי אפשר שהוא גדול ממנו הרבה.

ובקטנים ממנו ראשית עפ"י תורה לך שבכל אחד יש נקודה שאין בחברו וכל אדם נצרך לנקודות כל ישראל כדי לתקן חרפת ליבו עי"ש. ועוד שכיון שפלוני קיבל כוחות נפש ודעת פחות ממך שעל כן הוא נקרא קטן ממך אבל מצד החוב כלפי שמיא אזי אדרבה כיון שאתה קבלת הרבה אתה חייב הרבה והוא

⁷¹ ואולי אפשר עוד לבאר חילוק בזה שהשפלות של דוד היא תיקון מדת המלכות והענוה היא תיקון מדת היסוד, כי באמת שתי מדות אלו הן בחי' לית ליה מגרמא כלום, המלכות זו כל מהותה להיות מקבל, והיסוד גם הוא כיון שהוא רק מעבר בין משפיע ומקבל נמצא שאין לו מעצמו כלום, אמנם הניסיון בו הוא גדול יותר כיון שיש לו הכל ואעפ"כ צריך לדעת שאינו מעצמו אלא מעבר בלבד.

⁷² אבל עד שמבטל חומריותו לגמרי א"א שלא יפול לגאוה ע"י ששמוע שבחו ועל כן איתא במסכת כלה פ"ד שנה את המכבדך.

שקיבל מעט אפשר שכבר החזיר כל חובו נמצא שכלפי שמיא הוא יצא חובתו ואתה בעל חוב גדול¹¹. עוד עיין במעשה מאבא אומנא¹² שקיבל דרישת שלום מן שמיא יותר מאבבי ורבא ויבואר עפ"י מעשה ברבי מאיר מפרמשלין¹³ שמצא סברא להשפיל עצמו לפני איכר מגושם מאד בזה שאם היה מגושם כמותו אפילו לא היה בא להתברך אצל צדיק, והכי נמי אבא אומנא דייקא כיוון שהיה בשוק המגושם נחשב התגברותו על יצרו הרבה יותר ממה שראש ישיבה גדול שובר את יצרו בין כתלי הישיבה.

שפלות מביא ליראה או יראה לשפלות

עוד צ"ע דהכא השפלות היא כדי לזכות ליראה כמבואר לעיל שע"י שפלות זוכה לתורה ועי"ז לקרב רחוקים ליראה שע"י עולה הכבוד לשרשו ביראה. וכעין זה מבואר בברייתא דרבי פנחס בן יאיר ענוה מביאה ליראה, ועיין תורה קמח שיש יראה למעלה מענוה ויש יראה למטה מענוה¹⁴ ומבואר שם עפ"י

¹¹ עיין פרי צדיק חג השבועות – אות כו – במעשה דר"א בר"ש שפגע באדם אחד שהיה מכוער ביותר לא שהיה מכוער בתוארו רק שהיה מכוער במעשיו ומחשבותיו המגונים ואמר לו כמה מכוער אדם זה והוא השיב לו לך לאומן שעשאני. ובתוספות שם שזה היה אליהו ז"ל שנדמה לו בתואר כזה להוכיחו שאין בזה שום בירור שיכול להיות שגם האדם המכוער בחסרונות בתכלית יוכל להיות מעשיו רצויים לפני השם יתברך אם מתגבר על יצרו אפילו מעט בדברים המגונים שלו שיוכל להיות שכן הטביע בו השם יתברך מתולדתו שיהיה זה עסקו בעולם הזה. וזה הוא התשובה לך לאומן שעשאני והתגברות שלו נגד טבעו יוכל להיות יותר רצויים לפני השם יתברך מהאדם שנברא במעלות ומדריגות גבוהים.

ובזה נוכל להבין מה שנאמר על משה רבינו ע"ה שהיה ענו מאוד מכל האדם הגם שידע בנפשו גודל מעלתו ומדרגתו בקדושה. וכן ר' יוסף (בסוף מסכת סוטה שאמר לא תתני ענוה דאיכא אנא) הגם שידע בנפשו שהוא במעלה ומדרגת סיני כי דייקא היא הנותנת מפני ששרש תולדתם היה במעלות ומדריגות גבוהות היה צריך לפי ערך זה להיות גם עבודתם גדולה מאוד כפי מעלתם. ולכן היו ענוים ושפלים בעצמם מאוד באמת לפני כל האדם אף מהפחותים מהם מאוד **כי אולי לפי ערך גודל מעלתם אינם יוצאים עוד חובת עבודתם**. וזה שאמר ר' יוסף אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא לא מצד התנשאות בנפשו שהוא גבוה במעלתו ומדרגתו רק כמו שאמרו (ע"ז ה). ובתוספות שם ועל פי הידוע שמשעת מתן תורה ואילך נבדלו נשמות ישראל באוצר בפני עצמם וזה פירוש עד שיכלו הנשמות שבגוף. ובאמת גם קודם מתן תורה היו נפשות גבוהים מאוד כמו אבות הקדושים וכהנה. ומאברהם אבינו ע"ה התחיל הב' אלפים תורה כידוע. אמנם הם הגיעו לזה מצד מעשיהם כאמרם ז"ל (בר"פ ס"א) זימן לו הקדוש ברוך הוא שתי כליותיו כשני רבנים והיו נובעות ומלמדות אותו תורה וחכמה. אבל לאחר מתן תורה נתייחדו נשמות ישראל באוצר מיוחד להיות לעם סגולה מכל העמים שלא על פי מעשיהם. וזה שאמר ר' יוסף אי לאו האי יומא דקא גרם על ידי מתן תורה שנתייחדו נשמות הגבוהים מישראל דווקא כמה יוסף איכא בשוקא שהמה במעלה כמוני וכנ"ל:

¹² **בתענית כא:** (הובא בתורה לד) מעשה מאבא אומנא שקיבל בת קול בכל יום וחלשא דעתו של אביו ואמרו לו אע"פ שאתה גדול ממנו אבל לעשות כמוהו אינך יכול. וביאר הריצ"ח שאת הנסיון הזה להיות צדיק השומר על צניעות ודן לכך זכות ולא נוגע במה שאינו שלו אע"פ שהוא נמצא בתוך השוק והבלי עוה"ז זה אין לו לאביו כי הוא יושב כל היום בבית המדרש אמנם שם הוא צדיק עצום שאולי אפילו כל העולם מתקיים בזכותו אבל דייקא בגלל זה את מעלת הצדקות בתוך השוק אין לו וזה בחי' צדיק ובעל תשובה וכנ"ל שעיקר הכבוד מהרחוקים אע"פ שהקרוב הוא בודאי במעלה גדולה יותר שהרי מעולם לא התרחק וכנ"ל שנחלקו בזה רבי יוחנן ורבי אבהו בגמרא

¹³ עיין בספר **אספקלריא המאירה** על רבי מאיר מפרמשלין עמוד רלב שבא אליו פעם איש כפר גס והתנהג בגסות עד שקיבל רשות להכנס וכשכנס סיפר לו בתמימות שמתפרנס מגידול דבר אחר ואח"כ התאחר ר"מ מלבוא לתפילה וכששאלוהו על כך ענה שמנהגו קודם התפילה שלא מתחיל להתפלל עד שמרגיש שאין שפל יותר ממנו והנה היום פגשתי אדם שלא הצלחתי להרגיש יותר שפל ממנו עד שמן השמים ריחמו עליו בזכות אבותיו נעשה ל' נס ועלה בדעתו אילו הייתה אתה מאיר איכר כה גס ומגושם המגדל דבר אחר חלילה כלום הייתה עוד משכים למעונו של צדיק כדי להתברך מפיו להצלחת עסקיך בוודאי שלא אפילו שמץ של אמונת חכמים לא היה נמצא בך הרי לך אפוא כי אותו איכר חשוב ויקר ממך עשרת מונים.

¹⁴ **במהר"ל נתיבות עולם** ח"ב תחילת נתיב הענוה פ"א – ההפרש אשר יש בין הענוה ובין היראה כי כאשר האדם בעל ענוה מתדמה ליוצרו ברוך הוא, וכמו שאמרו ז"ל (סוטה ה; א') לעולם ילמוד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל ההרים הגבוהי' והשרה שכירתו על הר סיני, ומפני **כי מרת השם יתב' שאתו היא הענוה וזו המדה היא עצמית אליו יותר מכל וכמו שיתבאר ולפיכך בעל ענוה הוא מתלבש במדת בוראו, ובודאי דבר זה יותר גדול שמדת היראה שהוא ירא השם יתב' משפיל עצמו לפניו ואין בדבר זה התדמות כלל**, רק שמכיר שהוא עלתו ית'. ועל זה אמר מה שעשתה חכמה עטרה לראשה עשתה ענוה עקב לסילותה, כי יראת שמים שהוא יותר גדול מן החכמה והוא קטן מן הענוה כי בעל הענוה מצד שיש בו מדעת קונו יש לו מעלה יותר וזהו יותר מן יראת השם.

ועל כן מבאר שמה שענוה מביאה ליראה אין הכוונה שהיראה גדולה ממנה אלא הפירוש שכשיש לו ענוה בוודאי כבר יש לו גם יראה. וזה לשונו שם – וזה פירושו לפי פשוטו עקב ענוה יראת השם, כלומר שדבר זה הוא בודאי כאשר הוא בעל ענוה שהוא ירא השם, כי בעל ענוה משפיל עצמו לפני כל ואיך לא ישפיל עצמו לפני השם יתב'. ואין לומר אצל הענוה שמן הענוה יעלה למדריגת יראת השם ויראת שמים ראש לענוה כמו שהוא ראש לחכמה, שאין זה כך שלכך נקראת יראת השם עקב אל ענוה, כי כאשר הוא ענוה בודאי הוא ירא שמים לפני זה ובכלל ענוה הוא יראת שמים כמו שהעקב הוא בכלל עיקר הגוף.

שם בנתיב היראה כתב המהר"ל שיש יראה מתוך אהבה והיא גדולה מיראת הרוממות. ולפ"ז לפי רבנו לכאורה יש ג' מדרגות ביראה, כי **הפני משה** ביאר שיראת עונש נמוכה מענוה ויראת הרוממות למעלה מענוה והמהר"ל הוסיף יראה מתוך אהבה שהיא למעלה מיראת הרוממות נמצא תחת הענוה יראה אחת ומעליה שתיים סה"כ שלש סוגי יראה. מעונש מרוממות ומאהבה.

עיין עוד זהר חדש כי תשא (מצויין בסולם דף מה טור ד') בביאור שם מאות צ מבאר שיש שתי בחי' יראה יראת העונש בחי' מלכות ומבאר עקב ענוה יראת ה' היינו עקב שהיא ענוה זוכין לה ע"י יראת ה' וכתוב ראשית חכמה יראת ה' היינו יראה עלאה בחי' בינה שהיא הראשית של החכמה כי חכמה נעלמת והבינה מגלה אותה וע"כ הבינה ראש לתחתונים ולכן נקראת ראשית חכמה

הירושלמי והפני משה שם שיש לחלק בין יראת העונש ליראת הרוממות. עוד עיין לקמן תורה טו אות ד' שם מדבר משפלות שלמעלה מיראה.

ואין אדם זוכה לתורה כזו שהיא מאור נשמתו המאירה בנפשו היוצאת בדברו, דהיינו תורה שכיון שהיא נשמתו דהיינו חלקו בתורה מחלק אלוק ממעל, והיא עולה עד שער החמישים, על ידה בורא נשמות גרים שע"ז מתנוצצים אותיות נשמות ישראל ומתעוררים פושעי ישראל לתשובה, **אלא ע"י שפלות וענוה**^ט, כמו שאמרו חז"ל (עירובין נד.) /ס"א/בין/ס"ג/ ומדבר מתנה [ס"ה/ס"ו] פשט הפסוק מדבר בבאר שהוציא משה ואהרן ע"י שהכו בסלע שהיה במדבר ושם קבלו מי באר במתנה. וחז"ל דרשו שהמים הם מי התורה/ס"ו והמדבר רומז לשפלות כי הוא מקום הפקר רמז שמי מפקיר ומבטל עצמו לנותן התורה/ס"ו מקבל את התורה במתנה. כי לזכות לתורה צריך **שישבר/ס"ח** גאוותו/ס"ט מד'ע/

ועיין עוד הקדמת הזהר דף יא: יראה יתפרש לתלת סטריין וכו'

^ט **אלא ע"י שפלות** – צ"ע והרי אחיתופל היה ראש סנהדרין וגדול בתורה מכל דורו אע"פ ששפלות לא היה בו ולא למד לשמה. עיין ברכות ג: שהיה יועץ המלך, ועצתו נחשבה כאשר ישאל איש בדבר האלקים. ואעפ"כ מבואר בסנהדרין ק: שנקרא איש דמים ומרמה.

אמנם איתא שם דלא סלקא לו שמעתתא אליבא דהלכתא.

אלא ע"י שפלות – צ"ע עיין לק"ה ערלה ה' ח' שעיקר הבגדים הצואים היא הגאוה ועיין לק"ה בציעת הפת שרק ע"י התורה אפשר להפשיטם, דהיינו להפך שע"י תורה זוכה לשפלות ועוד שמדובר כאן על תכלית השפלות ועד שיוכה לזה בוודאי חייב ללמוד תורה הרבה. אלא הכוונה דיהיב חכמה לחכימין דהיינו שיש חיוב ללמוד הרבה תורה וצריך לדעת שאם יזכה גם לשפלות אזי כל התורה שלמד תיחיה כלי לפנימיות התורה שאותה מקבלים במתנה. שהיא לדעת את רצון השי"י האמיתי בכל דבר ורגע.

אלא ע"י שפלות – שפלות תנאי לתורה – מבואר במדרש שקודם קבלת התורה שאל הקב"ה את כל האומות אם רוצים לקבל את התורה וכולם שאלו מה כתוב בה ולא רצו לקבל כי מצאו בה דבר הסותר את מהותם כי כל אומה יש לה מידה רעה שממנה חיותה **ועין כלי חמדה** עה"ת סוף פרשת בשלח בשם השפת אמת ששואל איזה מידה היה לישראל שהיו צריכים להתגבר עליה כדי לקבל את התורה ותרץ שעל כן ציווה הקב"ה קודם קבלת התורה מצות הגבלה לבל יירסו לעלות בהר וטבע ישראל לחקור כל דבר אחר שרשו ולהתבונן בכל דבר עד כמה שיכול ובוזה שנתן להם תחומין לכל אחד היכן מקום עמידתם בזה ציוה להם דבר אשר הוא נגד טבען של ישראל ואעפ"כ אמרו נעשה ונשמע. ע"כ. כי יהודי לא קונה חתול בשק אלא ככל סוחר טוב מברר קודם היטב טיב הסחורה ורק כאן השיגו בטיב הנותן ובטלו עצמם לגמרי, הרי שעצם קבלת התורה היה רק ע"י שפלות וביטול גדול ועיין תורה עב תנינא משמע שזה היה מכח משה רבינו שהאיר בהם מהענוה שלו

^{סא} **עירובין דף נד.** אמר רב מתנה: מאי דכתיב (במדבר כ"א) ומדבר מתנה – אם משים אדם עצמו כמדבר זה, שהכל דשין בו – תלמודו מתקיים בידו. ואם לאו – אין תלמודו מתקיים בידו ויהי עמקטלו נמתנה נאופן עלא יצתה. צ"ע מאי שהכל דשין בו הרי אדרבה המדבר שומם ואין עובר בו.

^{סב} נדרים נה.

^{סג} **נדרים דף נה.** מאי דכתיב: (במדבר כא) ומדבר מתנה וממתנה נחליאל ומנחליאל במות? א"ל: כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל – תורה ניתנה לו במתנה, שנאמר: ומדבר מתנה, וכיון שניתנה לו במתנה נחלו אל, שנאמר: וממתנה נחליאל.

עיין דף על דף שם – וכ"כ הרמב"ם פ"ג מת"ת ה"ט שענוה הוא תנאי בקנין התורה, שא"א לקנות תורה בלי ענוה. וצ"ב הטעם בזה, ועוד כמה נתייחדה מדת הענוה יותר משאר מדות. וי"ל שא"א ללמוד תורה לבר אלא הקדוש ברוך הוא מלמדו, וכמו שמברכים המלמד תורה לעמו ישראל, וע"ע במדרש רבה פ' משפטים שגוי הלומד תורה אינו מבין כמש"כ ומשפטים בל ידעום. ובחובת הלכבות בשער הבטחון מבואר שה' משגיח רק על מי שבוטח בו, ואי"כ בעל גאוה שכל מחשבותיו הם כמה שהוא אדם גדול ומבין הכל, ה' אינו משגיח עליו וגם אינו מלמדו, משא"כ מי שיש לו מדת הבטחון ומבין שאין לו כלום בזכות עצמו ומכיר שכל מה שהוא יודע ומבין הוא מתנת שמים, וגם בלימודו מבין כן, הרי בוטח בה' וה' משגיח עליו וגם מלמדו. (קובץ קול התורה, קובץ מ"ח ע' נח – ט)

^{סד} במדבר כא יח

^{סה} **במדבר פרק כא** (יח) בָּאֵר חֲפְרוּהָ שָׂרִים פְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקֵךְ בְּמִשְׁעָנְתֶּם וּמִמְדַּבְּרֵי מִתְּנָה:

רבנו בחיי – באר חפרוה שרים. הם משה ואהרן, וקראם שרים ונדיבי העם כי הם חפרוה וזכרוה במשענותם שהכו במטה. ולפי שהשוה הכתוב שניהם בחפירתה לכך הוצרך להזכיר במחוקק, והוא משה, ולומר כי אחר שנסתלק הבאר במיתת מרים לא חזר אלא בזכות מחוקק:

וממדבר מתנה. ומן המדבר שהוא ארץ ציה וצמאון ניתנה לנו מתנה גדולה כזו, והיא מתנת הבאר.

^{סו} עיין **תורה כ'** תורה שלימה מי הבאר האלו שבפרט הם היו בחי' מימי התורה. **ועיין תענית דף ז.** – [אמר] רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה.

^{סז} **עיין דף על דף שם בשם הישמח ישראל** בפרשת במדבר כותב, שיתבאר דבר זה על פי דברי הר"ן בנדרים (דף ל). שכיון שהאשה מסכימה לקידושי האיש, בזה היא מבטלת דעתה ורצונה ומשוי נפשה אצל הבעל כדבר של הפקר והבעל זוכה בה ומכניסה לרשותו, כן הדבר בקבלת התורה, צריך האדם להסיר מעצמו ולסלק מרשותו כל מיני פניות וכוונות ורות ולבטל את יישותו לגמרי, הפקר כמדבר, רק אז הוא יכול להתקרב אל התורה הקדושה שתהיה לו "מתנה", שהתורה תקדש אותו וישיג פנימיותה באמת לאמיתה. ע"כ.

^{סח} **שישבר** – צ"ע לשון שבירה מה שייך בגאות דלכאורה צריך לומר שיבטל שלא יאשר כלום ולא שישאר שברים ואולי יוגבה בדרכי ה' דהיינו דייקא בשברי גאוה עיין סוטה דף ה. – א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר

בחינות שפלות כי יש גאווה וישות על כל ד' בחי' שפלות/ע"א, וצריך לשבר הגאווה ולהשפיל עצמו/ע"ב בארבע בחינות. **כי צריך אדם להקטין את עצמו, לפני גדולים ממנו/ע"ג** בתורה ומעשים טובים

הוא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא. אמר רבא בשמא דאית ביה ובשמא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק לא מינה ולא מקצתה מי זוטר דכתיב ביה תועבת ה' כל גבה לב.

ועיין תורה ו' ימעט בכבוד עצמו ולא כתב יבטל כבוד עצמו וצ"ע

טו שיסבר גאווה – כאן מבואר כלפי מי לא להתגאות ועיין לקמן ברבב"ח מברא במה לא להתגאות עפ"י הפסוק אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' והמשך הפסוק כי אם בזאת יתהלל המתהלל וכו' משמע שרק ביראת שמים דהיינו בבחירה בטוב כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים נמצא שבחכמה עשירות וגבורה וכו"ב אין כלל מה להתגאות וביראת שמים בזה צריך להקטין עצמו כלפי אחרים ומסתמא הכוונה כלפי הנקודה שיש בכל אחד המיוחדת לו כמבואר בתורה לד ולכן כלפיה תמיד אני הקטן שבקטנים שהרי אותה אין לי ואע"פ שגם לי יש נקודה שאין לאחרים זה לא סותר כלל כי אין זו תחרות למי יש יותר אלא שצריך לתפוס שכלפי טוב שאין לי ויש לאחר אני צריך להקטין עצמי וכמבואר בתורה לד שכל אדם חסר את כל הנקודות שאין לו וכדי לקבל תמיד צריך להקטין עצמי.

ע"יין לק"ה ערלה ה' אות ד' ע"י שמשבר גאוותו בד' בחי' מבטל כל המידות הרעות וזוכה להכלל בד' אותיות השם שהם שורש לד' יסודות שהם שורש לדצח"ם שעליהם הד' קליפות וכשמקטין עצמו תחת מדריגת עצמו דהיינו עלית שורשה לקדושה אזי נכלל בקוצו של יוד שהוא יסוד הפשוט בחי' צדיק יסוד עולם שהוא השורש וחיות לכל הד' יסודות.

ד וְהוּא וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִיּוֹ. **בי כְּשׂוֹזְכִין לְבַטֵּל עֲצָמוֹ וּלְשַׁבֵּר גְּאוּתוֹ בְּאַרְבַּע בְּחִינּוֹת הַנ"ל שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁבִירַת וּבִטּוֹל הָאֲרָבַע קְלִפּוֹת הַנ"ל שֶׁבָּהֶם בְּלוֹלִים בְּלַמְדוֹת רְעוּת פִּדְיוֹעַ. אִזִּי הוּא זֹכֵה לְהַפְלֵל בְּאַרְבַּע אוֹתוֹת הַשֵּׁם שֶׁהֵם שְׂרֵשׁ הָאֲרָבַע יְסוּדוֹת, אִשׁ, רוּחַ, מַיִם, עֶפֶר, שֶׁהֵם בְּחִינַת דּוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר שֶׁשְׂבִיבָם הֵם הָאֲרָבַע קְלִפּוֹת הַנ"ל שֶׁצְרִיכִין לְשַׁבְּרָם עַד שֶׁיִּכְרַר בְּלַמְדוֹת הָאֲרָבַע יְסוּדוֹת עַד שֶׁיִּהְיֶה נִכְלָל בְּאַרְבַּע אוֹתוֹת הַשֵּׁם בְּרוּךְ הוּא וְאִז כְּשֶׁהוּא קָטָן בְּעֵינָיו לְמַטָּה מֵאַרְבַּע בְּחִינּוֹת הַנ"ל אִזִּי הוּא נִכְלָל בְּבְחִינַת קִצּוֹ שֶׁל יו"ד שֶׁהוּא לְמַעְלָה מֵהַכֹּל פִּדְיוֹעַ שֶׁשֵּׁם אֵין שׁוֹם אֲחִיזַת הָרַע בְּלָל.**

וְאִז מִתֵּר לְאֶכֶל הַפְּרוֹת בְּכָל מְקוֹם, כְּמוֹ שְׂכָתוּב, וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִיּוֹ. שְׁנֵה הַחֲמִישִׁית הוּא כְּנֶגֶד בְּחִינּוֹת קִצּוֹ שֶׁל יו"ד, שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוּד הַפְּשׁוּט, בְּחִינַת צְדִיק יְסוּד עוֹלָם שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ וְחִיּוֹת שֶׁל בְּלַמְדוֹת הָאֲרָבַע יְסוּדוֹת. וְאִז יוֹכֵלִין לְאֶכֶל הַפְּרוֹת בְּכָל מְקוֹם, כִּי כְּבָר נִבְטַל הָרַע עַל יְדֵי שְׂקִימוֹ מִצּוֹת עֲרֵלָה וְלֹא אֶכֶל מִהַפְּרוֹת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְאַחַר כֵּן נִטַּע רְבִיעִי שֶׁהֵעֵלּוּ הַפְּרוֹת לִירוּשָׁלַיִם. וְהוּא, וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִיּוֹ לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ. כִּי אִז כְּשׂוֹזְכִין לְבַטֵּל הַגְּאוּת לְגַמְרֵי וְלִבֵּא לְתַכְלִית הָעֲנֻהָ אִז נִמְשָׁךְ עָלָיו בְּרַכָּה וְתוֹסֵפוֹת שֶׁפַּע רַב טוֹב בְּבְחִינַת מָאֵן דְּהוּא וְעֵיר הוּא רַב.

וְהוּא בְּחִינַת לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ. לְהוֹסִיף זֶה בְּחִינַת יוֹסֵף, בְּחִינַת צְדִיק יְסוּד עוֹלָם שֶׁמִּמֶּנּוּ כָּל הַשְּׁפָעוֹת וְהַפְּרָכּוֹת פִּדְיוֹעַ בְּחִינַת יוֹסֵף הוּא הַשְּׁלִיט הוּא הַמְּשִׁבִיר לְכָל עִם הָאָרֶץ, שְׂכָל עִם הָאָרֶץ שֶׁהֵם כָּל בְּנֵי אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם כָּלם יוֹנְקִים חַיּוֹת וּמִקְבָּלִים הַשְּׁפָעָתָם רַק מֵהַצְּדִיק שֶׁהוּא בְּחִינַת יוֹסֵף שֶׁהוּא בְּחִינַת יְסוּד הַחֲמִישִׁי, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת קִצּוֹ שֶׁל יו"ד, שֶׁהוּא חַיּוֹת הַנְּעֻלָּם בְּכָל הָאֲרָבַע יְסוּדוֹת שֶׁאֵין זֹכִינן לָזֶה כִּי אִם עַל יְדֵי תַכְלִית הָעֲנֻהָ וְהַשְּׁפָלוֹת בְּכָל הָאֲרָבַע בְּחִינּוֹת פְּנ"ל.

וְהָא בְּהָא תְּלִיא, כִּי כָּל אֶחָד כִּפִּי מֵהַשְּׂבִטָּה עֲצָמוֹ וּמְרַגֵּשׁ שְׁפָלוֹתוֹ בְּאַמְתּוֹ, כְּמוֹ כֵּן הוּא זֹכֵה לְהִתְקַרֵּב לְהַצְּדִיק הָאֲמִתִּי שֶׁכָּבֵר זֵכֶה לְתַכְלִית הָעֲנֻהָ בְּכָל הַבְּחִינּוֹת בְּבְחִינּוֹת מ"ה לְגַמְרֵי שְׁזָה עֶקֶר מְעַלָּת וְגִדְלַת הַצְּדִיק הָאֲמִתִּי, כִּי עֲנֻה גְּדוּלָּה מִכָּל, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבְרַכָּה. וְכֵן כָּל מֵה שֶׁמִּתְקַרֵּב יוֹתֵר לְהַצְּדִיק וְנִכְלָל בוֹ, כְּמוֹ כֵּן הוּא זֹכֵה יוֹתֵר לְבְחִינַת עֲנֻה בְּאַמְתּוֹ שְׁזָה כָּל תְּקוּנּוֹ, כִּי עֶקֶר הַתְּרַקְוִית כָּל אָדָם מֵהַ יִתְפַּרֵּךְ וּמַצְדִּיקֵי אֲמַת וּמַהֲתוֹרָה שֶׁהֵם כָּל חַיּוֹת הָעֶקֶר הוּא מַחֲמַת גְּאוּת וְכְבוֹד שֶׁנִּמְשָׁךְ מִבְּחִינַת עֲרֵלָה הַנ"ל וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל לְבַטֵּל מִמֶּנּוּ כָּל הַבְּחִינּוֹת גְּאוּת בְּנ"ל וְאִז יוֹכֵה לְבְחִינּוֹת וּבִשְׁנֵה הַחֲמִישִׁית תֹּאכְלוּ אֶת פְּרִיּוֹ לְהוֹסִיף לָכֶם תְּבוּאָתוֹ וְכו' וְכַנ"ל:

עוד אולי אפשר לומר שגדולים בינונים וקטנים ועצמו היינו גם רמו לביטול של תלמיד לרב וביטול לחבירו וביטול הרב לתלמיד וביטול כלפי השי"ת. והם ד' סוגי ביטול ואולי לכן רבינו גם מזכיר ד' לשונות של ביטול דהיינו "להקטין" "מדבר" "להשפיל" "ענווה". כי אינו דומה השפלות של רב לתלמיד כמו שפלות התלמיד לרב.

ואולי הביטול שכנגד הרב דהיינו גדולים ממנו מכונה בלשון קטנות

וכנגד חבירו כערכו בחי' מדבר עיין תורה סד ד' שהחילוק דיעות שבין החכמים היא בחי' החלל הפנוי ששם נעשה מקום לחידושי התורה, והפירוש שמבטל עצמו כלפי האמת כדי שתצא מבין שניהם דהיינו שלא מבטל דעתו ולא דעת חבירו להיפך מתוך שכל אחד עומד על דעתו ומכבד דברי חבירו אזי החילוק דעות לד הוא החלל שנעשה ביניהם כדי לחדש בו אבל החלל הזה נעשה רק ע"י שכל אחד מקטין עצמו לכבד דברי חבירו והכוונה כי ענווה היא שמכיר ערך עצמו ואע"פ מכיר בערך האחרים והביטול כלפיהם לא מחסיר מעצמו כלום אלא להיפך מקבלים דין מן דין ולכן נקרא מדבר הכוונה שהוא נקרא על שם החלל שביניהם כיוון שהחלל הזה הוא נעשה כראוי רק ע"י שמקטין עצמו כראוי לקבל דין מן דין

וכנגד התלמיד דהיינו קטנים ממנו לשון השפלה שהוא לשון ירידה שיוורד איליו ועווב מדריגתו והשגותיו.

וכנגד מדרגת עצמו מכונה ענווה עפ"י התפ"י שענו מכיר בערך עצמו

ע"צ מה זה גאווה כי צריך אדם להכיר בערך עצמו כדי שיוכל להשתמש בכל כוחות נפשו ובכשרונותיו. ואם במציאות אני יותר חכם או גיבור מחבירי גם את זה אני צריך לדעת כידוע שבסנהדרין ישבו בסדר לפי חכמתם. דהיינו אע"פ שאדם מעצמו צריך לברוח ולישב במקום הפחות כמבואר במסילת ישירים פכ"ב בשבתו שיהיה מקומו בין השפלים, אבל כשמושיבים אותו במקומו לפי חכמתו חייב לישב כרצונם כנ"ל בסנהדרין, שגם זה ממדת השפלות כדאיתא בגמ' שבת קיח: אמר רבי יוסי מימי לא עברתי על דבר חברי.

ועיין לעיל בהקדמה הארכתי שבשרש הדברים יש שתי בחי' גאווה אחת פגם הענוה ואחת פגם השפלות דהיינו נפילת המלכות והיסוד ע"ש

הנגלים, לכאורה פשיטא, ואולי כי מגדולים אדם מצפה שיהיו שלימים וע"כ כל חסרון שמוצאים בהם כבר מתגבר היצה"ר לומר שאינם גדולים כלל/ע"ו, ולפני בני אדם כערכו כגון לקבל מהם תוכחה באהבה ואפילו במה שבעצמם לא אוחזים לקבל את האמת ממי שאמר, גם עיין תורה כה שאין שני בני אדם שוים, נמצא שאחד משנינו גדול יותר וצריך לחשוב שחבירי גדול יותר, ולפני קטנים ממנו [ע"ו/ע"ו] כגון לקבל תוכחה ממנו/ע"ו כנ"ל. ועוד שאפילו קל שבקלים יש בו נקודה שאין בי ואפשר שמחמתה הוא חשוב ממני, ועוד שאני נצרך לו מאד כי אין לי שלימות בלא אותה נקודת אלוקות השייכת לו כמבואר בתורה לד. ועיין תורה פב תנינא כיצד משה רבנו קישר עצמו אפילו לפחות שבישראל, ופתח בזה פתח ודרך כבושה לכל אחד מישראל שילך בדרך זו, (ע"ש שזה היה באלול כשעלה לקבל לוחות שניות אחרי שנתכפר חטא העגל) ועיין תורה עב שהשפלות של משה רבנו טבועה וחקוקה בכל אחד מישראל/ע"ו אלא שהיא ישנה וצריך לעורר אותה ע"י התקרבות לצדיק ע"ש. וצ"ע עד כמה ומתי וכיצד מותר לזלזל עצמו לפני בן ותלמיד ובני בית, מה נקרא ענוה ומה נקרא זלזול/ע"ו.

^ע **בבא בתרא דף י:** וא"ר אבהו שאלו את שלמה איזהו בן העולם הבא אמר להם כל שננגד וקניו כבוד כי הא דיוסף בריה דר' יהושע חלש אינגיד א"ל אבוה מאי חזית א"ל עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם ברור ראית ואנן היכי חזיתנן [א"ל] כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם

מסילת ישרים פרק כב – בביאור מדת הענוה – בשבתו, שיהא מקומו בין השפלים, ולא בין הרמים, והוא גם כן מקרא מלא (משלי כ"ה): "אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד וגו'", וכן א"ל (בויקרא רבה פ"א): הרחק ממקומך ב' וג' מקומות ושב עד שיאמרו לך עלה ואל תעלה שיאמרו לך רד, ועל כל המקטין עצמו א"ל (ב"מ פ"ה): כל מי שמקטין עצמו על דברי תורה בעולם הזה נעשה גדול לעולם הבא, וכנגד זה אמרו (יל"ש יחזקאל כ"א ל"א): "הסר המצנפת והרם העטרה" כל מי שהוא גדול בעולם הזה קטן בעולם הבא, ומינה להפך מי שהוא קטן בעולם הזה זמן גדולתו לעולם הבא.

הכוונה **עיין שיש"ק ח"ג אות קלח** עה"פ באיוב גדול וקטן שם הוא מבאר מוהרנ"ת שבעוה"ז אין יודעים כלל מי הוא גדול ומי הוא קטן באמת. כי מה שבעיני עוה"ז גדול בעיני עוה"ב הוא קטן כי עוה"ז ועוה"ב הם הפכים ורק צדיקים כיוון שבעוה"ז הם אוחזים בעוה"ב לכן אמר לו כי היכי דחשבינן הכא חשבינן התם ובאמת גם זה לא תמיד כי סר מרע מסתולל ואיש אמת הרבה פעמים בעיני העולם הוא נראה משוגע כמבואר בספר המידות (אמת אות ל')

^ע **ולכן יותר קל** להקטין עצמו בפני קטנים ממנו כי מלכתחילה יודע שיש בהם חסרון ולכן שמח בכל איזה טוב שמוצא בהם אבל האמת היא שמי שהוא טוב עין אזי רואה בכל מקום רק טוב כי אדם שרואה איזה רע באיזה מקום זה נמשך מהרע של עצמו שנמשך מין למינו ונייעור.

ועוד אולי אפשר לומר כי מאותה סיבה שמקטין עצמו לפני קטן ממנו יכול גם להתנשא על גדול ממנו וזה בחי' המבואר בתורה קעא שלומד דבר חדש ובמקום לקיים על עצמו מבזה אחרים ה"ג כאן במקום לקיים בעצמו להיות עניו אפילו כלפי קטנים ממנו, הוא כועס על אחרים למה לא מקיימין זאת כלפיו, דהיינו למה הם לא מקטינים עצמם כלפיו אע"פ שהוא קטן מהם.

^ע עיין שיש"ק ח"ג אות קלח והר"ם שלח דף קסח מאן דאיתו רב איתו זעיר ועיין תפארת ישראל אבות ד' ד'.

^ע **שיש"ק ח"ג קלח** – הדיקושי וההריוב מוהרנ"ת מאד המוכבא פרוש הכתוב: "גדול וקטן שם הוא" (איוב ג) שְׁבֹנָה הָעוֹלָם אֵין יוֹדְעִים כָּלֵל מִי הוּא הַגְּדוֹל וְהַחֲשׂוֹב בְּמַעֲלָה בְּשָׂמַיִם וּמִי הוּא הַקָּטָן בְּמַעֲלָה, וְרַק לְמַעֲלָה בְּשָׂמַיִם, ה' הַבוֹחֵן לְבוֹת הוּא יוֹדֵעַ הֵיטֵב מְדַרְגָּת כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהוּא "גְּדוֹל וְקָטָן" מִי הוּא גְּדוֹל וּמִי הוּא קָטָן "שָׁם הוּא", שָׁם יוֹדְעִין מִי הוּא.

^ע וכמו שמצינו שמשנה בנו קבל תוכחה מיתרו ועיין לק"ה הלכות בכור בהמה טהורה הלכה ד' אמצע אות כב – זהו בחי' וישאלו איש לרעהו לשלום הנאמר במשה ויתרו וארו"ל מי הקרוי איש זה משה וכמה הי' רחוקים זה מזה משה קיבל התורה מפי הגבורה ויתרו נתגייר ממקום רחוק וטמא מאד כי לא הניח ע"ז שלא עבדה. בפרט בעת שבא למשה שעדיין לא נתגייר רק שרצה להתגייר. ואעפ"כ קוראם איש ורעהו כי כך דרכו של הצדיק הגבוה מאד שהוא בחי' משה שהוא מוריד א"ע ומקרב א"ע כ"כ למי שיש לו איזה רצון להתקרב אל האמת הוא מקרב א"ע אליו כ"כ כאלו הי' חבירו ממש כאלו הם איש ורעהו.

^ע **ולפי תורה פב תנינא** הנ"ל נראה שבאלול בעלייתו להר לקבל לוחות שניות או חקק בכל נשמות ישראל דרך זו של שפלות כלפי כל אחד מישראל (כי אז עלה לכסא הכבוד כמבואר בתורה א' תנינא שבקשו המלאכים לדחפו מחמת הקטרוג מה אדם ותדעהו ותנה כבודך על השמים א"ל אחוז בכסא כבודי, ושם נשמות ישראל כמבואר שם בתורה), כי לוחות שניות היו קבלת התורה אחרי החטא דהיינו כשישראל חזרו להיות בלא הטומאה של העגל הטמונה בהם, ואז משה רבנו חקק בהם שפלות כדי שיתחברו כל ישראל לקבל את התורה בכלי שלם. וצ"ע הרי בקבלת התורה הראשונה פסקה והמתם וחזרה בעגל, ואולי כי קבלת הלוחות כי קבלת התורה שבכתב ובלוחות שניות ברגע קבלת הלוחות נעשה העגל, ונפגמו הלוחות כמבואר בפרש"י שהכתב פרח מהן כשראה מעשיהם לכן שיבר אותן.

^ע **לפני קטנים ממנו** – צ"ע בזה כי לפעמים אסור עיין טור חו"מ סימן רבע בדין פריקה וטעינה מחלוקת רא"ש ורמב"ם לגבי זקן ולא לפי כבודו אם מותר לזלזל בעצמו. וצ"ל לרא"ש שאוסר זה לא מצד עצמו אלא מצד מה שמייצג כמו ת"ח שאסור ברבב על בגדו בגלל התורה שמתבזית בזה ולא בגלל עצמו. צ"ע בזקן ולא לפי כבודו לפי המבואר שם היינו שאם היה שלו היה מניח א"כ הוא לא דווקא משום כבוד התורה ואילו הרא"ש דיבר משום כבוד התורה דייקא ואפשר שהרא"ש מפרש שאין סיבה אחרת שמצדיקה שיניח מלטעון או לפרוק אלא רק משום כבוד התורה ולכן אוסר לזלזל בעצמו אפילו לפני משורת הדין.

אבל בעצם הדין שלא יתגאה הרי מצווה הו' לא מחלקת כלפי הבעל חמור יהיה מי שיהיה חייבים לעזור לו ואף שהוא רשע כי מבואר שם שצריך להקדים לטעון לשונאו והרי אסור לשנוא אלא רשע א"כ דייקא המצווה הו' היא ראייה לדברי מוהרנ"ת

והרמב"ם צ"ע דאם אין כאן חילול ה' הרי צריך שיהיה חייב לעזור ואם יש חילול ה' אסור ומדוע זה נהפך להיות בגלל שהיה מניח אם היה שלו. ואולי סובר שמה שמניח שלו זה מחמת חולשת הגוף וקשה הרי לא חילק ואף באדם חשוב התיר וצ"ע

ולכאורה צ"ע לשניהם לרא"ש ולהרמב"ם דאם הוא חיוב להקטין עצמו בפני כל אדם א"כ גם זקן ות"ח זו כבודה של תורה אף במקום שלעצמו לא היה טורח.

ולפעמים/א שהוא בעצמו קטן שבקטנים אע"פ שכבר הקטין עצמו לפני קטנים ממנו, אבל לא לפני הקטן שבהם, וכשזכה להקטין עצמו אפילו לפני הקטן שבקטנים, אזי הוא הקטן שבקטנים וצריך להקטין א"ע עוד גם כנגד מדרגת עצמו [כ"א] כי גם הקטן שבקטנים עדיין יש לו ישות קצת וצריך גם אותה לבטל/א"ב, כי עד כאן דיבר משפלות ביחס לבני אדם, וכאן אחרי שזכה להרגיש הכי גרוע שבעולם, עדיין כלפי הקב"ה צריך לדעת שהיחס בין נברא לבורא הוא הרבה יותר רחוק מיחס טיפה שבים לכל הים הגדול, וממילא להיות בשמחה עצומה על עצם המציאות, גם כשלא מקבל כלום וכ"ש שזכה שאינו גוי. ומבאר כיצד וידמה/א"ג בעיניו שידמה בדמיונו רוממות הקב"ה שהוא אין סוף ואין תכלית ואין שום השגה במציאותו ולא בצורך שלו בנו. וביחס אליו ידמה את מציאות עצמו שהוא נברא מגושם הנצרך לגשמיות החומר, וע"ז ירגיש שהוא למטה ממדרגתו דהיינו שהוא פחות גם מהמעט הזה שמחשיב עצמו עדיין/א"ד, בבחי' (שמות טז) שבו איש תחתיו פשט הפסוק מדבר מאזהרת הקב"ה את ישראל שביום השבת לא יצאו ללקט מן, כי ביום שישי יקבלו עומר כפול גם לשבת. וחז"ל למדו מכאן חיוב שלא לצאת מד' אמותיו שבהם נמצא בכניסת השבת/א"ה, ורבנו דורש "תחתיו"/א"ו שרומז לשפלות/א"ז דהיינו שצריך להרגיש תחת מדרגתו/א"ח ורק אז הוא כלי מוכן לקבל תורה, כי עד שמתקן קליפת נוגה עדיין הוא

צ"ע מאי לפעמים, ואולי כי להרגיש הכי גרוע בעולם א"א שיהיה בקביעות אלא לפעמים וצ"ע. אולי כיון שקליפת הגאוה הוזהר קליפת נגה כמבואר בלק"ה ערלה ה' ד' וכידוע קליפת נגה א"צ לבטל אלא להעלות לקדושה, לכן יש בזה בחי' של רצוא ושוב, לכן זה רק לפעמים. וצ"ע. ואולי כיון שמשוה גאוה צריך למדת העוה דקדושה שהיא מדה הכרחית בעבודת ה' אבל היא מדה מסוכנת מאד ליפול בה לעזות לט"א, לכן כדי לשמור עצמו מעוות דסט"א צריך לפעמים דהיינו כל כמה זמן להרגיש הכי גרוע בעולם דהיינו את השמינית שבשמינית שהנצרך לעזות דקדושה לבטל.

^{א"ז} ע"מין שחול יומי קטן ממה שחול חושב (כ"א"ז) ע"ן לק"ה ערלה ה' ד'

ע"ן תורה נב..... הינו שבתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחידי כנ"ל, עד שיזכה לבטל זה הדבר, דהיינו לבטל מדה ותאוה זאת. ואחר כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל, ובמקום הנ"ל עד שיבטל הכל. ואחר כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום. [פרוש כי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדין נשאר ממנו כלום. דהיינו שעדין לא בטל לגמרי הגאות והגסות, עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר. ועל כן צריכין להתיגע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ינשא ממנו כלום, שיהיה בבחינת מה באמת, עד שיזכה לבחינת בטול באמת].

לשון ידמה צ"ע וגם כפל הלשון שהרי כבר אמר להקטין עצמו. ונראה שבוה מבאר כיצד להקטין תחת מדרגת עצמו שהרי אין כאן איזה אדם אחר שכלפיו מקטין עצמו. לכן הדרך בזה היא בדמיון דהיינו לחשוב בדמיון שאע"פ שאין גרוע ממני עדיין כלפי שמיא אפשר שאני יותר גרוע ממה שאני מרגיש, כי עד עכשיו השפלות שלי היתה ביחס לבני אדם ועתה צריך להשפיל עצמי בדמיוני ביחס להקב"ה דהיינו לתאר לעצמי גדולת הש"י שכלפיו אין לי שום חשיבות כלל אפילו פחות מיחס הטיפה לים הגדול.

^{א"ח} כך פירש הרב הובא בצמאה נפשי בשלח תשעג.

^{א"ט} בתקפא (שמות יג) ובתשכ"ט תוקן

שמות טז (כט) ראו פי יהודה נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי:

פרש"י – שבו איש תחתיו – מכאן שמכו חכמים ד' אמות ליוצא חוץ לתחום ג' לגופו וא' לפישוט ידים ורגלים:

^{א"י} דווקא שלא התכווין לשבות שם אבל המתכווין לשבות יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם הוא בתוך העיר כולה כארבע אמות ויש לו אלפים מחוצה לה.

צ"ע מה נתבאר ע"י הפסוק יותר ממה שכבר ביאר. ואולי רומז שבחי' שפלות זו צריכה ישוב הדעת בחי' שבת ממרוץ ואפילו ממרוץ שבעבודת ה' כי היא הרגשת האפסיות עצמית כלפיו ית' ובעבודת הדמיון דקדושה לדמות עוצם רוממותו ושפלות עצמי ביחס אליו.

עוד ע"ן סוף תורה עט שרמוז בסוף הפסוק "אל יצא איש ממקומו" שע"י "שבו איש תחתיו" דהיינו שנעשה אין ממש אזי א"א לקפח פרנסתו ולדחותו ממקומו כי אינו תופס מקום כלל. וזה לשונו שם – שוב שְׁמַעְתִּי מִשְׁמוֹ, וְכָרוֹנוּ לְבָרְכָהּ, בְּעֵגֶן זֶה שְׁעַל-יְדֵי-זֶה שְׁזוֹכִין לְרֵאוֹת שְׁפִלוֹתוֹ בְּאֵמֶת, עַל-יְדֵי-זֶה אֵין שׁוֹם אֶדָם יְכוֹל לְהוֹצִיאוֹ וְלְדַחֲתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, דְּהֵינּוּ לְקַפַּח פְּרִנְסָתוֹ, חֶס וְשָׁלוֹם בִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא עֵנּוּ וְשָׁפֵל בְּאֵמֶת, הוּא בְּבַחֲיַנֵּת אֵין, וְאֵינוּ תַחַת הַמְּקוֹם בְּלָל, עַל כֵּן בְּנֹדָי אֵין יְכוֹלִין לְדַחֲתוֹ מִמְּקוֹמוֹ וְזֶהוּ: "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֵל יִצְחָק אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ", הֵינוּ עַל-יְדֵי שְׁזוֹכִין לְשְׁפִלוֹת, שְׁזֶהוּ בְּבַחֲיַנֵּת "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ", שְׁמַחֲזִיק עֲצֻמוֹ תְּמִיד בְּשְׁפִלוֹת לְמִטָּה תַּחַת מְקוֹמוֹ וּמְדַרְגָּתוֹ בְּנִל, עַל-יְדֵי-זֶה "אֵל יִצְחָק אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ" בִּי שׁוֹם אֶדָם לֹא יוֹכֵל לְהוֹצִיאוֹ מִמְּקוֹמוֹ, דְּהֵינּוּ לְדַחֲתוֹ מִפְּרִנְסָתוֹ, חֶס וְשָׁלוֹם בְּנִל וְזֶה שְׁאֵמְרוּ רְבוּתֵינוּ, וְכָרוֹנוּ לְבָרְכָהּ (סְנֵהֲדָרִין פ"א): 'כֹּל הַיּוֹרֵד לְאֵמֻנוֹת חֲבָרוֹ כְּאֵלוֹ בָּא עַל אִשֶׁת אִישׁ וְכוּ', בִּי מֵאַחַר שְׁיֹרֵד לְאֵמֻנוֹת חֲבָרוֹ, וְרוֹצֵה לְדַחֲתוֹ חֲבָרוֹ מִמְּקוֹמוֹ וּמִפְּרִנְסָתוֹ, נִמְצָא שֶׁהוּא רוֹצֵה לְפָגֵם בְּבַחֲיַנֵּת שְׁפִלוֹת הַנִּל, בְּבַחֲיַנֵּת: "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ" וְכוּ' בְּנִל, וְעַל כֵּן הוּא בְּאֵלוֹ בָּא עַל אִשֶׁת אִישׁ בִּי אִשֶׁת רְאִשִׁי-תְבוֹת שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ, הֵינוּ שְׁפֹגֵם בְּבַחֲיַנֵּת עֲנוּה וְשְׁפִלוֹת, שֶׁהוּא בְּבַחֲיַנֵּת "שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ", שְׁעַל-יְדֵי-זֶה "אֵל יִצְחָק אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ" בְּנִל:

^{א"י} ולקרב הדרש לפשט נראה שרמוז להם שצריכים שפלות כדי לטווח בהש"י ולא לצאת ללקט מן בשבת והכי נמי בכל שבת צריך שפלות להאמין שבשבת כיון שאסור גם לא תועיל ההשתדלות בפרנסה.

ע"ן לק"ה בצינת הפת ה' י' (שמקשר המבואר כאן למבואר בתורה עט) – ... וְאָז הוּא תַּכְלִית הַשְּׁלוֹם בְּכָלל וּבְפִרְט בְּבַחֲיַנֵּת שְׁבֹת שְׁלוֹם וְכָל זֶה זוֹכִין עַל יְדֵי הַעֲנוּה בְּשְׁלֵמוֹת כְּמוֹ שְׁמִבְאָר שֶׁם בְּהַתּוֹרָה הַנִּל בְּבַחֲיַנֵּת שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ שְׁכָל אֶחָד יְהִי קֶטָן בְּעֵינָיו יוֹתֵר

בסכנה שכל הג' קליפות הנ"ל יהיה חוזר וניעור/א"י וזוכים לזה רק ע"י הצדיק האמת שכבר זכה לזה. ובלק"ה ערלה ה' ג' מבאר שהיא השפלות של משה/א"י בחי' ונחננו מה והיא ביטול הישות לגמרי עד שנעשה בבחי' למעלה מהמקום ע"י/ש/א"י: בלק"ה ערלה ה' מבאר שג' בחי' שפלות הנ"ל הן לבטל ג' קליפות טמאות והשפלות תחת מדרגת עצמו היא לבטל קליפת נגה של ישות/א"י שכידוע כיון שאינה רע גמור אותה אין צורך לבטל אלא להעלות לקדושה, ונראה כוונתו כי קצת ישות נצרכת גם לקדושה בבחי' ויגבה לבו בדרכי ה', וגם איתא בסוטה ה. ת"ח צריך שמינית שבשמינית של גאוה/א"י, לכן המעט ישות שנשאר אחרי שמקטין עצמו אפילו לפני הקטן שבקטנים היא קליפת נגה, כי אפשר להעלות אותה לקדושה, וכידוע שעזות דקדושה היא עיקר גדול בעבודת ה' כמבואר בתורה כב ההכרח שבה והסכנה שבה וא"א לעזות דקדושה בלא משהו של גאוה/א"י.

ממדרגתו השפלה. וזה נעשה בשבת כמו שמבאר במקום אחר (בסימן עט) כי בשבת נאמר מקרא זה שבו איש תחתיו, כמובא זה המקרא שם לענין זה שבשבת רואה כל אחד פחיתותו ושפלותו, עין שם.

ועיין תורה עט - מי שהוא צדיק באמת, ויודע שפלותו, ויכיר חשיבות ישראל, יכול למסור את נפשו בעדם: ואימתי יכול לראות שפלותו, בשבת. כי בשבת נאמר (שמות ט"ז): "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", כי שבת הוא שיי"ן בת, שיי"ן, תלת גונין דעינא, יב"ת בת עין, ועל כן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: "שבו איש תחתיו" הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא. ועל כל פנים, "אל יצא איש ממקומו", הינו למעלה ממדרגתו, כגון "עושה מעשה זמרי ומבקש שכר בפניו" (סוטה כ"ב:). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת, שפעושה תשובה שלמה, שהיא שבת. כמו שכתוב (דברים ל): "ושבת עד ה' אלקיך, אתנו דדין פאתנו דדין".

מה שנרמז סוג ביטול זה בחיוב הישיבה תחתיו אולי כי גאוה נקרא גבהות לב ואולי זה דווקא כלפי הג' הראשונים שהם כלפי הזולת אוי הפגם נקרא גבהות שכאילו מגביה עצמו מהם אבל כלפי עצמו לא נקרא גבהות אלא נקרא יציאה מד' אמות השייכים לו דהיינו מהמוכח לו.

א"ל ק"ה ערלה ה' ז' - כי כל זמן שאינו מגיע למדרגה זאת להחזיק עצמו למטה ממדרגתו הקטנה אף על פי שכבר שבר הגדלות בשלש בחינות הקודמים ואינו יוצא ממקומו כנ"ל. עדין יכול להיות חוזר ונעור הגאות בקרב, כי עקר יניקת השלש קלפות הטמאות שהם בחינת שלש מדרגות של גאות הגמור הוא מבחינת נגה שהוא בחינת הרביעית כידוע ועל כן כל זמן שלא שבר הבחינה הרביעית הינו להיות שפל למטה ממדרגתו עדין יכול להיות הגאות חוזר ונעור חס ושלום ועל כן באמת עקר שבירת הגאות שהוא כלל הכל הוא על ידי הצדיק האמת שפבר זכה לבחינת בטול בתכלית באמת בכל הארבע בחינות הנ"ל.

ד' קליפות הנ"ל עיין תורה פב שיש ג' קליפות טמאות שאותן צריך לבטל לגמרי כי אין להם תיקון וקליפה רביעית אותה צריך להעלות מהטמאה לקדושה והיא נקרא קלפת נגה וד' קליפות אלה רמוזות ביחזקאל פרק א' פסוק ד' רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת, ונגה לו סביב.

ב"ל ועיל נתבאר שהשפלות של משה היא בכל ישראל, הכוונה בכח בבחי' שינה וצריך לעורר אותה כמבואר שם.

ג"ל ק"ה ערלה ה' אמצע אות ג' - כי ירושלים בחי' יראה שלם כמשרז"ל. היינו בחי' שלימות היראה ששם עיקר השלימות שזה זוכין ע"י ענוה כ"ש שם בהתורה הנ"ל. כי ירושלים עיר מלוכה של ישראל שהוא מלכות דקדושה ועיקר הגדולה והמלכות דקדושה הוא בחי' ענוה ושפלות אמתית כ"ש אדמו"ר ז"ל בהתורה באר חפרה שרים (תורה עב תניא) בבחי' במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. וע"כ ע"י שמעלין הפירות לשם זוכין לבטל ולברר קליפות נוגה עד שיזכה לבחי' הרביעית של שפלות הנ"ל דהיינו שיהי' שפל ועניו תחת מדרגתו שזה עיקר השפלות בחי' השפלות של משה רבינו ע"ה שאמר ונחננו מה. וזה שכתוב בירושלים לעתיד וראמה וישבה תחתיה וכו' זה בחי' הנ"ל בחי' במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. וזהו וראמה שכל מה שתגבה ותרום ותתנשא למעלה יותר וישבה תחתיה. כמו כן תשב תחתיה שתהי' בבחי' שבו איש תחתיו שכל היושבים שם יזכו לשפלות האמתית להקטין עצמם ממדרגת עצמם. וע"כ הי' בירושלים מועט מחזיק את המרובה כי מעולם לא אמר אדם צר לי המקום שאלין בירושלים. כל זה מחמת שפלות וביטול בחי' אין שעי"ז הוא בחי' מועט מחזיק את המרובה. כי ענוה בחי' אין ואפס הוא בבחי' בלתי גבול ויכול להחזיק הכל. וע"כ מחמת שירושלים הוא בחי' ענוה ושפלות שזה עיקר קדושתה כי עיקר הקדושה הוא ענוה ושפלות. ע"כ לשם צריכין להעלות הפירות בשנה הרביעית כדי לברר הפירות מקליפה הד' הנ"ל ולזכות לענוה אמתית בבחי' שבו איש תחתיו הנ"ל.

ד"ל עיין ליקוטי הלכות ערלה הלכה ה' אות ד) וזהו ובשנה החמישית תאכלו את פריה. כי בשזוכין לבטל עצמו ולשבר גאותו בארבע בחינות הנ"ל שהוא בחינת שבירת וביטול הארבע קלפות הנ"ל שבהם כלולים כל המדות רעות כידוע. א"י הוא זוכה להכלל בארבע אותיות השם שהם שרש הארבע יסודות, אש, רוח, מים, עפר, שהם בחינת דומם, צומח, חי, מדבר שסביבם הם הארבע קלפות הנ"ל שצריכין לשברם עד שיבשר כל הארבעה יסודות עד שיהיה נכלל בארבע אותיות השם ברוך הוא ואז כשהוא קטן בעיניו למטה מארבע בחינות הנ"ל א"י הוא נכלל בבחינת קצו של יו"ד שהוא למעלה מהכל כידוע ששם אין שום אחריות הרע כלל. ואז מתר לאכל הפרות בכל מקום, כמו שכתוב, ובשנה החמישית תאכלו את פריה. שנה החמישית זהו כנגד בחינות קצו של יו"ד, שהוא בחינת יסוד הפשוט, בחינת צדיק יסוד עולם שהוא שרש וחיית של כל הארבעה יסודות. ואז יכולין לאכל הפרות בכל מקום, כי כבר נתבטל הרע על ידי שקימו מצות ערלה ולא אכלו מהפרות שלש שנים ואחר כך נטע רבועי שהעלו הפרות לירושלים. וזהו, ובשנה החמישית תאכלו את פריה להוסיף לכם תבואתו. כי אז בשזוכין לבטל הגאות לגמרי ולבא לתכלית הענוה אז נמשך עליו ברכה ותוספות שפע ורב טוב בבחינת מאן דהוא ועיר הוא רב.

ה"ל שמינית שבשמינית גאוה - יערות רבש ח"א דרוש יב - ביאר עפ"י תהלים קיט פסוק שמיני שבאות ח' הוא חבר אני לכל אשר יראוך דהיינו שצריך להיות חבר לכל יראי ה' גדולים וקטנים.

האריז"ל שער מאמרי רז"ל על סוטה מבאר - שרש הגאוה בשם סג (דהיינו שם הויה במילוי די ואו יוד הי) ושמינית שבשמינית היינו סד ולכן מעט גאוה חלק הסד עדיין לא נכלל בגס שהוא גס רוח וגאוה פסולה. (בגליון עלים לתרופה בעלו במדבר ונשא תסחח הובאו כמה ביאורים בזה)

י"ל עיין בזה ביאור הליקוטים על תורה כב מפתח כה. - ויש לעיין בזה שהרי בסוטה שם היא מחלוקת רוב נחמן אמר לא מינה ולא מקצתה. כי תועבת ה' כל גבה לב. ועיין בסוף ספר תבואות שור ביאור הבכור שור על הגמ' שבת קח: מעשה דשמואל וקרנא, (מובא

כל המבואר בתורה עד כאן רמוז רבה בר בר חנה בגמ' בבא בתרא דף עג: בסיפור מעשה שתום. הוא המעשה הרביעי שם. והרבה מפרשים ניסו כוחם לבאר דבריו, אולם רק רבינו מבאר הדברים בשם אמרם כפי שגילה לו רבב"ח בעצמו כמבואר בחיי מוהר"ן סימן ה'.

**וזה שאמר רבה בב"ח לדידי חזי לי אורזילא בר יומא, דהוי כהר תבור
והר תבור כמה הוי, ארבעה פרסי. ובי משכא דצווארי¹², תלתא פרסי.
ובי מרבעתא דרישיה, פרסא ופלגא, ורמא כופתא, וסכרא לירדנא [צ"ח]:**

צט

רש"י אורזילא בר יומא – ראם [2] בן יום א' דאותו היום נולד. כהר תבור – כן נולד⁵ גדול. בי מרבעתא דרישי – מקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע. רמא כופתא – הטיל ריעי סכרא הריעי לירדנא לפי שעה עד שמסמסוהו המים מעט מעט:

פירוש הפשוט עפ"י מעשה גדולים

מעשה שאמר רבה בר בר חנה הראו לי ראם בן יום אחד שנולד באותו היום (כן לפי פרשב"ם אמנם תוס' גרס שם עופר של ראם הבר) וזה הראם הוא מצוי על שפת הים והיה הראם גדול כמו הר תבור והר תבור היה גדול ארבעים פרסה ואורך משך צווארו היה שלש פרסאות ומקום הנחת ראשו כששוכב על הקרקע היה אורך פרסה וחצי הטיל הראם רעי לירדן וסתם הלוך מימיו לפי שעה עד שהרעי היה נתמסס מפני המים מעט מעט והלך המים כבראשונה.

נמצא שראה ראם בן יומו שגודלו ארבע פרסאות כהר תבור וצווארו שלש פרסאות ורבע מקום הנחת ראשו כשהוא שוכב פרסא וחצי נמצא סה"כ גדלו שמונה וחצי פרסאות ופרסה היא ד' מילין ומיל אלפים אמה (דהיינו קלומטר) נמצא גופו שש עשרה קלומטר וצווארו שתים עשרה וראשו שש סה"כ גובהו שלשים וארבע קילומטר. ואם הר תבור הוא ההר שאנו מכירים הוא לא שש עשה קלומטר. ותימה שנראה בגמ' זבחים¹³ שמתייחסת הגמ' למעשה זה כפשוטו.

פירוש לפי רבינו

בדף יומי שם מהרב מיכל זילבר דקה (20) ומבאר שם שרב סבר שת"ח צריך שיהיה בו שמינית שבשמינית גאוה. ובדרכו של רב מא"י לבבל, בגלל הקפדתו של רב חנינא בר חמא שהקפיד על רב שלא רצה לחזור על דברי התורה שהפסיד, (כמבואר בסוף יומא) ומשמים רמוז לרב ע"י מי הנהר העכורים שעלו לגובה שטעה בהקפדתו וגם ת"ח צריך לנהוג בענוה ואפילו שמינית שבשמינית גאוה פסולה. ע"ש. ועוד שגם בסוטה שם לא אמרו שמינית שבשמינית אלא לתלמיד חכם ולא לכל אחד. לכן נראה שהקצת ישות שמוכרח שתיהיה לאדם לקדושה כדי שלא תהיה ענוה פסולה אינה גאוה שעליה מדובר שם וצ"ע.

¹² בתפא דצווארי, בדפ"ר בתרלד ומתלו – דצווארי, ובכל המנוקדים דצווארי

¹³ וזה שאמר רבה בר בר חנה ראתי ראם בן יומו שהיה גדול כהר תבור והר תבור כמה היה ארבע פרסאות (סו קלומטר) ואורך צווארו היה שלש פרסאות ומקום משכב ראשו היה פרסה וחצי והטיל צואה לתוך הירדן ונסתם הירדן.

¹⁴ הערות השייך לפרש"י – 1 בתשכס – רשב"ם 2 עיין זבחים ק"ג: רש"י ותוס' שם 3 בתשכס – כן היה (כגרסת רשב"ם בגמרא)

¹⁵ **עוד בענין הראם הנ"ל עיין זבחים דף ק"ג:** – בשלמא למ"ד לא ירד מבול לא"י היינו דקם רימא התם אלא למ"ד ירד רימא ראם זכר ונקבה איך נכנסו לתיבה הרי היו גדולים ממנה היכא קם א"ר ינאי גוריות הכניסו בתיבה והאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי אורזילא דרימא בת יומא והוי כהר תבור והר תבור כמה הויא ארבעין פרסי משכא דצוואריה תלתא פרסי מרבעתא דרישא פרסא ופלגא רמא כבא וסכר ירדנא אמר רבי יוחנן ראשו הכניסו לתיבה והאמר מר מרבעתא דרישא פרסא ופלגא אלא ראש חוטמו הכניסו לתיבה והאמר רבי יוחנן לא ירד מבול לא"י לדברי ריש לקיש קאמר והא קסגיא תיבה אמר ריש לקיש קרניו קשרו בתיבה והאמר רב חסדא אנשי דור המבול ברותחין קלקלו וברותחין נידונו ולטעמין תיבה היכי סגיא ועוד עוג מלך הבשן היכא קאי אלא נס נעשה להם שנצטננו בצדי התיבה ולר"ש [בן לקיש] נהי נמי דירד מבול לא"י והא לא פש דאמר ריש לקיש למה נקרא שמה מצולה שכל מתי מבול נצתללו שם ורבי יוחנן אמר למה נקרא שמה שנער שכל מתי מבול ננערו שם אי אפשר דלא אידבקו

ובתוספות שם – היינו דקם רימא התם – ואע"ג דכל השאר מתו בהבלא מחמת שהיה גדול וגבור לא הויק לו ההבל:

אורזילא דרימא – גר' ר"ת פי' עופר של ראם דעופר האילים מתרגמי' אורזילא דאילא (שיר ב) ורימא הוא ראם ולא כרבי שמואל דגורס בהמוכר את הספינה (ב"ב דף עג:). אורזילא דימא ומפרש דג של ים וגבגב ריהטיה לא דק דהא אמר הכא לא נגורה גורה על דגים שבים ואותם בופל"ש שאנו קורין ראם ליתא וחלבם אסור דראם ודאי מין חיה הוא וחלבו מותר כדכתיב אקו ודישון ומתרגמינן יעלא ורימא ובופל"ש שבמקומינו קטנים דאין לומר שהוא מין ראם ויש במינו גדול דא"כ מאי קשיא ליה היכא קם הא לא קשיא ליה אריה דבי עילאי בפרק אלו טריפות (חולין דף נט:). היכא קם שהיו אריות אחרים קטנים שיכול להכניסו ועוד הא קא חוינן דאותן בופל"ש בני מלאכה נינהו ומושכין בקרון וחורשין בהן וראם לאו בר מלאכה הוא דכתיב התקשר ראם בתלם עבותו אם ישודד עמקים אחריו (איוב לט:).

אמר רבב"ח הסתכלתי בנפילת הכבוד/ק"א דקדושה שבכלליות תלוי בתשובה של רוב ישראל יום אחד ובכל יום אפשר שיגאלו וצריך לצפות לה בכל יום.

וראה רבב"ח שהעלאת הכבוד דקדושה תלוי בשבירת הגאווה שכל אדם צריך להקטין עצמו בפני צדיקים ובינונים ורשעים ואף להחזיק עצמו למטה ממדרגתו (שלא יחשוב שמגיע לו איזה שכר על מעשיו וגם שיהיה מוכן למסור נפשו כדי לקבל מנקודת חבירו אפילו הקטן ממנו) ובעיקר שלא יתגאה בחכמתו וגבורתו ועשירותו שהם שורש הנפילה לגאווה וע"י שפלות יזכה לתורה ועי"ז יזכה שלימודו יגרום התנוצצות בשורש הנשמות ויעורר בני אדם לתשובה ויברא נשמות לגרים ויהיו בניו ת"ח ובכלליות הם שני סוגים דהיינו נשמות שצריכים תיקון בעוה"ז ע"י יגיעה להפשיט בגדיהם הצואים ונשמות שאין להן בגדים צואים ומסתמא הכוונה יחסית לאלה שיש להן הרבה וע"י שיתקרבו גרים ובע"ת וכן ע"י שיסירו כולם מעליהם בגדיהם הצואים עי"ז יתקרבו כולם להש"י להיות יראי השם ויעלה הכבוד מהגלות.

אורזילא בר יומא, ראם בן יומו ונקט לשון תרגום אורזילא/ק"א לרמוז כי **היינו בחי' נפילת כבוד**, דהיינו **שהוא בעכו"ם** שבמקום לכבוד את הקב"ה ויראי ה' מכבדים כל מי עבודות זרות והכבוד דקדושה הוא **בזילותא**. **זוה רמוז באורזילא דהינו אור זילא**, כי **אור**, **היינו בחי' כבוד** כי האמת שהוא ית' עיקר ושרש כל העולם זה האור, וצריך להאיר אותו במקומות החשוכים, **כמ"ש והארץ האירה מכבודו**. **ולמה נקרא בר יומא**, כי לא יתגלה הכבוד דהיינו האמת הזו **אלא בביאת משיחנו/ק"א** כמ"ש (ישעיה מ') ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו. וכתוב (שם ל' ב') ולא יכנף עוד מוריך. **וכתיב ביה במשיח** ששאל אותו רבי יהושע בן לוי **אימתי יבא מר** וענה לו **היום**, ואלהיו פירש לו שכוונת המשיח **היום אם בקולו תשמעו [ק"א]** דהיינו אם יחזרו בתשובה יתקיים בהם "אחישנה" ויגאלו מיד (**כמשארז"ל סנהדרין צח.**)/ק"א, **ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא** וכיון שכל יום יכול

^{ק"א} **מה שרמוז רבב"ח** את נפילת הכבוד בראם קטן בן יומו דייקא ואעפ"כ היה גדול, אולי אפשר לומר כי ראם ברייה גדולה במיוחד (והוא גם דוגמא לבריה הגדולה ביותר כמאחז"ל שבת קז: שהקב"ה זן מקרני ראמים עד ביצי כינים דהיינו מהגדול ביותר עד הקטן ביותר) רמוז לגודל מעלת הכבוד שהוא עיקר כוונת בריאת העולם כמ"ש לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ולרמוז לנפילת הכבוד רמוז לראם קטן בן יומו בחי' שקומת הכבוד היא בקטנות מאד, בחי' תחילת בנינה. גם כי קרן לשון חשיבות וכבוד ובפרט קרני ראמים שרומזו (באיכה רבה ב' ו') לבית המקדש כמ"ש מקרני ראמים עניתני. וראם קטן הוא בלא קרנים רמוז לנפילת הכבוד.

^{ק"ב} **עיין תוספות** בבא בתרא דף עג: אורזילא בר ראימה – פירוש עופר של ראם הבאר ומתרגמינן עופר האילים אורזילא דאיילא.

ועיין רש"י בזבחים ק"ג פירש שאורזילא הוא ראם דימא (דהיינו סוג ראם שנמצא בים)

צ"ע בערובין כה: עביד כאורזילא פי' שעשה את הגג משופע בלא שפה, דהיינו באופן שא"א לומר פי שפת התקרה יורד וסותם.

^{ק"ג} **צ"ע הרי הכבוד** ע"י קרוב רחוקים ובימות המשיח אין מקבלים גרים

ונראה כי כלפי גלויי האמת שיתגלו או יהיו כולם בבחי' רחוקים אבל צ"ע הרי יהיה שלא בבחירה ואין כבוד אלא מבעל בחירה ונראה כי באמת או יהיה כבר בחי' עולם השכר ולכן יהיה תלוי רק בבחירה שהייתה קודם הגילויים אבל כבוד יהיה כי אז כל מי שטרח בע"ש יזכה להתקרב יותר בבחי' שבת וכל מי שבחר להתקרב קודם הוא יהיה בחי' בע"ת עכשיו, כי משיח יעשה גם את הצדיקים בעלי תשובה.

^{ק"ד} תהילים צה ז'

^{ק"ה} **סנהדרין צח**. רבי יהושע בן לוי אשכח לאלהיו דהוי קיימי אפיתחא דמערתא דרבי שמעון בן יוחאי אמר ליה אתינא לעלמא דאתי אמר ליה אם ירצה אדון הוזה שכינה הייתה ביניהם אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול שלשה שמעתי וסוף עליהם קול השכינה אמר ליה ריב"ל לשכינה אימת אתי משיח אמר ליה זיל שיליה לדידיה את המשיח והיכא יתיב היכן הוא נמצא אפיתחא דקרתא פרש"י בגן עדן בצד הפונה לעיר (יש גורסים רומי) ומאי סימניה איך אדע להכירו יתיב ביני עניי סובלי חלאים כמ"ש והוא מחולל מפשעינו וכולן שרו ואסירי בחד זימנא מסירין התחבשות מכל הנגעים ומקנחים וחובשים איהו שרי חד ואסירי חד כל פעם מטפל בנגע אחד בלבד כי אמר דילמא מבעינא אולי עכשיו אצטרך ללכת לגאול את ישראל דלא איעכב כדי קשירת יתור מנגע אחד. אול ריב"ל לגביה דמשיח אמר ליה שלום עליך רבי ומורי, אמר ליה שלום עליך בר ליואי, אמר ליה לאימת אתי מר, אמר ליה היום, אתא לגבי אליהו אמר ליה אליה מאי אמר לך המשיח אמר ליה שלום עליך בר ליואי, אמר ליה אליה לריב"ל אבטחך לך ולאבוקך לעלמא דאתי דאי לאו הכי לא היה אומר לך שלום ולא מזכיר את אביך אמר ליה ריב"ל לאליהו שקורי קא שקר בי המשיח דאמר לי היום אתינא ולא אתא, אמר ליה אליה לריב"ל הכי אמר לך היום אם בקולו תשמעו הוא סוק בתהילים פרק צה – (ז) כי הוא אֶלְהֵינוּ וְאֶנְחֵנוּ עִם מְרַעֲתוֹ וְצֹאן יְדוּ הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִשְׁמְעוּ: דהיינו שהוא היום ינהיג אתכם אם בקולו תשמעו

צ"ע מדוע שלחה השכינה את ריב"ל למשיח הרי בעצמו כבר רמוז לו שבכל רגע יכול לבוא במה שאמר לו שסימנו שמתיר רק תחבושת אחת שמא יתעכב.

עיין **מהרש"א** בשם המדרש שמשיח נולד בעת החורבן ונלקח מאתנו לג"ע.

ועי"ש שבגרסתו היא אפתחא דרומי ורש"י פירש דהיינו בג"ע כנגד פתח העיר רומי שבאיטליה של יוון ומקשה על זה שהרי כל העולם הוא אחד משישים בג"ע וא"כ קשה לכווין בג"ע כנגד פתח רומי לכן מפרש שהכוונה לצד דרום שבג"ע

ועיין פירוש **העץ יוסף על עין יעקב** שרומי היא עיר בישראל ליד צפורי שאנטונינוס בנה אותה וקרא לה על שן רומי וגר בה ומערה הייתה ממנה לצפורי ובה היה הולך ללמוד מרבי תורה

להיות יום הגאולה והתגלות הכבוד והעיכוב רק מצד עם ישראל לכן הכבוד נקרא בר יומא/ק"י. ואולי אפשר לומר שאורזילא בר יומא רוצה לומר שהכבוד מזולזל רק בר יומא דהיינו רק חוץ מאותו יום (כי בר תרגומו חוץ).

והוה כהר תבור ק"י, דהיינו שהאור-זילא בר יומא היה כמו הר שבור רמו **שראה שהעלאת הכבוד, תלוי בזה שאדם משבר גאותו ק"י. כפי השתברות גאותו, כן הוא העלאת הכבוד. כי כבודו נתעלה ע"י התורה שמלמד לאחרים כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה שעל ידה קרוב רחוקים כנ"ל אלא ע"י שפלות, כמ"ש חז"ל ומדבר מתנה כשמפקיר את עצמו לנותן התורה מקבל את פנמיות כוונת התורה במתנה/ק"י. וזה רמוז בדברי רבב"ח **הר תבור, כי הר לשון גדלות, כמ"ש (תהלים ל')/ק"י העמדת להררי עוז** וכביאור המצודות שם כשהייתה מרוצה ממני העמדתה את גדולתי בעוז, הרי שהררי היינו גדולתי. ועוד כי גדלות היא הגאווה ומכונה הר כי הר הוא מקום גבוה והגאווה נקראת גבה רוח/ק"י וגבה לב/ק"י. **ותבור, לשון ק"י שבירה** כי תו ושין מתחלפין/ק"י נמצא שתבור כמו שבור :**

עוד **כתב המהרש"א** היום לאו דווקא שהרי צריך שאליהו יבשר יום אחד קודם כמ"ש הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו' כמבאר בעירובין מג:

וצ"ע אם לאו דווקא מדוע שרי רק חד הרי יש זמן עד שיבשר אליהו

עוד תירץ אי נמי אפשר שחשש שכבר בא אליהו לבית הגדול ובישר והוא לא שמע אבל צ"ע א"כ צריך לומר היום אם בקולו אתמול שמעתם ואם כבר בא אליהו ובישר

עיי' **ענף יוסף על העין יעקב** מבאר מי הם הנמצאים עם משיח בג"ע וביאר שהם הסובלים יסורים בעוה"ז כדי להקל מסבלות המשיח **ומבאר מדוע** כל כך חושש המשיח להתעכב ומבאר כי ברגע שמגיע זמן הגאולה הרי אם לא יגאלו מיד יתעוררו המקטרגים לומר אלו ואלו ע"ז כמו בגאולה ראשונה שלכן הייתה בחפזון

וצ"ע הרי כתוב בגאולה האחרונה כי לא בחפזון תצאו מדרש רבה שמות פרשה יט פסקה ו... כשאכלו ישראל את הפסח במצרים אכלו אותו בחפזון שנאמר וככה תאכלו אותו על שם כי בחפזון יצאת מארץ מצרים אבל לע"ל (ישעיה נב) כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו...

עוד מבאר שם שכיון שכתוב שיבוא או בדור שכולו חייב או שכולו זכאי הרי שמא עכשיו כולו חייב ונגאלים מצד הזמן שהגיע ולכן יש חשש גדול לקטרוג הנ"ל

עיי' בן **יהודיע** שמבאר שמש"ח סובל יסורין כדי לכפר על ישראל וכן הזמן חושש שמא איזה עוון מעכב לכן סובל עוד ועוד והכוונה בזה שנותן ניצוץ מנפשו שיתלבש בגוף ויסבול יסורים בפתח ג"ע ועל זה אנואומרים בתיקון חצות או לנו על צערו של משיח

ומבאר שם שמה שכל כך עושה שלא יתעכב אפילו כדי קשירת שתי תחבושות אין זה מחשש שלא יוכל לגאלם מחמת הקטרוג כנ"ל וגם לא מחמת שלא יודע מתי יגאלו אלא כדי להראות גודל בטחונו בגאולה שאפשרית בכל רגע

ק"י ומוהר"ג מ"באר שנקרא בר יומא לרמוז שיתתקן ע"י העבודה של היום אם בקולו תשמעו המבוארת בתורה ערב **עיי' ליקוטי הלכות** יורה דעה הלכות **ערלה הלכה ה** אמצע אות טו - כי באמת לאמתו ימי חיינו הבל וכמ"ש ימינו כצל עובר כי באמת אין שום זמן כלל. והזמן נמשך רק מבחי' למעלה מהזמן בשביל הבחירה. וצריך האדם לידע שאין לו בעולמו כ"א אותו היום ואותו השעה לבד. שנמשך לו ממקום שנמשך כדי שיוכל לקנות לו חיי נצח בזה היום והשעה. כי בעוד רגע יפרח היום והשעה ומה יתרון לו בכל עמלו שיעמול לרוח. וע"כ עיקר הקדושה היא בבחי' היום אם בקולו תשמעו כ"ש אדמו"ר ז"ל (בסי' ער"ב ליקוטי ח"א) וע"י אלו שזוכים לעבוד את ה' ולקיים זאת ע"ז יבוא משיח. כ"ש אימתי יבוא מר היום אם בקולו תשמעו כמו שהביא שם ענין זה על מארבב"ח אוזילא בר יומא.

^{ק"י} בתולו - תביר

^{ק"י} מתולו - גאותו

^{ק"י} מ"ק - **תורה שאחרי** הכל היא מתנה היינו פנמיות התורה כי בנגלה יש אחיות הכוחי ועוצם ידי אבל להשיג הכוונה הפנימית וכ"ש הסוד זה מתנה ולנגלה א"צ שפלות כל כך כנ"ל גבי אחיתופל ורק לאסוקי שמעתתא אליבא שהלכתא זה צריך סיעתא דשמיא וזה בזכות השפלות ולכן אחיתופל לא זכה לזה ודייקא דוד כן זכה כמ"ש סנהדרין צג: - וה' עמו שהלכה כמותו בכל מקום וכל שכן פנמיות התורה ממש שתלויה בעוד יותר שפלות

^{ק"י} **תהלים ל' ח** (ח) יהוה ברוצח בן צונן העמדתה להררי עז הסתרת פניך הייתי נבהל:

מצודות דוד (ח) ה' ברצונך - עתה רואה אני אשר הכל ממך כשהיית מרוצה לי העמדתה להררי ולגדולתי להיות בה העוז וכאשר הסתרת פניך ממני בעבור העון הייתי נבהל וחרד מהצרות הבאות:

ק"י משלי טז יח לפני כשלון גבה רוח

ק"י משלי טז ה' תועבת ה' כל גבה לב.

ק"י בתקפא - לשיין

ק"י **עיי' יחזקאל** (מו כב) בארבעת מקצעת החצר חצרות קטרות -פירשו אברבנאל ורד"ק קשורות, כהתרגום על ותקשר וקטרת. ולעיל תורה יג אות א' קטורת לשון קשורת שקושר הרוח עם הלב.

והר תבור כמה הוה ארבע פרסי. דהיינו כמה צריך לשבור את ההר דהיינו את הגאווה כדי שיתגלה הכבוד והתירוץ ארבע פרסי היינו ארבע בחי' שפלות הנ"ל כי פרסי לשון פרוסה/קט"ו, שצריך להקטין, לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה/קט"ו בעיניו כאלו לא בא עדיין לפני מדרגתו שהוא בה. וזה הר תבור ארבע פרסי, ששבירת הגדלות הם בארבע בחי' הנ"ל : ומשכא דצוואריה תלתא פרסי, זה בחי' הדברים שדרך בני אדם להתגדל בהם [קט"ו]/קט"ו, הם ג' דברים. וצריך לשמור א"ע מהם, כמ"ש (ירמיה ט"ו) אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו וכו', והם ג'/קט"ו בחי', חכם גבור עשיר/קט"ו. והגדלות נקרא משכא דצווארא [קט"ו]/קט"ו, בבחי' (תהלים עה)/קט"ו תדברו בצוואר עתק כמבואר בפ"י המצודות שם בחוזק הצוואר כלומר בגאווה רבה :

קט"ו עיין משנה מנחות ז' ב' שלא יטול פרוס פירש הר"ע ברטנורא שבור וחתוך וכן משנה ערובין ז' י' לר"י ערובי חצרות מערבין בפרוסה וא"צ שלימה דווקא

קט"ו לעיל פרשנו שהוא פירוש כיצד להשפיל עצמו תחת מדרגתו אבל כאן הלשון קצת צ"ע אם הוא כנ"ל או שנוסף להשפלה תחת עצמו גם צריך שידמה בעיני שכלו כאילו הוא תחת מדרגת עצמו.

ק"י במדבר רבה כב ו'

קט"ו מדרש רבה במדבר פרשה כב פסקה ו (מובא בתנחומא ממות פ"ה, וילקוט שמעוני רמו תשפו) – ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד. הלכה ג' מתנות נבראו בעולם זכה באחת מהן נטל חמדת כל העולם זכה בחכמה זכה בכל זכה בגבורה זכה בכל זכה בעושר זכה בכל אימתי בזמן שהן מתנות שמים ובאות בכח התורה אבל גבורתו ועשרו של ב"ו אינו כלום שכן שלמה אומר (קהלת ט) שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבונים עושר וגם לא ליודעים חן כי עת ופגע יקרה את כולם וכן ירמיה אומר (ירמיה ט) כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל וגו' ומתנות אלו בזמן שאינן באין מן הקב"ה סופן להפסק ממנו שנו רבותינו שני חכמים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מעובדי כוכבים אחיתופל מישראל ובלעם מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם וכן שני גבורים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם שמשון מישראל וגלית מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם וכן שני עשירים עמדו בעולם אחד מישראל ואחד מאומות העולם קרח מישראל והמן מאומות העולם ושניהם נאבדו מן העולם למה שלא היה מתנתן מן הקב"ה אלא חוטפין אותה להם וכן אתה מוצא בבני גד ובני ראובן שהיו עשירים והיה להם מקנה גדול וחיבבו את ממונם וישבו להם חוץ מארץ ישראל לפיכך גלו תחלה מכל השבטים שנא' (ד"ה-א) ה ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה ומי גרם להם על שהפרישו עצמם מן אחיהם בשביל קנינים מנין ממה שכתוב בתורה ומקנה רב היה לבני ראובן וגו' :

קט"ו ירמיה ט' (כב) כה אמר יהוה אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעושרו : (כג) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאם יהוה :

מצודות דוד – (כב) אל יתהלל חכם – כי לא יוכל להציל נפשו בחכמתו והגבור לא יוכל להציל נפשו בגבורתו והעשיר לא יפדה נפשו בעשרו וא"כ אין להם להתהלל באלו כי לא יבוא להם אז תועלת מאלה :

תרגום יונתן – (כב) כדן אמר יי לא ישתבח שלמה בר דוד חכימא בחוכמיה ולא ישתבח שמשון בר מנוח גברא בגבורתיה ולא ישתבח אחאב בר עמרי עתירא בעותריה :

צ"ע שלמה המלך נקרא החכם מכל אדם הרי שנשתבח בחכמתו ושמשון נקרא שמשון הגבור הרי שנשתבח בגבורה. וצ"ל כוונתו שדייקא כמה שנשתבחו נכשלו. כי שלמה המלך סבר שחכמתו תעמוד לו וא"צ לחשוש להזוהרת משה רבנו שלא ירבה לו נשים ונשא נשים נכריות ונכשל בהן, ושמשון סבר שגבורתו תעמוד לו לתקן נשים גויות וגם הוא נכשל ע"י אשה, ואחאב עם כל עשירותו חטא בכרם נבות הישראלי.

עיין שם בפרק הנ"ל שרמוז בו כמה עניינים בתורה זו – פסוק (יא) מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי יהוה אליו ויגדה על מה אבדה הארץ וצתה כמדבר מכלי עבר : (יב) ויאמר יהוה על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה : הם הפסוקים שעליהם לכה הגמרא נדעים לעיל על מה אבדה ארץ על שלל זכתי צחוקה וחילתה ונלוחו פרק גס לומדים כלן איך יזכה לתורה כזו שעל ידה מזככים צחוקה וחילתה והיינו שעולה עד שורש נשמות ישראל ע"י שלל יתגלה נג' זככים אלו ואח"כ אומר (כג) כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי היינו לימוד תורה כי אני יהוה עשה חסד משפט וצדקה בארץ רמו שגם אתה תלמד תורת חסד כי באלה חפצתי נאם יהוה : ועי"ז (כד) הגה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על כל מול בערלה : (כה) על מצרים ועל יהודה ועל אדום ועל בני עמון ועל מואב ועל כל קצוצי פאה הישבים במדבר כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב : היינו גוים ונעלי תשובה

ק"י צ"ע מצינו אבשלום שנתגאה בשערו (משנה סוטה א' ח') ואדם אחד ביופיו (גמ' נזיר ד') ופרנס בממשלתו (חגיגה ה') :

קכ"א דהיינו שבג' אלו הנסיון קשה במיוחד, ועל כן בג' אלה המבחן אם ראוי להשראת הנבואה כמבואר בשבת צב. ונדירים לח אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר.

צ"ע מה הכוונה גאות בעושר כי אם מתגאה בחכמתו להשיג עושר הרי זו חכמה ועוד שגם המקבל או יורש עושר מתגאה.

אלא כל הג' האלו הם כח גדול וגאוותם היא בזה שלא נצרכים לאיש אלא בכח כל אחד מג' דברים אלו נדמה לו שיכול להשיג כל מבוקשו ולא ימנע ממנו דבר.

ועל זה ביארה המשנה באבות ד' מאי חכמה עשירות וגבורה דקדושה – (א) בן זומא אומר, איזהו חכם, הלומד מכל אדם, שנאמר (תהלים קיט), מכל מלמדי השכלתי פי עזותיך שיקח לי. איזהו גבור, הכובש את יצרו, שנאמר (משלי טז), טוב ארץ אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר. איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח), יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך. אשריך, בעולם הזה. וטוב לך, לעולם הבא. איזהו מכבד, המכבד את הבריות, שנאמר (שמואל א' ב'), כי מכבדי אכבד ובני יקלו :

ומרבעת' דרישוי', פרסא ופלגא, זה בחי' זווג הנעשה בראשית המחשבה דהיינו התנוצצות הנשמות בשרשן ע"י לימוד התורה בשפלות. **כי מרבעת', לשון זווג [קביה/קביו] כי שכב** תרגומו רבע, **כמ"ש (שם קלט) [קביו/קביה] ארחי ורבעי** פשט הפסוק שדוד אומר להקב"ה היכן שאני נמצא בדרך הליכתי ומקום משכבי אתה משגיח עלי, ובגמ' נדה/קב"ט למדו שהפסוק כולו מדבר בזיווג כי אורח ורבע שניהם לשון זיווג, ומכאן לומד רבנו שלשון רבע הוא לשון שכיבה דהיינו זיווג. **ועל ידי זווג הזה, נעשה פרסא ופלגא. פרסהקל זה רמז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכונה בשם פרסה/קלא\ שלימה. והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין/קלב\ את הפושעי ישראל בתשובה, קלימולידים נשמות גרים, זה מכונה בשם פלגא/קלד\ כי מחמת הרע הדבוק**

^{קכ} עיין ישעיהו ג' טז תרגום יונתן ורד"ק שם

^{קכג} עיין ישעיהו ג' טז יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון וכו' תרגום חלף דאתרברבו בנות ציון ואולן מרימן צוואר וכו' פרש הרד"ק נטויות גרון אלה דברי גבהות וגאות

^{קכד} תהילים פרק עה (ה) אֶמְרָתִי לְהוֹלָלִים אֶל תְּהַלְלוּ וְלִקְשָׁעִים אֶל תְּרִימוּ קָרוֹן: (ו) אֶל תְּרִימוּ לְמָרוֹם קָרְנֵכֶם תִּדְבְּרוּ בְצַדִּיק עֵתָּק:

מצודות דוד – (ו) אל תרימו – אל תתגאו עם התרוממות ואל תדברו כלפי מעלה בחזק הצואר ר"ל בגאון רבה:

^{קכז} משנה פאה ח' א' וברטנורא שם ועיין סוכה כג. דלמא רבעה. פי' רבצה. וכן מרבעת דהא פי' מקום שכיבתה (כי רבע כלשון מניח לטוב וכו' כמ"ש שמות כג טו)

^{קכח} **משנה שביעית** פרק ט' ז' – הַמְשַׁכֵּיר בֵּית לְחֶבְרוֹ עַד הַגְּשָׁמִים, עַד שֶׁתֵּרַד רְבִיעָה שְׁנִיָּה.

ועיין רע"ב פאה ח' א' – רביעה שניה – המטר נקרא רביעה מפני שהוא רובע את הארץ ומולידה ומצמיחה כזכר הרובע את הנקבה והיא מתעברת ממנו לשון בהמתך לא תרביע (ויקרא יט). פירוש אחר, רביעה, על שם שהמטר משכיב העפר ומרביצו תרגום רובץ רביע.

^{קכט} פרש"י שם ועיין נדה לא.

^{קכ} **תהלים פרק קלט** (ג) אֶרְחִי וְרַבְעִי וְרִיתִי וְכָל דְרָכֵי הַסִּבְנָתָה:

פרש"י – (ג) ארחי ורבעי ורית – דרכי ורביצי ושכני סבבת מחיצה שאין לי לעשות דבר בלא ידיעתך, זרית לשון זר זהב סביב (שמות כה) וכן חברו מנחם, ורבותינו דרשו (נדה לא) על טיפת תשמיש שהולד נוצר מן הברור שבה ופירושו זרית לשון זורה התבואה לברור את הפסולת שבה. הסכנתה – למדת:

^{קכט} **נדה לא**. – דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב ארחי ורבעי ורית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מן כל הטפה אלא מן הברור שבה תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדרכי אבהו דרבי אבהו רמי כתיב ותורני חיל וכתוב האל המאורני חיל אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם זיריתני וזרותני.

פרש"י – ארחי – תשמיש כמו דרך גבר בעלמה (משלי ל): ורבעי – תשמיש לשון לרבעה: עכ"ל.

אורח היינו שביל ודרך והוא לשון זיווג כמ"ש דרך גבר בעלמה וכתוב לעשות בים דרך עיין תורה פז תנינא

ולעומת האורח לשון זיווג יש זיווג שנקרא אחר והוא זיווג דקליפה זיווג הגמל והוא אחר באחר ולכן נקרא אחר כמבואר בגמרא ב"ב צג. (קליפת הגמל ביארתי בסוף תורה ב תנינא)

^{קל} בתרלד - פרסה ופלגא פרסא

^{קלא} **צ"ע פרסה** פירושו פרוסה דהיינו דבר שאינו שלם. ומדוע מרמו לנשמות השלימות.

גם צ"ע שרבב"ח רומז לזה במדת מרחק דהיינו מרחק פרסה שהיא ד' מילין.

ואולי יש בזה רמז כי בע"ת הם פלגא ממש אבל בני הת"ח הם רק בחי' פרסה שהיא פלגא כלפי השלימות והן פרסה כלפי הבע"ת ואולי לכן עכ"פ נקראים פרסה דהיינו מילה שסובלת שני פירושים כי מצד המידת אורך היא מידה שלימה, אבל מאידך היא גם בחי' פרוסה דהיינו חוסר שלימות. ואולי כיון שבאמת גם הפרסא הוא פלגא ביחס לפרסא גבוה ממנו כמבואר בלק"ה **בציעת הפת הלכה ה'** בכמה מקומות ועיין אמצע אות ג'.

עכ"פ צריך קצת עיון מדוע נרמו דווקא במידת אורך. אולי אפשר לרמוז קצת כי מצאנו כמה פעמים בחז"ל שאם תוך מרחק של פרסה יכול לקיים מצווה בהידור יותר, צריך להמתין וללכת עד שם וצ"ע מדוע דווקא פרסה ואולי רמו לבחי' נשמות הצדיקים שכיון שמכונות פרסה, לכן עד פרסה ימתין להיות כמותן.

עיון או"ח סימן צב סעיף ד לענין נטילת ידים לתפילה ובסימן צ' סעיף טו לענין להתפלל במנין ובסימן קסג לענין נטילת ידים להמוציא ובסימן קפא לענין מים אחרונים וביו"ד סוף סימן קיב אם יש פת ישראל תוך כדי הילוך ד' מילין לא יאכל פת עכו"ם. ועיין משנה ברורה סימן צב (ס"ק ג) הילוך פרסה – הוא ד' מילין שהוא שיעור שעה וחומש: וכן בש"ע או"ח סימן קפד ששיעור עיכול האוכל הוא עב דקות כדי הילוך ד' מילין דהיינו פרסה. ושם סימן קי (ס"ק לא) פרסה – הוא ח' אלפים אמה דמיל הוא אלפים אמה ופרסה הוא ד' מילין:

וצ"ע כי אלפים אמה הם אלף מטר, ובמציאות בהילוך איטי הוא שיעור שעה. וגם לשיטת החזו"א שהם אלף מאתים מטר צ"ע.

^{קלב} נקט ג' לשונות

^{קלג} מתרצו - ומולידין

^{קלד} מ"ק – **ובהמשך מבאר** ג' טעמים – א. כי רחוקים מהקדושה מאד. ב. כי יכול להיות להם מניעות רבות. ג. כי צריך להם יגיעות רבות.

בהם לא באו עדיין למדת היראה שהיא עיקר השלימות/קליה, והם בחי' פלגא דהיינו עדיין בחי' חצי יראה, מחמת הבגדים הצואים שמונעים/קלי. כי יראה היא דעת והשגת מציאותו עד כדי התפעלות המתבטאת ביראה וההשגה היא כפי הביטול והשפלות של האדם אבל הישות ומדות רעות מונעות אותה.

כנ"ל באות ג' שהצדיק ע"י לימוד תורה גורם התנוצצות הנשמות ומעורר פושעי ישראל בתשובה ובאות ד' מבאר שע"י הלימוד הזה יכול להמשיך לבנו נשמה זכה של צדיק הרי שאותו לימוד, לעצמו ממשיך פרסא, ואחרים עושה פלגא, והטעם פשוט, כי את האחרים הוליד מי שלא בירך בתורה תחילה, הרי שתחילת המשכתם הייתה בקלקול ואעפ"כ יכול הצדיק בכח תורתו לעורר אותם לשוב, אבל לבנו שעכשיו ממשיך יכול להמשיך באופן המתקן בלא בגדים צואים, ובאמת הכל יחסית כמבואר בלק"ה בציעת הפת ה' ג' שכל אדם הוא בחי' פלגא כלפי המדרגה שמעליו ובחי' פרסא כלפי המדרגה שמתחתיו והכל לפי שלימות היראה.

עכ"פ בכלליות גרים ובע"ת נקראים פלגא **כי עדיין הם רחוקים מהקדושה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות/קלי. וצריך להם יגיעות רבות, כדי להפשיט/קליח מהם הבגדים**

צואים שהלבישו/קליט, כמ"ש (זכריה ג')/קמי/קמיא שהנביא מספר שכשנפטר יהושע כהן גדול/קמ"ב היה לבוש בעוון שלא מיחה בבניו שלקחו נשים נכריות, ואמר המלאך שעמד יהושע לפניו למלאכים האחרים **הסירו הבגדים הצואים מעליו [קמ"ג]/קמ"ד**, דהיינו הפרישו את בניו מהנשים למען יוסר העוון

קליה כמבואר בלק"ה בציעת הפת ה' ג'

קלי **קצת צ"ע** עין לק"ה בציעת הפת ה' ג' משמע שם שפלגא אין הכוונה לטוב שבהם שהוא רק חצי אלא הכוונה לרע שבהם שהוא הנקרא בחי' חצי וז"ל שם – וְאֵזְרָא דִּיקָא עוֹלָה הַטּוֹב מִבְּחִיַּת פְּלִגָּא, שְׁהוּא בְּחִיַּת בְּגָדִים צוֹאִים. אבל א"כ קשה אם חצי הכוונה לרע הרי גם השלם הכוונה לרע וזה א"א לומר.

קלי מ"ק – **רבינו ממשיל** את המניעות בג' לשונות בגדים צואים ונהר וכופתא וכנגד זה נקט ג' לשונות מרחק מניעות יגיעות וג' לשונות מפסיקים מונעים ומסכים

ואולי בעיקר לשון מרחק ומפסיק הוא כנגד נהר ויגיעות ומסכים כנגד בגדים ומניעות ומונע כנגד כופתא

וצ"ע שלגבי מרחק ויגיעות כתב שזה ודאי ולבי מניעות כתב רק שיכול להיות משמע לא מוכרח

קלי **ואם לא יפשיט** בעוה"ז יפשיט ביטורי הגהנם – **עיין שיח יצחק** לרבי יצחק חבר ח"א – דרוש לסיום הש"ס אות מג) אבל העוונות הם עושים לבושים צואים לנפשו, וכמ"ש ויהושע היה לבוש בגדים צואים וכו', על שלא מיחה בבניו על שנשאו נשים נכריות, וז"ש שכשהושלך לכבשן האש עם צדיקו ואחאב אחרוכי מאניה על שלא מיחה בבניו, וכמ"ש "הלא זה אוד מוצל מאש", כמ"ש בפרק חלק, והוא ענין אש של גיהנום, וטבילת הצדיקים בנהר דינור לטהר נפשותם ע"י מלאך הממונה טהרי א"ל שמו, כמ"ש בהיכלות בוזה"ק, וכמ"ש "כל דבר אשר יבוא באש" וכו'. וכל אדם לפי ערך עוונותיו כך הוא שיעור הזמן שהוא בגיהנום, לטהר ולכבס חלאת טומאתו, וחשב הוא ית' מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח:

קלי מ"ק – **לפי שאמר** שנשמות הגרים ובע"ת מכונות פלגא כי יש עליהן בגדים צואים שצריכים להסירם משמע כאילו המניעות הן מצד הנשמה וצ"ע הרי הנשמה קדושה וכל הפגמים והבגדים הצואים הם רק בנפש ונראה בכמה מקומות שרבינו לא מדקדק לחלק בין נשמה לנפש אבל הדבר ידוע שהנשמה באוצר הנשמות במקומה הקבוע לה לפי מדרגתה בקומת האדם העליון והנפש היא באדם והרוח הוא המאיר לנפש מאורות הנשמה לתקנה ועיין תורה כב.

קמ" **זכריה ג' א'** וַיִּרְאֵנִי אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לְפָנַי מְלֻאָךְ יְהוָה וְהִשְׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטֵנוּ: שֶׁלֹּא מִיחָה צָנְנוּ שֶׁנֶּשְׂאוּ נָשִׁים נְכָרִיּוֹת (ב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל הִשְׁטָן יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הִשְׁטָן וַיִּגְעַר יְהוָה בְּךָ הַבְּחַר בִּירוּשָׁלַם הַלְּזֹא זֶה אֹד מִצֵּל מֵאֵשׁ: ר"ל איך תקטרג עליו הלא הוא כבוד המולד מאש כי הושלך באש ע"י נ"ע עם אחאב ולקחיו נביאי השקר וינצל מן השכיפה כמ"ש חז"ל וא"כ זכותו רב ואיך תקטרג עליו: אוד – הוא העז שזמנתיים זו האש כמו כבוד מולד משרפה

(ג) ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועמד לפני המלאך היה עדיין לבוש בגדים מלוכלכים ר"ל עדיין היה מלוכלש בזה העון כי עוד ישנו הנשים הנכריות תחת בניו ולא גרשו אותן והוא לא מיחה בזה:

(ד) ויען ויאמר אל העמדים לפניו לאמר הסירו הבגדים הצואים מעליו ויאמר אליו ראה העבדתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות: המלאך שעמד יהושע לפניו אמר אל המלאכים העומדים לפניו הסירו מיהושע הנגדים המלוכלכים ר"ל הפרישו את בניו מנשותיהם הנכריות למען יוסר העון מיהושע. ויאמר אליו – המלאך אמר ליהושע. ראה העבדתי – כמה שזייתי להפריש בניך מהנכריות העבדתי מעליך העון שהיה כך מה שלא מחית בזה. והלכש – טייתי להלביש אותך. מחלצות – ר"ל כשיוסר העון יגולה הזכות:

(ה) ויאמר ושימו צניף טהור על ראשו וישימו הצניף הטהור על ראשו וילבשוהו בגדים ומלאך יהוה עמד: זה מאמר זכריה שאמר התפללתי עליו ושימו על ראשו צניף טהור ר"ל שיהיה כתר כהונה גדולה ליושע לזרעו אחריו הואיל ופגשו מן העבר. ושימו וגו' – ר"ל נתקבלה תפילתו ומיד נתנו לו לכתש כתר כהונה גדולה. וילבשוהו בגדים – ר"ל היה נגלה זכותו. ומלאך ה' עומד – בכל משך הזמן שנעשה כל זה:

קמ"א **היא הפטרת שבת** ראשון של חנוכה והיא הפטרת פרשת בהעלותך

קמ"ב **עיין לק"ה ה'** סוף אות יג – וע"כ נזכר ענין בגדים הצואים בפסוק בענין יהושע כה"ג כי הוא הי' הראשון שהי' צריך לשמש בבית שני ומחמת תוקף הגלות נכשלו בניו עד שנגעו פגם הבגדים צואים גם אליו. ע"כ הי' כל תקון הגאולה ע"י תפילת הצדיקים שהם אנשי כנה"ג שהתפללו אז ועסקו לתקן זאת עד שפעל זכריה הנביא להסיר הבגדים הצואים מעליו ולהלביש אותו מחלצות:

קמ"ג זר פנחס ריד.

קמ"ד **וזהר פנחס דף ריד. – רבי אלעזר פתח ואמר** לדרוש על מה שאמר זכריה הנביא וַיִּרְאֵנִי הַקֹּב"ה הִרְאָה לִי בְּנִבְוָאָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עֹמֵד לְפָנַי מְלֻאָךְ יְהוָה וְהִשְׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשֹׁטֵנוּ, וְהַקְדִּים וְאָמַר תָּא חֲזוּ, וְוִי לְאַיְנוֹן בְּנֵי נֶשְׂא דְלָא מְסַתְפְּלָאן בִּיקְרָא

מיהושע. **כי אלו הבגדים הצואים** דהיינו כל העוונות והמדות הרעות והתאוות רעות ובעיקר הגאווה וישות שהיא סיבת כל התגברות הרע שבמדות והיא נקראת מותרות/קמ"ו כמו צואה, **הם מונעים אותם** בעיקר מניעות המח/קמ"ו **מלחזור לקב"ה, והם מפסיקים/קמ"ו, כמו נהר המפסיק שא"א להלוך דרך אותו הנהר** דהיינו לחצות אותו להגיע לעברו השני,

דמאריהון בא וראה, אי לאותם בני אדם מסתכלים ומתבוננים בכבוד קונם, **וכל יומא ויומא פרוזא קארי עליהו** ובכל יום ויום המכריז מכריז עליהם, (כמח"ל בפ"ו לזכות, אמר רבי יהושע בן לוי, בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חוצב ומכרזת ואומרת לוי לסס לזכיות מעלונתה של תורה, **ולא משגיחין** ואינם משגיחים להתבונן, **כי אתא בר נש לאסתכלא בפקודי אורייתא** אם בא האדם להסתכל ולקיים את מצות התורה,

כמה סניגורין קיימין לאדכרא עליה לטב כמה מליצי יושר עומדים עליו להזכיר אותו לטובה, אבל **אתא בר נש ואעבר על פקודי אורייתא** אם בא אדם ועבר על מצות התורה, **אינון עובדין קטיגורין עליה לביש קמי קדשא פריך הוא** אותם מעשים הרעים מקטרגים עליו לרע לפני הקב"ה, (כמ"ט וימיה ב"ט), חיסוך רעתך וגו', וכוון מש"כ צרכי אבות (פ"ד מי"ג), העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד, והעווכר ענייה אחת קונה לו קטגור אחד, וראה לדבר, **כי יהושע פהן גדול הוה** יהושע כהן גדול היה, **ואוקמוהו** כמו שכבר ביארו החברים (עי' לעיל דף קסט ע"ג), **מה פתיב ביה** וראה מה שכתוב בו, **והשטן עומד על ימינו לשטנו** דהיינו לקטרג עליו, **ומה פתיב כף** ומה ביהושע היה כך, שהשטן היה מקטרג עליו, **בשאר בני עלמא דלא מסתכלי ביקרא דמאריהון, על אחת כמה וכמה** בשאר בני העולם שאינם מסתכלים בכבוד קונם וראי שהשטן יקטרג עליהם.

חמי מה פתיב ראה מה שכתוב **ויהושע היה לבוש בגדים צואים, ואוקמוהו** וכבר ביארו החברים, (ממ"ט סנהדרין דף 77 ס"ט ע"ב) שלכן היה לבוש בבגדים צואים על שלא מיחה בכניו שנשאו נשים הפסולות לכהונה, **אבל** עתה נפרש מה זה בגדים צואים, ואמר **כי בגדים צואים, ודאי אינון לבושיין דאתלבשא ביה רוחא ביהוה עלמא** ודאי הם אותם הלובושים שהרוח של בעל חוטא מתלבש בהם בעולם העליון, דהיינו לכלוך העונות הנרשמים בלבושיו, **ונפאה חולקיה דמאן דלבושו מתתקנין ושלמין ביהוה עלמא** אשרי חלקו של מי שלבושיו מתוקנים ושלמים בעולם העליון, **והא אתמר** והרי למדנו, **כי כל מאן דבעיין לאעלא לגינהם** כל מי שרוצים להכניסו לגינהם, **אינון לבושיין דמלבשיין ליה היך אינון** איך הם אותם הלובושים שמלבישים אותו, ואמר **מה פתיב הכא** מה כתוב כאן, **ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועומד לפני המלאך, מאן מלאך** מי היה זה המלאך, ואמר **דא מלאך דממנא על גינהם** זה היה המלאך דומה הממונה על הגינהם, **וממנא על מאן דחמי באינון לבושיין** והוא ממונה על מי שהוא רואה באלו הלובושים, **עד דאתיב קלא ואמר** עד שהשיב הקול ואמר **הסירו הבגדים הצואים מעליו** לפי שבניו הפרישו מהם את הנשים הפסולות לכהונה.

מהכא אית לאסתכלא מכאן יש להסתכל ולהתבונן, **דעובדין בישין דבר נש, עבדין ליה אינון לבושים צואים** שהמעשים הרעים של האדם, עושים לו את אותם הלובושים הצואים. וכתוב אחר כך **ויאמר אליו** המלאך, **ראה העברתי מעליך עונך והלבש אותך מחלצות**, היינו **אלבישיניה לבושיין אחרנין מתתקנין** הלבש אותך המלאך לבושים אחרים מתוקנים, **דבהו אסתכל בר נש בזיו יקרא דמאריה** שבהם יכול האדם להסתכל בזיו הכבוד של קונו, דהיינו בזיו השכינה.

קמ"ה לק"ה ערלה ה' ח' – ועיקר התגברות של הבגדים הצואים למונעו מדרך החיים האמתי הוא ע"י גאות וכבוד המדומה של עוה"ז כי בוודאי מי שירגיש שפלותו באמת וישים אל לבו איך הוא מלוכלך בעונותיו ותאותיו ופגמיו הרבים בוודאי ילך על ידיו ועל רגליו ויבקש בכל כחו את רופא האמתי שיוכל לרפא תחלואי נפשו כי מי יוכל לסבול להיות מלובש בבגדים צואים ומטונפים. אך הבגדים צואים בעצמן מבלבלין את דעתו ומעקמין את לבבו עד שעושה עצמו כלא ידע את טינוף מעשיו. וחפץ עדיין בכבוד של העוה"ז ונופל בגאות וגטות הרוח. ועי"ז אינו יכול להתקרב אל האמת שלא ילעיגו עליו בני אדם. ויהי נחשב בעיניהם כשוטה וכמשוגע. בפרט עתה בעוה"ז שנתקיים ותשלך אמת ארצה וסר מרע משתולל והכבוד נהפך לזרים ויראי חטא נמאסין וכו' אבל מי שמשים אל לבו כאב מעשיו אשר לא טובים ומרגיש שפלותו באמת. בוודאי יכיר האמת לאמתו וישבר כל המניעות שבעולם ויתקרב אל האמת במקום שהוא. **וע"כ נקראת הגאווה מותרות כ"ש במואב ע"כ יתרה עשה וכו' על שהתגאה כ"ש שמענו גאון מואב גיא מאד וכו' גאותו וגאונו וכו' וכתוב ומשלם על יתר עושה גאווה. כי גאווה הוא בחי' מותרות ממש בחי' ע"ז בחי' קיא צואה שהוא מותרות ופסולת הגוף בחי' בגדים צואים הנ"ל שעיקר התגברותם למונע מהאמת הוא ע"י גאות כנ"ל.**

קמ"ה לק"ה ערלה ה' ח' – וכבר מבואר בדבריו ז"ל שעיקר כל המניעות הם מניעות המוח כ"ש (כמבואר בתורה מו תנינא) היינו ע"י שנתערב דעתו ונוטה מן האמת ואינו רוצה לשום אל לבו האמת לאמתו. כי ע"י כל עבירה ופגם הוא פוגם באותיות התורה שמשם שורש נפשו. כי ע"י העבירה והפגם הוא מתרחק ונפסק ח"ו מהאות שפגם בו. ואז מצטרפין אצלו אותיות התורה בצירופים אחרים להיפך מן האמת בבחי' לא זכה נעשית לו התורה סם מות כשרו"ל על פסוק ושמתם וכו'. ומשם נמשכין כל המחשבות רעות והסברות הפוכות המתעים את הרבה מדרך האמת לאמתו. כ"ש המהפכים אורחות יושר וכו' וכתוב הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע וכו'. וכל זה בא ע"י גאות שנמשך ע"י הבגדים הצואים שמשם כל המניעות כנ"ל. כי ע"י גאות חכמתו מסתלקת ממנו כשרו"ל היינו שנסתלק ממנו חכמות התורה האמתיות ונוטה לסברות ההפוכות מן האמת.

קמ"ו ליקוטי הלכות יו"ד ערלה הלכה ה' ט' – כי (המון) הוא מוֹרַע עֵמֶלְק שְׁהוּא מְעוֹלֵם רְצוּעָה מְרֻדוֹת לְיִשְׂרָאֵל וְהוּא עֶקֶר זְהֵמַת הַנְּחֻשׁ שְׁמִשָּׁם כָּל הַמְּנִיעוֹת הַבָּאִים מִבְּחִינַת פְּגָם הַבְּגָדִים בְּחִינַת בְּגָדִים צוּאִים שְׁנִמְשָׁךְ מִחֻטָּא אֲדָם הָרָאוּן שְׁעֶקֶר פְּגָמוֹ הִיָּה בְּהַבְּגָדִים, כְּמוֹ שְׂכָתוֹב, (סנהדרין ש"ל את האלם אחר החטא) מי הגיד לך כי עירם אתה המון העץ וכו'. שמשם נמשך המון, כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה, המון מן התורה מנין וכו'. והוה בחינת המון מן התורה. מן התורה דיקא, כי כל התגברות המון הוא מן התורה, הינו מאותיות התורה שנתערבו על ידי חטא אדם הראשון שאכל מעץ הדעת טוב ורע ועל ידי החטאים של כל אדם ואדם.

פירוש כשהפס אדה"ר שהוא ענום זה בעלמנו פגם הלבוש כי קודם זיהה ענמו עם הגשמה והיה הגוף לבוש, אבל ע"י החטא, נפל לבחי' גוף, ואזו מיד נעשה רכין לבוש אחר על הגוף, והיינו פגם הבגדים שנגרם לו ע"י שרש המן שהיה בעץ הדעת טו"ח, וזה שאלו הס"י צראשית פרק ג

וצריך להשליך הבגדים הצואים וזה רמא כופתא/קמ"ח הטיל צואה **וסכרא לירדנא** הצואה נעשית כמו סכר שעצר את מי נהר/קמ"ט הירדן/ק"ג, וע"ז נעשה מקום לדרך לחצות אותו ולעבור לצידו השני דהיינו אל הקדושה, דהיינו **ע"י שמפשיטין ומשליכין/קנ"א** מעליהם הבגדים הצואים שהם כל המדות ותאוות רעות שהן כמו שטף מים רבים של נהר שא"א לחצות אותו/קנ"ב וע"י שעוצר אותם בסכר שעושה מהם **נתבטלים כל המניעות והמסכי' המבדילים בינם לבין הקדושה** כי כל המדות הרעות כשהן נפולות דהיינו לצורך עצמו ולא לשם שמים אזי הן מפסיק וחוצץ כמו נהר גועש בין האדם לקדושה, אבל כשפושט אותם מעצמו דהיינו שמעלה אותן מצורך עצמו לצורך כבוד שמים אזי הן בעצמם נעשים דרך אל הקדושה. ונראה שיש בזה עומק יותר כי כל כבוד הוא דייקא בגלל שהיה ריחוק נמצא שדייקא מהבגדים הצואים שגורמים את הריחוק מהם דייקא נעשה הבגדי כבוד שמתקנים את פגמי היראה.

וזה וסכרא לירדנא, כי הירדן מפסיק בין קדושת א"י לח"ל [קנ"ג/קנ"ד] ועל כן הירדן הוא משל לכל המניעות שיש לאדם לבוא את הקדושה/קנ"ה, שהיא בחי' ארץ ישראל/קנ"ו, וכיוון שהירדן והבגדים

(יאל ויאלמר מי הגיד לך כי עירם חפה המן העץ חסר לוייתוד לבלתי חכל ממנו חכלת. דהיינו האס נפלת לנחי' ערוס ע"י בחי' המן העץ דהיינו ע"י המן דהיינו הרע שהיה בעץ הוא המן שרובה לעשות עץ חמישים אמה לעומת עשר החמישים שנבנה עץ נשמות ישראל.

וזה, כי יד על פס ו"ה מלחמה לה' בעמלק מדר דר, שנשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם וכו', כי הנפשות שמתקנים נקראים פלגא מחמת שעדין צריכין לשבר מניעות רבות שנמשכין מהבגדים צואים שהם זממת המן עמלק ימח שמו, ועל פן נשבע הקדוש ברוך הוא שאין שמו שלם ואין פסאו שלם והוא כבדול בבחינת פלגא ומחצה עד שימחה זכר עמלק ויתבטלו המניעות ויתקנו הנפשות שהם בבחינת פלגא, כי כל נפשות ישראל כלולים בשמו יתברך וכל זמן שיש זממת עמלק שמשם כל המניעות שעל ידי זה הנפשות בבחינת פלגא גם שמו יתברך חלוק בבחינת פלגא כי עמו אנכי בצרה כתיב, כי שמו משתף בשמנו: (עיי' תורה יט תנינא שעמלק עומד ומפסיק בין י-ק לו-ה להפריד בין המח ללב בין השכל לקיום המעשי)

קמ"ח רמא כופתא – במשל מדובר בראם בן יום אחד והוא נמשל לכבוד דקדושה שהוא מזולל והתיקון של האורזילא הוא ע"י רמא כופתא וסכרא לירדנא דהיינו כי הכבוד הוא ע"י קרוב רחוקים נמצא שהגרים ובע"ת הם כבודו ית' אבל הוא עדין מזולל בגלל הבגדים הצואים דהיינו באמת קודם שנעשו גרים ובע"ת הוא היה יותר מזולל אבל גם אח"כ עדין הוא מזולל עד שסירי את הבגדים הצואים כדי שיוכלו להתקרב יותר בשלימות אל השיי.

רמא כופתא – נראה הכוונה כי הוא משל לכבוד המזולל והוא מזולל בגלל הכופתא שעדין בתוכו לכן התיקון הוא רמא כופתא. **צ"ע כי במשל** יכול לכאורה להטיל את הרעי גם במקום אחר ואזי אע"פ שמפשיט הבגדים הצואים אבל לא סכרא לירדנא ואילו בנמשל זה לא שייך אלא הסרת הבגדים צואים הם ביטול הנהר.

צ"ע כי המשל הוא שמוציא צואה מתוכו והנמשל שמסיר בגדים שעליו אבל באמת הבגדים הצואים גם הם רק משל לעכירות הדמים שהיא כמו בגדים צואים שמלבישים את הנפש המלוכשת בדם.

קמ"ט וסכרא לירדא – פרשב"ם לפי שעה עד שמסמסוהו המים וצ"ע דמשמע לפ"ז שגם כשמפשיט הבגדים הצואים עדין זה רק לפי שעה וצריך שוב ושוב להפשיט עד שמבטלם לגמרי כי כל מדרגה היא עדין רק פלגא כלפי המדרגה שלמעלה ממנה כמבואר בלק"ה **בציעת הפת הלכה ה'** בכמה מקומות ועיין אמצע אות ג' – ועל פן צריכין לרקוד בהברכה והבצוע מאד באפן שדייקא על ידי שמשבר את הפת שהיה שלם ומשברו לחלקים. על ידי זה יחזר ויעלהו מבחינת פלגא לשלם. כי קדם שמגיע לתכלית שלמותו הוא בבחינת פלגא. אף על פי ששבר היה שלם בערך אותו הברור שנתברר מקדם. אבל פני ערך הברור הזה שאחריי שנתברר בברור אחר ברור עדין הוא בבחינת פלגא פנ"ל.

ק"ב ריצ"ח בשיעור וזה שהיה ב' חקת תשנב ביאר ענין גבול הירדן

קנ"א מפשיטין ומשליכים – צ"ע מדוע שתי פעולות ולא מספיק להפשיט. ואולי כי מפשיט הוא כמו מפשיט את עור הבהמה, דהיינו והמה הדבוקה היטב, אבל משליך הינו זממה שמונחת עליו ולא דבוקה בו.

קנ"ב וכן הוא בלשון בני אדם ללכת עם הורם.

קנ"ג עיין משנה כלים א' ו' ועיין רמז בבבא מציעא פד. שר"ל נכנס לקדושה ע"י שעבר את הירדן

קנ"ד ורמז לזה נראה להביא מהמעשה כיצד רבי יוחנן החזיר את ריש לקיש בתשובה דהיינו נכנס לקדושה ע"י שעבר את הירדן – בגמ' **בבא מציעא דף פד.** – יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה למה אווה ר"ל וקפן אחיו נחמה את כל וחזן הידן אמר ליה נני יומן חילך לאורייתא, אמר ליה יש לקט שופרך לנשי אמה יפה כמו אשה, אמר ליה נני יומן אי הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי את תחזי נתנונה אתן לך את אחותי שפירא אשה יפה יומן ממני. קביל עליה ר"ל קינל על ענמו לקט בעי למיהדר לאתויי מאניה ולא מצי הדר למה לקט ענמו ענמי לקט את נדויו ולא הללתי אקרייה ואתנייה ושוויה גברא רבא לימא אווה ר"י על שעשאו חס נזול.

קנ"ה מ"ק – **צ"ע שזה רק ממזרח** וא"כ אם נכנס מצד אחר יש עוד האופנים להכנס. אבל באמת נראה שהכניסה לארץ ישראל היא דווקא ממזרח וכן בני"ב כשבאו ממצרים אע"פ שבאו מדרום נכנסו ממזרח. לעומת זה בני אפרים שדחקו את השעה ויצאו ל' שנים קודם, רצו להכנס מדרום דרך פלישתים ולא עלה בידם. וכן כשיצאו בני"ב בתחילת פרשת בשלח שמות פרק יג – (יז) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה: ואע"פ שכתוב טעם אחר עכ"פ לא נחם מדרום. ואולי זה בחי' המבואר במנחות כט: ומפני מה נברא העולם הזה בחי' מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת יצא ומ"ט תליא כרעיה דאי הדר בתשובה מעיילי ליה, ושאלת אמ' וליעיל בהך דהיינו שחזרו מהיכן שאם, וממלאת לא מסתייעא מילתא. ופרש"י – לא מסתייעא מילתא – דהבא ליטהר בעי סיוע מפני יצר הרע הלכך עבדי ליה סיוע פתח יתירה:

הצואים הם עניין אחד שהם כל המניעות על הקדושה, לכן כשפשט את בגדיו הצואים מיד גם סכרא לירדנא ונתבטל המניעות על הקדושה, ועיין ברשב"ם שפירש שזה רק לשעה קלה עד שמיסמסו המים את הבגדים, ואולי אפ"ל שגם זה רומז לעניין ביטול הבגדים הצואים כי הנהר מצד המים רומז לתורה/ק"י כמבואר בלק"ה סעודה ה' יג/ק"י שכן התורה לבטל את הבגדים הצואים למסמס אותם, ואזי חוזר שטף הנהר דהיינו המניעות אבל של מדרגה חדשה כמבואר בתורה כה. **ובשביל זה** הגרים ובעלי תשובה **נקראים בשם פלגא** בחי' חצי יראה, **כי עדיין צריך להשליך מהם הבגדים הצואים** עיקר ע"י לימוד תורה של הצדיקים/ק"ט וע"י שלומדים בעצמם תורה/ק"ס, **כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמסכים המבדילים בינם לבין הקדושה** דהיינו לזכות ליראה שלימה.

ולפ"ז אולי אפ"ל שעל כן כיוון שירדו למצרים מדרום לא מסתיע מלתא לחזור משם אע"פ שמתלבש כל פעם בסיבה אחרת עיקר הטעם דלא מסתיע מלתא, לחזור משם, אבל ממזרח כן אסתיע, ולכן נעשה נס ונקרע הירדן כשעברו אותו בני' להכנס לארץ, דהיינו בחי' סיוע ע"י נס מלמעלה.

נמצא לפ"ז הדרום הוא פתח תחתון של ה' ומזרח פתח קטן העליון. אבל ועיין **פרי עץ חיים** – שער ר"ח תוכה ופורים – פרק ו' דע, כי העולם מצד צפון פרוץ בלי מחיצה, ואין שם ישוב, כי אות ה' יש לה ג' מחיצות לבד, ומקומה הפרוץ כנגד צפון, בהיותה ה' באורה, גם שם יש לה הארה, מאלו הג' מחיצות, ואם לאו ע"ז נאמר מצפון תפתח הרעה. אמנם מחיצה ג' פתוח, ויש בה חלון לצד מזרח, ומשם מאיר השמש, זהו ופתח חלוני רקיע:

ולפ"ז אולי מה שירדו מדרום כי לא היה זה ע"י חטא אלא צוי שצויה הש"י את יעקב אבל לחזור לא אסתיע אלא ממזרח ששם הפתח אמנם כשחטאו גלו ע"י סחריב ונוכנצר לבבל לצפון

כי שם עיקר היראה כמובא שירושלים נוטריקון יראה שלם. ועיין תורה כ' שעיקר הנצחון במלחמת היצר הוא כשמגיעים לארץ ישראל. ועיין לק"ה ביצעת הפתח את ח – ועל פן צריכין להזכיר ארץ ישראל בכרפת המזון. וזה עקר מצות ברכת המזון, כמו שכתוב (כט): **וְאֶכְלֶתָּ וְשָׂבַעְתָּ וּבְרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה וְכוּ'**. כי עקר פליליות הקדשה הוא ארץ ישראל. וכל עקר קדשתה בענין קדשת האכילה שהם המצוות התלויות בארץ שהם חלה ובכורים ותרומות ומעשרות וכל הקרבנות. ועל פן הזכיר שם אדוננו מורנו ורבנו וזכרנו לברכה ענין ארץ ישראל לענין כלל הקדשה שצריך האדם לבוא אחרי יגיעות רבות הבאים מהבגדים הצואים, כמו שמבאר שם על מאמר רבה בר בר חנה רמא בפתא וסכרא לירדנא. כי הירדן מפיסק בין קדשת ארץ ישראל לחוץ לארץ וכו', עין שם. כי עקר הקדשה בפרט בחינת הברור של קדשת האכילה הוא על ידי ארץ ישראל, על פן צריכין לברך על ארץ ישראל אחר האכילה. ועל פן דוד המלך דיקא יברך ברכת המזון אחר הסעדה של לעתיד, כי הוא משיח שהוא יגמר הברור האחרון שהוא בבחינת ברור האכילה שהוא בחינת ברכת המזון כנ"ל. ועל פן דוד הוא העקר שכתב ארץ ישראל בשלמות, כי עליו נאמר (ל): והיה בהניח ה' אלקיך לך מכל אויבך, כמו שפרש רש"י שם. ואין זה אלא בימי דוד. כי בבית ארץ ישראל הוא בבחינת הברור האחרון של האכילה שהוא מצוות קדשת האכילה התלויות בארץ שכל זה נעשה רק על ידי דוד שהוא בחינת משיח שיבוא במהרה בימינו, אמן:

עוד עיין לק"ה הלכות ברכות הראיה ושאר ברכות פרטיות הלכה ד אמצע אות א (עפ"י תורה קעט) וזה בחינת קדשת ארץ ישראל שכולל כל הקדשות כמבאר בהתורה הנ"ל, שכל הסטרא אחרא והיצר הרע שהם כנגד הקדשות הם בחינת מחלקת כנ"ל. נמצא שעקר הקדשה שהוא להקניע ולשבר היצר הרע והסטרא אחרא הם בחינת שלום. וכן אמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ב) לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו', ואם אין שלום אין בלום, ואמרו גדול השלום וכו' (ג). וכן הפליגו רבותינו וזכרונם לברכה במקומות אין מספר מגדל מעלת השלום ובפרט בדברי רבנו וזכרונם לברכה (ד) שמבאר הרבה מעצם מעלת השלום. שעל ידי זה עקר שלמות האמונה. ועל ידי השלום יכולין להחזיר כל העולם לה' ותברך וכו'. ועקר השלום זוכין בארץ ישראל. כמוכן בדברי רבנו וזכרונם לברכה (בלקוטי תנינא סימן עא) על מאמר רבותינו וזכרונם לברכה לאחד קראתי נעם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמגיעים זה לזה בהלכה. כי עקר קדשת ארץ ישראל נמשך מירושלים ובית המקדש שנקראים שלום, כי ירושלים נקראת על שם יראה שלום. כמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ה) וכמו שכתוב (ו) ומלכי צדק מלך שלם היא ירושלים. וכן הבית המקדש נקרא סבת שלום, ומשם נמשך כל קדשת ארץ ישראל שנקראת ארץ החיים שהוא בחינת שלום, וכמו שכתוב (ז) בריתי היתה אתו החיים והשלום. ומחמת שבארץ ישראל הוא עקר השלום, על פן שם עקר הקדשה כי עקר הקדשה הוא שלום כנ"ל:

ק"י הנהר רומז לתורה צ"ע אי"כ התורה היא המניעות על הקדושה, ונראה לומר שהנהר מצד השטף מים שבו רומז למניעות ולא לתורה אבל מצד המים שבו רומז לתורה שנמשלה למים כמבואר בגמ' תענית ז. וע"ז ה:

ק"י לק"ה סעדה הלכה ה' יג – ועקר התקון לזה הוא התורה הקדושה, כי התורה היא מקור מים חיים שמטהרת מכל הגלולים והטנופיים. בחינת מים טהורים, בחינת וורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליתכם וזה צריך כל אדם לידע שאפלו אם הוא כמו שהוא. אם יברך בכל יום אל התורה הן הרבה הן מעט אם אי אפשר לו מחמת הפרנסה או שארי מניעות. על כל פנים כשיקבע עצמו על התורה ללמוד בכל יום ויום איך שיהיה ויעבר עליו מה, אז בודאי סוף כל סוף יהיה נטהר מכל הבגדים הצואים ויתקרב לה' ותברך באמת, כי אף על פי שהם נסבכים באדם מאד ומתגברים בכל פעם שמתעורר האדם לה' ותברך, הם מתגברים ביותר. בפרט בשרוצה לעסק בתורה ותפלה. וכמוכא בכתבי האר"י ז"ל. שיש הרבה שהמצולות ים שהם הרהורים רעים ומגנים מתגברים עליהם ביותר, בפרט בעת עסקו בתורה ותפלה, אבל אף על פי כן אם לא יניח את מקומו ויכריח מחשבתו להמשיכה לתוך התורה והתפלה בכל פעם יהיה איך שיהיה. בודאי סוף כל סוף התורה תטהר אותו מכל הנ"ל, כי התורה היא בחינת נהר שאינו פוסק וכמעין המתגבר שאין שום טמאה ולכלוף יכול להתקיים כנגדה, כי כל הטמאות והגלולים שבעולם היא שוטפת אותם ומבטלת אותם ברגע קלה, רק שהעקר שיהיה חזק בזה.

ק"י דהיינו שגם אחרי שנתעוררו לשוב הצדיק בלימוד תורתו מחוק נשמותיהם להתגבר על כל המניעות ולהפשט את בגדיהם הצואים – **לק"ה ערלה ה'** סוף אות ז' – וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (כד): לולא תורתך שעשעי אז אבדתי בעניי. כי עקר הנחמה על ידי התורה הקדושה שקבלנו על ידי משה רבנו עליו השלום, ועל ידי כל הצדיקים האמתיים שהיו מאז ועד הנה. כי מבאר

אבל אלו הנשמות שת"ח דהיינו המעט שמברכים בתורה תחילה/קס"א כנ"ל **ממשיכין לבניהם כנ"ל, זה מכונה בשם פרסה שלימה** בחי' יראה שלימה, עכ"פ ביחס לגר ובע"ת, /קס"ב ונקרא פרסא שלימה דהיינו חצי שלם, כי הוא שלם במדרגתו וחצי כלפי המדרגא שלמעלה ממנו/קס"ג.

בהתורה הנ"ל שעקר עליה הבודד מזילותא דגלותא על ידי בעלי תשובה וגרים הוא על ידי שעוסקין בתורה לשמה בכונה עד שמעוררין כל שרשי נשמות ישראל המשרשין בהתורה וכו' שעל ידי זה נולדין נשמות הגרים ונתעוררין הפושעי ישראל בתשובה ומבאר שם שנשמות הבעלי תשובה וגרים הם בבחינת פלגא, כי עדין הם רחוקים מהקדשה מאד מחמת הבגדים הצואים וכו' כנ"ל. וצריכין לתקנם ולזככם בכל פעם ולעוררם בכל פעם. והכל נעשה על ידי התורה שהצדיקים עוסקים בה וממשיכים לנו שעל ידי זה ממשיכין הארה משרשי הנשמות שבתורה שעל ידי זה מאיר נשמת כל אהד ואחד שיוכל להתגבר לסבל היגיעות והמרירות עד שפשיט וישליף הבגדים הצואים, כי עקר התקון על ידי התורה שהוא מטהרת מכל הטמאות והגלולים והטנופים הבאים על ידי הבגדים הצואים כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (כה) כנחלים נטיו וכו'. מה נחלים מעלין את האדם משמאה לטהרה אף דברי תורה וכו'.

^{קס} **לק"ה ערלה ה'** אות יג – וזה צריך כל אדם לידע שאפלו אם הוא כמו שהוא. אם יברח בכל יום אל התורה הן הרבה הן מעט אם אי אפשר לו מחמת הפרנסה או שארי מניעות. על כל פנים בשיקבע עצמו על התורה ללמד בכל יום ויום איך שיהיה ויעבר עליו מה, אז בודאי סוף כל סוף יהיה נטהר מכל הבגדים הצואים ויתקרב לה' ויתברך באמת, כי אף על פי שהם נסבכים באדם מאד ומתגברים בכל פעם שמתעורר האדם לה' ויתברך, הם מתגברים ביותר. בפרט בשרוצה לעסק בתורה ותפלה. וכמוכא בכתבי הארי"י ז"ל. שיש הרבה שהמצולות ים שהם הרהורים רעים ומגנים מתגברים עליהם ביותר, בפרט בעת עסקו בתורה ותפלה, אבל אף על פי כן אם לא יניח את מקומו יכריח מחשבתו להמשיכה לתוך התורה והתפלה בכל פעם יהיה איך שיהיה. בודאי סוף כל סוף התורה תטהר אותו מכל הנ"ל.

ועוד עי"ש אות כ ואות כב

^{קסא} **צ"ע שרבינו** לא מחלק בין המיעוט לרוב כנ"ל שרוב הת"ח לא מברכים בתורה תחילה וא"כ לא ממשיכים לבניהם נשמה וכה כל כך ונראה פשוט שגם היא נקראת פלגא ולא פרסה. מצד שעל פי רוב אינה נשמה חדשה וא"כ היא צריכה תיקון ע"י עונות מגלוגל קודם שגם הם בגדים צואים לבד מנשמות צדיקים שחוזרים בגלוגל לא מחמת עון אלא חסרון איוה מצווה שלא היה סיפק בידה לקיימה. והיא נקראת פרסה עכ"פ לעומת הבע"ת. אבל נשמות הצדיקים שכן ברכו בתורה תחילה הן פרסה שלם ממש, דהיינו נשמות חדשות או שבאו לתקן דבר קטן או מיחידי הדורות שלא באו אלא לתקן אחרים.

^{קסב} **צ"ע שהנשמות** השלימות נקראות פרסה לשון פרוסה שאינה שלם. וכנראה כי השלם באמת לא בא לעולם הזה, ואם בא צריך להשלים משהו. ורק ביחס למי שיש לו בגדים צואים הוא נקרא שלם.

^{קסג} **כמבואר בלק"ה** בציעת הפת ה' אות ט' – שכל עליה מדרגה לדרגה הוא חוזר להיות בחי' פלגא.

כי אין להם מסכים המבדילים כי ע"י שמתקדשים בזיווג וגם מברכים את התחילה כנ"ל אזי אפילו אם יש בהם קצת רע/א¹ אינו עובר לבניהם וצ"ע/ב² :

וזה שאומר הנביא ישעיה אם תשיב משבת רגלך וכו' **וכבדתו** [א¹], ופירשו חז"ל שכוונת הנביא לכבד את השבת בבגד מכובד/ב² **כבדהו בכסות נקי** (כשדרז"ל **על פסוק ולקדוש ה' מכובד וכו'**. **שבת קיט. ו.**

^א עיין לק"ה כבוד או"א ג' א' שבגדים הצואים בעיקר הם מהעוונות של האדם עצמו, אבל הם גם ע"י אביו מאמו שלא התקדשו כראוי בשעת הזיווג (וכן מבואר בתורה י אות ד) – וכמבואר בליקוטי תורה להאריז"ל – פרשת וירא – שאב ואם נותנים לבוש לנשמת הבן. וזה לשון האריז"ל – ...לפעמים נשמת אדם גבוה לאין קץ ובא להיות בנו של אדם נבזה ושפל בקצה המדרגות ואיך יהי חייב בכבודו, אך הענין מובן עם מ"ש כי אין לך אדם שאין לו נשמה מלובשת נפש דעצמות אביו ואמו וכל המצות שהוא עושה הוא הכל ע"י אותו הלבוש שירש מאביו ואמו ולבוש זה מסייעו לעשות מצות כשהוא אינו יודע לעשות, שהוא קטן, ובפרט כשהוא מגולגל, כי עונותיו אינן מניחין לו לעשות מצוה וצריך סעד לתמוכו מזה הלבוש, וכן אם היא נשמה חדשה ולא הורגלה להיות בעוה"ז באופן כי המסייע אינו רק זה הלבוש ואפי' השפע שנותנין לו מן השמים הוא ע"י הלבוש הזה וזהו ענין שותפות האדם ואשתו בבניהם. ואמנם בזה תבין למה החמירה תורה לאדם להתקדש עצמו בשעת תשמיש והוא שאם יקדש א"ע אז ימשיך בנשמה לבוש קדוש אשר על ידו יזכה לעבוד השם ואע"פ שהיה נשמה גדולה צריכה אל קידוש אביו בשעת תשמיש שאל"כ אדרבה יהי זה הלבוש מזיק לו דוגמת היצה"ר נמצא אם הבן יחטא נחשבים עונותיו אל אביו.

וע"י שמכבד אותם חוזר ונמשך עליו מהם מלבושי כבוד לנשמתו ובה נפשטים הבגדים הצואים ממנו כי לבושי נשמתו מקבלים תמיד חיות מהם כי שם שרשו וע"י שמכבדם מחזיר הכבוד ליראה כי איש אביו ואמו תראו, שם שרש היראה. כי אב ואם היינו חו"ב שהן אותיות י-ה שהם בחי' יראה.

עוד עיין לק"ה כבוד או"א ג' אות א' – ועל כן אע"פ שהאדם מחויב לכבד את כ"א מישראל כשרז"ל איזהו מכובד וכו'. אעפ"כ עיקר הכבוד צריך ליתן לאביו ואמו כדי להמשיך מהם ע"י לבושי כבוד כנ"ל. כי בהם תלוי עיקר לבושי כבוד שצריך לקבל מהם. כי כל תיקוני מעשיו תלויים כפי המלוושים לנשמתו שזוכה לקבל בכל עת מאביו ואמו. כי לבושי נשמתו מקבלין תמיד חיות מאביו ואמו כי שם שרשו. וע"כ צריך לכבדן כדי שיהיו הלבושים בבחי' לבושי כבוד בבחי' כי מכבדי אכבד כנ"ל.

גם ע"י שנותן כבוד לאביו ואמו על ידי זה מחזיר את הכבוד לשרשו שהוא היראה כי שם אצל אב ואם הוא שורש היראה כי אב ואם הם בחי' ב' אותיות ראשונות של שם הוי"ק שהם י"ק כידוע וי"ק הוא בחי' יראה. כ"ש כי ב"ק ה' צור עולמים. ותרגומו דחילו ה'. כי עיקר היראה הוא בבחי' הולדה בבחי' ברית בבחי' בראשית ברית אש ירא בשת כי תמן תליא יראה.

עוד שם אות ד' – וע"כ קיים עשו הרשע כיבוד אב ואם קצת. כי ידוע שאצל עשו היו נשמות קדושות הרבה כ"ש ציד בפיו כמובא בכתבים. וע"כ יצאו ממנו אח"כ גרים הרבה ואלו הנצוצות של נשמות הגרים שיצאו ממנו אח"כ. עיקר תיקונם שיוכלו לצאת ממנו היה ע"י בחי' כסות נקיה כמובן במאמר הנ"ל על פסוק וכבדתו. כבדהו בכסות נקיה כסות נקיה דא כנפי מצוה וכו' שהוא בחי' גרים וכו' ע"ש. וכבר מבואר שהכסות נקיה היינו לבושי כבוד להנפש נמשך ע"י כיבוד אב ואם. ע"כ מחמת שהיו בעשו נצוצי נשמות הגרים. ע"כ התגברו אלו הנצוצות לקיים מצוה זו דייקא היינו מצות כבוד אב. כדי להמשיך על הנצוצות איזהו בחי' מכסות נקיה כדי שיהיה אפשר להם להזדכך לצאת וע"כ התגברו לקיים מצות כיבוד דייקא. וזהו שמובא בספרים שאריכות הגלות הוא מחמת שקיים עשו קצת מצות כיבוד. היינו כנ"ל כי ארז"ל לא גלו ישראל בין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים. נמצא שאריכות הגלות הוא בשביל לברר ולהוציא מעשו נשמות הגרים. והכל עולה בקנה אחד.

והיינו הך מה שצריכין להיות בגלות בשביל הכיבוד אב שקיים כי כולא חד כי ע"י שקיים קצת מצות כיבוד, ע"כ זכו הנצוצות שיתבררו כנ"ל. וע"כ צריכין לסבול גלות כדי לברר הנצוצות הללו להוציא הכבוד היינו נצוצות הנ"ל מזילותא דגלותא. ובהו בעצמו שאנו סובלין גלות אצלו בזה נותנין ומסלקין לו שכר מצות כיבוד שלו. נמצא כי הכל אחד כי ישרים דרכי ה'. וכשישתלמו להתברר נצוצי נשמות הגרים אז יצאו כל נצוצי הקדושה ממנו ואז ממילא יסולק לו כל שכר כיבוד אב שלו שהיה רק ע"י נצוצי נשמות הגרים כנ"ל. ואז יחזור הכבוד לשרשו אל הקדושה ויקיים ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה. ואז יתקיים והארץ האירה מכבודו אמן ואמן:

² עיין תורה י אות ד' – ויראו את צרורות כספיהם המה ואביהם. היינו לא די צרורות כספיהם, שהוא תאוות עצמן, כי אם גם המה ואביהם, היינו התאוות של אביהם, גם המה לא נפלו מהם. ושם מדובר בבני יעקב אבינו שאמרו חז"ל שמיטתו שלימה.

³ * ישעיהו נח יג

¹ ישעיה פרק נח (יג) אם תשיב משבת רגלך עשות הפצף ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ידוד מכבד וכבדתו מעשות דרביך ממציא הפצף ודבר דבר:

² עיין לק"ה בציעת הפת הלכה ה' אות ט – וזה בחינת שבת שהוא מעין עולם הקא שאז מצוה גדולה לאכל וזה עקר כבוד שבת, פי בשבת יתפרדו כל פועלי און. ואין להסתרא אחרא, שהם בחינת בגדים צואים, אין להם שום אחיזה ויניקה בהמאכל של שבת. פי אכילת שבת פלו קדש כמו שמבאר במקום אחר (בסימן נו לקוטי חלק א). וזה בחינת רחיצת תמין וטבילה בערב שבת. ואחר כך לובשין בגדי שבת קדש, פי רוחצין עצמן מבחינת הבגדים הצואים בבחינת אב רחץ ה' את צואת בנות ציון כמובא (לא). ואחר כך לובשין בגדי שבת שהם בגדים נקיים בבחינת בגדים לבנים. פי שבת מעין עולם הקא שאז תכלית שלמות הברור בבחינת אכילה דקדשה, בבחינת יאכלו ענוים וישפיעו וכו' (לב). שזהו בחינת הסעדה של לעתיד וכו' כנ"ל.

³ ביאר של מוהר"ת בתקפא

¹ שבת קיט. – אמר ליה ריש גלותא לרב המנונא מאי דכתיב ולקדוש ה' מכובד אמר ליה זה יום הכפורים שאין בו לא אכילה ולא שתיה אמרה תורה כבדהו בכסות נקיה.

שם נדרש לגבי יום כיפור ובדף קיג נדרש לגבי שבת (י"ז/י"ט) ומבאר רבנו **כסות נקי** הכוונה שנקי גם מזהמה ורחנית, **היינו להשליך הבגדים הצואים** שהם המדות ותאוות רעות. דהיינו שרמוז בזה לא רק כבוד שבת אלא תיקון כבוד שמים בכל יום **כי** הסרת הבגדים הצואים **זה עיקר כבוד הש"י**, דהיינו להעלות את הכבוד מזילותא דגלותא כמ"ש **אם תוציא יקר מזולל** (י"א), דהיינו **להחזיר בני אדם בתשובה, ולהמשיך נשמות הגרים**.

וגרים שמתגייירין הם באים תחת כנפי השכינה תחת כנפיה דייקא/י"ב דלא כנשמות ישראל שהן על כנפיה, **ובשביל זה נקרא גר צדק** {כמובא בהקדמת הזוהר ד"ו/י"ג} (י"ד/י"ט) כי צדק הוא כינוי לשכינה

^א עיין גם שבת קיג.

^ב **שבת דף קיג** - וכבדתו מעשות דרכיך וכבדתו שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול וכי הא דרבי יוחנן קרי למאניה מכבדותי מעשות דרכיך שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול ממצוא חפצך חפצך אסורין חפצי שמים מותרין ודבר דבר (דף קיג): שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול דבור אסור הרחוק מותר בשלמא כולוהו לחיי אלא שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול

^ג **כסות נקי** היינו להשליך הבגדים הצואים - וצ"ע אם העיקר כסות נקי כ"ש נקי מעיקרא דהיינו הפרסא, ונראה כי מלבושי הכבוד הם דייקא ע"י רחוקים שמתקרבים, ואולי גם נקי הכוונה שהיה מלוכלך תחילה כמו שרבינו מדייק בתורה נא - טהור הוא שהיה טמא תחילה

^א ירמיהו טו יט הנ"ל בתחילת התורה

^ב **תחת דייקא** אבל נשמות ישראל הן על כנפי השכינה. כמבואר בהש"ה הקדוש - **מסכת שבעות** - פרק תורה אור (צו) - ומשם יוצאות הנפשות לכל אותם המתגייירים, והכל תחת כנפיה, ואין להם חלק במה שלמעלה מהם. ויש בזה סוד נעלם לא ראיתי לכותבו. אבל נפשותיהם של ישראל מעלתם גבוה מאוד, הוא האילן המוגבל בשנים עשר גבולי אלכסון פורחות שנאמר, (הושע יד ט) **אָנִי כְּבָרוֹשׁ רִעְנִן מִמְּנֵי פְרִיָךְ נִמְצָא:** כי הם פרי מעשיו של הקב"ה, ומן האילן ההוא פורחות אל תוך מעי החיה ההוא.

עוד שם - הגהות למסכת שבעות - תורה אור צו, הגרים - כי הגרים הם רחוקים ממדור עצם השכינה אף שנתגייירו כמו שיתבאר, ובוה נכנסו לפחות תחת כנפי השכינה, במה שהיה להם אחיזה במשה רבינו עליו השלום ובאונקלוס וברבי עקיבא ורבי מאיר. והנה יתרו לא היה בשעת מתן תורה אף שכבר נתגיייר, והטעם כי ישראל קבלו התורה פנים בפנים מן השמים שהוא תפארת ועל הארץ מלכות שהוא הפנימיות, ויתרו לא זכה לזה, עד כאן: **נמצא מעלת הגרים הם תחת כנפי השכינה וישראל נשואים על כנפים**. על כן אותן החונים שעושים הזכרות לאנשים חשובים ואומרים, המצא מנוחה נכונה תחת כנפי השכינה למעלת כו', טוב שתיקתם מדיבורם, כי הם מורידים אותם למטה. וכן קבלתי בשם גדול מהר"ח קליפריז זלה"ה, ודברי פי חכם חן:

עוד שם - במדבר דברים - פרשת וזאת הברכה תורה אור (ג) - והאומות הטמאים הם בדמות אדם הבלעיל כי זה לעומת זה עשה האלהים, ואף בהזדכך האומות, דהיינו חסידי אומות העולם או גרים, אינם זוכים רק לחסות תחת כנפי השכינה ולא לידבק למעלה, כי ישראל למעלה במקום עשר דידיה, והגרים למטה במקום עשר דרגלין. וזהו שאמר אף כשאתה חובב העמים, דהיינו החסידים והגרים, עדיין יש חילוק, כי כל קדושי בידך והם תכו לרגליך:

^ב **בדף ו' המצויין לא מצאתי ואולי הכוונה להקדמת הזוהר דף יג.** (זה לשונו עם ביאור המתוק מדבש) - פקודא תמינאה, למרחם לאהוב גיורא דעאל למגור גרמיה למול את עצמו, ולאעלא תחות גדפוי דשכינתא, ואיהי אעילת לון תחות גדפאה, לאינון דמתפרשן מסטרא אחרא מסאבא ומתקרבין לגבה לפי שנשמות הגרים שורשם מהמלכות אלא שנתגלגלו לקליפות לכן יש להן תשוקה גדולה לחזור לשורשם ובאים להתגיייר ע"כ השכינה מסיעת אותם ומכניסתם תחת כנפיה להורות להם הדרך איך יתעוררו לשוב כראוי, דכתיב **תוצא הארץ נפש חיה למינה המלכות הנקאלת ארץ מוציאה נפש חיה לתמונים**. ואי תימא דהאי נפש חיה דכלילא בישראל לכלא היא אזדמנת אם תאמר שגם הגרים מקבלים ממנה נשמה שהיא באותה מדגה כישראל, הדר ואמר למינה רוצה לומר אינו כן אלא למינה שיש כמה מיני נשמות. כי כמה אכסדרין ואדרין חדרים דא לגו מן דא אית לה להאי ארץ למלכות דאיהי נקאת חיה תחות גדפאה וכנפיה הם ההיכלות שבעולם המלאכים, גדפא ימינא אית לה תרין אכסדרין, ומהאי גדפא אתפרשן לתרין אומין אחרנין מצרים ואזום, דאינון קריבין ביחודא לישראל, לאעלא לון לגו אכסדרין אלין, לכן נאמר בהם דור שלישי יבוא בקהל ה' לפי שהן בימין וימין מקרבת ותחות גדפא שמאלא אית תרין אכסדרין אחרנין ומתפרשן לתרין אומין אחרנין דאינון עמון ומואב שנקבותיהן מקבלים מיד ולפי שהם בשמאל ושמאל דוחה לכן הזכרים גם דור עשירי לא יבואו בקהל ה', וכלהו כל הגרים אקרון נפש חיה לפי שכולן שרשם במלכות וממקום שבאו לשם שבים ללכת. וכמה אדרין סתימין אחרנין והיכלין אחרנין בכל גדפא וגדפא, ומנייהו נפקי רוחין לאפרשא לכל אינון גיורין דמתגייירין, ואקרון נפש חיה, אבל למינה שכל הגרים מקבלים נפש דקדושה שונה מישראל, וכלהו עאלין תחות גדפוי דשכינתא דהיינו כהיכלות שבעולם האירה ולא יתיר.

אבל נשמתא דישאל נפקא מגו גופא דההוא אילנא מתפארת לאילנות כי סס הן מושקשות ומתמן פרחין נשמתין לגו האי ארץ ומתמ"ת כסוד היסוד פורחות ומשקות הנשמות וכי היסוד להמלכות לאילנות הנקאלת ארץ, גו מעהא לגו לגו, ורזא (מלאכי ג יב) כי תהיו אתם ארץ חפץ, ועל דא ישראל בן יקר דהמו מעהא עליה, ואקרון (ישעיה מו ג) העמוסים מני בטן, ולא מגדפין לבר, לפי שיצאו מפנמיותה ולא מהכנפים שבחוץ ותו גיורין לית לון חולקא באילנא עלאה שנפשי האילן חוץ כל שכן בגופא דיליה בפנמיותו, אבל חולקא דלהון בגדפין כנפי המלכות איהו ולא יתיר, וגיורא תחות גדפי שכינתא ולא יתיר, גירי הצדק אינון שטורא האלף הוא כמילוניות המלכות דתמן שראן ואתאחדן ולא לגו כמה דאתמר, ובגין כך תוצא הארץ נפש חיה למינה, ולמאן בהמה ורמש הן עמון ומואב וחיתו ארץ למינה הן שאר אומות עולם המתגייירים, כלהו שאבין נפש מההיא חיה, אבל כל חד למינה כדקא חזי לה:

^א כנראה טעות וצ"ל דף יג. גם עיין זור ח"ג יד.

^ב **זוהר ויקרא דף יד**. אמר רבי אלעזר, הא תנינן, גיורא כד אתגור ועייל תחות גדפי דשכינתא, אקרי גר צדק ולא יתיר, גר צדק ודאי, כי זכי למיעל בההוא ודף יד: בתרא דצדק, לפי שזכה ליכנס בספינת המלכות הנקאלת לזק ואת אמרת יומם ולילה, דוכו לתרווייהו להכנס לז"ל ומלכות. אמר ליה רבי שמעון, אלעזר ברי, לא דמי מאן דאתי משרשא קדישא ומגועא דקשוט, למאן דאתי מגועא בישא ומשרשא דגעלי בישין תקיפין, בישראל כתיב בהו, (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק ששמות ישראל יוצאות מהיסוד שנקאל שוק כלזה זרע אמת כי נשמתם יוצאות מהתפארת הנקאלת אמת אכל, באומות

כשהיא בתוך הקדושה (כמנזל נפתח חליו לך מלכותא קדישא) אבל בקטנות כמבואר בזוהר בלק/טו¹⁰ שהמלכות נקראת צדק כשהאמת לא מאיר בה כראוי, אבל כשמתחבר בה האמת ומאיר בה כראוי נקראת אמונה. **זוהר שמובא בזוהר (יתרו בר"מ דף צ"ג ע"א/ו¹¹) כסות נקי, דא כנפי מצוה** פשט הזוהר מדבר בציצית וטלית שתהיה נאה, דהיינו שהציצית שבכנפי הבגד מתקן את הלבוש שיהיה בחי' כסות נקי, והוא גם רמז שצריך לכוון מחשבה ברה ולקיים המצווה בהתפעלות לשם שמים. ורבנו דורש לעניין גר צדק שנקרא צדק כי הוא בחי' לבוש וחיצוניות לשכינה היינו **שכינה הנקראת מצוה** [י"ח/טו¹²] לשון צוותא להקב"ה (לזעיר אנפין) כי ע"י מצווה אנו מייחדים קב"ה ושכינתיה דהיינו נעשים לו צוותא/כ"ג, **בבחינות (תהלים קיט)/כ"א כל מצותיך צדק כל המצוות** אפילו כשמקיים אותן בלא התפעלות גדולה נעשה בזה יחוד הנ"ל ויוצא חובתו. **וזוהר וכבודתו הנ"ל, שזה עיקר כבודו ית', שיכניס גרים תחת כנפי השכינה כנ"ל** לייב גרים דייקא שהם בחי' לבוש וחיצוניות לשכינה דהיינו בחי' כנפי שכינה שע"י שמפשיטים הבגדים הצואים כאילו נעשה ציצית לבגדי השכינה שמתקן את הבגד (וזוהר שכתוב/כ"ב) שלעתיד לבוא והחזיקו עשרה אנשים וכו' בכנף איש יהודי/כ"ג, כי בכנף וקצה הבגד עיקר אחיזתם בחי' צדק שהיא מדרגה התחתונה של המלכות) אבל ישראל הם השכינה עצמה כנ"ל :

אות ו

כתיב, (יחזקאל כג כה) אשר בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם. שנשמותיהם מג' קליפות סמאות. ובגין כך ישראל קדישין זרעא דקשוט, גזעא דאתבסמו בטורא דסיני, ואתפסק מנייהו כל זוהמא, כלהו מתבסמין, וכלהו עיילי בקיימא קדישא דיומם ולילה, למהוי שלמים בכלא, אבל באומות קשיא למעבר מנייהו זוהמא, ואפילו עד תלת דרין, ובגין כך תנינן טוב שבגוים וכו', ובגין כך גר צדק ודאי. לפי שנגס רק נמלטת האקלס לך. דאמר רב המנונא סבא, אומות עד לא אתגורו שריין בכתרין תתאין דלא קדישין, ורוח מסאבא שריא עלייהו, כיון דאתגורו ואתגורו, שריין בכתרא קדישא (דשכינתא), דשריא על שאר כתרין תתאין, ורוחא קדישא שריא עלייהו, אבל ישראל קדישין בני קדישין דגזעין ושרשין, ואתבסמו בטורא דסיני, ועאלו במהימנותא שלימתא קדישתא, בשעתא דאתגור, שריא בכלא, דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום:

¹⁰ עיין תורה ז' אות ב' מבאר עפ"י זוהר בלק: שצדק היינו אמונה אבל בלא אור האמת. ועיין תורה כג אות ה' שמי שהוא במדרגת צדק אזי מקיים המצוות רק כדי לצאת חובה ולא חפץ להוציא עליהן ממון, וכן משמע בתורה סו אות ד' החילוק בין צדק לצדקה ובתורה פז מבואר שבמדרגת הצדק אזי היראה היא יראת העונש ובמדרגת אמונה היראה היא יראת הרוימות.

זוהר בלק דף קצח: רבי חזקיה פתח, (ישעיה יא ה') והיה צדק אזור מתניו והאמונה אזור חלציו, האי קרא כלא איהו חד, מאי חרושא אתא לאשמועינן, דהא צדק היינו אמונה, ואמונה היינו צדק, אזור מתניו, היינו אזור חלציו, לא אשכחן קרא כהאי גוונא:

אלא לאו צדק כאמונה, ואף על גב דכלא חד, וחד דרגא איהו, אבל בזמנא דקיימא בדינא קשיא, ומקבלא מסטר שמאלא, כדין אקרי צדק דינא ממש: והיינו (שם כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ, צדק למדו יושבי תבל, דהאי דרגא דמשפט רחמי איהו, וכד אתקריב משפט בצדק, כדין אתבסם (כלא), ויכלין בני עלמא למסבל דינא דצדק, (ועל דא צדק לאו איהו כאמונה):

אמונה, בשעתא דאתחבר בה (כדין איהו) אמת לחדוה, וכל אנפין נהירין, כדין אקרי אמונה, ואית וותרנותא לכלא: וכל נשמתין סלקין, מתחייבי בכמה חיובין דחייבין בישין, וכיון דבפקדון סלקן, (אקדים) אהדר לון ברחמי, וחס עלייהו, וכדין אקרי אמונה, ולית אמונה בלא אמת:

¹¹ **זוהר יתרו דף צג.** רעיא מהימנא: כבד את אביך היינו הקב"ה ואת אמך היא השכינה, כבדהו בכסות נקייה, דהיינו כנפי מצוה נלית וטלית נאה ועוד שתקיים המצוה כרה ונקייה ממחשבה רעה (וכגון לשם כבוד כפי שזמנא נהמשך).

¹² פרס רמונים שער כג פרק יג ערך מצוה

¹³ ספר פרס רמונים – שער כג פרק יג – מצוה היא המלכות ונקראת מצוה (כמש"כ פ' ויצא דף קנ"ז). שהוסיף ו' על המצה לרמוז שנתיחדה עם בעלה ולכן עקרה מצוה בתורה לייחדה עם בעלה ושלא להפרידה. ועוד במצוה גלוי שם בן ד' בשלימות כי מ"ן הוא י"ה באתב"ש. וכן נקראת מצות המלך מצות מלכו של עולם שהוא הת"ת כנודע:

² עיין תורה ה' אות ב' הקב"ה אחדות פשוט עם המצוות. וכשאנו מקיימים מצוה אנו מתחברים אליו.

^{כא} **תהילים פרק קיט (קעב) תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק:**

תהילים פרק קיט (פו) כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני:

^{כב} בתרלד נשחט תיבת כניל ובילוה"ת שם תוקן

^{כג} **זכריה פרק ח (כג) כה אמר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר יְחִיזְקוּ עֲשָׂרָה אָנָּשִׁים מִכָּל לְשָׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ בְּכַנְף אִישׁ יְהוּדִי לְאִמֹר גִּלְגָּד עִמָּכֶם כִּי שָׁמְעֵנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם:**

^{כד} **כמבואר באור יקר על זוהר יתרו טט הנ"ל בתחילת התורה.**

עתה יבאר כיצד אדם בוחן את שלימות היראה שלו ומבאר שהמבחן אינו ביראת שמים כפשוטו כגון עד כמה הוא נבהל מעבירה בשוגג שנעשית על ידו, כנראה כי בזה אדם יכול לרמות את עצמו, אבל המבחן האמיתי הוא עד כמה מכבד את יראי ה', שבוזה כנראה פחות אפשר לרמות את עצמו. נראה שיש כאן חידוש שצריך יראה כדי לכבד ירא שמים, ואולי כי מי שחסר ביראת שמים לא מכיר בזולתו שהוא ירא, כי פוגם במומו. וצ"ע כי יש יצה"ר לומר על פלוני שאינו ירא ה' ובוזה פוטר עצמו מלכבדו. וכנראה שכשאוחז ביצה"ר הזה עדיין לא התחיל להעלות את הכבוד לשרשו. וצ"ע.

וכל אחד לפי בחינתו, יכול לידע העלאת הכבוד לשרש היראה. לפי הכבוד שמכבד את יראי ה', כן עלה הכבוד לשרשו. כי שם שרש הכבוד דהיינו ביראה שמכבד את יראי ה', בבחי' (שם טו)/כ"ה נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד וכנ"ל שזה מתחיל משפלות עד שהוא נבזה ונמאס בעיני עצמו, ועי"ז זוכה לתורה ולקרוב רחוקים ולהעלות את הכבוד לשרשו ליראה בכלליות ובפרט אצל עצמו. **כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות** דהיינו שהאדם רחוק מהשגת האמת, אזי כ"א לפי בחינתו, הוא מזלזל ביראי ה' כי יראת שמים היא דעת וחיבור והשגת האמת עד כדי התפעלות הלב להיות ירא ממנו, אבל הרחוק מזה נדמה לו הירא לשוטה כמבואר בספר המידות – אמת אות ל. לפי הרחוק מְאֵמֶת בְּן מַחֲזִיק אֶת הַסּוּר מֵרַע לְשׁוֹטָה. **וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה'** [כ"ו] כי כל זמן שלא העלה את הכבוד לשרשו בשלימות אזי עדיין הוא מכבד גם בעלי כח שאין בהם יראת ה' כגון רופא או עשיר, או אפילו יראי ה' מכבד אותם לא רק על היראת שמים שבהם כגון רופא חרדי :

אות ז

צ"ע מדוע חילק מוהרנ"ת עניין זה לאות נפרדת דלכאורה הוא המשך הנ"ל ממש. אבל עיין בסוף התורה שמוהרנ"ת מונה חמש יסודות של מהלך התורה הזו, ומונה שם את העלאת הכבוד ליראה ואת היראה אל הלב כשני יסודות, אע"פ שאת השפלות ואת לימוד התורה לא מונה כלל. מבואר שמוהרנ"ת הבין שהן שתי עבודות נפרדות.

והביאור צ"ע כי כאן מלשון בלב שלם משמע כיון שהלב אין בו אלא כח התפעלות, לכן מאד עלול לפניות, להבדיל מהשכל שא"א לחשוב שתי מחשבות ביחד (תורה רלג), אבל הלב יכול להתפעל מכמה דברים ביחד בזמן אחד, על כן עד שלא מתפשט השגת גדולתו ורוממותו ית' בכל הלב כולו, עדיין אע"פ שיש בו יראת שמים אבל עדיין היא אם פניות דהיינו עוד יראות חיצוניות (כגון שירא מחסרון פרנסה או מחולי או מביזיונות). אבל מלשון מוהרנ"ת הנ"ל בסוף התורה שצריך להביא את היראה אל הלב משמע לאפוקי מהשכל ולפ"ז נראה הכוונה שיש יראה שאינה בלב אלא בשכל שעושה מעשים של כבוד ליראי ה' אבל רק מצד שבשכלו מביין שצריך לכבדם ואינו בלב שלם בהתפעלות הלב.

ועיקר הדבר, שיכבד יראי ה' בלב שלם [כ"ז] דהיינו אע"פ שמדבר במי שכבר מכבד יראי ה' אבל יש לו פניות לכבד גם בעלי כח אחר כגון רופא או עשיר או גבור. והטעם שהיראה עלולה מאד לפניות כי היראה בלב כמ"ש חז"ל (קידושין ל"ב ע"ב) [כ"ט] בביאור מצוות והדרת פני זקן שלא יעצים עיניו כאילו לא ראה אותו כדי

^{כה} תהילים פרק טו (ד) נְבֹזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֵת יְרָאֵי יְדוּד יְכַבֵּד נִשְׁבַּע לְהִרְעֵ וְלֹא יִמַר:

^{כז} כתובות קג:

^{כח} כתובות דף קג: צפטיט רבי נכנס בנו רבן גמליאל אצלו (לחיתא) לעיל מניה סהיא ילא עמיס לצינו) ומסר לו רבי סדרי נשיאות אמר לו בני נהוג נשיאותך ברמים זרוק מרה בתלמידים איני והא כתיב ואת יראי ה' יכבד ואמר מר זה יהושפט מלך יהודה כשהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו רבי רבי מרי מרי לא קשיא הא בצניעא הא בפרהסיא.

^{כח} צ"ע מה הווא אמינה שבלא לב נקרא כבוד הרי בוחן את עצמו ולמה שירמה עצמו באופן כזה

^{כט} קידושין דף לב: (נמטות והלכת פני זקן) יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו ת"ל תקום ויראת דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך פרש"י – דבר המסור ללב – ללבו של עושה הדבר הוא יודע אם ראהו או לאו לפי שיכול להשטמ מעיני הבריות שלא יחזיקוהו כרשע ושידינהו לכף זכות ויאמרו לא ראהו לכך נאמר ויראת מאלהיך שכל המחשבות גלויות לו ויודע בך שלסתור ולבטל מצותו נתכוונת:

לפטור עצמו מקימה לפניו, כי דבר המסור ללב, נאמר בו [ל] ויראת מאלקיך. ושם בלב עיקר הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה כט)^א בשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני דהיינו שמדבר שם מאותם שמתפללים בלא כוונה. ומרבנו משמע כאן שהסיבה היא כיון שאין להם יראה, על כן הלב רחוק מהקב"ה, כי יראה היא ביטוי של דעת/לב^ב, (כמבואר בתורה ז' תנינא) ודעת היינו חיבור אליו ית', ומחוסר דעת נעשה פגם היראה, דהיינו פגם החיבור, דהיינו שהלב עקום ופונה ממנו ית', וכנ"ל שאע"פ שמדבר כאן ממי שכבר מכבד יראי ה' עם מכבד גם כח אחר גם זה בבחי' לבו רחק ממני, למחצה ולשליש ורביע :

אות ח

עתה יבאר שכשזוכה להעלות את הכבוד לשרשו דהיינו להחזירו לשרשו אזי היראה שלימה לגמרי, דהיינו שכבר העלה גם את פגמי היראה, כי השלום הוא שלימות שנמצא רק כשהיראה שלימה בלא שום פגם, ואזי אין מחסור ליראיו, ואזי יש לו שלום בעצמיו, בין הגוף לנשמה, דהיינו שכל מדותיו מכוונים רק אליו ית' בלא שום פניה ובלי שום יראה חיצונית. כי כל איזה פניה דקה היא בבחי' חסרון דהיינו מום, וכל אשר בו מום לא יקרב לעבוד עבודת התפלה שהיא במקום הקרבנות.

כשמחזיר הכבוד לשרשו, היינו ליראה דהיינו שמכבד רק את הש"י ואת יראי ה' כנ"ל דהיינו שאין בלבו שום מקום להחשיב איזה דבר בעולם שאין בו כבוד שמים. **ואז נשלם פגמי היראה**^ג דהיינו שהיראה בלב בלא שום פניה של התפעלות מכח אמר אלא כל לבו מלא התפעלות של יראה רק מהש"י, **ואז זוכה לשלום :**

בבא מציעא דף נח: רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך.

פרש"י - שהרי דבר המסור ללב - ולפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך, האי שהרי ליתן טעם למה נאמר בו יראה נקט ליה, והכי קאמר שהרי כל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורה להכיר אלא ללבו של עושה, הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות, ויכול הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה, הייתי סבור שיש לך תבואה למכור או הייתי חפץ לקנות מקח זה:
וכל דבר המסור ללב - של אדם, נאמר בו הוי ירא מן היודע מחשבות, אם לטובה אם לאונאה:

^א ויקרא יט פסוק יד לב ופרק כה פסוק יז לו נג

^ב **ישעיה פרק כט (יג)** ויאמר אדני יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחק ממני ותהי יראתם אתי מצות אנשים מלמדה:

^ג **יראה היא עיקר הדעת** עיין לק"ה בכור בהמה טהורה הלכה ד אות ב (דף רכו: עפ"י תורה קפה ותורה סח) והנה הכלל שעיקר השלימות הוא יראה כנ"ל. כי כל עיקר השגות אלקות וידיעת הבורא ית' אינו נתפס במוח ולב כ"א ע"י היראה שהוא עיקר ההשארה והקיום של הדעת והחכמה הקדושה בבחי' כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו מתקיימת וכו' כי זה ידוע שהש"י מרום ומנושא למעלה מכל החכמות והמחשבות עד שא"א לתופסו בשום מחשבה וידיעה כלל. כ"ש אליהו לית מחשבה תפיסא כך כלל רק בחסדו הגדול חמל עלינו ונתן בנו כח לקבל פחדו ומוראו ואימתו עלינו ורק עי"ז אנו יודעין ממנו יתב'. וזה בחי' ראשית חכמה יראת ד' וכתביב יראת ד' ראשית דעת. כי עיקר הדעת והחכמה שהיא לידע ממנו יתב' שרק זה נקרא דעת וחכמה כע"ש אל יתהלל חכם בחכמתו וכו' כ"א בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי וכתביב וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים וכו'. ועיקר זה הדעת והחכמה לידע ממנו ית' א"א לקבל כ"א על ידי היראה כי ידיעת והשגת אלקותו ית' אין נמשך על האדם כ"א בבחי' והחיות רצוא ושוב דהיינו ע"י הרשימו שנשאר מהביטול אל הא"ס כי הביטול הוא למעלה מהמחשבה. אך אח"כ כששב מהביטול נשאר רשימו מזריחת התנוצצות אורו ית'. וע"י הזריחה של הרשימו הזאת נופל פחד ויראה ואימה גדולה על האדם וזאת היראה הוא עיקר ההשארה והקיום שנשאר ונתפס בלב האדם מזריחת התנוצצות אורו הקדוש יתב' כמו מלך גדול ואדיר שעובר במדינה שנופל יראה ופחד ואימה גדול על כל מי שעובר לפניו אע"פ שאינו רואה אותו בחי' אימת מלכות. כי עיקר המלכות היא בחי' יראה ואימה שאע"פ שהמלך יושב על כסא מלכותו בחדרי חדרים רחוק מאד מאד מבני מדינתו אעפ"כ פחדו ואימתו על כל בני מדינתו בחי' מוראה של מלכות. כמו כן להבדיל א"א ור"ר (אלפי אלפים ורבי רבבות) הבדלות הש"י ב"ה הוא מרום ומנושא ורחוק מאד מכל המחשבות וידיעות שבעולם ואין נתפס במוח כ"א פחדו ויראתו הגדולה שהיא בחי' מלכות כי כל ידיעתנו ממנו ית' הוא רק בבחי' מלכות שאנו יודעין ומאמינים שהוא יתב' מלך מנהיג ומושל שזהו בחי' יראה בחי' מוראה של מלכות כנ"ל וזהו בחי' פחד קראני ורעדה וורב עצמותי הפחיד ורוח על פני יחלוף תסמר שערת בשרי וכו' שנאמר על רוח נבואה מהש"י שעוברת על פניו דהיינו בחי' התנוצצות הרשימו מזריחת אורו יתב' שמשם כל הנבואה (כמבואר במ"א בה' ר"ה ע"פ התורה ויאמר בועז אל רות ולק"ה ראש השנה עפ"י תורה סח)) ועי"ז פחד קראני ורעדה וכו'. כי משם עיקר הפחד והיראה ממנו ית' שהוא עיקר הקיום וההשארה של זריחת אורו ית' כנ"ל. וע"כ עיקר השלימות היא היראה וכל מה שממשיך על עצמו יראה יותר יכול לתפוס בדעתו יותר זריחת התנוצצות אורו יתב'.

^ד **צ"ע** מדוע נקט פגמי היראה לכאורה צ"ל אזי נשלמת היראה. ונראה כוונת רבנו להנ"ל באות ז' שאע"פ שמכבד יראי ה' עדיין צריך עוד לבחון עצמו אם זה בכל ליבו כי הלב יכול להתפעל מכמה סיבות וצריך שכולו יהיה רק התפעלות ממנו ית' בלב שלם.

ויש שני מיני שלום, יש שלום בעצמיו דהיינו במדות שבלב ועי"ז בין הגוף לנשמה. **כי תחלה צריך אדם לראות שיהיה שלום בעצמיו, כי לפעמים אין שלום, כמו"ש (תהלים לח) אין שלום בעצמי מפני חטאתי** דהיינו שאין שלום בין הגוף לנשמה שהיא עצם האדם כמבואר בתורה כב אות ה' ל^ד, והיא חלק אלוך ממעל. כי החטא נובע מרוח שטות שנכנס באדם כמבואר בסוטה ג. והרוח שטות היא ישות וגאוה ועזות, דהיינו סטיה ממנו ית', בחי' עקמומיות הלב, שאז כל מדה מדה בלב מחפשת לקחת לעצמה, בלא ביטול ובלא התכללות, ממילא אין שלום/ל^ה. **וע"י היראה, זוכה לשלום בעצמיו** /ל^ו כי יראה היא ביטוי של דעת שמבטל את הרוח שטות הנ"ל. **כמו"ש בזוהר (יתרו עט. ל^ו) באתרא דאית דחילא תמן תשתכח שלימותא** ל^ח דהיינו במקום שיש יראה שם תמצא השלימות, **כמו"ש (שם לד) כי אין מחסור ליראיו** [ל^ט]/מ^ו הביאור בזה שמעתי כי היראה היא השגת מציאותו ית' בכל רגע, דהיינו דעת המביאה להתפעלות של

ל^ד עיין תורה כב אות ה' – וזה בחינת (תהלים ק"ב): מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי. עצמי היא הנשמה, שהיא עצם האדם, פי עקר עצמיות האדם, מה שנקרא אצל האדם אני, הוא הנשמה, שהיא עצם הקיים לעד. אבל מחמת עזות הגוף בתאוותיו, אפי' הנשמה שהיא עצם האדם רחוקה מבשרו וגופו, ועל ידי קול אנחה, שהיא בחינת עזות דקדושה כנ"ל, על ידי זה נשבר עזות גופו, ואז מתקרבת ומתדבקת העצם להבשר, הינו הנשמה להגוף. וזהו: "מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי", כנ"ל.

....(איוב י"ט): "מבשרי אֶחָזֶה אֶלֹהִים", "מבשרי" דיקא, הינו על ידי בשר הגוף 'יחזוהו' הינו השגות אלקות; הינו, שהאדם בגופו יראה ויחזוה השגות עליונות שהנשמה משגת תמיד כנ"ל. אבל בנשיש להגוף עזות מבחינת "והקלבים עזי נפש", אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, פי תוכל ללכוד בתקף ועזות הגוף, מה שהגוף עו וחק בהתאוות. וצריך לזה עזות דקדושה הינו קולות הנ"ל, שעל ידי זה משבר עזות הגוף. פי 'אנחה שוברת גופו של אדם' (ברכות נ"ח), וכשמשבר עזות ותקיפות הגוף, על ידי זה תוכל הנשמה להתקרב עצמה אל הגוף, פי לא תהיה נלכדת שם:

ל^ה **כמבואר לקמן באות י'** ששלום בעצמיו היינו בין גוף לנשמה ובאות יג מבואר דהיינו בין היסודות. וצ"ל שגם בין גוף לנשמה זה מתחיל מהמדות שבלב שהן בחי' גוף וחוסר השלום הוא מצד העזות שבהן שכל אחת מטבעה רוצה להתגבר ורק מחמת רצון משותף לקבל אור הנשמה שהי אחלק אלוך אזי הן מתבטלות זו לזו ונכללות זו בזו להיות כלי לאור הזה.

ל^ו **ועיין בבא בתרא** דף י'. גוף קשה פחד שוברו. ויראה היא בחי' פחד שובר את עזות הגוף ועי"ז נעשה שלום בעצמיו בבחי' דבקה עצמי לבשרי המבואר בתורה כב.

ל^ז **זוהר יתרו דף עח:** (עס זיאוך המתוק מלכ) ומשה עלה אל האלהים, ויקרא אליו יהוה מן ההר וגו', ומשה עלה אל האלהים, לאתרא דפרישן גדפוי דשכינתא, כמה דאת אמר (שם יח י) ויט שמים וירד וגו'. תאנא אמר רבי יהודה, כל זמנא דגלופי מלכא עלאה מתישרן באתריהו, עלמין כלהו בחידו, וכל עובדין מתישרן בקיומיהו, (מאן כל עובדין מתישרן בקיומיהו), כמה דאת אמר (שמות לד י) את מעשה יהוה כי נורא הוא, מאי כי נורא הוא, אמר רבי אלעזר, שלימו דכלא, כמה דאת אמר (דברים י יז) האל הגדול הגבור והנורא, מאי ודף עט. והנורא, דא יעקב, ובתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם, כתרגומו גבר שלים, שלים בכלא, כך כל עובדין דקב"ה שלימין בשלימו, בקיומא שלים.

תניא רבי יוסי אומר, יומא חד הוה קאימנא קמיה דרבי יהודה סבא, שאילנא ליה מאי דכתיב (שם כח יז) ויירא ויאמר מה נורא וגו', מאי קא חמא דקאמר דאיהו נורא, אמר לי, חמא שלימו דמהימנותא קדישא דהוה שביח בהווא אתר שיעקב ראה שלימות האמונה הקדושה שהוא סוד שלימות עולם האלילות הנקרא אמונה שהיא נמלכת במקום הוא רוח לומר שסגיא עס את מידת התפארת מדת האמת המשלים בין הקלות שנתגלה אליו כמ"ש והנה ה' ניצל עליו ויאמר אני ה' אלקי אנרכס אנכי ואלקי יחקה, הרי חג"ת כגוונא דלעילא ענין חג"ת של עולם האלילות, ובכל אתר דהוי שלימותא שביח אקרי נורא וכל מקום שנמלך בו שלימות נקרא נורא, כי מילת נורא היא תפארת כהויתו כולל כהו"ג, ואין שלימות אלף תפארת כשפועל דנחיי ימין ושמאל.

אמינא ליה, אי הכי אמאי תרגומו דחילו ולא שלים, אמר לי, לית דחילו אלא באתר דהוי שלימותא שביח כי השלימות מטלת אימה בלב המסקיל הכואה את השלימות, ובכל אתר דהוי שלימותא שביח אתקרי נורא, דכתיב (תהלים לד י) יראו את יהוה קדושו כי אין מחסור ליראיו, ממשמע דקאמר כי אין מחסור, מזה נראה כי באתר דלית מחסור שלימותא שביח ונקרא יראה או נורא.

מבואר שהשלימות היא מצד ההכרעה של התפארת בין החו"ג והיא מטילה אימה (רמ"ק באור יקר חלק ח שער ה סימן י' דף קפג שם) וצ"ע הכוונה בזה.

ונראה שרבינו לא מפרש את הזוהר הנ"ל כהמתוק מדבש אלא ר"ל שבמקום שיש יראה שם נמצאת השלימות זה בגלל שאין מחסור ליראיו והכוונה נראה שזה בחי' כלום חסר בבית המלך ולא בגלל שיש שם הכל אלא בגלל ששם א"צ כלום כי משליך עצמו לגמרי על הבעל הבית על המלך ואין לו רצון עצמי אלא מה שירצה המלך ובחי' דעת קנית מה חסרת וזה עיקר השלום בעצמיו. וכן מבואר בלק"ה חו"מ ח"א דף עט: הלכות הרשאה הלכה ג' אות כ' (עפ"י תורה טו). (ועיין גם סוף תורה כ ד"ה אורחא מליא)

^ל בתרלו- שלימותא

^ל לק"ה חו"מ הרשאה ג' כ'

^מ עיין לק"ה הלכות כח והרשאה הלכה ג' אות (כ) פי זה שתיב לחברו מעות הוא 'עבד לזה לאיש מלוה' וכל זמן שהוא משעבד לחברו ותיב לו אינה חוב זה בחינת יראה נפולה שמשם עקר העניית והחובות, פי מי שזוכה ליראה בשלימות אין חסר לו שום דבר בבחינת פי אין מחסור ליראיו, פי על ידי יראה נשלם הדעת כנ"ל וכשיש לו דעת אין חסר לו דבר כנ"ל בחינת דעת קנית מה חסרת, פי כל החסרונות והעניית והדחיקות שיש לאדם הוא רק מחמת חסרון הבטחון פי אם היה לו בטחון שלם בה' יתברך לא היה דואג כלל ולא היה חסר לו דבר, כמו שכתוב, 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו והיה כעין שתול על פלגי מים וכו' ובשנת בצורת לא ידאג'. ועקר הבטחון הוא בחינת

יראת שמים והאוחז בהשגה כזו הוא תמיד בבחי' נמצא בבית המלך, כי היכן שאדם חושב שם הוא (תורה כא), וכלום חסר בבית המלך/מ"א בחי' דעת קניית מה חסרת. וכשאינן מחסור יש שלום, כי הזוכה להיות בבית המלך, כל חסרונו בכל מדותיו הוא רק לתת את עצמו ולהכלל במלך, וכשכל המדות שוות ברצון לתת למלך אזי יש שלום ביניהן: **כשיש שלום בעצמיו, אזי יב יכול להתפלל** בדבקות/מ"ו בלא פניה ובבחי' דבורי הנשמה חלק אלוך נשלחים מפיו/מ"ד.

כאן נשלם המהלך הראשון בתורה איך זוכין לשלום ובמהלך ראשון וכן נרמז ברבב"ח הראשון מדובר איך זוכין לשלום מהסוג הראשון הנמוך יותר דהיינו בעצמיו, ומכאן והלאה יבאר כיצד זוכים לשלום הכללי.

כי עיקר התפלה ע"י היראה [מ"ה/מ"ו], **בבחי' (משלי לא) אשה יראת ה' תתהלל/מ"ו** ועיקר התפלה היא הלל ושבח/מ"ו. **כי התפלה במקום קרבן** [מ"ט], **ובקרובן כתיב ביה (ויקרא כא) כל אשר בו מום לא יקרב. וכשאינן בו מום, היינו באתרא דאית דחילא** דתמן תשתכח השלימות כנ"ל, **אזי יקרב לעבוד עבודתו תמה. וזה שכתוב בחנה, כשבהיותה עקרה באה לבית המקדש/ו להתפלל על בן (שמואל א'), וחנה מדברת על לבה. דהיינו על ידי היראה, זכתה לתפלה, כי עיקר היראה הוא**

יראה בשלמות, דהיינו שגשג מיראות הנפולות ואין לו שום יראה נפולה משום דבר רק מה' יתברך אז הוא בודאי בוטח בה' יתברך, **פי זה עקר הבטחון שלא יירא ויפחד משום דבר רק מה' יתברך לבד בבחינת (ישעיה יב) אבטח ולא אפחד, בחינת בה' בטחתי לא אירא מה יעשה בשור לי (תהלים נו). הינו שיש לו בטחון שלם בה' יתברך ואין לו שום יראה נפולה ושום פחד כלל ואינו דואג כלל מה יאכל למחר שזה הוא בחינת יראות נפולות שזהו עקר העניית, כי אין עני אלא מן הדעת, כי מי שהוא עני מן הדעת ואין דעתו בשלמות וזהו מחמת שלא העלה את היראות הנפולות אל הדעת כנ"ל ואז כשיש לו יראות נפולות הוא בודאי עני ממש, אפלו אם יש לו כל הון דעלמא, פי דעת חסרת מה קניית.**

ועיין לק"ה בכור בהמה טהורה הלכה ד' אות כב – יראה קדושה בחי' לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. וע"כ הוזהרו במן מאד שיהי' להם בטחון ואל ייתירו ממנו עד בקר. כי חסרון הבטחון הוא פגם היראה בחי' יראה נפולה שדואג ומתיירא מה יאכל למחר. אבל הירא מה' בטובו יתב' ואינו דואג כלל על יום המחרת. בבחי' יראו את ה' קדושי כי אין מחסור ליראיו וכן כתוב בס' הא"ב שיראה ובטחון הם בחי' אחת ע"ש. נמצא שאכילת המן שהוא בחי' בטחון הוא בחי' יראה.

מ"א לשון הילקוט שמעוני קהלת פרק ט' רמז תתקפט – ע"ש משל שאדם צריך בכל רגע להיות מוכן לפטירתו מן העולם, משל למלך שהזמין לסעודה פקחין קשטו עצמם מיד והמתינו שהרי בבית המלך לא חסר כלום "כלום חסר בבית המלך" והכל מיד מוכן לסעודה, וטפשים הלכו למלאכתם ואמרו שהרי יתאריך הזמן עד שיכינו את הסעודה.

מ"ב גם בדפ"ר - א"י, ומתוצו - יא

מ"ג **עיין תורה א' תנינא** אות ח' שתפלה בשלימות היא בחי' נבואה. ועיין תורה קנו שהיא רוח הקדש דבורי הש"י שיוצאים מפיו. וכנ"ל ששלום בעצמיו היא דבקה עצמי לבשרי דהיינו הנשמה לגוף ונשמה היא חלק אלוך.

מ"ד **בבחי' מה שאמר רבי חנינא בן דוסא ברכות לר':** אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהיא מקובלת, שגורה פי' נשלחת. והיינו בחי' שפע אלקי המבואר בתורה כא.

מ"ה ברכות לו וזהו ויקהל דף רב:

מ"ו **תפילה ע"י שלימות היראה – עיין תורה א תנינא** אות ד' ירושלים בחי' יראה שלם היינו שלימות היראה התלויה בלב כמו שאמרו חז"ל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת אף יש ג' מחריבי ירושלים דהיינו את היראה שבלב ג' התאוות ממון אכילה ומשגל ועי"ש אות ה ולתקן ג' אלו צריך להמשיך דעת אל הלב ועי"ש אות ו – ועל-ידי בנין ירושלים, דהיינו תקון שלימות היראה שבלב, על-ידי-זה נברא מלאך, שמשפיע נבואה לכלי הנבואה פי הנבואה בזה מבחינת פרוכים, בבחינת (במדבר ז'): "וישמע את הקול מבין שני הפרכים" ופרושים הם אנפי זוטרי (סוכה ד"ה ע"ב) (זהר פראשית יח): והם נשפעים מן המלאך, בבחינת (פראשית מ"ח): "המלאך הגואל-אתי מפל רע יברך את הנערים"; שהם אנפי זוטרי, בבחינת פרוכים (עין זהר וחי רכת: ובוזהר בלק קפ"ו) וזה המלאך-שכש' מיראה, פי זה אותיות מלאך – ראשי-תבות פי אין מחסור ליראיו (תהלים ל"ד), ואין נמשכת נבואה, ואפילו קטנים יכולין להתנבאות, בבחינת (יזאל ג'): "ונבאו בניכם ובנותיכם";

ושם אות ח – ועל-ידי השפעת הנבואה אף על פי שאין מי שיתנבא, רק שיש בחינת השפעת הנבואה בעולם, על-ידי-זה נגאלת ונפדיית התפלה, פי התפלה היא גבוהה מאד, ובני אדם מזולזלין בה וכשעומדים להתפלל, תפצים לפטר התפלה מעליהם, כמאמר רבותינו, זכרונם לברכה (ברכות ו'): "כרם זלת לבני אדם" – אלו דברים העומדין ברומם של עולם, ובני אדם מזולזלין בהם' וכו' ועל-ידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות, בבחינת (פראשית כ): "כי נביא הוא ויתפלל בעדך" שעל-ידי נבואה התפלה בשלמות, פי התפלה היא בחינת (ישעיה נ"ז): "בורא נייב שפתים", בבחינת נבואה:

מ"ז **צ"ע לכאורה** צ"ל תהלל ולא תתהלל, כי תתהלל משמע ע"י אחרים.

מ"ח **עיין תורה ב'** שהתפלה נקראת קשת דהיינו בקשת צרכיו בחי' חיי שעה, ולמעלה מזה נקראת חרב דהיינו הלל ושבח, ועולה עליהם מה נקראת חרב פפיות כאשר גם הבקשת צרכיו אינה לקיחה אלא נתינה דהיינו שמבקש ממנו ית' רק כדי להתחבר אליו ית' בדבור.

מ"ט * ש"ע או"ה צח ד'

נ' **טעם שבאה לשם** מסתמא כיון שהוא מקום מסוגל יותר לקבלת התפילה שהוא שער השמים. ועוד עיין חת"ס על ש"ע או"ה סימן קב בשם השל"ה מסכת ר"ה טעם שעמדה ליד עלי הכהן כי סגולה נפלאה להתפלל בצד הצדיק (אבל חוץ לד' אמותיו).

בלב כנ"ל וזהו מדברת על לבה פירוש שדבור התפלה שלה היה על קרקע של יראה שבלב. ומחנה לומדת הגמ' בברכות כיצד להתפלל.

וע"י תפלה ביראה שלימה, **זוכה לשלום הכללי**, היינו שלימות העולמות עולם תחתון עוה"ז שנכלל בעליון עוה"ב, וע"ז מאיר הדעת של עוה"ב בעוה"ז ואזי מרחמים הבריות זו על זו, **כי ע"ש זה תפלה נקרא**

קרבן, ע"ש שעל ידי תפילה כראוי נעשה קירוב העולמות לשלימותן [נ"א] וכו';

ע"ן לק"ה שוכר ב' ד' - ב'שהגוף מבטל את עצמו לגמרי לגבי הנפש עד שאפלו התפללות שהם לצרף הגוף ודאי דבר המתיר על פי התורה להתפלל עבור צרכי הגוף ואדירבא, הוא מצות עשה להתפלל על כל מה שיהיה לו, ואף על פי כן הוא מבטל הכל ומבטל את גופו לגמרי אפלו בדבר המגיע לו ומתיר לו הוא מבטל הכל, ואפלו התפללות שהם לצרף הגוף הוא מכון הכל רק עבור הנפש וזה בחינת רבוי השלום שכל כך אוהב את הנפש יש לו שלום עם הנפש כל כך עד שמבטל עצמו לגמרי כנגד הנפש. ואזי נכלל בו יתברך לגמרי וממשיך שלום הכללי וכו' כנ"ל, כי כל זמן שיש שלום הפרטי נמצא שיש עדין איזה צמצום מאחר שהגוף חפץ את שלו אף על פי שמגיע לו ומתיר לו אף על פי כן מאחר שאינו מבטל עצמו וחפץ בשלו זה בחינת צמצום. אבל ב'שהגוף מבטל את עצמו לגמרי כנ"ל נמצא שנתבטלין כל הצמצומים ואזי נמשך שלום הכללי, כי כל מיני מחלקת נמשכין מבחינת צמצום ודין, אבל כשנתבטלין כל הצמצומים על ידי שמבטל את עצמו לגמרי כנ"ל אז נתבטל כל מיני מחלקת וכעס ונמשך שלום הכללי כנ"ל.

וכמו כן בין אדם לחברו, כי כמו שצריך לבטל את עצמו לפני ה' יתברך, כמו כן צריך כל אחד לבטל את עצמו לפני חברו כדי שיהיה כל אחד נכלל בחברו, כי אוריתא וישראל וקדשא בריך הוא בלא חד, וכשאחד מתנהג עם חברו בדת וכדין ואינו גוזל ואינו עושה עמו מריבה ומחלקת רק כל אחד אוחז בשלו זה בחינת שלום הפרטי, אבל כשאחד מותר לגבי חברו ומותר משלו לחברו נמצא שמבטל עצמו לגבי חברו זה בחינת שלום הכללי, כי אינו מתנהג בצמצום נגד חברו אפלו בדבר שהוא שלו רק מותר משלו לחברו נמצא שמבטל בחינת הצמצום וזה בחינת שלום הכללי.

אות ט"ג

המעשה החמש עשרה והאחרון שסיפר רב"ח בבבא בתרא עד. ורבנו מפרשו בשם אמרו כמבואר בחיי מוהר"ן אות ה.

⁸¹ זהו ויקרא דף ד' סוף ע"ב, המבואר בספר עבודת הקדש לרבי מאיר אבן גבאי ח"א פ"ו (שערי אורה סוף שער ב').

⁸² **עבודת הקדש לרבי מאיר אבן גבאי ח"א פרק ו'** - מן הדברים המופלאים המאמתים אמות גמור ומורים הוראה ברורה על האצילות שהוא עצם האלהות הוא עבודת הקרבנות, והוא כי הקרבן ייחוד וקרוב הכוחות אלו עם אלו עד עלותם בקנה אחד לאחדים עד התיחדם במקום יחודן המאצילן הוא אדון יחיד אשר הוא אחד בהם, ובעלי העבודה קבלו כי הקרבן הוא הייחוד וקרוב הכחות, אמרו במדרשו של רשב"י ע"ה (ה"ג ד' ע"ב) בזה הלשון רבי חזקיה הוה שכיח קמיה דרבי שמעון, א"ל האי דאקרי קרבן, קרוב מבני ליה או קרבות מאן קרבן א"ל הא ידיע לגבי חברייא קרבן מאנון כתרין קדישין דמתקרבין כלהו כחדא ומתקשרן דא בדא עד דעבדין כלהו ביחודא שלים לתקנא שמא קדישא כדקיאות, הה"ד קרבן ליי" קרבן דאנון כתרין ליי" הוא לאתקנא שמא דא וליחודא ליה כדקיאות בגין דישתכחו רחמיין בכלהו עלמיין, ושמא דאתעטרי בעטרי לאתבסמא כלא, ועל דא ליי" בגין לאתערא רחמי ולא לאתערא דינא, ובגין כך ליי" ולא לאלהים ליי" אנן צריכים לאתערא ולא לאלהים רחמי בעינן ולא דינא עד כאן. ובמדרשו של רבי נחוניא בן הקנה בזה הלשון בעת שישראל מקריבים קרבן לפני אביהם שבשמים ומתיחדים יחד והיינו ייחודו של אלהים, ואמאי אקרי קרבן אלא על שם שמקריב הכחות הקדושות כד"א וקרוב אותם אחד אל אחד לך לעץ אחד וגו'.

עוד שם בשם רבינו בחיי - האמת יבחן מצד הסכמת הכל בו וכן היא קבלת כל החכמים ראשונים ואחרונים כי הקרבן ייחוד וקרוב הכחות הקדושות עד המאור העליון מקור הכל הוא שרש השרשים וכן קבלו איש מפי איש עד המקבל הראשון ע"ה:

עוד שם בשם רשב"י - והמאור הקדוש רשב"י ע"ה אמר בספר היכלות (ח"ב רנ"ט ע"ב) בזה הלשון והא אוקימנא דגוונא דא קרבנא סלקא ליחודא יחודא ולאסתפקא כל חד וחד כדקא חזי ליה מההוא תנא דסליק, וכהנא דאיהו ימינא בקשורא דייחודא ברעותא, וליואי בשירתא דא כליל בדא היכלא בהיכלא רוחא ברוחא עד דמתחברן באתריהו שיפא בשיפא למהוי כלא כליל כחדא כדקא יאות, והא אוקימנא דכד אשתלים כלא כחדא שייפין עלאין בתתאין כדן נשמתא עלאה דכלא אתערת ועאלת בכלהו ונהיר לכלא, וכלהו עלאין ותתאין מתברכאן, וההוא דלא אתידע ולא עאל בחושבנא רעותא דלא איתפס לעלמיין בדין כלא סליק עד אין סוף ואתקשר כלא בקשורא חדא עד כאן, הרי באר עוד ע"ה כי הקרבן הוא קרוב הכחות הקדושות שהם סוד האמונה וייחוד של אלהינו ברוך הוא אשר הורה בזה שהאצילות הוא עצם האלהות, ולזה באה עבודה זו להורות על ייחודו ואלו היה הנאצל נפרד מן המאציל לא היה מקום לזה כלל, ולא היה מסלול ודרך להתפשטות האור והשפע לקיום העולמות, אבל בהיות הנאצל ביחוד גמור עם המאציל אז בהתעוררות התחתונים בעבודתם תפשט הברכה בהם כי הייחוד מקום לכל זה כמו שכתבנו:

ועיין שערי אורה לרבי יוסף גיטליא סוף שער ב' -בתפילת מוסף כבר הגיעו התפילות עד הכתר, כי כבר נשלמו תפילות יוצר ועלו לכת"ר. ואם כן מתוך עיקרים הללו שעוררנוך עליהם יש לך להתבונן, כי בהיות האדם מתכוון בתפילתו נמצא מייחד את ה' באותה תפילה, ומתחיל באות ה' אחרונה של שם, עד שהוא מייחד כל הספירות ומגיע עד אות יו"ד שהיא אות ראשונה של שם, עד שנמצאת התפילה דבקה בכתר עליון. אם כן יש לך להבין כי התפילה נקראת עבודה, כדרך שאמרנו. וזהו סוד שאמרנו: אי זו היא עבודה שבלב? הווי אומר זו תפילה:

ולפי דרך זה התבונן כי התפילות עומדות במקום הקרבנות. וכבר ידעת כי סוד הקרבנות הוא סוד קירוב הספירות וסדר המעלות ותיקון הצינורות. ולפיכך נקראים קרבן מלשון קירוב. אם כן התפילה עומדת במקום הקרבנות, אלא שהקרבנות מקרבין המעלות על ידי המעשה, ותפילות על ידי דיבור, והסוד: ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד, לא). וזהו שארז"ל: תפילות כנגד תמידין ומוספין תקנום.

וזה [ג] שאמר רבה בר בר חנה, אמר לי ההיא טייעא, תא ואחוי לך היכי דנשקי ארעא ורקיע בהדדי. אזלי וחזאי, דעביד כוי כוי. שקליתא לסילתאי, ואנחתיה בכוותא דרקיע. בהדי דמצלינ' בעותאי, ולא אשכחיתא אמרי איכא גנבי הכא. א"ל גלגלא דרקיע הוא דהדר. נטר עד למחר כי השתא ומשכחנ' לה: [ס]

ס"א רש"י היכא דנשקי ארעא ורקיעא מקום גבוה הי' שם שנושקים יחד זה לזה ולא היו סוף העולם דהא מהלך העולם ת"ק שנה הוי וא"י אמציעותא² של עולם³ דכתיב [4] יושבי על טבור הארץ והיינו מקומו של רבב"ח. סילתאי סל לחם שלי. דהדר חוזר כדאמרינן בפסחי' [5] גלגל חוזר ומזלו' קבועי' :

תרגום וביאור עפ"י רשב"ם – אמר רבב"ח אמר לי סוחר ישמעאלי בא ואראך את המקום שנושקים שמים וארץ דהיינו שהראה לו מקום בארץ שהיה גבוה כל כך שהגיע עד השמים ונשק אותם והיה זה בארץ ישראל ואין הכוונה שהראה לו את סוף העולם ששם גם נושקים שמים וארץ שהרי להגיע לשם הוא מהלך ר"ן שנה שהרי העולם כולו הוא תק שנה וא"י באמצעיתו והלכנו לשם וראיתי שנעשה שם חלונות ולקחתי הסל לחם שלי והנחתי אותו בחלון הרקיע ובזמן שהתפללתי רציתי לקחת את הסל ולא מצאתיו אמרתי שמא יש כאן גנבים אמר לי הסוחר לא אלא שגלגל הרקיע הסתובב ועימו המזלות הקבועים בו ואם תחכה למחר בזמן הזה תמצא אותו היכן שהנחת אותו.

דנשקי ארעא ורקיעא, זה בחי' שלום בעצמיו בין הגוף לנשמה שהיא עצם האדם. ארעא, זה בחי' גוף. רקיעא, זה בחי' נשמה. כמ"ש [סב] יקרא אל השמים מעל זה הנשמה, ואל הארץ זה הגוף (סנהדרין צ"א ע"ב/ג). וכשיש ביניהם שלום כמ"ש דבקה עצמי לבשרי (תורה כב אות ה), עי"ז עבידי כוי, עי"ז נעשה תפלה כנ"ל דהיינו תפלה שהיא דבורי הנשמה/טו בלא חציצת הגוף, ותפלה מכונה כוי, כי כוי הם חלונות ומקום התפלה טוב שיהיו בו חלונות בבחי' שמצינו בדניאל שכתוב בו

^ט המעשה החמש עשרה והאחרון שסיפר רבב"ח בכבא בתרא עד.

^ט גם בדפ"ר ותלד- הויא, מתרלו- הוא

^ט בתקפא- מחוק ונדמה שכתוב בהדי, בתרלד- אהדדי, בדפ"ר ומתרלו- בהדי

^ט גם בדפ"ר ותלד- לסילתאי, מתרלו- לסילתאי

^ט דפ"ר ותקפא- בעותא, בתרלד ומתרלו- בעיתא

^ט בתרלד- ומשכחת

^ט תרגום וביאור עפ"י רשב"ם – אמר רבב"ח אמר לי סוחר ישמעאלי בא ואראך את המקום שנושקים שמים וארץ דהיינו שהראה לו מקום בארץ שהיה גבוה כל כך שהגיע עד השמים ונשק אותם והיה זה בארץ ישראל ואין הכוונה שהראה לו את סוף העולם ששם גם נושקים שמים וארץ שהרי להגיע לשם הוא מהלך ר"ן שנה שהרי העולם כולו הוא תק שנה וא"י באמצעיתו והלכנו לשם וראיתי שנעשה שם חלונות ולקחתי הסל לחם שלי והנחתי אותו בחלון הרקיע ובזמן שהתפללתי רציתי לקחת את הסל ולא מצאתיו אמרתי שמא יש כאן גנבים אמר לי הסוחר לא אלא שגלגל הרקיע הסתובב ועימו המזלות הקבועים בו ואם תחכה למחר בזמן הזה תמצא אותו היכן שהנחת אותו.

^ט הערות השייכות לפרש"י 1 בתשכט- רשב"ם 2 בתשכט- אמצעיותו 3 בתשכט- העולם היא (גורסת הגמ') 4 יחזקאל לח יב 5 פסחים צד:

^ט * תהלים ג' ד'

^ט סנהדרין דף צא. אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאת שמיים שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר ונשמה אומרת גוף חטא שמיים שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו ודף צא: בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד חיגר ואחד סומא אמר לו חיגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חיגר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל אחד סומא אמר לו חיגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאכלם רכב חיגר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים בא בעל פרדס אמר להן בכורות נאות היכן הן אמר לו חיגר כלום יש לי רגלים להלך בהן אמר לו סומא כלום יש לי עינים לראות מה עשה הרכיב חיגר על גבי סומא ודן אותם כאחד אף הקדוש ברוך הוא מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שנאמר יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף:

^ט בבחי' מה שאמר רבי חנינא בן דוסא ברכות לד: אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהיא מקובלת, שגורה פי' נשלחת. והיינו בחי' שפע אלקי המבואר בתורה בא. ועיין תורה קנו – לב טהור פרא לי וכו' (תהלים נ"א). פי מה שמדברים בינו לבין קונו, הוא פחינת רוח הקדש. ודוד המלך, עליו השלום, שהיה מעלתו גדולה מאד, יסד מנה ספר תהלים. וכן פל אָחַד לפי פחינתו הוא פחינת רוח הקדש, כמו שפתיב (תהלים כ"ז): "לך אָמַר לְבַי", כמו שפירש רש"י: "לך בשבילך ובשליחותך", "אמר לי לבי". שכל הדברים שהלב אומר, הם דברי השם ותפירה ממש, והוא פחינת רוח הקדש. וצריך לחדש תמיד, לבקש בכל פעם בתחנונים ודברי רצויים חדשים. ולזכות לזה, צריך טהרת הלב.

(דניאל ו' /ה') וכיון פתיחין ליה בעלית' דהיינו שבעלית גג שבה היה מתפלל היו חלונות. וכן מבואר בספר המדות – תפלה סימן מד – אל תתפלל אלא בבית שיש בו חלונות:

ושקלית לסלתאיסו ואנחי' בכוותא דרקיע, סלתא, זה פרנסה, כמו מי שיש לו פת בסלו (יומא עד:) ¹⁰ הגמ' ביומא מבאר מדוע התורה מכנה את המן שאכלו במדבר אכילה שיש בה עינוי, כיון שבכל יום היה להם רק אוכל לאותו היום, וכיון שאין לו בסלו לחם ליום המחר הוא דואג ומתענה כבר באכילת היום כיון שמרגיש שמחסר מאכילת המחר, נמצא שעיקר הפרנסה היא כדי שיהיה לו פת בסלו שלא ידאג מה יאכל מחר¹¹, לכן הפרנסה מכונה סל. ואת הסל הזה דהיינו הפרנסה הניח רבה בר בר חנא בחלון הרקיע דהיינו בתפילה שנקראת חלון כנ"ל, **היינו, שלא רצה לעסוק בשום עסק מעסקי עוה"ז** לצורך הפרנסה אלא רק להתפלל, והתפילות לא היו לצורך אוכל גשמי אלא **רק בשביל נשמתו**¹² שיזכה למוזנא דנשמתא דהיינו השפעת מוחין ושכל להבין את התורה. גם כל תפלותיו, לא היו אלא **בשביל לקשר נשמתו לקשור את נפשו**¹³ להש"י. **אפי' אלו תפלות המפורשים בתפלה שהם לצורך הגוף, כגון רפאינו וברך עלינו ושאר צרכי הגוף, לא היה כוונתו של רבב"ח בשביל גופו, אלא בשביל נשמתו, שהיה מכיון לפרנסת נשמתו ולרפואתה. וזה ושקלית לסלתאי ואנחי' בכוותא דרקיע, ששקל לתפלה שהוא לצורך הגוף, ואנחי' בתפלה, הכל לצורך נשמתו**¹⁴ דהיינו שלקח את התפלה על פרנסה והניח אותה רק על צרכי ופרנסת נשמתו¹⁵.

¹⁰ דניאל פרק ו (יא) וְדָנְיָאֵל כִּדְעָדַי רִשִׁים כְּתָבָא עַל לְבַיְתָהּ וְכוּיָן פְּתִיחִין לָהּ בְּעֵלְיָתָהּ נִגְדַּי יְרוּשָׁלַם וְזִמְנִין תְּלָתָהּ בְּיוֹמָא הוּא בְּרַךְ עַל בְּרֻכּוּהִי וּמְצִלָא וּמוֹדָא קֳדָם אֱלֹהֵהּ כֹּל קָבֵל דִּי הוּא עֲבַד מִן קֳדָמַת דְּנָהּ:

¹¹ מצודות דוד (יא) כדי ידע – כאשר ידע אשר כתב המלך מכתב ידו על הכתב. על – נכנס לביתו במקום מוצנע ועל העלייה היה לו חלונות פתוחות מול ירושלים לכוון בתפלתו למולה כמ"ש והתפללו אליך דרך ארצם וכו' העיר אשר בחרת וכו' (מלכים א ח). וזמנין – ושלשה פעמים ביום היה הוא כורע על ברכיו ומתפלל ומודה לפני אלהיו בעבור אשר כן היה עושה מלפני זה לכן אחו צדיק דרכו:

¹² בתרלד - ושקלת לסלתא

¹³ יומא דף עד: המאכלך מן במדבר למען ענתך רבי אמי ורבי אסי חד אמר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו וחד אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו רואה ואוכל.

רש"י – אין לו פת בסלו – אוכל היום ודואג על למחר:

¹⁴ ואע"פ שבגמ' אמרו מי שיש לו פת היום ודואג מה יאכל מחר הרי זה מקטני אמנה, צ"ל שהגמ' ביומא שם דברה ברובא דעלמא דאמנם הם קטני אמונה.

¹⁵ ראה סוטה דף מוח: ופסקו אנשי אמנה: אמר רבי יצחק אלו בני אדם שהן מאמינין בהקדוש ברוך הוא דתניא רבי אליעזר הגדול אומר כל מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה והיינו דאמר ר' אליעזר מאי דכתיב כי מי בו ליום קטנות מי גרם לצדיקים שיתבזבו שולחנן לעתיד לבא קטנות שהיה בהן שלא האמינו בהקדוש ברוך.

¹⁶ עיין לקוטי הלכות שוכר הלכה ב אות ד' – עקר הוא השלום ויש בחינת שלום הפרטי בחינת שלום בעצמיו בין הנפש והגוף ויש שלום הכללי שלום בכל העולמות וזה השלום הכללי נעשה על ידי התפלה, כמבאר שם כל זה במאמר הנ"ל ואיתא שם שאפלו הבקשות המפרשין בתפלה שהם לצורך הגוף צריך לכוון בהם גם כן לצורך הנפש, ענין שם כמו שמבאר שם על מאמר רבה בר בר חנא שקליתא לסלתאי ואנחיתה בכותא דרקיע, ענין שם. ולכאורה אין לזה שיבות וקשר אל המאמר המדבר שם מענין השלום הכללי הנעשה על ידי התפלה, כי המאמר מקשר היטב בלא ענין זה וזה נראה פענין בפני עצמו, אף באמת עקר השלום הכללי נעשה על ידי זה דיקא. על ידי שמבטלין את הגוף לגמרי עד שאפלו הבקשות שהם לצורך הגוף יכוון הכל לצורך הנפש כנ"ל וזה בחינת בטול שמבטל את עצמו לגמרי ואזי בשנתבטל ונכלל בשרשו בו יתברך אזי יכול להמשיך שלום הכללי שלום בכל העולמות כי ה' יתברך ברוך הוא בפיכול, הוא בחינת שלום, כמו שכתוב, ה' שלום. וכשנכלל בו ממשיך שלום ממנו יתברך לכל העולמות וזה בחינת שלום הכללי, כי הגוף הוא בחינת צמצום ודין ומשם נשתלשלין ונאחזין כל הדינים שהם בחינת מחלקת וכעס הפרך השלום, אבל כשמבטל את הגוף לגמרי עד שאינו משיגה כלל על צרכי הגוף ונכלל בו יתברך אזי הוא מבטל כל הצמצומים וכל הדינים ואזי נמשך שלום ורחמנות בכל העולמות.

¹⁷ בלק"ה נקט נפשו. משמע שרבו לא דקדק דייקא נשמה אלא הכוונה גם לנפש. והכא קשה לפרש דקאי אנשמה כיון שהנשמה אינה באדם עצמו אלא מעליו היא תמיד קשורה להש"י ורק הנפש שהיא חלק הנמוך הנופש באדם אותה צריך ע"י הרוח לקשור אל הנשמה והקב"ה.

¹⁸ עיין ספר פורת יוסף לרבי יעקב פולנאה תלמיד הבעש"ט תחילת פרשת שמות שמפרש כך את מאמר רבב"ח כאן

¹⁹ צ"ע שרבנו אמר למוהרנ"ת שאפילו על כפתור צריך תפלה כדי שהשפע הבא לו יהיה בבחי' שפע של אדם ולא שפי של בהמה. ואולי זה דווקא במדרגת שלום בעצמי אבל במדרגת שלום כללי כבר אין דעתו על הכפתור כלל. ועיין לק"ה שוכר ב' ד'.

ואם תשאל הרי גם בריאות הגוף הוא צורך הנפש כי הגוף כלי ומחזיק לנפש התירוץ **כי ממילא כשנתקן שם ברוחניות, נתקן גם בגשמיות**^{ע"ג} ובלבד שלא יכוון לזה, אלא כוונתו תהיה באמת רק צורך גבוה: **ועד דמצלינא בעותי לא אשכח'ע**, היינו אח"כ, אע"פ שהתפלל לא מצא כדי פרנסתו. דהיינו אע"פ שתיקן ברוחניות, אעפ"כ לא נמשך לו שפע בגשמיות.

אמר איכא גנבא הכא, שגונבים השפע שלי דהיינו שרבה בר בר חנה שאל את הטייעא הסוחר האם יש גנבים בשמים שגונבים השפע. **השיב לו הטייעא, גלגלא דרקיע דהדרא. היינו גילגולין דנשמתין, היא הגורמת** [ע"ה/י"ט], **שאיין לצדיק כדי פרנסתו** דהיינו חטא מגלגול קודם כנ"ל בתיקונים דף

^{ע"ג} **צ"ע לכאורה** מהלשון משמע שסוף כוונתו היא לגשמיות. וא"כ אין זה בחי' שלום כללי. ולפי שמבאר בהמשך שמדובר כגון רבי פדת מובן קצת כי היה כל כך עני שגם הפרנסה שביקש היתה רק לצורך גבוה, לעבודת ה' בלבד. אבל באמת גם כל אדם צריך איזה פרנסת הגוף כדי שיחזיק את נשמתו קשורה אליו.

אבל באמת עיין בעש"ט עה"ת שצריך שכוונתו תהיה רק צורך גבוה ולא שיכוון לגבוה כדי שממילא גם יתקן אצלו, דאל"ה הוא דובר שקר. **בעש"ט עה"ת** - פרשת נח - אות קנב. איתא בוזרה הקדוש (פ' פינחס דר"מ ע"א), פתח ואמר (ישעיה נ"א) שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה', רודפי צדק אינון דאולין בתר מהימנותא, רודפי צדק ודאי, אינון מבקשי ה', אי בעיתו למנדע מהימנותא ולאחדא להאי צדק לא תסתכלון בה בלחודהא כשאר בני עלמא דגרמי מיתה לגרמייהו על דא, אבל הביטו אל צור חוצבתם וכו'. וכבר שמעתי פירוש מאמר זה ממורי שהוא ענין כלל גדול בעבודת ה' ובעת נשכח ממני כולו, ונראה מכל מקום להעלות מעט קט ואיני יודע אם הוא בכללות דבריו או לאו והשם יתברך יצילנו משגיאות. והוא שכבר נזכר (קמט) שכל תפלות האדם יהיה לתועלת השכינה שהיא נקרא תפלה ושואלת ומתפללת מדודה למלאות חסרונה, וכל מה שנחסר לאדם הכל הוא בשביל החסרון שבשכינה, וצריך האדם שיתפלל למלאות חסרונה שמה, ובתיקון למעלה ממילא נמשך למטה, שגם הוא אחד מאברי השכינה כי מלכותו בכל משלה (תהלים ק"ג) ואין לך מקום פנוי ממנה, אך הלב יודע מרת נפשו שאין כל העתים שוות, שאם ח"ו יש לאדם איזה צער גדול ותפלתו הוא על עצמו, ואינו משים על לבו שצער זה הוא בשבילה ויותר היה ראוי להתפלל עליה כי ממנה פנה ויתר שהכל בה, או שהוא מתפלל ובתוך כך נזכר שצריך להניח את עצמו ולהתפלל על השכינה רק שאינו יכול להתאפק על צער עצמו, ואם יאמר שהוא מתפלל על השכינה, ובוחן לב הוא השם יתברך היודע שאין זה אמת, אפשר שח"ו נדחה מכל, ועל כן יתפלל בפשוטו לפי מה שהארם הוא במדרגה בעת ההוא, רק שיהיו פיו ולבו שוים כי (תהלים ק"א) דובר שקרים לא יכון וגו' כן שמעתי מפורש מפי הרב המגיד מו"ה מנחם מענדל ורפח"ח: והנה בחינה פחותה הוא נקרא מלכות בלבד, מה שאין כן כשמייד השכינה בהקדוש ברוך הוא בתפלתו על ידי שנותן לב שזהו השכינה המתפללת אליו יתברך, אז הוא דבוק אל חיים, שזעיר אנפין נקרא חיים, מה שאין כן מלכות נקרא רגליה יורדת מות (משלי ה' ה'), וכשמייד מלכות על ידי יסוד צדיק הנקרא חי, אז הוא גם כן נדבק שם בחיים, אם כן זהו שאמר שמעו אלי רודפי צדק מבקשי ה' דלא תסתכלון בה בלחודהא כשאר בני עלמא המתפללין על עצמן, רק איזהו חסיד המתחסד עם קונו (וזהו פ' תצא דרפ"א ע"א) וזהו שאמר רודפי צדק מבקשי ה' דאינון צדיקא שלוחי דמטרוניתא הן וכאילו הם מבקשין אל ה' עבור צדק לייחדא שכינתא בהקדוש ברוך הוא, וזהו שאמר הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור וכו' והבין: (תלדות יעקב יוסף פ' קדושים ד"ק ע"ד ודק"א ע"א): **ועיין בזה עוד שם אותיות קנן קנן קנן ובהערות המקור מים חיים שם ועיין תורה פט מה שהבאנו בזה.**

^{ע"ד} בתרלד - בעייתי לא אשכחי

^{ע"ה} והר ח"ג דף רטז: תיקון סט דף צט: וק.

^{ע"ו} **עיין זוהר רעיא מהימנא פנחס דף רטז:** (עם ביאור המתוק מדבש) ואוף הכי ר' (אלעזר בן) פדת דהוה דחיקה לי' שעתא דלא הוה ליה אלא קב חרובין מע"ש לע"ש כמו לר' חנינא בן דוסא המכר בגמרא ברכות יז: לפי שרבי אלעזר בן פדת היה גלגול רבי חנינא בן דוסא. ושואל אמאי האי למה היה רחב"ד בדוחק כל כך בתר דהיינו מאחר דהות בת קול נפקת ואומרת כל העולם כלו אינו ניוון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת. אלא איהו גרים קודם דחרב ק"ב מן' דאיהו יב"ק דהיינו שפגם באות י' סוד היחוד ונשארו ברכה וקדושה בלא חיבור אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין והענין הוא כי יב"ק הוא ר"ת יחוד ברכה קדושה יחוד מכת הבינה שם אהיה ברכה מכת ז"א המקבל את השפע והוא שם הויה קדושה מכת המלכות המתקדשת ע"י ז"א והיא שם אדני וג' שמות אלה הן גמט' יבק דאת י' איהו יחוד שאות י' היא יחוד מכת אמא המיוחדת את זו"ן ומניח אתיא נביעו לאת ב' דאיהי ברכה ומן היחוד בא נביעו ושפע לאות ב' שהיא סוד ברכה דהיינו לז"א ואיהי קדש והוא קודש כשמקבל השפע גם מאבא הנקרא קדש ומניח אתקדש ק' דאיהי קדש ומז"א מתקדשת ק' שהיא קדש, והיינו המלכות שהיא הקדושה שלו מתקדשת בשפע קדושה, ור"א בן פדת בגלגולו הקודם גרים למהוי חרובין דיליה ק"ב דאינון ק' קדושה ב"רכה אוף הכי לא הו"ל אלא קב חרובין.

ובביאור המקדש מלך שם וזה לשונו - פירש הרב ז"ל האריז"ל בדרוש ג' עלמין בסוד מלך בלע שהוא סוד ג' מלואין של עב סג מה שעולין מן לו יט עולים קב כי משם מזון החיצונים ורבי חנינא חטא בגלגול שקדם לו בזה שהמשיך זה הקב אל המלכים דמיתו. ובפירוש מאמר הפסיעות של אברהם אבינו ע"ה כתב מהרח"ו זלה"ה כי חטאו הקודם היה שלא זכה לבנים כי עם זה החריב סוד קדושה וברכה הוא סוד הטיפה הנמשכת מאבא שהוא סוד קדושה, ליסוד שהוא סוד ברכה, ומזל"ן שזה נרמז במספר בנים שעולין קב עב"ל

עיין אור יקר רע"מ שער חמישי סימן יח סוד יבק הם סוד ג' שמות שהם רומזים ביחוד אהיה-הויה אדני-והם ימין שמאל ואמצע באמצע הוא היחוד המיוחד התפארת עם המלכות ומעטרם עם הבינה. והיינו אמן שהוא שילוב יאהודנהי ובחילוף אותיות אב ג' עולה בנס גמט' יבק שהם מתעטרים עם הבינה וע"י כך הוא מקשר המלכות עם הימין והשמאל דהיינו קדושה משמאל ברכה מימין. ומפני שבגלגול הקודם פגמו בסוד י' שבייחוד ולכך נשאר סוד קדושה וברכה בלי חיבור ויחוד נסתלקה ולזה שכרם קב חרובין כנגד החרבן שהחריב סוד קב. **ועיין מתוק מדבש** בשם האריז"ל שע"י שהמשיך הקב למלכים דמתו נחסרו מז"א ואז נקרא ז"א קב חרובין ולכן נענש.

ק: שהחטא גורם שלא תתגלגל אשתו עמו ועי"ז אין לו פרנסה, כי הפרנסה מהאשה, (וכמבואר גם בתורה סט), כמ"ש גבי ר' פדת/ע"ו (תענית כ"ה.)/ע"ה]ט"ו שהיה עני מאוד ולא היה לו אלא קב חרובים משבת לשבת ומסופר שם שפעם אחת נתעלף ועלתה נשמתו למעלה ושאל את הקב"ה עד מתי יסבול צער העוני כל כך, ואמר לו הקב"ה אי בעית דאיחרוב עלמא ואפשר דאיברית בשעתא דמוזנא/פ"ו (פ"א/פ"ב) עי"ש מוהרש"א וכן

ע"ו צ"ע שבגמרא הוא רבי אליעזר בן פדת ורבינו כותב שהוא אביו רבי פדת ועיין בזהר פנחס רטו שהם שתי גרסאות ועיין בתיקונים דף ק שגרס כרבינו רבי פדת. וצ"ע דמשמע שרבנו מדמה ענין רבב"ח לרבי פדת שגם רבב"ח היה עני כמוהו.

ע"ה תענית כה - רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא עבד מלתא הקיז ס' ולא הוה ליה מידי למטעם שקל ברא דתומא ללע על סוס ושדייה בפומיה חלש לביה התעלף ונים אזור רבנן לשיולי ביה חזיוהו דקא בכי וחיין ונפק צוציתא נלוץ דנורא מאפותיה מאלמו כי אתער אמרו ליה מאי טעמא קבכית וחייבת, אמר להו דהוה יתיב עמי הקדוש ברוך הוא ואמרי ליה עד מתי אצטער בהאי עלמא ואמר לי אלעזר בני נחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני.

אמרי רבנן לקמיה כולי האי ואפשר אפילו מעשה כזה להחייב העולם ואעפ"כ לא יועיל אלף על הספק אמרי ליה שאלתי לו להקב"ה דחיי טפי או דחיינא כלומר האם כבר עזבתי את מחלתי חיי אמר לי דחייית כן כבר חייית ויתר מחלי אמרי לקמיה אמרתי לפניו אם כן לא בעינא שתחייב את העולם נכזילי, אמר לי בהאי אגרא דאמרת לא בעינא יהיבנא לך לעלמא דאתי תליסרי נהרוותא דמשחא אפרסמון דכייין כפרת ודיגלת דמענגת בהו המטיל תענוג רוחני כזיה עוה"ז הטוב ביותר דבר שנטמה לך נהנית ממנו, אמרי לקמיה אמרתי לפניו האו ותו לא רק זה ולא יותר אמר לי שאל אותי הקב"ה ולחברך מאי יהיבנא פירש המהרש"א שהקב"ה חשב שהוא מנקה לקבל מחלק חזיונו לכן אמר לו ולחברך מה חתן אמרי ליה אמרתי לפניו ואנא מגברא דלית ליה בעינא פקש מהרש"א מנקה אני חלקו של איזה אדם שאיני חלקו לעוה"ז מחיין באסקוטלא אפותאי הכה נאלצנו על מלחי ואמר לי נחמוהו אלעזר ברי גירי בך גירי חילי בך

פרש"י - רבי אלעזר בן פדת - אמורא היה, והוא הנקרא מרא דארעא דארץ ישראל במסכת נדה (ב, ב), בעל הוראות היה, והוא שימש רבי יוחנן אחרי מות ריש לקיש, והיה דחוק ועני: כולי האי ואפשר - בתמיה כולי האי עבדת, ואבתי הך ספיקא דלמא לא מיתרמינא בשעתא דמוזני. אמר דחייית - מה שכבר חייית מרובים ממה שאתה עתיד לחיות, והיינו דקא בכי כי אמר שכינה הכי, והאי דחייך משום שלשה עשר נהרוותא לרחוץ בהן, ולטייל בהן מזה לזה: אמר ליה ולחברך מאי קא יהיבנא - אנא מגברא דלית ליה בעינא לא גריס בספר רבי, ובספר שלי כתוב: באסקוטלא אפותאי - היינו צוציתא דנפק מיניה, שמדביק אצבע צרדא עם הגודל, ומכה בצפורן האצבע: איגרו בך גירי - כלומר הכיתי בחיצי, לחדווה בעלמא אמר כן:

גרסת גמרא ואמר לי אלעזר בני נחא לך דאפכיה לעלמא מרישא אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני צ"ע גרסת רבינו 'אי' פְּעִית דְּאִיְחָרֹב עֲלָמָא, וְאִפְּשֵׁר דְּאִיְבְרִית בְּשַׁעְתָּא דְּמוֹזְנָא' ועיין בתיקונים שגרסת רבינו כוותיה

ועיין מוהרש"א שגרסתו כרבינו וקשה לו דמשמע שיחריב את כל העולם וקשה ומביא שם גרסה ישנה והיא הגרסת הגמרא שלנו דאפכיה ומבאר שלגרסה זו אפשר לומר דקאי ארבי אליעזר בן פדת בעצמו ואולי שכוונו כאן על גלגול הנשמות.

ועוד עיין במהרש"א - ד"ה אפשר דמתילדת בשעתא דמוזני - כמ"ש מול שעה גורם דהיינו שעת הלידה וכמ"ש חיי ובני מוזני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, גם שאפשר לבטל המזל כמ"ש פ"ב דשבת דף קנו. מ"מ מנכין לאדם מזכויותיו וזה שאמר בהאי אגרא דאמרת לא בעינא רצה לומר דלא בעינא ליטול משכר בהאי עלמא יהיבנא לך שכרך משלם לעלמא דאתי

ועיין בן יהוידע תענית כה- שמקשה על ספר הברית ח"א מאמר ב' פ"ו והתיקונים שפירשו שאיחרוב עלמא הכוונה ששאל אותו אם רוצה לחזור לעוה"ז בגלגול אחר ואז אולי יזכה להוולד בשעה של מזון ומקשה א"כ מה נפ"מ כמה כבר חי ומה יועיל לו שאחר שיקבר גוף זה יזכה בגוף אחר לפרנסה הרי גוף אחר הוא אדם אחר ואיזה מן נחמה היא זאת (וכן משמע בשיחות הר"ן אות מ' בענין הדרייל שאין הקב"ה עושה פעמים אותו דבר ואפילו החוזר בגלגול אין זה אותו צירוף ר"ן וכו' עי"ש)

ומתוך עפ"י האר"ל שבעולם הנשמות מתחלקים הנשמות לשישים רבוא שישים ויש שישים גדולים וקטנים. ונודע שכל הנשמות היורדות לעוה"ז יש להן חלק ואחיהו בעולם הגלגלים וגם שם מתחלקים לשישים רבים וכפי מצבם והתחלקותם בעולם הנשמות כן יהא בעולם הגלגלים וזה שאמר נחא לך דאחריב עלמא הכוונה לשרשו שבעולם הגלגלים כי גם שם כמו בעולם הנשמות נתלים בכל שורש הרבה בני"א וכל אחד יש לו בשורש ההוא שנתלה בו שעה ומזל כאשר נודמן חלקו בזמן שנולד בעוה"ז ואמר לו שאם ירצה יהפך כל השורש שלו שיש בו כמה ככבים ומזלות של בני"א התלויים בו כמי שמשבר ככרות לחם שתיקנם בעודן בצק ועושה אותן בחזרה עיסה וחוזר לתקנם לעיסות ואמנם יכול היה לגזור שיוולד בשעת מזל עשירות אבל לא רצה שיהיה מעשה ניסים.

צ"ע לכאורה גם לפירושו קשה א"כ למה אמר הקב"ה אפשר דמשמע שרק ספק שיועיל הרי יכול לגזור.

ועיין פרי הארץ פרשת וירא שכפי גודל מדרגתו ומה שהיה צריך להשיג מוכרח היה למניעות כאלה ודינים כאלה דייקא.

עיין ביאור אהבת איתן על העין יעקב מבאר מה החילוק בין אם חי יותר ממה שיחיה, שראב"פ חשש שהעניות תעבירהו על דעתו, אבל אם כבר עברו מחצית ימיו, מבואר בגמרא רפ"ק דערובין שאם עברו רוב ימיו של אדם בלא עבירה מובטח לו שלא יחטא.

עי"ש בגמרא לפני מעשה דרבי פדת מביאה הגמרא כמה מעשיות מרבי חנינא בן דוסא דייקא ועיין בזהר שרבי פדת היה גלגול רבי חנינא.

ע"י עיין זהר פנחס רטו רטו:

ב שעתא דמוזנא - עיין תיקוני זהר תיקון סט דף צט: עם המתוק מדבש - ותוסף ללדת את אחיו את הבל, פתח ואמר תוסף רוחם יגעון ואל עפרם ישובון שחזרו להתלבש בגופים הנולדים, הכא רמיז גלגולא דצדיקא נשמת אדה"ר היא שורש לכל הנשמות והבל בנו שנתגלגל בשת הוא נוף האילן וממנו הולך ומסתעף מדור לדור עד כן דורות עד מתן תורה שאז נשלמה התנוצצות התרבות הנשמות עד שישים רבוא, ואחזי ליה קודשא בריך הוא להבל גלגולא דיליה בכל דרא ודרא כו דורות עד מתן תורה, איך הוה אזיל מצדיק לצדיק, עד שתין רבוא, עד דמטי להווא משה דאתמר ביה בשגם הוא בשר, בשגם זה

הבל משה ר"ת משה הבל שת שהיה גלגולם, ואוקמוה קדמאי גמרא חולין קלט. בשגם דא משה, ומיד דחמא חוה דעתידה אורייתא לאתייבא על ידיה משה שהוא גלגול בניה, אוסיפת בגיניה כמה קרבנין לקודשא בריך הוא, וכמה צלותין ובעותין, ודא איהו ותוסף ללדת:

ובגין דא אתמר ביה דור הולך ודור בא, ולית דור פחות משישים רבוא, ולעילא דור הולך דא ו' היינו ז"א שהוא ו' דהויה והוא אילן הנשמות, דסליק לשתיין רבוא בשית ספירין כל ספירה מתרבה עד עשרה רבוא, והארץ לעולם עומדת דא שכנתא, דאיהי עומדת ליה לז"א עומדת מוכנה לקבל שפעו, ואיהי שעתא דקיימא ליה המלכות היא שעה של הת"ת הנקרא יום כי יש יב שעות ביום ומהם מקבלת המלכות בכל שעה בחי' אחרת, ובגינה אתמר לית מזל יומא דהיינו ז"א גרים אלא מזל שעתא דהיינו המלכות גרים, ולית לכל בר נש קיימא שעתא ולכן לא לכל אדם עומדת השעה דהיינו מזונות ובת זוג מזומנים כי העשירות מצד האשה, דהא אית בר נש צדיק דלא קיימא ליה שעתא, דלא קיימא שעתא אלא לבעלה, והאי שעתא מינה בני חיי ומזוני לבר נש היא מקבלתם מהת"ת והיא משפיעתם לתחתונים, ובגין דא אוקמוהו מארי מתניתין גמרא מועד קטן כח בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזל תליא מלתא, מאי מזל דילה של המלכות בעלה דהיינו מזל שעה שהוא אותה בחי' ב"א המשפעת במלכות, ולבעלה לת"ת אע"פ שמקבל מלמעלה עד אין סוף לית מזל לא נחל ונשפע עליו מפרצופים אחרים אלא מקבל מסוד שרשי המושרשים למעלה, כמה דאוקימנא בגמרא נדרים לב אין מזל לישראל דהיינו לז"א הנקרא תפארת ישראל, ורוצה לומר שאין מי שישפיעו אלא מקבל משרשו, ואף על גב דכלא תליא במזל היינו בדעת שממנו יוצאות כל ההשפעות אפילו ספר תורה שבהיכל, וסבר שס"ת הוא ת"ת וקאמר שאינו כן אלא היכל שכנתא תתאה, ספר תורה צדיק הינו היסוד המתלבש בהיכל מלכות אבל הת"ת בעצמו אינו תלוי במזל הנזכר לעיל,

מה שנתבאר לעיל שאין מזל לתפארת ישראל על זה מפרש ותרסר מזלות אינון שהם יב שעות היה שהם יב מקורות שבת"ת שמהם נמשך שפע למלכות ואינון ו' (דאשתכח ו') (נ"ל דאשתכחו מאת א') ודא רוא דוא"ו, וא' תמן ו' עלאה דאיהו מזל עלאה דסליק במחשבה: (ודף ק.)

דאיהו א' תמן, ו' דאמצעיתא דאת א', איהו מזל דכלא, דסליק באת ו' עלאה דאיהי ברישא דאת א', וכד סליק במחשבה אתמר ישראל עלה במחשבה, דאיהי ו' דעל רישא דא', ובגין דא לית מזל לישראל, (דהא במחשבה סליק, וכל מזל איהו ממנא על שעתא מי"ב מזלות), דאיהו מזל דכלא, וכל מזלות מניה תליין דאינון ו', די ממנן על תריסר שעת, דאינון ה"א ה"א, זכאה איהו מאן דקיימא ליה שעתא:

דאיהו גלגול דכלהו דא ו' דאיהי גלגל, ועם ו' אתעביד גלגול, דאיהו ברזא דס"ו מן יסוד. דאתמר ביה כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה ששים ושש, לאתערותא דעמודא דאמצעיתא ששים, לאתערותא דצדיק ושש, וכלא אתרמיז בצדיק דביה גלגול, ועוד יסוד תמן יו"ד, דאתגלגל ביה ונח ביה מכל גלגולין דאתגלגל, ובגין דא ויכל אלקיים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, ואות ו' דגלגול ביה סליק צדיק לשיתיין רבוא היינו כשאות ו' דת"ת נכללת ביסוד אז עולה משש לשישים ומששים לשישים רבוא בסוד תוספת אור עליון בו, ומפרש הא כיצד בצדיק אינון שית תמיד היסוד כולל להויק, ובעמודא דאמצעיתא סליק לשתיין כשנכלל הת"ת ביסוד נכלל כ"א מהויק לעשרה הרי ששים, ובכתר עלאה דאיהו א' שהוא סוד אריך אנפין שבו הרבבות, וכשמאיר ביסוד סליק לשתיין רבוא כנגד ששים רבוא נשמות הכלליות שעליהם נאמר, ודא איהו דור הולך ודור בא:

אמר ליה רבי שמעון והא סבא אמר דאיהו גלגול ביסוד איהו, ותמן ו' דמתגלגל ביה ושריא עליה ונח ביה מההוא טרחא דגלגולא דטרח בשית יומי, דסלקין לשית באת ו', ולשתיין ב' שית זמנין עשר, ולשית אלפיין באלף, ולשתיין רבוא בכתר עלאה, ודא איהו דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, [הרמיק והגר"א לא גרסו ליה

ובכל זמנא דאתי ואזיל בכל פעם שנשמת הצדיק מתגלגלת עמו שעתא קיימא ליה, הדא הוא דכתבין והארץ בחי' נוק' לעולם עומדת: עומדת לזה הצדיק דלהאי לצדיק הזה בת זוגיה קיימא ליה הגם שאין הנשים מתגלגלות מצד עצמן אבל לזה הצדיק בת זוגו מתגלגלת ובאה עמו בכל אתר ובכל גלגולא מצד הת"ת ובכל שעתא מצד המלכות, אף על גב דאזיל ואתי בכמה גלגולין לעולם בת זוגו עומדת לו באותה בחי' שהוא מתגלגל, האי איהו צדיק וטוב לו לפי שבת זוגו הנקראת טוב בסוד מצא אשה מצא טוב יוצאת עמו, ולמאן דשעתא דילה לא קיימא ליה דהיינו צדיק שמתגלגל ואין לו זכות שבת זוגו תתגלגל עמו אלא שעתא אשה אחרא דלאו בת זוגיה קיימא ליה דהיינו שחוסף בת זוג של אחר, והאי איהו צדיק ורע לו כי אין זוגים עולה יפה לפי שאין בחינתם שווה וגם אי אפשר שיתעשר כי העשירות באה מצד בת זוגו לכן הוא בבחי' צדיק ורע לו, כמה דאוקמוהו מארי מתניתין בברכות סד. כל מי שדוחק את השעה שרוצה להקדים איו מעלה כגון עשירות וכבוד קודם זמנה השעה דוחקתו: שאין אותו דבר מגיע אליו קודם זמנו ור"ל אם יצאתה נשמתו לפני השעה הראויה לו, אז המלכות הנקראת שעה היא מעכבת עליו טובתו וכל זה לפי צורך תקונו הגלגול זה.

אמר ליה רבי אלעזר, והא ר' פדת צדיק גמור הוה, ואמאי לא נפיל בשעתא דיליה דאיהו בת זוגיה שיזכה לבת זוגו האמיתית כעין מי שהוא בן גילו (בב"מ כז: פ"ש"י בן גילו הנולד בשעתו שנוולדו במזל אחד) ור"ל שעל ידה יזכה לעשירות כנ"ל ולמה היה עני גדול (כמפורש בתענית כה. ב"ר"א בן פדת),

אמר ליה ר"ש אביו ברי אית גלגולא דמחייב ליה דנפיל במזליה דאיהו בן גילו, ר"ל שאם גם בגלגול הקודם היה צדיק ונתגלגל רק בשביל להשלים איו מצוה שעדיין חסרה לו (ואז הוא בבחי' צדיק בן צדיק שגם גלגולו הקודם שנקרא בחי' טוב לגלגול זה היה צדיק) לזה מחייב גלגולו הקודם שיבוא בשעה טובה יחד עם בת זוגו ובעשירות כי ע"י טוב מעשיו גרם בשרש נשמתו שבוזין שעומדת המלכות בפני ז"א ומקבלת ממנו שפע רב בעשירות, וז"ש דאתמר ביה ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם, דאיהי שעתא דמזוני ושעתא דחיי יאריך ימים וברביאות ובני,

ואית גלגולא דמחייב ליה דלא נפיל בשעתא דמזוני דהיינו אם בגלגולו הקודם לא היה צדיק ובא לתקן איהו חסא ועוון שעשה אז ואפילו הוא עתה צדיק גמור עם כל זה מחייב אותו גלגול זה שלא יהיו לו מזונות דאיהי בת גילו שזוכים ע"י בת זוגו, שגם היא לא יצאת עמו בגלגול, אף על גב דעביד כמה זכוון בעלמא ר"ל אע"פ שגלוי וידוע לפני הקב"ה שבגלגול זה יעשה הרבה זכויות עכ"ז אין הקב"ה מזמין לו בת זוגו ומזונותיו כי כך היא תיקונו בגלגול זה, ובגין דא בשביל צדיק כזה שהוא צדיק אבל אינו בן צדיק אוקמוהו מארי מתניתין מועד קטן כח. בני חיי ומזוני לאו בזכותא של גלגול זה תליא מלתא הצלחתו בג' דברים הללו אלא במזל תליא מלתא כפי הפגם שפגם בגלגולו הקודם במזל העליון שהוא הת"ת שמנעו להשפיע במלכות, כן נגרעו ממנו כל ההצלחות הללו, ואין זכותו עתה מועלת לו, ומפרש עוד דגלגולא הקודם גרים ליה להעדר הצלחתו בגלגול זה כאלו במזל תליא מלתא: כפי שגרם במזל העליון בגלגולו הקודם

ומה דאמר אי בעית דאחריב לעלמא והדר אבריה ואפשר דנפלת בשעתא דמזוני, ר"ל לכאורה כיון שהזכר תלוי במעשיו של גלגולו הקודם א"כ מה קאמר ואפשר שתפול בשעה טובה הלא א"א לשנות כיון שקלקל מקודם גם אם יתגלגל עוד לא יועיל לו עד שיתקן את אשר עיוות תחילה, ומתוך הכי שמענא בודאי דכל צדיק וצדיק יש לו עולם בפני עצמו, ומפרש דא גופא דבר נש דאתקרי עולם קטן, ר"ל נשמת צדיק אחד שנתגלגלה הרבה פעמים בהרבה גופים, כל גוף הוא עולם לעצמו ויש לו חלק נשמה ונצוץ מכללות נשמת הצדיק ויקום לתחיה בחלק הנשמה שבו חי בגלגול ועבד הקב"ה בתורה ועבודה ויש לו שכר ועוה"ב כפי פעולתו ובגין כך לפי שכל גוף יש לו חלק נשמה אתמר אי בעית דאחריב לעלמא דהיינו עולם הקטן שהוא הגוף ור"ל שימות, ואייתי ליה בגלגולא אחרא את חלק ונצוץ נשמתו, ואולי דנפלת בשעתא דמזוני: כפי השעה והמזל שחצא נשמתו וכפי הזכותים של גלגולו הוא

מבואר בתקוני הזוהר שאיחורב עלמא, הפירוש שתחזור בגלגול, ואז אולי תזכה להולד במזל של עשירות, ומבואר בתקוני הזוהר ששעתא הוא כינוי לאשה, דהיינו שאם תזכה אזי בגלגול הבא תתגלגל אשתך עימך, אזי יהיה לך פרנסה, כי הפרנסה של האדם הוא מצד בת זוגו, ובת זוגו של אדם באה עימו רק כשמתגלגל לצורך השלמת איזה מצווה שחסרה לו, אבל כשמתגלגל בגלגול איזה חטא אינה באה עימו. ורבי פדת בגלגול קודם היה לו חטא שלא הוליד בנים, ועי"ז נחרב שם יב"ק הקדוש (יחוד ברכה קדושה), כי נחסר היחוד, ונשאר רק ק"ב חרובים, דהיינו קדושה וברכה, החסרים י' של היחוד, ועל כן בגלגול זה, בא בלא בת זוגו, ופרנסתו היה רק קב חרובים משבת לשבת :

עתה יבאר רבנו עניין השלום הכללי כיצד רמזו בפסוק קנים תעשה לתיבת נח. ומבאר שתיבת נח רמזו לתיבת התפילה שעל ידה זוכים לשלום הכללי כנ"ל בין העולמות פירוש שעוה"ב יתחבר ויאיר בעוה"ז, פירוש לחבר את הקב"ה לעולם הזה. ומשמע שקודם השלום הכללי אזי אע"פ שכבר זכה לשלום בעצמיו דהיינו בין כל מדותיו אבל עדיין יש בחי' שהקב"ה נמצא מחוץ לעולמו. ונראה לי כי שלום בעצמיו הוא בחי' יחודא תתאה/י²⁹ המבואר בתורה יא דהיינו שאני מחובר אליו חיבור שלם ומתמיד, בביטול גמור של רצון אבל בלא התכללות דהיינו שיש לי רצון אחר ואעפ"כ "אני" מבטל רצוני לרצונו. אבל יש יחודא עילאה שהזוכה בו אזי הוא מבטל וכלול בו ית' עד שאין לו כלל רצון אחר. ולהתכללות כזו זוכה בתפילה רק מי שכבר זכה לשלום בעצמיו, נמצא שע"י התפילה השלימה אני מכניס את הקב"ה לעולם שלי שאופן שהקב"ה תקוע אצלי היטב היטב (כ"יתד נאמן" שיתבאר לקמן), אבל קודם לתפלה הזו אזי יש בחי' שהקב"ה בדרך ישב חוץ למחנה שלי. ומהמבואר כאן שתיבת נח היתה מטהרת את נח, משמע שעד שנכנס לתיבה עדין לא זכה לשלום כללי ורק ע"י התיבה שהיתה בחי' תפלה, זכה לשלום כללי, דהיינו להכניס את הקב"ה לעולמו וקודם לזה היה הקב"ה בבחי' בדרך

ומפרש עוד דאיהי אתקריאת אולי כי השפע לא תליא במלכות אלא במזלא דאיהו בעלה לכן היא נקראת אולי שהוא לשון ספק, ועלה אתמר כולי האי ואולי דזכי לשעתא דמוזני, ר"ל השכינה הנקראת אולי תזכה לך במזון ועלה אתמר (דניאל ד') על אוכל אולי, פי' על נהר אולי שרומו על המלכות הנקראת אולי ועתה חזר לפרש מה גרם לר' פדת שלא יצא בשעת רצון וקאמר דכבר אתחייב שהיתה נשמתו חייבת לתקן את הפגם שהגיע בעונות הדור עד שורש נשמתו קדם דייתי לעלמא קודם שירדה נשמתו לעולם דאיהי שכינתא תתאה, שבה מתעברות הנשמות והא אתחייב בספירה דאיהי לעילא מניה, שנתחייב עוד בתיקון הפגם שנעשה בספירה שמשם שורש נשמתו והיתה נשמתו צריכה לצאת משם ולא יצאה אלא למטה והוא גרם לו שלא יצא בשעת רצון ואין לו תקנה עד דאתתקן נשמתו ותעלה ע"י מעשיו הטובים בחיים חיותו וההוא אתר דאתנטיל בר נש נשמתיה היינו לשרוש נשמתו למעלה, עד אז לית ליה תקנה בשכינתא תתאה, ששם נתעברה נשמתו דאיהי שעתא דכלהו, השכינה היא מזל השעה של כל הצדיקים שנתקנו ובגין דא לר' פדת שעתא לא קיימא ליה, כי לא היה מתוקן עדיין לחזור ולעלות עד שורש נשמתו, ומפרש עוד ואם תליא במזלא עלאה אם נשמתו מושרשת בז"א דאצילות אפילו דיעבד כמה זכוון עדין אין לו תקנה לאו בזכותא של זכויות לבד תליא מלתא של תיקון נשמתו, דהא מחוייב הוא מלעילא מחמת פגם שורש נשמתו ועד שאינו מתקן אותו הפגם אינה יכולה לעלות לשם,

²⁸ תיקון סט דף ק:

²⁹ תיקוני זוהר דף ק: עיין צמחוק מדכ"ט סקימן כל הקטע הזה כמיוחזר (איהו שעתא דקיימא ליה זכאה איהו מאן דקיימא ליה ולא דחיקא ליה שעתא כמה דאוקמוה כל הדוחק את השעה שעה דוחקתו והא רבי פדת דדחיקא ליה שעתא אמר ליה קודשא בריך הוא אי בעית דאחריב עלמא ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני אמר ליה בוצינא קדישא כולי האי אמאי

אמר ליה דא רזא רברבא שמענא דבר נש דאתי בגלגולא ואתחייב למריה קדם דייתי לעלמא אף על גב דיעביד כמה זכוון לאו בזכותיה תליא מלתא דהא מזליה גרים ליה

ומה דאמר אי בעית דאחריב לעלמא ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני בודאי הכי שמענא דכל צדיקא וצדיקא אית ליה עולם בפני עצמו ודא גופא דבר נש דאתקרי עולם קטן ובגין דא אמר אי בעית דאחריב לעלמא ואייתי ליה בגופא אחרא ואפשר דנפלת בשעתא דמוזני

אמר ליה והא כתיב אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע והן כל אלה יפעל א"ל וכו' ואם שלש אלה לא יעשה לה ויצאה חנם אין כסף

אמר ליה ודאי אתגלי הכא רזא עלאה כמה דאוקמוהו מארי מתניתין אשתו בגופו דמיא ואשתכח דאיהי חיים דיליה הדא הוא דכתיב ראה חיים אם אשה אשר אהבת עץ חיים היא למחזיקים בה ואיהי פרנסה דיליה הדא הוא דכתיב ארץ אשר לא במסכנות תאכל בה לחם וכו' ומינה בני חיי ומזוני).

²⁹ ההכרח לזה נ"ל כיון שצ"ע מאחר ששלום בעצמיו הוא שלום בין המדות ושלום הוא מכח שכל המדות רוצות להיות כלי לאור הקב"ה, נמצא שהקב"ה כבר נמצא בעולמו היטב ע"י שלום בעצמיו ומה חסר עדיין כדי שיהיה לו שלום הכללי. על כן נראה לי שזה החילוק במבואר בתורה יא שיש שלום שהוא ביטול הרצון ובכל פעם צריך לבטלו מחדש ויש שלום שאין לי מעיקרא רצון כלל אלא רק רצונו מרוב התכללות בו.

ישב חוץ לעולמו של נח, שע"ז נחשב נח כמצרע דכתיב ביה בדר ישב/ט"ז. כי אע"פ שזכה ליחודא תתאה עדיין לא זכה ליחודא עילאה/ט"ז כנ"ל.

וזה שנתבאר לעיל שהזוכה לשלום בעצמיו אזי ע"י תפלה זוכה לשלום כללי, זה רמוז בדברי הקב"ה לנח כשציווה אותו לבנות את תיבת נח, אמר לו [ט"ז]/[ט"ז] **קנים תעשה לתיבה** פרש"י מדורים מדורים/ט"ז לכל בהמה וחייה, **איתא** שחז"ל למדו **במדרש (בראשית פ' לא [ט"ז])** גזרה שווה שקינים שנכתב בתיבה רומז לקינים דהיינו צפרים שצריך להביא מצרע לטהרתו, ולמדו זה מזה, **מה קנים מטהרין את המצורע, אף תיבתך** שתבנה קינים ומדורים תהיה **מטהרתך** משלום בעצמי לשלום כללי/ט"ז. ומפרש רבנו **המצורע, זה נרגן מפריד אלוף (משלי יו')/ט"ז** נרגן הוא הבעל לשון הרע, **ומפריד בין איש ואשתו** דהיינו מפריד אשה מאלוף נעוריה/ט"ז, כמבואר בערכין טז/ט"ז שצרעת באה על לשון הרע, **ועי"ז בדר ישב [ט"ז]/[ט"ז]** כמבואר בגמרא **{ערכין טז.}/[ט"ז]** שכיון שהפריד בדברי לשון הרע בין איש לאשתו מצוה התורה להפרידו מכל ישראל/ט"ז

^{פ"ד} כך נ"ל שבדר ישב שנענש המצרע הוא מדה כנגד מדה על שעשה את הקב"ה בחי' בדר ישב חוץ לעולמו. וכמבואר בכהאריז"ל (עיין ע"ח שער לח פ"ז מ"ח ובאוצרות חיים שער רחל ולאה פ"ז) עפ"י הזוהר (תוריע מט): שצרעת סגירו דנהורא, דהיינו שמחלה זו נובעת ממה שגרם לעצמו שלא יאיר בו אור החכמה העליונה.

^{פ"ה} צ"ע לפ"ז משמע שנח זכה ליחודא עילאה בתיבה. וצ"ע קצת מזהוהר נח סה ופקודי רכו עה"פ ה' למבול ישב". שבמבול היה בחי' שהקב"ה בבחי' ישב בדר חוץ למחנה. ועוד גם כשנח יצא מהתיבה חטא בגפן שהשתכר ולכאורה זה לא שייך ביחודא עילאה. אמנם אינו מוכרח, ויש בזה בחינות דהיינו שגם ביחודא עילאה יש בחינות וצ"ע.

^{פ"ו} * בראשית ו' יד

^{פ"ז} **בראשית פרק ו (יד) עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מפני ומחוץ בכפר:**

רש"י – קנים – מדורים מדורים לכל בהמה וחייה:

^{פ"ח} **עיין בראשית רבה פרשא לא אמצע פסקא** יא כמה מדורין היו בתיבה רבי יהודה אומר שלש מאות ושישים ורבי נחמיה אומר תשע מאות, עי"ש כיצד.

^{פ"ט} פסקא ט'

^צ **בראשית רבה לא ט'** – קנים תעשה את התיבה קילין ומדורין א"ר יצחק מה הקן הזה מטהר את המצורע אף תיבתך מטהרתך.

^{צ"א} כך משמע ממהלך התורה כאן וצ"ע כי לשון המדרש שצריך טהרה קצת משמע לכאורה יותר מזה. מאידך הרי כתוב נח איש צדיק היה בדורותיו. צדיק דייקא כמבואר בזה דהוא מאן דנטר בריית. אבל עיין תורה שבע"פ על יחזקאל ז' יא ובביאור רמז במלוא שם משמע שרק בתאות ניאוף לא היה נח כאנשי דורו אבל בשאר עבירות היה כמוהם עי"ש שדורש "נחמתי כי עשתים ונח" שגם הוא היה בכלל, אלא שמצא חן. וצ"ע לכאורה משמע מזה ששמירת הברית חשובה כל כך עד שלא כ"כ מסתכלים כמעט על שאר עבירות ועדיין נקרא צדיק.

^{צ"ב} **משלי פרק טז (כח) איש תהפכות ישלח מִדוֹן וְנִרְגַן מִפְּרִיד אֲלוֹף:**

ביאור הגר"א – ונרגן וגו' המחרחר ריב הוא מפריד אלוף הוא מפריד הבעל מאשתו והסוד הוא כי אלוף הוא ימין ושמאל וזה סוד אלוף אתה: **רבנו יונה** – ונרגן מפריד. נרגן הוא ההופך הדברים גם המעשים מטוב לרע, ודן את האדם לכף חובה ושטנה, כי לא ינצלו דברי כל אוהב רע מהמצא לעתים כמשמעם צד מתהפך, והנרגן יחליף רצון המדבר בדבריו וימיר אותו טוב ברע, ופעמים יטפל השקר באמת (וחושך) לאור וטח מראות עיני בשר ודם, עד שיפריד חברה ואהבה:

^{צ"ג} **אלוף נעוריה** הוא כינוי לבעל כלפי אשתו כמבואר במשלי ב' יז. העוזבת אלוף נעוריה.

^{צ"ד} **ערכין דף טז.** א"ר שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן על שבעה דברים נגעים באין על לשון הרע ועל שפיכות דמים ועל שבועת שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל ועל צרות העין. על לשון הרע דכתיב מלשני בסתר רעהו אותו אצמית.

^{צ"ה} ויקרא יג טו

^{צ"ו} **ויקרא פרק יג (מו) כָּל יָמֵי אִשְׁרֵי הַנֶּגַע בּוֹ יִטְמָא טְמֵא הוּא כָּדָד יִשָּׁב מִחוּץ לַמַּחֲנֶה מוֹשְׁבוֹ:**

פרש"י – (מו) בדר ישב – שלא יהיו שאר טמאים יושבים עמו. ואמרו רבותינו מה נשתנה משאר טמאים לישב בדר הואיל והוא הבדיל בלשון הרע בין איש לאשתו ובין איש לרעהו אף הוא יבדל: מחוץ למחנה – חוץ לשלש מחנות (פסחים טז):

^{צ"ז} **ערכין דף טז:** – בעא מיניה רבי שמואל בר נדב מרבי חנינא ואמרי לה רבי שמואל בר נדב חתניה דרבי חנינא מרבי חנינא ואמרי לה מרבי יהושע בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדר ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדר ישב וגו' אמר רבי יהודה בן לוי מה נשתנה מצורע שאמרה תורה יביא שתי צפרים לטהרתו אמר הקדוש ברוך הוא הוא עושה מעשה פטיט לפיכך אמרה תורה יביא קרבן פטיט.

^{צ"ח} **וגם אסור** באשתו מדה כנגד מדה אפילו יצאה עמו.

כמ"ש בדרד ישב חוץ למחנה דהיינו חוץ לג' מחנות כמבואר בפסחים סז/צ"א. **וקנים מטהרים אותו** /א, דהיינו שתי צפרים טהורות ונקראים קינים כיון שהבית שלהן נקרא קן צפור, ובלשון המשנה כל שתי צפרים שבאים לטהרה אחת נקראים קן, כמבואר במסכת קינים/א"פ ששתי תורים או שני בני יונה נקראים קן. עד כאן ביאור המדרש. ומכאן דורש רבינו שהתיבה הנ"ל רומזת לתיבת התפילה, דהיינו **אף תיבתך** שעשויה קינים קינים מטהרת אותך/א"פ, **היינו תיבת התפלה**/א"פ של הזוכה לשלום בעצמיו, **מתקנין את המחלוקת**/א"פ שבין עולם הזה לעולם הבא כנ"ל, **ועושה שלום הכללי, שלום ק"ה בכל העולמות, וזה שמסיימין התפלה בשלום :**

אות יקו

עתה חוזר לבאר את הפסוק בו פתח את התורה כיצד רמוז בו כל הנ"ל

"תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו"

פירוש של"תקעו" שהוא בחי' שלום כללי זוכים ע"י "בחדש שופר" דהיינו קרוב רחוקים שזה עיקר התפארותו בכל פעם מחדש, כי ע"י קרוב רחוקים זוכה ל"בכסא" דהיינו יראה שהיא דבר המכוסה בלב. שע"י זוכים לבחי' "ליום" דהיינו שלום בעצמיו, כי יום בחי' אור וע"י אור יש שלום בית. ואזי יכול להתפלל דהיינו בחי' "חגנו" וע"י זוכה ל"תקעו" הנ"ל שהוא שלום כללי.

וזה פי' [ק"ז] תקעו לשון שלום, כמ"ש (ישעיה כב)/א"פ ותקעתיו יתד במקום נאמן דהיינו

ששלום כללי הוא כשהקב"ה תקוע בליבו בנאמנות דהיינו בחוזק גדול בבחי' יחודא עילאה:

קט בחדש שופר בהתפארות חדש. היינו התעלות כבודו ע"י התקרבות הגרים או בעלי

תשובה שזה עיקר התפארותו של הקב"ה שמתקרבים הרחוקים:

צ"ט פסחים דף סז. אמר רב חסדא מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו פטור שנאמר בדרד ישב מחוץ למחנה מושבו בדרד ישב לבדו ישב מחוץ למחנה מושבו הכתוב נתקו לעשה איתביה מצורע שנכנס לפניו ממחיצתו בארבעים זבין זכות שנכנסו לפניו ממחיצתו בארבעים וטמא מת מותר ליכנס למחנה לוייה ולא טמא מת בלבד אמרו אלא אפילו מת עצמו שנאמר ויקח משה את עצמות יוסף עמו, עמו במחיצתו תנאי היא דתניא בדרד ישב לבדו ישב שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו יכול יהו זבין וטמאי מתים משתלחין למחנה אחת תלמוד לומר ולא יטמאו את מחניהם ליתן מחנה לזה ומחנה לזה דברי רבי יהודה רבי שמעון אומר אינו צריך הרי הוא אומר וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש יאמר טמאי מת ואל יאמר טמאי זב ואני אומר טמאי מתים משתלחין זבין לא כל שכן למה נאמר זב ליתן לו מחנה שניה ויאמר זב ואל יאמר מצורע ואני אומר זבין משתלחין מצורעין לא כל שכן למה נאמר מצורע ליתן לו מחנה שלישית כשהוא אומר בדרד ישב הכתוב נתקו לעשה.

פ' ויקרא פרק יד (ב) זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן: (ג) ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וראה הכהן והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע: (ד) וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות ועץ ארז ושני תולעת ואזב:

א"פ **כמבואר במסכת קינים** ששתי תורים או שני בני יונה נקראים קן ויש מהן שהן שתי עולות או אחת עולה ואחת חטאת. ויש קן סתומה שמתפרשת בהקרבת הכהן.

ק"ב **מההשוואה של תיבת נח לתיבת התפלה** וממה שכינה את התיבה קינים משמע שגם בתפילה יש בחי' קינים והם הגורמים לטהרה, ואולי כמבואר בתורה שה שכל אות קשה לה להפרד ממנו דהיינו שמדובר בתפילה שהיא דבקות גמור, דהיינו שכל אות שבה היא דבקות גדול בו ית' עד שנעשית כל התפלה בחי' אחת.

ק"ג **תיבת נח בחי' תיבת התפלה** – משמע שעד כאן, דהיינו לשלום בעצמיו אפשר לזכות גם בתוך העולם הזה, אבל לשלום הכללי צריך לצאת מהעולם בבחי' תיבת נח שהיתה עולם בפני עצמו. (ועיין גם תורה ט)

ק"ד **מ"ק צ"ע הרי תפילה** שמדובר כאן היא שלימות התפילה בשלימות היראה, דהיינו מי שיש לו שלום בעצמיו ולא נשאר אלא בחי' דקה של חוסר שלום בין העולמות, ואותו מדמה רבינו למצורע נרגן מפריד אלוף. אבל באמת עפ"י הנ"ל בביאור שלום בעולמות משמע שדייקא כאן נעשה באמת החיבור האמיתי בין קב"ה שם הויה לכל העולם דהיינו תפיסה אמיתית עד כמה אין עוד מלבדו כלל, הרי שקודם לזה יש כאן בחי' דקה שהקב"ה בדרד ישב חוץ למחנה.

ומשמע שאע"פ שחך צדיק בבחי' שלום בעצמיו לא זכה לבחי' שלימות התפילה לגרום שלום בעולמות ועל זה דימה אותו המדרש למצורע ועל זה היה צריך כפרה בבחי' ישב בדרד בתיבה בבחי' מחוץ למחנה ואמנם גם היה אסור לשמש בתיבה כמו מצורע שאסור.

ק"ה בתשכט - כל

ק"ו אות י' נוסף מתורלו

ק"ז תהילים פא ד' הנ"ל בתחילת התורה

ק"ח **ישעיה פרק כב (כה) ביום ההוא נאם ידוד צבאות תמוש היתד התקועה במקום נאמן ונגדעה ונפלה ונכרת המשא אשר עליה פי ידוד דבר: מצודות דוד (כה) תמוש היתד – ר"ל שבנא שחשב להיות קבוע בממשלתו כיתד התקועה במקום המתקיים הנה ביום ההוא תסור ממשלתו.**

בכסא, זה בחי' יראה שהוא שרש הכבוד. וכסא לשון התכסיא^ק. שזה בחי' דבר המסור ללב נאמר בו [קיא] ויראת מאלקיך קיב^{בבא מציעא נח} [קיא], שזה הדבר מכוסה מעין כל : **ליום**, זה בחי' שלום בית, כי יום הוא בחי' אור, כמ"ש (בראשית א') ויקרא אלקים לאור יום. **ואור הוא שלום בית**, כמו שאמרו חז"ל (שבת כג:)/קיד^י מי שיש לו אפשרות לקנות רק או נר או יין לקדוש, יקנה נר, כי נר שבת קודם לקידוש היום, כי שלום בית

קט בתרלו- בחודש

קי בתרלו- אתכסיא

קיא ויקרא יט פסוק יד ופסוק לב ויקרא כה פסוק יז ופסוק לו ופסוק נג

קיב בתשכט- נמחק הציון הזה

קיד קדושין לב: ב"מ נח:

קיד **שבת דף כג:** אמר רבא פשיטא לי נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו עדיף משום שלום ביתו נר ביתו וקידוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו. **רש"י** – נר ביתו ונר חנוכה – נר ביתו בשבת, והוא עני ואין לו כדי לקנות שמן לשתי נרות: שלום ביתו – והכי אמרינן לקמן (שבת כה, ב) ותזנח משלום נפשי זו הדלקת נר בשבת, שבני ביתו מצטערין לישיב בחשך:

קודם :

חגיגנו, זה בחי' תפלה עבודה. כמ"ש חז"ל (פסחים קיח.)^א למה נסמכה פרשת עכו"ם למועדים לומר כל המבזה את המועדות כאלו עובד ע"א עבודה זרה. נמצא שמירת המועד דהיינו שמכבד אותם, זה בחי' אמונה דהיינו בחי' עבודה תמה דהיינו באמונה ויראה. ואין עבודה אלא תפלה כמבואר בגמרא [ב¹]/^א, ותפלה היא בחי' אמונה כמבואר בתורה ז'. וע"י תפלה באמונה ויראה שלימה יבא לשלום הכללי כנ"ל:

נמצא, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, היינו ליראה. וע"י היראה, הוא זוכה לשלום בית. וע"י שלום בית, הוא זוכה לתפילה. וע"י תפלה, הוא זוכה לשלום הכללי :

אות יא

עתה יבאר כיצד מהלך התורה רמוז בתהלים בג' פסוקים ממומור קלה אשרי יושבי ביתך, המתחילים באותיות ט' י' כ'.

פסוק ראשון טוב ה' לכל וכו' רומז לשלום הכללי שזוכים ע"י תפלה בשלימות. ופסוק שני יודוך ה' כל מעשיך וכו' רומז לשלום בעצמיו דהיינו בין הגוף לנפש ופסוק שלישי כבוד מלכותך יאמרו וגבורתך ידברו רומז להעלאת הכבוד לשרשו שע"י זוכה ליראה נמצא שג' פסוקים הנ"ל רמוז בהם כל התורה מהסוף להתחלה. ומתבאר כאן ביתר הרחבה מה הכוונה שלום כללי דהיינו מלאה הארץ דעה את ה' וגר זאב עם כבש וכו' דהיינו שתימלא הארץ דעת וע"י תפשוט מידת הרחמנות כל בעלי החיים בעולם.

זאת התורה, שייך על שלשה פסוקים אלו. (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו וכו' טוב ה' לכל רומז לתפלה בשלימות. ורחמיו על כל מעשיו רומז לשלום הכללי, כפי שיתבאר. טוב ה' לכל דהיינו לכל דבר חסרון, טוב ה' להשלימו, ועוד גם חפץ מאד להשלימו כדי לגלות מדת טובו ורחמנותו שזו סיבת בריאת העולם (כמבואר בריש ספר מבוא שערים להאריז"ל), על כן טוב ה' לכל זה בחי' תפלה, שמאמין בה', שהקב"ה טוב לכל, הן לרפואה, הן לפרנסה/ה', הן לכל הדברים כי כשיודע זאת אזי מתפלל תפילה באמונה שלימה, ועיקר הנסיון הוא ברפואה ופרנסה. כשמאמין כך, בוודאי יהיה עיקר השתדלותו בתר קוב"ה ולא ירדוף אחר תחבולות רבות. כי מי שאין מאמין בהקב"ה צריך להשתדל אחר תחבולות רבות^א. למשל כשצריך לרפואה^א צריך להשתדל אחר עשבים רבים [ח^ט]/^ט, ולפעמים אלו עשבים הצריכים לו, אינם בנמצא במדינתו^א. והעשבים הנמצאים,

^א פסחים דף קיח. ואמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה כל המבזה את המועדות כאילו עובד עבודה זרה שנאמר אלהי מסכה לא תעשה לך וכתוב בתרייה את חג המצות תשמר.

^ב תענית ב. וספרי פרשת עקב פיסקא ה'. ועיין סוף תיקון נא דף פו. וזוהר רע"ט פנחס דף רכג. ופרי"ש על ברכות ל: ד"ה עבדו את ה'

^ג ד"א כדרשת הגמרא תענית דף ב לעבוד, זו תפלה. זו תפלה או אינו אלא עבודה ת"ל בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. וכי יש לו עבודה בלב הא מה ת"ל ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה. וכן בדוד הוא אומר תהלים קמא תכון תפילתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב. ואומר דניאל ו דניאל כד ידיע די רשים כתבא על לביתיה וכיין פתיחין ליה בעוליתיה נגד ירושלם וזמנין תלתא ביומא הוה בריך על ברכויה ומודי קדם אלהא כל קבל דהוה עבידא מקדמת דנא.

^ד אות יא נוסף בתרלו

^ה צ"ע כי מדבר כאן משלימות התפילה שעל ידה זוכה לשלום כללי ונתבאר לעיל שזו תפילה בבחי' ושקלייתא לסלתאי ואנחתיה בכוותא דרקיעא דהיינו שלא מתפלל על פרנסת ורפואת הגוף הגשמיים

^ו צ"ע משמע שההשתדלות מיותרת לא בגלל פגם אמונה אלא בגלל שהיא מרובה.

^ז עוד צ"ע דמשמע שהמאמין לא צריך השתדלות כלל. וצ"ל דאין הכי נמי למי שהוא במדרגת שלום בעצמי המבואר כאן. אבל מי שלא זכה לזה עיין לק"ה משא ומתן ד' שם מבאר מוהר"נ"ת כיצד כל אחד צריך השתדלות רק כפי חוסר הבטחון שיש לו ולא יותר וע"י נשלם הבטחון וזוכה לפרנסה. ע"ש.

^ח צ"ע שנקט לדוגמא דווקא רפואה אע"פ שפרנסה יותר שכיח.

^ט עיין זוהר יתרו פ: עיין תורה ולא תורה א תנינא אות ט ואת יא ותורה ה' תנינא אות א

^י עיין תורה א' תנינא אות ט' – וְכִשְׁנֹנְגְאֵלַת וְנִפְדִית הַתְּפִלָּה, אִזְי נֹפֶל כֹּל הַדְּאִקְטִירִי, כִּי אִין צְרִיכִין לְרְפּוּאוֹת. כִּי כֹּל הַרְפּוּאוֹת הֵם עַל יְדֵי עֲשִׂיבִים, וְכֹל עֲשִׂיב וְעֲשִׂב מְקַבֵּל כַּח מְכֻבָּב וּמְזֹל הַמִּיחָד לֹא, כְּמוֹ שְׁאֲמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, וְכִרּוֹנָם לְכַרְכָּה (מְדַרְשׁ רַבָּה, בְּרֵאשִׁית, פְּרָשָׁה י): 'אִין לָךְ כֹּל עֲשִׂיב וְעֲשִׂיב, שְׁאִין לֹא כּוֹכָב וּמְזֹל, שְׁמִיכָה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדֹל. וְכֹל כּוֹכָב וּמְזֹל מְקַבֵּל כַּח מְכֻבָּבִים שְׁלִמְעֵלָה מִמֶּנּוּ, וְהַעֲלִיזוֹן מִהַעֲלִיזוֹן מִמֶּנּוּ, עַד שְׁמִקְבָּלִים כַּח מִהְשָׁרִים הַעֲלִיזוֹנִים, כְּמוֹ שְׁאֲמְרוּ

אינם טובים למכתו ואפילו הטובים למכה זו מוזיקים לדבר אחר כמבואר בפסחים מב: א¹. ובאמת אינו בנמצא כלל/י², כי הרופאים מוזיקים יותר ממה שמועילים/י³ לעתים רחוקות (הוספת מוהרנ"ת בלק"ע רפואה ה'). ומי שרוצה לחוס על חייו, צריך להתרחק עצמו מאד מדוקטורים ורופאים, כי הם מועדים לקלקל ומזיקים מאד (שם אות יא עפ"י שיחות הר"ן אות נ'). **אבל הקב"ה, טוב לכל [י"] המכות לרפאותם [טו]/[טז], והוא בנמצא תמיד [יז]/[יח], כמ"ש (דברים ד')/י"ט מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו [כ]/כ"א.**

(בתקוני זהר, תקון מ"ד, ט"ט): 'כל פוכבבא לין דא מן דא, סקרא לין מן שמשא' וכו', 'כי גבה מעל גבה' וכו' (קהלת ה'). והם בלם בחינת לווים זה מזה וזה מזה, עד שמקבלים ולווין מהשקרים העליונים, והשקרים מקבלים מהעליונים מהם, גבה מעל גבה, עד שבלם מקבלים משרש הכל, שהוא דבר ה', כמו שכתוב (תהלים ל"ג): 'בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם'. ועל כן בשזוכין לתפלה, אין צריכין לרפואת העשבים, כי התפלה היא בחינת דבר ה', שהוא שרש הכל:

עוד שם אות יא – בשנגאלת התפלה, או נופלים כל הרפואות כנ"ל, כי נתפאין על ידי דבר ה' כנ"ל, ואין כל הדאקטורים מתביישין ברפואות שלהם, כי אין כח לשום רפואה, כי כל העשבים חוזרים כחם לתוך התפלה, שהוא בחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון כנ"ל. כי כן חובת כל העשבים וכל שיח השדה, כשאדם עומד להתפלל, שאין הוא בחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון, אין הם מחזירין כחם לתוך התפלה, שהוא שרשם העליון. וכשאדם מתפלל על איהו חולאת, אין אותן העשבים, שיש להם כח לרפאות אותו החולאת, הם מחזירים להחזיר כחם לתוך התפלה, שהיא שרשם, בחינת דבר ה' כנ"ל:

צ"ע כיון שטוב ה' לכל אי"כ אפילו אם היו במדינתו מדוע שיתעסק בהם הרי ה' נמצא מאד וטוב לכל.

עוד צ"ע דלכאורה כיון שעוסק ברפואה ולא סומך על הש"י הרי זה פגם אמונה ובתורה ה' תנינא אות א' מבואר שעי" פגם אמונה אין כח לעשבים לרפאות. עיי"ש כי עקר הרפואה היא על ידי התמזגות היסודות, כי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע על פי (דאקטוריי) למנוח היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. (גם בהכרעת הקול יש בחינת התמזגות היסודות). ועל כן על ידי פגם אמונה, שעל ידי זה נפגם בחינת הארבעה יסודות, כי בלם מתגלגל רק על ידי בחינת עפר שהיא מאנא דכלהו, על כן אין לו רפואה:

עוד צ"ע כי בכל מקום מבאר רבנו שאפילו קצת פגם אמונה היא עבודה זרה וכאן אומר שרק זה לא כדאי. ואולי כיון שניתנה רשות לרופא לרפאות כמבואר בגמ'.⁴

פסחים דף מב: – כל מיילי דמעלי להאי קשה להאי ודקשה להאי מעלי להאי בר מונגבילא רטיבא ופילפלי אריכתא ופת נקיה ובשר שמן ויין ישן דמעלי לכולי גופיה. ועיין קצור לקי"מ השלם באות יז הוספת המסדר שם [ועין פסחים ק"ג ע"א אמר לה רב לחיא ברה לא תשתי סמא פריש רש"י שלא להיות רגיל לשותות סממנים בדאמר לעיל (מ"ב ע"ב) בלהו שקניי דמעלי להאי קשה להאי, ופרש רש"י שם כל דמעלי לחלי זה קשה לזה וכו']:

² מ"ק – **ובאמת אינו בנמצא** כלל ע"פ רוב – רופא שיכול לרפאות. משמע אבל לפעמים כן יכול לרפא. נראה בחוש שרבינו לא רוצה לבטל הבחירה לכן כותב בלשון שכאילו משתמע לשתי פנים. אבל כשתעיין מעט הרי יש כאן שתי דרכים שאחת עפ"י רוב מווקה, וא"כ אינה דרך כלל. ואילו השניה מועילה בודאי א"כ למה לומר כלל את הדרך הגרועה. אלא שהמציאות היא שאדם בצרה הוא במוחזן דקטנות ומחפש על מי להישען וכשבא רופא ובביטחון גמור אומר לו סומך עלי, הוא שש ושמש שמצא משען, וחושב שיצא חובתו במה שהזכיר צרתו ברפאנו, אבל באמת הרופא הוא שליח של מלאך המוות, כמבואר בשיש"ק ח"א סימן תקנה: קשה למלאך המוות להמית לבדו והעמיד לו עוזרים את הרופאים. **ועוד שם סעיף תקנו:** כשכבר מרפאים הוא כמו טלאי.

ועיין רמב"ן על התורה פ' בחוקות פ' יא' וז"ל: ומה חלק לרופאים בבית עושי רצון השם אחר שהבטיח 'וברך את לחמך ואת מימך והסירתי מחלה מקרבך' (עין תורה א' ח"ב משמע שו מדרגה גבוהה וצ"ע) והוא מאמרם ז"ל בגמ' ברכות ס. שאין דרכם של בני"א ברפואות אלא שנהגו. (פרי"ש לא היה להם לעסוק ברפואות אלא לבקש רחמים) שאילו לא היה דרכם ברפואות יחלה אדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה'. אבל הם נהגו ברפואות והשם הניחם למקרי הטבעיים. וזו כוונתם באמרם "ורפא ירפא" – מכאן שנתנה רשות לרופא לרפאות, לא אמרו שנתנה רשות לחולה להתרפאות אלא כיוון שחלה החולה ובא להתרפאות כי נהג ברפואות והוא לא מעדת השם שחלקם בחיים אין לרופא לאסור עצמו מרפואתו וכו' שכבר נהגו. וכו' ע"ש אבל ברצות השם דרכי איש אין לו עסק ברופאים. עכ"ל.

ועיין ט"ז על יו"ד סימן שלו שהרפואה האמיתית היא ע"י בקשת רחמים דמשמייא יש לו רפואה כמ"ש "אני מחצתי ואני ארפא" אלא שמי שלא זוכה לזה אוי צריך לרופא ואין נתנה רשות ואף מצווה כדברי הש"ע על הרופא לרפאותו.

וצ"ע לדברי הרמב"ן הג"ל יחלה האדם כפי אשר יהיה עליו עונש חטאו ויתרפא ברצון ה', וכן לדברי ה"ט"ז "אני מחצתי וארפא" וכתוב אין ייסורים בלא עון אי"כ מה מועילה רפואה הרי הסיבה למכה נשארה והעון לא נתקן, ואולי הייסורים המכפרים שמורים לו לבסוף ח"ו.

ונראה שמה שרבינו אמר אני מוליך אתכם בדרך של צדיקים נאמר גם על זה.

ולמעשה הכלל שבדבר של מסירות נפש דהיינו דבר שקשה על רוב הציבור אין מורין לאחרים וגם לא צריך לשמש דוגמא רק לנהוג כדרכו בצנעה.

³ **הרופאים מוזיקים** יותר ממה שמועילים לעיתים רחוקות – כנראה בחוש

ועיין פירוש אברבנאל על סוגית החלומות בפרק הראוה ברכות נה מובא בעין יעקב עמ' צא. וז"ל רבים חללים הפילה והרופא הסכל חבירו של מלאך המוות כמו שאמר הרשונים.

ועיין בשיחות הר"ן אות נ' שאמר רבינו שגם האומרים איך אניח החולה ולא אשתדל בהצלתו הוא שטות וכו' ואל יסכן את החולה ע"י הדוקטור כי ע"פ רוב הם שלוחי מלאך המוות וצריך להתרחק מהם כמטחוי קשת, עכ"ל. ונראה שהפשוטו של קרא הוא שלא יתקרב לטווח חמישים מטר בערך של רופא. אבל בפחות יכול להינקה. גם כי הטוב שברופאים לא מאמין שאפשר להתרפאות בתפילה לבד ובפרט היום שכל חכמתם היא מהגויים. כידוע שצריך ללמוד שבע שנים באיטליה להרוס כל שבע מדותיו ולהכניס בהן כפירת רומי רבתא ועירא. **ועיין במכתבי מוהרנ"ת** משמע שלמד זאת כפשוטו וכך גם נהג הורה לאדורים.

(וכאמור בצנעה ולפעמים אולי אף כדי להראות כאילו הולך כדי שלא ידברו ממנו, אבל מי שנראה שישמע לו ראוי להזהירו ולחוקו.)

ומה שראינו גדולי אנשי שהלכו לרופאים, א. ראינו גם כאלה שלא הלכו. ב. אפשר שסברו שיש מקרים יוצאים מהכלל לכל אחד כפי מה שהוא אבל לא שנתבטל בגלל זה את דברי רבינו המפורשים כאן, והוא שאמר ממני עד המשיח לא יהיו חדשות.

ואצל הרב רואים שבעצמו הולך לרופאים. אבל לאנשי אפילו במקרים של סכנה גדולה לא שולח לרופא אלא מייעץ לקיים ילך אצל חכם שיתפלל עליו, ולעצמו אולי אין חבוש מציל עצמו מן האסורים, וראינו בחוש נייסים ונפלאות בזה אצל.

ועל ידי התפלה באמונה שלימה ובטחון, זוכה לשלום הכללי.

וזה ורחמיו על כל מעשיו, היינו שרחמי השי"ת, יתמשך על כל הברואים/כ"י. נ"ל הפירוש כי רחמים נובעים מדעת/כ"י ואצל הקב"ה לא שייך לומר שהוא בר דעת (כי דעת היא חיבור אליו ית') אלא שהוא רחמן. נמצא כשהרחמים שלו ית' נמשכים עלינו הם מתבטאים אצלינו בדעת ועי"ז אנו נעשים רחמנים. וזהו דכתיב שבימי המשיח מלאה הארץ דעה את ה' וכו', ועי"ז וכל הברואים ירחמו אחד על חברו כ"י(כ"ה). ויהיה שלום ביניהם. כמ"ש (ישעיה יא/כ"ו) וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וכו' לא ירעו ולא ישחיתו, כי יהיה שלום/כ"י ביניהם כי הדעת והרחמים יתפשט גם בבעלי חיים ויתבטל הכעס מהם/כ"י.

¹⁰ ערוכין נד. אר"י ברבי חייא

¹¹ עירובין דף נד. אמר רבי יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין עמו לוייה יעסוק בתורה שנאמר כי לית חן הם לראשך חש בגרונו יעסוק בתורה שנאמר וענקים לגרתיך חש במעויו יעסוק בתורה שנאמר רפאות תהי לשרך חש בעצמותיו יעסוק בתורה שנאמר ושקוי לעצמותיך חש בכל גופו יעסוק בתורה שנאמר ולכל בשרו מרפא אמר רב יהודה ברבי חייא בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן סם לחבירו לזה יפה ולזה קשה אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא.

¹² לשה"כ תהלים נו ב'

¹³ תהילים מז ב' – "אלקים לנו מחסה ועו עזרה בצרות נמצא מאד"

¹⁴ דברים פרק ד' (ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו פיהו אלהינו בכל קראנו אליו:

תרגום אונקלוס – (ז) ארי מן עם רב די לה אלהא קריב לה לקבלא צלותה בעדן עקתה כיי אלהנא בכל עדן דאנחנא מצלין קדמוהי:

רבינו בחיי (ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו – רמז לנו משה בכתוב הזה על מעלתן של ישראל שהם מתפללים ונענים כי יכוונו אל הכח העליון להשפיע כחו במדות בכל מדה ומדה הצריכה להם, ולכן הם נענים בכל פעם ופעם. הזכיר גוי גדול ולא אמר גוי קדוש או גוי צדיק, לפי שהגדולה היא החסד והחסד תחלת המדות, ובאור הכתוב, כי מי גוי גדול אשר לו המדות קרובות אליו, כה' אלהינו בכל קראנו אליו, ולא אל המדות, ומהו יאמרו רז"ל עמוד מכסא דין ושב על כסא רחמים עמוד מכסא רחמים ושב בכסא דין, הכל כפי מה שצריך המתפלל. ועל המדות הזכיר הנביא ע"ה (חבקוק ג) כי תרכב על סוסים מרכבותיך ישועה, ודרשו רז"ל אין הרכוב טפל לסוס אלא הסוס טפל לרכוב, והבן זה: **ודע כי בפסוק זה יוצא שם גדול שתי אותיות עם האחרונה, וכן כלם על הסדר הזה. ודרשו רז"ל, אשר לו אלהים קרובים, בכל מיני קרבות:**

¹⁵ עין דברים רבה ואתחנן ב' י. וירושלמי ברכות פ"ט הלכה א' [דף יג:] ד"ה אמר רב ענן

¹⁶ **מדרש רבה דברים (ב ז) כי מי גוי גדול וגו'....** ואם קרא ק"ש ומתפלל מיד יהא מובטח שתפלתו נשמעת.

א"ר יהודה ב"ר סימון את מוצא עבודת כוכבים קרובה ורחוקה והקב"ה רחוק וקרוב כיצד עבודת כוכבים קרובה עובד כוכבים עושה עבודת כוכבים ומעמידה בתוך ביתו אצלו הרי קרוב ומנין שהיא רחוקה שנה' (ישעיה מו) אף יצעק אליו ולא יענה וגו' הרי רחוקה והקב"ה רחוק וקרוב כיצד א"ר יהודה בר סימון מכאן ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה הרי רחוק וקרוב מנין שאדם עומד ומתפלל ומהרהר בתוך לבו וקרוב הקב"ה לשמוע את תפלתו שנה' (תהלים פה) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע כשהיה אומות העולם באים להתפלל לפניך אל תענה אותן שאין באין אצלך בלב שלם אלא הולכין אצל עבודת כוכבים שלהן ואינה עונה אותן והן רואין צרה ובאין להן אצלך אף אתה לא תענה אותן שני' (שם יח) ישועו ואין מושיע על ה' ולא ענם מהו ישועו ישועו לעבודת כוכבים שלהן ולכשיבואו אצלך על ה' ולא ענם אבל כשישראל קוראין אצלך מיד שמע תפלתנו שנה' (שם ד) בקראי ענני אלהי צדיק אמר לו הקב"ה מה אמרת בקראי ענני חייך עד שלא תקראני אני אענה אתכם שנה' (ישעיה סה) טרם יקראו ואני אענה שאין לי אומה אחרת אלא אתם מנין ממה שקרינן בענין כי מי גוי גדול:

מדרש רבה דברים (ב יב) ד"א כה' אלהינו אמר רב ענן אף שערי תפלה אינן נעלים לעולם דכתיב כה' אלהינו בכל קראנו אליו ואין קריאה אלא תפלה כענין שנאמר (ישעיה סה) והיה טרם יקראו ואני אענה א"ר חייא רבה כתיב (תהלים כז) קוה אל ה' חוק ויאמץ לך קוה אל ה' הוא מתפלל וחוזר ומתפלל ויש שעה שיתנו לך ד"א ואני תפלתי וגו' דוד בשביל שהיה יחיד אמר עת רצון אבל תפלתן של ציבור אינה חוזרת לעולם ריקם היוי כה' אלהינו בכל קראנו אליו:

עין ירושלמי ברכות פ"ט ה"א – אמר רבי תנחומא מעשה בספינה אחת של גוים שהיתה פורשת מים הגדול והיה בה תינוק אחד יהודי עמד עליהם סער גדול בים ועמד כל אחד ואחד מהן והתחיל נוטל יראתו בידו וקורא ולא הועיל כלום כיון שראו שלא הועילו כלום אמרו לאותו יהודי בני קום קרא אל אלהיך ששמענו שהוא עונה אתכם כשאתם צועקים אליו והוא גיבור מיד עמד התינוק בכל לבו וצעק וקיבל ממנו הקב"ה תפלתו ושתק הים כיון שירדו ליבשה ירדו כל אחד ואחד לקנות צרכיו אמרו לו לאותו תינוק לית את בעי מוזבין לך כלום אמר להון מה אתון בעי מן ההון אכסניא עלובה אמרו לו את אכסניא עלובה אינן אכסניא עלובה אינן הכא וטעותהון בבבל ואינן הכא וטעותהון ברומי ואינן הכא וטעותהון עמהון ולא מהונן להון כלום אבל את כל אהן דאת אול אלהך עמך הה"ד כה' אלהינו בכל קראינו אליו.

¹⁷ **מדרש רבה בראשית פרשה לג פסקה ג –** (תהלים קמה) טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו אמר ר' לוי טוב ה' לכל על הכל שהוא מעשיו אמר ר' שמואל טוב ה' לכל ורחמיו על הכל שהן מדותיו הוא מרחם. **רבי יהושע דסבנין בשם ר' לוי אמר טוב ה' לכל ומרחמיו הוא נותן לבריותיו.**

¹⁸ **עין תורה קיט –** ...מי שיש לו דעה יש לו רחמנות כי כעס שהיא הפך הרחמנות. הוא מחמת קסילות, כמו שכתוב (קהלת ז): "כעס בחיך קסילות יגדח".

¹⁹ המ"ם הזה נמצא בתלמוד רק לסטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכ"ט ציינו אותה כאן וני"ל יותר נכון לציין אותה ד' תיבות קודם. וצ"ע שבמהדור' תשכ"ו שהיא ההונק של מהדור' תרלו לא נמצא מ"ם הזה.

²⁰ **עין בראשית רבה פ' לג לב י"ג צ"ל לג אות ג'**

²¹ **ישעיה יא (ו) וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבעו ועגל וכפיר ומריא יחדו ונער קטן נהג בם:** (ז) ופרך ודב תרעינה יחדו ורבעו ילדיהן ואריה כפךר יאכל הבן. (ח) ושעשע יונק על חר פתן ועל מאורת צפעוני גמול ידו הודו: (ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את יהוה כמים לים מקבצים:

²² **משמעות** שזה שלום הכללי ולא בעצמיו ופשוט כי לא שייך בבהמה שלום בעצמיו אלא שהשלום הכללי פועל על טבעה

²³ **צ"ע** כי בסה"כ הנמר רעב לכן אוכל את הגדי ומדוע תולה זאת רבנו במדת הכעס, גם צ"ע אם לעתיד לבוא לא יאכל נמר את הגדי מה כן יאכל, האם יאכל רק עשב הרי זה שינוי במערכת העיכול ולא קשור לכעס. ונ"ל שהכוונה לאופן שבו הוא טורף את הגדי שזה נעשה בתקיפות וכעס גדול. ואיתא במדרש (שמעתי מהריצ"ח) שבעבר כשבא ארי-ה היו כל החיות שוכבות ומחכות שיבחר לו מהן למאכל וממילא גם הארי-ה מסתמא לא היה טורף בכעס אבל היום רואים בחוש שאינו כן גם האריה טורף בכעס ואולי לעתיד לבוא כך יהיה שגם הנמר וזאב לא יטרפו בכעס אלא הכבש יניח עצמו להאכל. אבל עיין

כ"זזה ורחמיו על כל מעשיו, כמו שאמרו חז"ל (שבת קנא ע"ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כמ"ש [ל] ונתן לך רחמים ורחמך [לא]/[לב] כשהקב"ה רוצה לרחם על אדם הוא נותן לו תחילה רחמים לרחם על הבריות ואזי מדה כנגד מידה גם מרחם עליו:

ואח"כ מפורש^ל הפסוק, איך יזכה לתפילה^ל. ע"י שלום בית, יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו כנ"ל לעיל אות ז' שעד שזכה לשלום בעצמיו הוא כמו בעל מום וכתוב כל בעל מום לא יקרב.

וזה יודוך כל מעשיך הפשט הוא שכל הבריאה של עולם העשיה היא מעשה ידי של הקב"ה היא מודה לו תמיד בעצם מציאותה/לה^ה, מעשיך זה בחי' עשיה רמו על בחי' גוף האדם. וחסידיך יברוכה הפשט היינו המתנהגים בחסידות ועושים הכל לפנים משורת הדין, הם ימשיכו מאתך שפע הברכה ורב טוב שזה גדר הברכה שמברכים לה' (מלבי"ם שם), ורבנו דורש חסידיך, זה בחי' נפש כי חסיד הוא הדואג לנפשו ולא לגופו (כנ"ל שהמניח התפלה על פרנסת הגוף ומתפלל לפרנסת נפשו). כמ"ש (משלי יא)/ליו גומל נפשו איש חסיד^ל בפסוק כתוב איש חסד ורבנו שינה את הלשון לרמוז לחסידיך הנ"ל ועיין פרש"י שם שפרש איש חסיד:

ואח"כ להמפורש הפסוק, איך יזכה לשלום בית, ע"י קרוב רחוקים שיעלה כבוד השי"ת לשרש היראה, הנקראים גבורות.

וזהו כבוד מלכותך יאמרו, שיתגלה כבודו ע"י קרוב רחוקים ויתעלה לשרשו ביראה. וזהו וגבורתך ידברו, וגבורה זה בחי' יראה [לט] והם גמט' שווה, כמ"ש חז"ל (ברכות נט.)/מ' ואלקים עשה שיראו מלפניו [מא]/[מב] אלו רעמים שהם גורמים ליראה, ומברכים עליהם שכוחו וגבורתו

ישעיהו יא ז' (ושם סה כה) ואריה כבקר יאכל תבן, וצ"ע כנ"ל. וראיתי שפי' רד"ק שאריה יאכל רק נבלה וצ"ע שימצאו כל כך נבלות מספיק למאכלו ואולי הקב"ה ימית בעלי חיים לצורך מאכל הדורסים, מצד השגחתו על כל בריה.

וצ"ע לדעה שיאכל עשב ממש האם רק האריה יאכל תבן ושאר הדורסים יאכלו בשר או שכל הבעלי חיים יאכלו מהצומח. ועיין מלבי"ם ישעיה טה משמע שכל הדורסים יאכלו תבן, וכן בפרק יא כתב דנקט הפסוק אריה דייקא כדי לומר דלא מבעי דוב שגם היום אוכל חי וצומח אלא אפילו האריה שאוכל רק מן החי בעתיד יאכל רק צומח. אבל עיין רד"ק שם יא שהאריה לא יטרוף וזה כאילו שיאכל תבן ולא ממש כי יאכל בשר רק מה שימצא נבלה. ובפרש"י שם (סה כה) משמע מהמרש שמביא שגם שאר חיות הרומזות לשאר שבטים יאכלו את עשו הנמשל לתבן. מאידך איתא בספר הפליאה שאריה טהור בעצמותו רק אסור כיון שמתפטם בזויות טמאות. ודייק הישמח משה (ויקרא כו ו) בדי"ה והשבתי חיה רעה) שבעתיד יאכל תבן ויהיה טהור משמע דלא אמרינן קמא קמא בטיל לכן כשתיהיה התוספת מרובה על העיקר יחזור לטהרתו. ואולי לפ"ז לכאורה רק האריה יאכל תבן, ושאר דורסים יאכלו נבלה או כנ"ל.

^כ בתולדו - זה

^ל דברים יג יח

^מ עיין תורה קיט

^{כב} לכאורה הפסוק סותר ולא מסייע כי הגמרא אמרה שצריך להתחיל ממטה באיתערותא דלתתא והפסוק אומר שמתחיל מלמעלה ועיין תורה קיט - הנקנס לבקר את החולה בשבת אומר: יכולה היא שתרחם (שבת יב). פי' שצריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא רחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו. כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא): 'כל המרחם על הבריות מרחמין עליו, וכמו שכתוב (דברים י"ג): "ונתן לך רחמים ורחמיה".

^{כג} גם בדפוס ותולד - מפורש, ומתולד - מפורש

^{כד} מתוצרו - לתפלה

^{כה} כמבואר בתהילים פרק יט (ב) השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע: (ג) יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחנה דעת: (ד) אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם: (ה) בכל הארץ יצא קנם ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם: וכפרש"י שם שהפסוק בהמשך אומר אין אומר ואין דברים דהיינו שרק עצם המציאות היא כמו מספרת ומגידה כבוד ה' ועוד גורמת לבני"א לספר

^{כו} משלי פרק יא (יז) גמל נפשו איש חסד ועכר שארו אכזרי:

רש"י - (יז) גומל נפשו - גומל טובה לקרוביו איש שהוא חסיד. ועכר שארו אכזרי - והאכזרי הוא עוכר את קרוביו: נראה מונח קס"י שהפסוק הוא כפול לשון לכן לומד מהסופר על היקף כיון שהסופר מנכר שאלו דמיונו קיונו הני נמי היקף נפשו הנונה לקיונו ואין חסיד הפך האכזרי שסופר.

מצודות דוד - (יז) גומל נפשו - מי שגומל טוב לנפשו המתאוה לתת לה די מחסורה ההכרחי להחיותה ולהעמידה במצב הבריאות הוא בודאי איש חסיד כי כאשר יחמול על נפשו כן יחמול על נפש הזולת אבל העוכר בשר עצמו ומרעיב עצמו כי יחוש על הממון כ"ש שהוא אכזרי על הזולת:

^{כז} גם בדפוס ותולד ותוצרו - חסיד, ובתולד ותשכט - חסד

^{כח} גם בדפוס ותולד - מפורש, ומתולד - מפורש

^{כט} והם גמט' שווה. נבוצי אורות על ותר ח"ג דף פ:

^ל ברכות דף נט. - אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב שנאמר והאלהים עשה שיראו מלפניו.

^מ קהלת ג' יד

^{מב} קהלת פרק ג (יד) ידעתי כי כל אשר יעשה האלהים הוא יהיה לעולם עליו אין להוסיף וממנו אין לגרע והאלהים עשה שיראו מלפניו:

רש"י - (יד) ידעתי כי כל אשר עשה - הקב"ה במעשה בראשית הוא ראוי להיות לעולם ואין לשנותו לא בתוספת ולא בגרוע, וכשנשתנה האלהי צוה ועשה שישתנה כדי שיראו מלפניו ואקיניוס פרץ גבולו בדור אנוש והציף שליחו של עולם והאלהים עשה שיראו מלפניו, שבעת ימים נשתנו הלך חמה

מלא עולם, וכתוב (איוב כו/מ"ג) **ורעם גבורותיו מי יתבונן** דהיינו שהרעם הוא מגבורות נמצא שהיראה בחי' גבורות, כי רעם מירא והוא מגבורות:
מד(מסימן י"ב עד כאן, לשונו ז"ל):

אות יבמה

עתה יבאר סוד נר החנוכה שהוא בחי' תורה/מ"ו שעל ידה הקרוב רחוקים הנ"ל שעי"ז עולה הכבוד לשרשו ביראה וזוכים לשלום בעצמיו. והוא גם בחי' תפלה שעל ידה זוכים לשלום הכללי. דהיינו שמצד האור שבו הוא בחי' תורה אור ומצד השמן שבו הוא בחי' דעת התורה שהיא בחי' שמן משחת קדש/מ"ו. ועל כן מדליקים שמונה ימים שרומז לבנינה עילאה שהיא שרש התורה שבה נשרשים נשמות ישראל/מ"ו ומצד ההשתוקקות של שלהבת הנר לעלות למעלה הוא בחי' תפלה.

לכן נר חנוכה מסוגל לשלום הפרטי שנעשה ע"י תורה ולשלום הכללי שנעשה ע"י תפלה.

כאן מבאר רבינו שקרוב רחוקים פירושו שע"י שמדליק את הנר בפתח הבית מעורר יראה על הרואים אותו ומצוותו עד שתכלה רגל מן השוק דהיינו שהכוונה להאיר את אור הנר לכל אותם שהם בחוץ דהיינו מחוץ לקדושה וע"י הנר להכניסם בפתח הקדושה דהיינו להביאם ליראה.

אבל בלק"ה סעודה ה' כג/מ"ט מבאר שע"י הדלקת נר חנוכה ממשיך על עצמו הארה משרש נשמתו שבתורה שמאירה בנשמות ישראל הכשרים ע"י לימוד תורה של הצדיק שע"י מנוצצים נשמות ישראל בשרשם שבס' רבוא אותיות התורה,

וזזה בחי' מצות נר חנוכה/יג [נא], שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית יב(יג) כי הבית רשות היחיד בחי' קדושה בחי' אמונת הייחוד והחופץ הוא רה"ר בחי' טומאה בחי' אלקים רבים. כי הדלקת הנר,

בדור המבול לזרוח במערב ולשקוע במזרח כדי שיראו מלפניו חמה חזר' לאחוריה עשר מעלות בימי חזקיהו ובימי אחז אביו נתקצר היום ונתרבה הלילה ביום מותו כדי שלא יהא נספד כל זה כדי שיראו מלפניו לפיכך אין טוב לאדם לעסוק אלא במצותיו ולירא מלפניו:

^{מ"ג} **איוב פרק כו** (יד) הן אלה קצות דרכו (והדרכיו) ומה שמץ דבר נשמע בו ורעם גבורתו (וגבורותיו) מי יתבונן.

^{מ"ד} מוהר"ת בתפא

^{מ"ה} אות יב נוסף מתלכו

^{מ"ו} **עיין לק"ה סעודה הלכה ה' יג** – וזהו בחינת הנקה, כי ענין הנקה מבאר שם במקומו בהתורה הנ"ל שכל התקונים הנקמרים שם נמשכים על ידי מצות הדלקת נר הנקה. אף עדין יש לדבר ולבאר בזה, כי עקר כל התקונים הנ"ל הם על ידי התורה שעוסקין בכונה עד שמעוררין שרשי נשמות ישראל המשרשין בתורה כמו שמבאר שם. שעל ידי זה נתעוררין ושבין לה' יתברך ונעשין בעלי תשובה וגרים שעל ידי זה עקר עלית הכבוד מוילוחא דגלותא להשלים היראה שעל ידי זה נעשה שלום וכו', עין שם. וזה בחינת נר הנקה שהוא בחינת נרות המנורה הטהורה שהיא בחינת כלל התורה כידוע בחינת פי נר מצוה ותורה אור, כי עקר הכבוד שהוא בחינת אור הנר של הנקה כמו שמבאר שם. עקר עליתו על ידי התורה כנ"ל.

^{מ"ז} **לק"ה סעודה הלכה ה' יד** וזהו בחינת השמן של נר הנקה שהוא בחינת הדעת הקדוש של התורה, בחינת שמן משחת קדש שעל ידי מצות הדלקת נר הנקה אנו זוכין להמשיך עלינו קדשת הדעת הקדוש של התורה הנמשך על ידי הצדיקי אמת שעל ידי זה נטהרים מהבגדים הצואים שמהם כל המניעות כנ"ל וזוכין לבגדים לבנים בבחינת ככל עת יהיו בגדיהם לבנים ושמן על ראשם אל יחסר. שעל ידי זה שמן על ראשם אל יחסר, הינו בחינת השמן של נר הנקה על ידי זה זוכין לבגדים לבנים בחינת ככל עת יהיו בגדיהם לבנים. וזהו ושמן על ראשם אל יחסר. אל יחסר' דיקא שצריכין לזהר שלא יהיה נחסר השמן שהוא עסק התורה לעולם וכו' שיעסק בתורה בבחינת נהר שאינו פוסק וכמעין המתגבר בכל פעם ואין יזכה שבכל עת יהיו בגדיהם לבנים.

^{מ"ח} **לק"ה סעודה הלכה ה' טו** – על זה תקנו לנו להדליק נר הנקה על ידי זה זוכין להוסיף ולילף ולהאיר אור התורה בכל יום יותר ויותר עד שזוכין ליום השמיני שהוא עקר תקף הנס שדלק מעט השמן שמונה ימים, כי יום השמיני זה בחינת בינה אמת עלאה שהוא בחינת שרש התורה שכלולה משיבת ימים משיבת מדות שהם בחינת שבעה קני המנורה ושרשם בבינה שהוא בחינת יום השמיני ששם שרש נשמות ישראל שצריכין לעסק בתורה עד שיעוררו על דה שרשי הנשמות שבבינה שהוא אם כל חי, שהוא שרש התורה.

^{מ"ט} **ליקוטי הלכות** (בציעת הפת) סעודה הלכה ה' אמצע אות כג – וזהו בחינת מצות הדלקת נר הנקה בכל אדם בכל דור שצריכין לכון שעל ידי מצות ההדלקה הקדושה הזאת ומשיך על עצמו ההארה משרש נשמתו שבתורה שמאירה בתוך כלל נשמות ישראל הכשרים על ידי עסק התורה של הצדיק האמת. שמהארה הזאת נדלק ומאיר נר הנקה הקדוש ועל ידי שמקמיין ישראל מצוה זאת בכל שנה נמשך על כל אדם הארה הזאת על ידי שעוסק להדליק ולהאיר על עצמו הארה הזאת על ידי מצוה זאת, כי זהו בחינת תקף הנס של הנקה בכלליות שהיה בימי מתתיהו וכו'. וכן נעשה הנס בפרישיות בכל שנה בכל אדם שבכל פעם רוצים להתגבר בחינת מלכות וזו הרשעה שהיא בחינת יון מצולה ואין מעמד וכו'. שהם רוצים לבלבל ולבטל את האדם לגמרי מעבודת ה' יתברך כדי להשפיתם תורתך ולהעבירם על חקי רצונך. ועל ידי גדולי מבחרי הצדיקים הקדושים שהיה אז הכניעו אותם בגשמיות ורוחניות, כי גם מלכות וזו הרשעה בגשמיות כל כחם וניקתם היה על ידי שהתגברו על כל אדם מישראל המניעות והבלבולים מבחינת יון מצולה ואין מעמד וכו' כנ"ל. וגדולי הצדיקים שהיו אז הכניעום ובטלום על ידי קדשת תורתם וכו' כנ"ל ולא די שהכניעו אף גם קבעו הנס לדורות וציוו עלינו להדליק נר הנקה בכל שנה. לדורות שהמשיכו עלינו הארה נפלאה ותקון נורא לנצח עד שכל אדם מישראל בכל מה שעובר עליו יכול להדליק נר הנקה הקדוש בביתו שעל ידי זה ממשיך על עצמו הארת התורה משרשה שנמשך על ידי צדיקי אמת שבכל דור שעל ידי זה זוכין לשוב לה' יתברך ולהשיב אחרים בתשובה שעל ידי זה עולה הכבוד שהוא בחינת אור ומשלים את היראה וכו'. שכל זה הוא בחינת מצות נר הנקה כנ"ל.

^י **לק"ה סעודה** בציעת הפת הלכה ה' אות כו [א"ח ח"ב דף ק"ג] וזה מה שמבאר בפגנות (קו) שעקר הארת נר הנקה הוא על ידי בחינת השם נחל שהוא ראשי תבות להדליק נר הנקה, הינו בחינת התורה שהיא בחינת נחל נובע וכו', בחינת פנחלים נטיו (קו). שזהו בחינת רבבות נחלי שמן (מיקה ו). כי עקר ההדלקה להמשיך קדשת השמן שהוא בחינת קדשת דעת התורה בלי הפסק בבחינת כמעין המתגבר ובגדר שאינו פוסק בבחינת ושמן על ראשם אל יחסר

הוא בחי' הארת הכבוד בחי' קרוב רחוקים¹¹ ו להביאם ליראה, ומצוותו להניחו תחת י' טפחים מהארץ בחי' והארץ האירה מכבודו [י"ה] כנ"ל. וע"כ מצותה להדליק סמוך לפתח הבית, כי דא פיתחא עילאה, שהוא בחי' יראה¹² כי היראה היא הפתח לכל קדושה כי רק ע"י יראה אפשר להתחיל לקבל על עצמו עול מלכות שמים. היינו להחזיר הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה כנ"ל. ואימתי עולה הכבוד, כשמחזירין בני אדם בתשובה, ועושין בעלי תשובה וגרים, שזה עיקר כבודו כנ"ל. וזהו שזמן הדלקת נר חנוכה שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הכוכבים, עד שתכלה רגל מן השוק {שבת כא:י"ז} ובשו"ע סי' תרע"ב/כ"א. כי זמן יציאת הכוכבים, זה רמז על בחי' (דניאל יב) /י"ט} מצדיקי הרבים הכוכבים¹³. כי הכוכב הוא בחי' אור עליון המאיר בעוה"ז דהיינו בחי' קרוב רחוקים שמוזכר למביט בו שיש עוה"ב למעלה מעוה"ז, ולכן קבעו חז"ל מצוות הדלקת נר חנוכה בצאת הכוכבים כי הוא זמן המסוגל לקרוב רחוקים דהיינו ישראל המדליקים נר חנוכה הם מצדיקי

(קח). דהיינו שלא יפסק ויתבטל חס ושלום, מדברי תורה בכל מה שיעבר עליו וכו' וכנ"ל שזהו בחינת וזה מעשה המנוחה מקשה וזהב עד ירבה עד פרוחה מקשה היא שהוא לשון קשי ועקשנות שצריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה' מתחלה ועד סוף כמבאר במקום אחר (קט) וכנ"ל.

¹¹ עיין לק"ה בביעת הפת ה' אות יג עד יז ואמצע אות כג

¹² המ"ם הזה נמצא בתרלו רק למטה ואילו האות השייכת לו בפנים נשמטה ובתשכ"ט ציין אותה כאן

¹³ שבת כא: ובשו"ע סימן תרעב [צ"ל תרעא סעיף ה]

¹⁴ והוא מסוגל לתשובה למביטים בו

¹⁵ יחזקאל טג ב'

¹⁶ עיין זהר חדש פרשת תשא [דף י"ג]. ובתקדמת הזהר דף ז: ודף יא:

¹⁷ שבת כא: – מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק. מאי לאו, דאי כבתה הדר מדליק לה! – לא, דאי לא אדליק – מדליק. ואי נמי: לשיעורה. עד שתכלה רגל מן השוק, – ועד כמה? – אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עד דכליא ריגלא דתרמודאי.

פרש"י – רגלא דתרמודאי – שם אומה, מלקטי עצים דקים, ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחכה ומבעירים בבתיהם אור, וכשצריכין לעצים – יוצאים וקונין מהן.

הכוונה שהם שעובים אחרונים את השוק וצ"ע עפ"י רבינו שהכוונה להאיר להם כדי להחזיקם בתשובה עיין יבמות טז ויו מבואר שנחלקו אם מקבלים גרים מהתרמודים כי הם ספק מזמרים ויש דעה שהם עבדים ע"ש תוס'.

עיין **רסוסי לילה** לר' צדוק אות נו (מאריך בענין נר חנוכה והתרמודים שגרמו נשואי תערוכת בישראל) – וזה סוד ששמעתי עמ"ש (שבת כא: כהדלקת נר חנוכה עד דכליא ריגלא דתרמודאי דר"ל שיכלה עירבוב הפסולים מבני נכר במשפחות ישראל שהי' ע"י התרמודאי כמ"ש ביבמות יז.) והיינו דנר חנוכה מאיר גם להם עד שיכלה גם זה הפסולת המעורבב ולא יהי' עוד שום חיבור גם למראית עין. דחיבור זה נמשך ע"י ערבוביא זה שבמשפחות ישראל כי מזה נעשה חיבור עצום להיות לבשר אחד. ונר חנוכה מאיר בתוקף כ"כ עד שיפריד גם חיבור זה ויברר שגם זה הי' רק לקלוט אל הקודש מה שראוי לקלוט ולא זולת זה:

ועיקר נר חנוכה להוציא מן ההעלם לגילוי ובוה כליא ריגלא הם הרגלין דנר"ה דתרמודאי שהוא זלערי"ז נגד ירושלים. וע"כ הם נפנו על בנות ירושלים כמשול"ל (יבמות טז:) ובא ע"י ערבוביא ביחוסין דירשאל הגורמת חשכת עין כמ"ש בפסחים (סב:) דמשנגנו ספר יוחסין חשבו עיניהם היינו האור רוה"ק המאיר את העינים וכמ"ש (קידושין ע סע"ב) דאין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות.

¹⁸ **שולחן ערוך** אורח חיים סימן תרעב סעיף א אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק.

סעיף ב – שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא; הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. הגה: י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ לזוהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם תוספות), ומ"מ טוב לזוהר גם בזמן הזה; ומיהו ה"מ לכתחלה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה; ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. הגה: ובלילת אחרות ידליק כמו שאר בני אדם, אע"פ שלא הדליק בראשונה (מצא כתוב בשם מהרי"ל ואגודה ד"ע).

¹⁹ **דניאל פרק יב** (א) ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה אָשֶׁר לֹא נְהִיְתָה מִקִּיּוֹת גוֹי עַד הַעַת הַהִיא וּבְעַת הַהִיא יִמְלֹט עִמָּךְ כָּל הַנִּמְצָא כְּתוּב בַּסֵּפֶר: (ב) וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל אֲדַמְתָּ עִפְרָיִם וְקִיְצוּ אֵלָהּ לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלָהּ לְחַרְפוֹת לְדָרְאוֹן עוֹלָם: (ג) וְהַמְשַׁכְּלִים יִזְהָרוּ כְּזֹהֵר הַרְקִיעַ וּמִצְדִּיקֵי הַרְבִּים פּוֹכְחִים לְעוֹלָם וְעַד: (ד) וְאַתָּה דְנִיָּאל סְתֵם הַדְּבָרִים וְחַתֵּם הַסֵּפֶר עַד עַתָּה קָץ יִשְׁטְטוּ רַבִּים וְתִרְבֶּה הַדָּעַת:

מצודות דוד (ג) והמשכילים – החכמים שבהם יזהירו וכו'. ומצדיקי הרבים – המלמדים דרך ה' לרבים הם יזהירו ככוכבים. לעולם ועד – חזור גם על המשכילים:

מלבי"ם (ג) והמשכילים יזהירו – או כוהר הרקיע – כי יווכח חמרם ויוסר עכירת היצה"ר והעפר, ומצדיקי הרבים כמו שהאירו עינים ללמד צדק לרבים, כן יאירו ככוכבים לעולם ועד מדה כנגד מדה:

²⁰ גם בדפוס הרבנים, בתורלו ומתולו - ככוכבים

²¹ צ"ע מודע מצדיקי הרבים נמשלו לכוכבים. ואולי הרמז כי הרחוק נמצא בחושך והם האירו לו נקודת אור להמשך אליה ככבב בלילה.

ועוד מובא בזה רמז למציאת נקודות טובות עפ"י תורה רפב שע"ז מקרבים רחוקים

זהו גם רמז לנרות חנוכה שהם אור מועט בחושך גדול שבחוץ ואעפ"כ גורם התפעלות גדולה למסתכל (הראיה שהרבה רחוקים יש להם מנהג לבוא למקומות חרדים רק כדי להביט בנרות)

הרבים, ועושיין בעלי תשובה וגרים. שעי"ז מאיר הכבוד וחוזר לשורשו שהוא היראה כנ"ל. ועי"ז זוכין לשלום בעצמיו ונתבטל המחלוקת כנ"ל.

וזהו עד שתכלה רגל מן השוק פשט ההלכה היא שמצות הדלקת נר חנוכה הוא משקיעת החמה עד שהתרוקן שוק מבני אדם דהיינו עד שאין את מי לקרב כי כולם הלכו לבתיהם ולפירוש רבינו עד שיכלו כל הרחוקים הנמצאים במקומות החיצוניים דהיינו עד שיתקרבו כולם ולא יהיה עוד את מי לקרב. כי נר חנוכה מאיר הארת האמת בכל מקום שהוא חיצוניות דהיינו שיש בו פירוד וריחוק והעלמה ממנו ית', ס"ב(השוק הוא מקומות החיצונים שם נעלם האמת והפנימיות שאין עוד מלבדו ית'/ס"ב). רגל זה בחי' נרגן מפריד אלוף הנ"ל לעיל סוף אות ט'. דהיינו בעלי לשון הרע ומחלוקת, ההולכין ומרגלים ומדברים רכילות [ס"ה/ס"ו] ולשון הרע כמו שכתוב לא תלך רכיל בעמך, תלך/ס"ו דייקא דהיינו בחי' רגל, שהולך כרוכל המחפש קונה לסחורתו כך הוא הולך ומחפש אוזן שומעת לספר לה הרע שבלבו/ס"ו ועושיין מריבה ומחלוקת בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, בחי' (תהלים טו/ס"ו) לא רגל על לשונו. וזהו שחיוב הדלקת נר חנוכה עד שתכלה הרגל הזו/ו דהיינו בחי' פירוד בין ישראל להקב"ה, שהם בחי' איש ואשה. דהיינו שגר חנוכה יאיר אמת למקומות החיצוניים עד שיכנס בלב כל הרחוקים ממנו ית' האמת ויזכו לדעת וחיבור אליו ית' ויחזרו בתשובה בחי' יחוד קב"ה ושכינתיה, הפך הפירוד הנ"ל בין איש לאשתו. וזהו שצריכין להדליק ולהאיר נר חנוכה סמוך לפתח, דהיינו להאיר הכבוד, ולהחזירו לשרש היראה כנ"ל. עד שיזכה לשלום בעצמיו, ויבטל ויכלה הנרגן מפריד אלוף דהיינו שיאיר אור האמת לכל הרחוקים עד שיבטל לגמרי את הנפרדים ממנו ית' כי כולם כבר יתקרבו ויחזרו בתשובה. וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שיתבטל בעלי לשון הרע/ע"ב ורכילות אשר רגל על לשונם [ע"ג], ויתרבה השלום בית בעצמיו בעולם:

²² הספנת מוהר"ת בתקפא לתיקון לשון הדפוס וע"ש דף כו:

²³ בדפוס ראשון כתוב כאן – השוק הוא רשות הרבים שהוא מקום הסט"א ושם מלוכשין בחינות הרגלין שהם מדריגות התחתונות של הקדושה וע"י בעלי תשובה עי"ז עולין כל המדריגות התחתונות מן הקליפה וזהו עד שתכלה רגל מן השוק דהיינו שיכלה ויעלה בחי' הרגלין מן הקליפה ע"י בעלי תשובה ואזי הוא זמן הדלקת נר חנוכה בחי' הארת הכבוד כנ"ל. ובלוח טעות של דפוס לא ציין כאן כלום.

²⁴ מתוצו - ההולכים

²⁵ ויקרא יט טו פרש"י שם

²⁶ כמו שכתוב ויקרא פרק יט (טו) לא תלך רכיל בעמיק לא תעמד על דם רעהו אגני ידוד:

ופרש"י (טו) לא תלך רכיל – אני אומר על שם שכל משלחי מדנים ומספרי לה' הולכים בבתי רעים לרגל מה יראו רע או מה ישמעו רע לספר בשוק נקראים הולכי רכיל הולכי רגילה אשפיי"מנט בלע"ז. וראיה לדברי שלא מצינו רכילות שאין כתוב בלשון הליכה. לא תלך רכיל. הולכי רכיל נחשת וברזל (ירמיה ו) ושאר לה' אין כתוב בו הליכה (תהלים קא) מלשני בסתר רעהו (שם קב) לשון רמיה (שם יב) לשון מדברת גדולות לכך אני אומר שהלשון הולך ומרגל שהב"ף נחלפת בגימ"ל שכל האותיות שמוצאיהם ממקום א' מתחלפות זו בזו ב"ית בפ"א וגימ"ל בב"ף וקו"ף בב"ף ונו"ן בלמ"ד וזי"ן בצד"י וכן (ש"ב י"ט) וירגל בעבדך רגל במרמה לאמר עלי רעה וכן (תהלים טו) לא רגל על לשונו וכן רוכל הסוחר ומרגל אחר כל סחורה וכל המוכר בשמים להתקשט בהם הנשים על שם שמחור תמיד בעיירות נקרא רוכל לשון רוגל ותרגמו לא תיכול קורצין כמו (דניאל ג) ואכלו קורציהו די יהודאי אכל קורצא בי מלכא נראה בעיני שהיה משפטם לאכול בבית המקבל דבריהם שום הלעטה והוא גמר חזק שדבריו מקויימים ומעמידים על האמת ואותה הלעטה נקראת אכילת קורצין לשון קורץ בעיניו (משלי ו) שכן דרך כל הולכי רכיל לקרוץ בעיניהם ולרמוז דברי רכילותן שלא יבינו שאר השומעים:

²⁷ **כי הליכה** היא לאו דווקא למרחק אלא כל יציאה דהיינו גם כשבני הווג קרובים והנרגן מדבר רע באוני האחד על חבירו זה בחי' שמוציא הדבור ומוליכו לאוני חברו.

²⁸ **עין תורה נה** ונד שרע עין הוא בחי' מיתת הלב. דהיינו שהוא ריק מאלוקות וידיעת האמת. נפרד מאלופו של עולם.

²⁹ **תהלים פרק טו** (ג) לא רגל על לשנו לא עשה לרעהו רעה וקרפה לא נשא על קרבו: (ד) נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ידוד יכבד נשבע להרע ולא ימר: **וכנ"ל** שתחילה זוכה לשפלות עד שהוא נבוה ונמאס בעיני עצמו אזי זוכה לתורה ועי"ז לקרב רחוקים דהיינו לא רגל על לשונו לא עשה לרעו רעה. ואזי עולה הכבוד לשרשו ליראה ואזי יראי ה' יכבד.

³⁰ **רגל** רמוז למקום הרחוק ביותר מהראש, והוא בחי' רגליה יורדות מוות דהיינו שאחיות החיצוניים היא דייקא ברגל. בחי' המלכות כשהיא רחוקה מהארת הראש וזה מתקנים ע"י נר חנוכה שמאיר לאותם שהם בחי' רגל בחי' רחוקים, מאיר להם אור האמת ומקרב אותם לדעת האמת. ומעלה אותם מבחי' נרגן מפריד אלוף לבחי' דעת. כי נרגן מפריד הכוונה שכיון שהוא בעצמו נפרד ממנו ית' לכן הוא גם מפריד אחרים כמבואר בתורה נד אות ה' שמוציא דבה נופל לבהמיות דהיינו שלשון הרע היא בחי' בהמיות.

³¹ מתוצו - להאיר ולהוליק (וצ"ע איר יאיר קודם שידליק)

³² **טעם שנקרא לשון הרע בה' הידיעה** – והוא אחד מג' דברים שנקראים הרע בה' הידיעה ונוסף עליו הם היצר הרע ועין הרע ולכן נאמר עליו שהוא כנגד כולם דהיינו שגרוע יותר אפילו מג' עבירות החמורות שפ"ד ג"ע ע"ז.

הביאור בזה (שמעתי מהר"צ"ח) הוא שבחי' "הרע" הוא דבר שאין לו שום תכלית אחרת אלא כמ"ש "רק רע כל היום" (ס"ת עמלק) בחי' הנחש שנושך לא בשביל איזה תכלית שהרי מוצו לו תמיד ובכל מקום כי עפר לחמו, ונושך רק על מנת להזיק, כך הוא בעל לשון הרע שאינו מדבר לתועלת אלא רק כדי לדבר מרע לכן נקרא "הרע". הכוונה שבחי' "רק רע" דהיינו שכל כוונתו רק לרע זה נקרא "הרע" וג' דברים הנ"ל הם נמשכים משם מבחי' "הרע" הגמור ומי שנפל בהם הוא קשור להרע. אמנם באמת למעשה עמך כולם צדיקים ולכן אין לנו תפיסה ב"הרע" הגמור כי תמיד יש איזה כוונת תועלת וא"כ

וע"י השלום בעצמיו זוכין לתפילה, ועי"ז זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות.

ואזי כשזוכין לשלום הכללי, דהיינו שיאיר הדעת של עוה"ב בעוה"ז אזי יתבטל כל המו"מ מן העולם כי ע"י הדעת כולם ירחמו זה על זה כנ"ל, ממילא כל רצונם יהיה טובת החבר ולא טובת עצמי, ואזי יהיו כולם בבחי' צדיק חונן ונותן, ולא כמו היום שכל אחד תחילה רוצה טובת עצמו/ע"י, שזה בחי' ישות וגאווה דהיינו בחי' מחלוקת. **כי כל המו"מ שבעולם הוא מהעדר השלום. כי א"א שיהיה רצון המוכר והקונה שזה, כי זה רוצה למכור וזה רוצה לקנות/ע"י** דהיינו ששניהם רוצים לקבל ולהרוויח האחת רוצה ממון וחבירו רוצה איזה חפץ, נמצא כל אחד רוצה את טובת עצמו והיינו מחלוקת. **ואם היה רצונם שזה דהיינו את רצון הש"י, לא היה אפשר שיהיה נעשה שום מו"מ** כי משא ומתן פירושו שאני נושא לעצמי ותמורת זה אני נותן לחברי אבל בלא מחלוקת אזי היו עושים רצון הש"י בלא מו"מ, וכל אחד הי המחפש לתת חפצים שברשותו לאדם שהם שייכים לו וכמבואר בתורה נד שכל חפץ יש בו ניצוצות קדושים והוא צריך להיות אצל אותו אדם שהניצוצות הקדושים שייכים לנר"ן שלו. **נמצא שכל המו"מ והסחורות, הוא רק ע"י בחי' מחלוקת/ע"י, שאין שלום בין הרצונות** כנ"ל שרוצה טובת עצמו ולא טובת חברו. **וזה בחי' (בראשית יג) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט דהיינו בחי' מחלוקת. עי"ז והכנעני אז בארץ. כנעני, בחי' סוחר [ע"י], כמו שפירש ע"רש"י [פ] על פסוק (הושע יב) כנען בידו וכו' מאזני מרמה לעשוק אהב. היינו ע"י בחי' ריב ומחלוקת, בחי' ויהי ריב וכו', על ידי זה, והכנעני אז בארץ, עי"ז יש סוחרים ומו"מ בעולם. אבל לעתיד לבא שיהיה השלום המופלא/פ"ב בעולם, כמ"ש [ג] וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי, אזי יתבטל המו"מ, כמ"ש (זכריה יד) וכל יהיה כנעני עוד כנ"ל. וזהו ג"כ בחי' עד שתכלה רגל מן השוק, היינו שמצוה להדליק נר חנוכה, עד שתכלה רגל מן השוק, היינו בחי' שלום כללי שנעשה ע"י החזרת הכבוד כנ"ל. עד שיתבטל כל המו"מ כנ"ל, וזהו עד שתכלה רגל מן השוק, שלא**

כבר אינו הרע הגמור אבל עכ"פ אותו תוספת שמוסיף יותר ממה שלתועלת זה נמשך מ"הרע" הגמור ועל ידו האומר נקשר לשם. ואמנם צ"ע אבל נ"ל שמה שכתוב שלשה"ר חמור מג' עבירות הכוונה היא בשורש הדברים דהיינו שנקשר לבחינה שהיא חמורה מהם אבל למעשה רק אם באמת עושה כנחש ללא שום תועלת רק אז באמת זה יותר גרוע מהם.

עוד לפי המבואר בתורה נר כי הלשון הרע הוא ע"י המדמה שבכל תערובת טוב ורע הוא נמשך לראות את הרע ולהחשיב אותו ולתת לו משקל גדול כל כך עד שמתבטל כנגדו כל הטוב הנמצא איתו. וזה נקרא מפריד אלוף כי כל אדם הבחי' טוב שבו הוא בחי' צדיק שבו דהיינו הבחי' כיסופים וברית וקשר שלו עם הקב"ה וכל מעשיו שבאים מכח זה, ולכן כל לשון הרע הוא בחי' הסתרת והעלמת הצדיק.

עוד מבואר בתורה רפב שע"י שמוצא אפילו נקודה אחת טובה אצל אדם אזי ע"י שמחשיב אותה ונותן לה משקל גדול המאפיל על כל הרע הסובב אותה עי"ז גם בפועל נעשה כן שנתבטל הרע מאותו האיש וא"כ מידיעת ההפכים גם להיפך הוא כן שע"י לשה"ר מחטיאו ח"ו וכתוב גדול המחטיאו מההורגו.

^ט לשה"כ תהלים טו הנ"ל

^{טז} ביאור זה שמעתי מוהריצ"ח נד

^ע צ"ע הרי שניהם רוצים אותו הדבר שהסחורה תעבור מזה לזה. אלא שזה לא המניע אלא כל אחד חושב על עצמו במטלטלין בדרך כלל המוכר רוצה ממון וקונה רוצה את החפץ הנמכר. ובקרקע רק קונה שמח כמבואר ביחזקאל ז' יב שהנביא אומר לישראל כיון שנתמלאה סאת עוונותיכם קרובה הגלות וממילא "בא העת הגיע היום הקונה אל ישמח והמוכר אל יתאבל" דהיינו הפך מטבע בני אדם בשנים רגילות, ועיין ב"ב קסח. מבואר שם שזה אפילו כשאדם מוכר שדה מפני רעתה, ופרשב"ם כי הטבע תמיד כדאמרי אנשי קניית הרווחת מכרתה הפסדת.

^{טז} חתוצו - מחלוקת

^{טז} בראשית פרק יג (ז) ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט והכנעני והפרזי או ישב בארץ:

^{טז} פסחים ג.

^{טז} בתולד - נחוק תיבת רש"י

^{טז} ומצודות ציון שם

^{טז} הושע פרק יב (ח) כנען בידו מאזני מרמה - אתם סמוכים על בצעכם אתם סוחרים ורמאים ועל עשריכם אתם אומרים אך עשרתי ולא אעבוד את הקב"ה:

רש"י - (ח) כנען בידו מאזני מרמה - אתם סמוכים על בצעכם אתם סוחרים ורמאים ועל עשריכם אתם אומרים אך עשרתי ולא אעבוד את הקב"ה:
מצודות ציון - (ח) כנען - תגר וסוחר וכן חגור נתנה לכנעני (משלי לא).

^{טז} לשון פלא דהיינו הארת הכתר כי הוא הארת עוה"ב שהיא בינה שהיא כתר דו"א שמאיר בעוה"ז.

^{טז} ישעיהו יא ו' הנ"ל

^{טז} זכריה פרק יד (כ) ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש ליהוה ויהיה הסירות בבית יהוה כמנזרים לפני המזבח: (כא) ויהי כל סיר בירושלם וביהודה קדש ליהוה צבאות וכאן כל הזבחים ולקחו מהם ובשלו בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית יהוה צבאות ביום ההוא:

פרש"י - (כא) ולא יהיה כנעני - לא יצטרכו לסחור כמו (ישעיה כ"ג) כנעניה נכבדי ארץ, ד"א אין כאן עני:

ישאר שום רגל בשוק^פ, כי יתבטל כל המו"מ על ידי השלום כנ"ל נמצא שגר חנוכה נוסף על המבואר לעיל שהוא בחי מצדיקי הרבים שעיי"ז השלום בעצמיו. כאן מבאר שעל ידו שלום הכללי דהיינו שלום בין העולמות עד שמאיר הדעת של עוה"ב בעוה"ז, נמצא שגר חנוכה פועל גם מה שפועלת התפלה ומסתמא גם החילוק גדול בין הדלקת נר חנוכה של מי שכבר זכה לשלום בעצמיו למי שלא זכה וכנ"ל שעיי תפלה זוכים לשלום כללי דווקא כשהיא תפילה של אדם שלם בלא מום דהיינו שזכה לשום בעצמיו : ^פ

אות יג"ו

עפ"י הנ"ל מבאר רבינו מאמר חז"ל ולכאורה דברי רבנו כאן חדוש גדול שמי שלא מכבד בלב שלם את יראי ה' שזה המבחן להעלאת הכבוד לשרשו כנ"ל, הוא נקרא בלשון חז"ל מבזה ת"ח שאין רפואה למכתו וצ"ע בזה. דלכאורה לפ"ז לא שבקת חי לכל בריה כי כל מי שעדיין לא זכה להפשיט כל הבגדים הצואים מעליו דהיינו שלא זכה לשלום בעצמיו אין לו רפואה למכותיו.

(שייך לעיל [פח]) לפי הכבוד שמכבד יראי ה' כן עלה הכבוד לשרשו, כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כ"א לפי בחינתו, כן הוא מזלזל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, כן הוא מכבד יראי ה' וכו'. ועיי"ז, היינו עיי הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחי' החזרת הכבוד לשרשו, דהיינו ליראה, עיי"ז זוכין לשלום, כמבואר לעיל היטב.

וזהו שארז"ל (שבת קיט ע"ב/ט) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו, כי המבזה ת"ח ומזלזל יראי ה', נמצא בוודאי שפוגם מאד בכבוד ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום בעצמיו שהרי אפילו לא מבזה ולא מזלזל עדיין הוא רחוק מלכבד כראוי עד שיעלה את הכבוד לשרשו ביראה, ואולי כוונת רבינו שגם אם רק לא מכבד כראוי נחשב לו כמבזה ומזלזל/צ בת"ח הירא שמים, וע"כ אין רפואה למכתו. כי כל החולאת באין עיי בחי' מחלוקת כגון שמתגבר יסוד האש על המים נעשה קדחת או המים על האש הן מחלה אחרות, או שמתגבר יסוד הרוח הן סוג מחלות אחר וכיו"ב, כי כל החולאת הם בחי' מחלוקת, שאין שלום בעצמיו/צא, והוא כיון שמבזה יראי ה' בוודאי אין לו שלום בעצמיו והיסודות מתגברין זה על זה/צב, ואין

^פ לעיל אמר רגל היינו מחלוקת וכאן מבאר רגל כפשוטו והן שתי מדרגות כי תחילה דיבר מ ביטול הנרגן מפריד אלוף שזה שלום בעצמיו וכאן כפשוטו שיתבטל המו"מ בשוק מדבר משלום כללי

^ט עד כאן בדפ"ר וההשטתה מכאן עד ד"ה יסוד העניין אינו בדפ"ר

^ט אות יג נוסף בתולדו

^ט אות ו'

^ט שבת דף קיט: אמר רבי יהודה לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביוו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעבים במלאכי האלהים וכוונת דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת ה' בעמו עד [ל]אין מרפא מאי עד לאין מרפא אמר רב יהודה אמר רב כל המבזה תלמידי חכמים אין לו רפואה למכתו אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו אל תגעו במשיחי אלו תינוקות של בית רבן ובנביאי אל תרעו אלו תלמידי חכמים

^צ צ"ע אע"פ שכך משמעות הדברים קשה להוציא כל כך את הדברים מפשטות לשון הגמ' שנקטה מבזה דייקא. אבל לפי רבינו שעד שמכבד כראוי עדיין לא נעשה שלום באמת צ"ע איך יהיה לו רפואה. וצ"ל שאל"ה א"א היה לעבוד עבודת ה' עד שלא זכה לשלום.

^{צא} צ"ע לפ"ז כל מי שלא זכה לשלום בעצמיו ראוי היה שיהיה חולה תמיד. ובאמת כל עבירה היא פגם באבר או גיד השייך לה כידוע שיש רמח אברים כנגדם רמח מצוות עשה ושסה גידין כנגד ססה לאווין והן כל התריג מצוות. אעפ"כ אין אנו חולים תמיד אלא שהקב"ה מצרף מדת הרחמים כדי שנוכל לעבוד אותו גם קודם שזכינו לשלום בעצמיו.

^{צב} ועיינ שערי קדושה ח"א שער ב איך המידות כולן משתלשלות מהד' יסודות.

נמצא שהשלום בעצמיו הוא בחי הפשטת בגדים צואים דהיינו המידות הרעות לזכך אותן יותר ויותר. כי כפי היראה כן מביא שלום שבאותה מדרגה ועושה שלום בין בחי' גוף ונפש שבאותה מדרגה. כי תיקון המידות הוא בבחי' גוף ונפש שהם הנפש השכלית שצריכה להאיר לנפש הבהמית. ותיקון הגוף דהיינו הרפואה מחלות הגוף הוא עיי שלום שבין הנפש הבהמית המלבישה נפש השכלית שיאירו לבטל כח הד' מרות שהן הרע שבד' יסודות

עיי"ש בשער הקדושה הנ"ל באמצע וזה לשונו - ואמנם כמו שארבעה יסודות גופניים הם שרשים שמהם נוצרו התרי"ג איברי הגוף, כמו כן נפשות הארבעה יסודות האלו הם יסודות לכל מדות טובות ורעות אשר באמצעותם יקיימו או יתבטלו התורה והמצוות שהם תרי"ג מארבע אותיות הוי"ה כנוכר לעיל. והמקיימין הם נפש השכלית הכלולה מארבעה היסודות רוחנים אשר משם חוצבו תרי"ג איברי הנפש ההיא. והבן זה מאד, איך היסוד של קיום המצוות הם על ידי מדות הטובות וכן בהפסם: וזה ענינם כבר נתבאר כי כל אשר עשה האלהים כלול מטוב ורע זה לעומת זה, והנה כמו שבארבעה היסודות הגופניים הנקרא חומר היסודות מורכב מטוב ורע ומשם באים כחות קיום הגוף או תחלואיו שהם ארבע מרות, מרה לבנה מרה ירוקה מרה שחורה מרה אדומה, כמו כן בנפשות הנקראות צורות, הארבעה יסודות הם על דרך זה טוב ורע, ומהם נמשך בריאות הנפש היסודית שבאדם שהם מדות הטובות, או תחלואיה שהם מדות הרעות הנמשכות מארבע קליפות טמאות שבנפש ההיא. וכשיסירים מעליו יתלכשו אותיות ארבע של הוי"ה שהם אור המחיה נפש היסודית, וגם היא והגוף שלה יהיו מרכבה אל קדושתו יתברך שבעולם העשיה, כמו שנתבאר בנפש השכלית ממש בקיימה המצוות:

מתנהגים בשלום במזג השווה, ועי"ז בא חולאת כידוע [כ*]. וע"כ כשמבזה ת"ח ופוגם בשלום, ע"כ אין רפואה למכתו כנ"ל ומסתמא גם לא יועיל לו שום רפואה ע"י עשבים כי אין שלום בין היסודות^א. **כי עיקר הרפואה ע"י השלום כנ"ל, בבחי' שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו {ישעיה נז} דהיינו הרחוק שנתקרב ליראי שמים והקרוב מעיקרא^ב דהיינו כל המכבד את יראי ה' את שניהם אמר ה' ורפאתיו כי ע"י שזכו להעלות את הכבוד לשרשו ביראה זכו לשלום הפרטי, דהיינו השלום בעצמיו בין היסודות, שהוא הרפואה :**

תורה זו נאמרה בשבת שניה של חנוכה דהיינו ב' טבת שהיא זאת חנוכה בשנת תקסד, וד' ימים לפני כן דהיינו ביום רביעי כט כסלו נפטר הצדיק רבי גדליה מליניץ, וכאן רבינו רומז פטירתו, וממה שרק רומז צ"ע אולי עדין לא הגיע הידיעה אלא שידע זאת ברוח הקדש. ומבאר שצדיק נקרא מצדיק הרבים כי עוזק בקרוב רחוקים ועיקר ההספד על הצדיק הוא בעניין הזה ועל כן בחנוכה כיון שנה חנוכה בעצמו הוא בחי' קרוב רחוקים כנ"ל לכן א"צ להספידו^א.

גם בעת אמירת התורה הנ"ל, הזכיר רבינו ז"ל [ו] מאמר רז"ל אין מספידין בחנוכה לכמבואר בגמרא **שבת כא:א**^א **ובש"ע סי' תרע"ט** וקצת צ"ע כי נפסק שם שחכם כן מספידין { ואיני זוכר מה

^א עיין שערי קדושה א' א'. משנת חסידים מסכת ההרכבה פ"א אות א'. ובספר בוציא דנהורא לרבי ברוך ממונבו (עמ' יז במהדו' תש"י) ועיין לקמן תורה נו אות ח' [דף סו: טור ב']

^ב עיין **תפארת יהונתן** על במדבר פרק כה פסוק יב עה"פ הנני נותן לו את בריתי שלום – או יאמר דידוע דאדם נברא מארבע יסודות ובהיותם בשלימותן נוח לו לאדם להיות בלי צער כלל ויושב בהשקט ובבטח רק פעמים בהתגבר יסוד א' על חבירו ולפעמים יסוד האש גובר אשר מזה נולד חולי הקדחת או לפעמים יסוד המים וכן כולם ומוט יתמוטט האדם וקשה עליו לשאת התגברות של אותו היסוד וזה נתהווה בעו"ה מחטא אדה"ר דמקודם שחטא האדם באמת נברא להיות חי וקים לעולם אבל האדם נתקלל בחטאו גם היסודות נתקללו בעבור ששורש האדם מכל הארבע יסודות ונלקו שמתגברין זה על זה עד שנתפרדה החבילה אבל לפנחס נתן הקב"ה יתר עז היינו ברית שלום בין היסודות אלו תמיד לבל יתגבר האחד על חבירו ולכן פנחס זה אליהו חי וקים לעולם.

עיין **משנת חסידים** – מסכת ההרכבה – פרק א אות א ומהרכבת ארבעת היסודות זה בזה בחומר וצור' יצאו כל חבריו' שבעול' השפל והם נחלקי' לארבע מינים (כנגד נפש רוח נשמה חיה כי הוילון הוא סוד היחידה שלהם והחשוב שבהם הוא המדבר שגופו נוצר מחלק העליון שבכל הארבע יסודות ולפיכך הוא לגבי שאר המינים כחלק האש לשאר היסודות כי הוא החלק המבחר והטוב שבהם) ומהרע שבחל' ההוא נעשו בו הארבע מרות אדומה ירוקה לבנה שחורה המולידים חולאים בגוף הנוצר בהתגברם זה על זה וגם ממייתם אותו בהתגבר' לבל חוק):

עיין **תורה נו אות ח'** – כי שלום הוא רפואה, כמו שכתוב {ישעיה נ"ז}: "שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו". כי עקר החולאת, חס ושלום, הוא מחמת העדר השלום, הינו מחלקת היסודות, שיסוד אחד מתגבר על חברו, ושלום הוא רפואה:

^ג **ובאמת צ"ע** כיצד מועיל העשבים הרי כשיש שלום א"צ רפואה וכשאין שלום לא מועיל רפואה. ואולי זה שאמר רבינו (בשיש"ק ח"א תקנו) שכשהם מרפאים זה כמו טלאי. ועיין תורה נו שגם פגם אמונת חכמים גורם שלא יועיל העשבים לרפא.

^ד **ישעיהו נ"ז** (יח) דרְכִּי־רֵאִיתִי וְאֶרְפְּאֶהוּ וְאֶנְחָהוּ וְאֶשְׁלַם נַחְמִים לֹא וְלֹאֲבָלָיו: (יט) בּוֹרָא נֹב (יב) שְׁפָתַי־שְׁלֹמֹם לְרַחֵק וְלִקְרֹב אָמַר יְהוָה וְרַפְּאֵתִיו:

פרש"י – לרחוק ולקרוב – שניהם שוין מי שנתיישן והורגל בתורתו ועבודתו מנעוריו ומי שנתקרב עתה מקרוב לשוב מדרכו הרעה אמר ה' ורפאתיו מחליו ומחטאיו:

^ה **עיין ברכות דף לד:** אמר רבי יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים וולתך ופליגא דרבי אבהו **דאמר רבי אבהו** מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין **שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב** לרחוק ברישא והדר לקרוב **ורבי יוחנן** אמר לך מאי רחוק שהיה רחוק מדבר עבירה מעיקרא ומאי קרוב שהיה קרוב לדבר עבירה ונתרחק ממנו השתא.

^ו **וכדמיצינו** שבשבת לא מניחים תפילין כיון שהם אות ושבת בעצמה היא אות לכן א"צ בתפילין בשבת.

^א עיין שיחות הר"ן סימן קלב

^ב **שבת כא:** מאי חנוכה דתנו רבנן בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול ולא היה בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה

^ג **ש"ע אורח חיים** סימן תרע (א) בכ"ה בכסליו (מתחילין) שמונת ימי חנוכה ואסורים בהספד ותענית אבל מותרין בעשיית מלאכה ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקות ויש מי שאומר שאין להקל להם:

(ג) **אין מספידין** בהם אלא לחכם בפניו: הגה ואין מתענין יום שמת בו אב או אם ותענית חלום בחנוכה ע"ל סי' תקס"ח סעיף ה' ולענין צדוק הדין ע"ל בהלכות ר"ח סי' ת"כ בהגה וע"ל סי' תרפ"ג:

שפירש בו דהיינו מאיזה טעם על פי תורה זו אין מספידין בחנוכה. 'ומבאר מוהרנ"ת והנלע"ד, כי ההספד הוא בשביל לתקן^א הסתלקות הכבוד שמים שנפגם ע"י הסתלקות הצדיק הזה שהי' מצדיק את הרבים הכוונה בכלליות לכל צדיק, אבל רבנו קשר עניין זה לתורה זו כיון שד' ימים לפני אמירת התורה נפטר צדיק גדול רבי גדליה מליניץ/י^ב ובדברים אלה הספיד אותו שהיה מקרב רחוקים ועי"ז מצדיק את הרבים ככבים **שעי"ז עיקר הארת** והעלאת הכבוד לשרשו **כנ"ל** דהיינו שלפי רבינו עיקר ההספד הוא יקרא דקב"ה וההספד לשון הפסד שאנו מצטערים על שהפסדנו מצדיק רבים כזה שבזכותו התעלה כבודו ית' מאד. משמע שעיקר זכות הצדיק שראוי לפארו בה, זה עד כמה היה מצדיק את הרבים דהיינו מקרב רחוקים/י^ג. **וכשארז"ל** ושאלו בגמרא אם **הספידא יקרא דחיי** כבוד החיים **או יקרא דשכבי** או כבוד המתים **{סנהדרין מו:}/י^ד** ואע"פ שנפסק שם שעיקר הוא יקרא דשכבי זה לעניין שמועיל בקשתו שלא להספיד, אבל

^א מוהרנ"ת בתקפא

^ב בתרלז - תיבת לתקן נמחק

^ג עיין **שיחות הר"ן** אות קלב בלקוטי [מוהר"ן] חלק ראשון סימן י"ד המתחלת תקעו וכו' להמשיך שלום ואת התורה אמר בשבת חנכה ואז באותו העת (כט כסלו) נפטר הרב הקסיד המפרסם מורנו הרב רבי גדליהו זכר צדיק לברכה, אב-בית-דין דקהלת ליניץ (רסו) ורמו באותה התורה הספד להרב הנ"ל כי הוזכר אז בתוף התורה מה שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (רסו): 'אין מספידין בחנכה גם אמר אז שעכשו קשה לומר תורה, כי בשנסתלק צדיק קשה לומר תורה כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה כי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, ובשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה על-כן קשה אז לומר תורה.

ליקוטי הלכות אורח חיים הלכות בציעת הפת הלכה ה אות ל זה הצדיק אפלו בשנסתלק עדין הוא עוסק בזה להחזיר כל העולם למוטב על ידי שממשיך על כל אחד הארה משרש נשמתו שבתורה, כי כל צדיק כפי חלקו בתורה. בשנסתלק נסתלק עמו חלקו שיש לו בתורה. ובשביל זה בעת שנסתלק צדיק, אז קשה לומר תורה. מחמת שנסתלק עם הצדיק חלקו שבתורה, כמו ששמעתי כל זה מפיו הקדוש בעת שנסתלק צדיק אחד (קיא). והצדיקים הגדולים שכל התורה כלולה בנשמתם בשנסתלקים נסתלק עמם שרש כל התורה שהוא שרש כל נפשות ישראל. אבל אלו הצדיקים הגדולים מחמת אהבתם את ישראל. וכל ימיהם מסרו נפשם בשבילם להביא להם הארה משרש נשמותיהם, על כן גם עתה אחרי הסתלקותם, אינם מניחים שישתלק אור שרש התורה עמם לגמרי רק הם עוסקים גם לאחר הסתלקותם להמשיך ולהאיר בישראל בכל אחד ואחד הארה משרש נשמתו שבתורה. כי כל התורה שהיא כלל נשמות ישראל כלולה בנפש הצדיק כידוע.

עיין **בשיש"ק** ח"ה אות פט - היה פעם מוהרנ"ת ו"ל עם כמה מאנשי שלומנו אצל הצדיק רבי גדליה מליניץ וצ"ל, והתפללו בדרבם בכחות ובצעקות. אמרו אלו מהמתפללים בהערה לצעקותיהם: הרי אמרו ר"ל המגביה קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמונה. כששמע מוהרנ"ת הערתם זאת, נענה ואמר אחר כך: מתדמים הם לרבנו, רבנו התפלל אכן בשקט כי היה בחינת שמן בחשאי, (אבל הם) טוב יותר היה שיקרעו את גרונם בתפלתם בצעקות כמו שאני קורע אותו. "ווי גלייכן ואף צום רעבן, דער רבי האט געדאווינט שטייל, ער איז גיווען 'שמן בחשאי', זאלן ווי ואף איין רייסן די קיילי ביים דאווינען ווי אף רייס יוף". ועיין שיחה זו **בנוסח אחר בשיש"ק** ח"א אות תרעו (שם) מבואר שזה היה בחיי רבנו) עוד גרסא עיין **בשיש"ק** ח"ב תרלב - ועיין בשיש"ק ח"א תרכט שהרב הנ"ל שאל זאת כבר בימי רבנו "הרי כשנכנסים למלך נכנסים בקול דממה דקה?!" השיב לו רבינו: "אני דוקא מסכים עם החסידים הקודמים שהיו קופצים לתוך היכל המלך בשרווליהם המרופטים והמשומנים!...

^א **וכן מבואר בלקוטי עצות בתרא** צדיק ג' - עקר הארת כבודו יתברך בעולם הוא רק על-ידי הצדיקים, המצדיקים את הרבים ומשתדלים לקרב את הרחוקים ולהחזירם בתשובה שזה עקר כבודו יתברך. וזה בחינת ההספד שצריכין להספיד על סלוק הצדיקים רחמנא לצלן:

^ב **סנהדרין דף מו: איבעיא להו הספידא יקרא דחיי הוי או יקרא דשכבי הוי למאי נפקא מינה דאמר לא תספדוה להווא גברא אי נמי לאפוקי מיורשין** תא שמע ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה אי אמרת משום יקרא דחיי הוא משום יקרא דאברהם משהו לה לשרה שרה גופה ניחא לה כי היכי דמייקר בה אברהם תא שמע וספדו לו כל ישראל וקברו אותו ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא הנך בני יקרא נינהו ניחא להו לצדיקא דמייקרי בהו אינשי תא שמע לא יספדו ולא יקברו לא ניחא לצדיקא דמייקרי ברשיעייא תא שמע בשלום תמות ובמשרפות אבותיך המלכים הראשונים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספדו לך ואי אמרת משום יקרא דחיי הוא מאי נפקא ליה מיניה הכי קאמר ליה לייקרו ביך ישראל כי היכי דמתייקרי באבהתך [מוז]. תא שמע נבזה בעיניו נאמס זה חוקיהו מלך יהודה שגירר עצמות אביו על מטה של חבלים ואי משום יקרא דחיי הוא מאי טעמא כי היכי דתיהוי ליה כפרה לאבוה ומשום כפרה דאבוה משהו ליה ליקרא דישראל ישראל גופיהו ניחא להו דמיחלי יקרייהו לגביה תא שמע אמר להן אל תספדוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי מאי נפקא ליה מינה קסבר ליתייקרו ביה ישראל טפי תא שמע הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו מאי לאו לכבודו של מת לא לכבודו של חי ומשום כבודו של חי מבית ליה למת אין כי אמר רחמנא לא תלין נבלתו על העץ דומיא דתלוי ביה בזיון אבל הכא כיון דלית ביה בזיון לא תא שמע הלינו לכבודו לשמע עליו עיירות להביא לו ארון ותכריכין אינו עובר עליו שכל העושה אינו אלא לכבודו של מת הכי קאמר כל העושה לכבודו של חי אין בו בזיון למת תא שמע רבי נתן אומר סימן יפה למת שנפרעין ממנו לאחר מיתה מת שלא נספד ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמים מולפין על מטתו זהו סימן יפה למת **שמע מינה יקרא דשכבי הוא שמע מינה:**

כשמספיד הוא יקרא דשניהם/ט¹⁰, ורבינו מוסיף שבעיקר שהוא יקרא דקב"ה כי על ידי שמספר שבחי הצדיק מתעוררים השומעים לתשובה דהיינו קרוב רחוקים שעל ידו העלאת הכבוד לשרשו ביראה. **וע"כ בחנוכה אין מספידין בו, כי אז מאיר הכבוד ע"י נר חנוכה** שעל ידו מקרבים רחוקים **כנ"ל**:

עתה יבאר רבינו כיצד הפסוק ולפני כבוד ענוה מתבאר עפ"י התורה הזו וצ"ע מה רצה לחדש בזה. **לעיל: וזהו ביאור הפסוק ולפני כבוד ענוה ומשלי טו**¹¹ על פי המבואר לעיל באות ב' שכל תיקון השלום מתחיל משפלות וענוה, **כי ע"י ענוה זוכין לכבוד. כמבואר לעיל [נ"] שעיקר התעלות הכבוד לשרשו ביראה הוא ע"י גרים ובעלי תשובה שעושיין** דהיינו ע"י קרוב רחוקים דהיינו שעושים גרים ובע"ת. **וזה זוכין ע"י תורת חסד וכו'** שע"י מעוררים התנוצצות נשמותיהם בשרשם שבס' רבוא אותיות התורה, **ולתורה א"א לזכות כ"א ע"י ענוה וכו' כמבואר לעיל. נמצא שא"א לזכות לכבוד דקדושה כ"א ע"י ענוה, וזהו ולפני כבוד ענוה [יח]/יט¹² כנ"ל :**

לסיכום התורה מונה מוהרנ"ת חמש יסודות במהלך התורה הזו, ויש כאן חידוש גדול במה שמשמט שני יסודות חשובים שהם השפלות ותלמוד תורה, ומוסיף יסוד שלכאורה לא נזכר לעיל דהיינו שנוסף להעלאת הכבוד לשרשו ביראה צריך גם להעלות את היראה ללב. אבל עיין לעיל אות ז' שגם שם ציין אות נפרדת לענין היראה שתיהיה בלב שלם, אחרי שכבר דיבר מהמבחן על היראה השלימה שמכבד יראי ה'. ועי"ש שיש הבדל בין הלשון כאן ללשון שם כי כאן משמע להביא את היראה מהשכל ללב ושם משמע שהיא לא בלב שלם אלא עם פניות.

עוד צ"ע שלכאורה מנה רק ארבעה דברים ועשה נקודותיים משמע כאן נגמר עניין. ועוד אם להחזיר בתשובה הוא החמישי מדוע לא כתב ולהחזיר.

ואולי החמש הם – כבוד, יראה, לב, שלום פרטי, ושלום כללי. וזה דוחק. ואמנם מהלשון שכתב שזה בחי' אם תוציא וכו' ולא כתב זה בחי' משמע שהוא המשך להנ"ל, אלא שא"כ צ"ע מדוע כתב אותו אחרון ולא התחיל בלהחזיר בתשובה שזה ההתחלה של העלאת הכבוד לשרשו, ואולי כיון שרצה להוסיף עליו עניין הקרי וצ"ע. ואולי אינה קושיא כיוון שגם שלום פרטי כתב אחרי שלום כללי דהיינו שלא כסדר.

יסוד הענין ה' דברים, להחזיר כבוד ליראה, ויראה אל הלב, ושלום הכללי, ושלום הפרטי וסדרם הוא להחזיר בתשובה ועי"ז להחזיר את הכבוד ליראה והיראה ללב שתיהיה בלב שלם כנ"ל באות ז' ועי"ז שלום פרטי ועי"ז שלום כללי. ונשמט כאן ג' דברים והם השפלות ותלמוד תורה ותפלה: **להחזיר בני אדם בתשובה** דהיינו לדבר עמהם מוסר ויראת שמים ולעוררם לתשובה (לק"ע תפילה טו וזכית ט), **שזה בחי' כוונת הנביא בפסוק אם תוציא יקר מזולל/כ¹³ כנ"ל [כ"א] באות ג' כי הסט"א נקרא זולל לשון אכילה רבה**

¹⁰ **כי באמת יש בהספד זה וזה ולכן נחלקו אבל המסקנה היא לא במציאות אלא רק לענין אם ציווה שלא רוצה שיספידו אותו או לענין גבית שכר מספידים מהיורשין ועל זה פסקו שיותר הוא כבוד לנפטר מלחיים ולכן יכול לצוות לוותר וכן שכר ספדין מרכושו שעוב דהיינו מהיורשין ולא מהציבור.**

בברסלב נהגו לא להספיד כי עד שמתכסה בעפר עדין הוא בסכנת גאות אלא כגון שצריך לגבות מעות בשביל משפחתו.

¹¹ בתרלו- נדפס הציין הזה לקמן בסוף הקטע ובתשכ"ט הועבר לכאן

¹² באות ב'

¹³ עיין תורה קסח ותורה טו תנינא וספר המידות כבוד אות ח' ולק"ע גאווה כו (עפ"י טו תנינא)

¹⁴ **וכן מבואר בתורה קסח שע"י שפלות זוכה לכבוד דקדושה.**

¹⁵ **ירמיה פרק טו (יט) לכן כה אמר יְדָד אִם תָּשׁוּב וְאֶשְׁיבָךָ לִפְנֵי תַעֲמֵד וְאִם תּוֹצִיא יְקָר מְזוּלָל כְּפִי תִהְיֶה יִשְׁבוּ הַמָּה אֲלֶיךָ וְאָתָּה לֹא תָשׁוּב אֲלֵיהֶם:**

פרש"י – ואם תוציא יקר מזולל – אם תוציא אדם הגון מאדם רשע שתחזירונו למוטב. כפי תהיה – שאני גזור גזירה ואתה מבטלה. ישוב המה אליך ואתה לא תשוב אליהם – יתבונן איננו לפתגמך ואת לא תתוב למטעי בתריהון:

מצודות ציון – (יט) יקר – מכובד וחשוב. מזולל – ענין הרבות האכילה ורדיפת התאוות וכן זולל וסובא (דברים כא):

¹⁶ ירמיהו טו יט הנ"ל באות ג'

ולשון מזולזל הפך היקר/כ"י ונשמות ישראל הן נכבדות וחשובות ויקרות. **הוא תיקון קרי/כ"י** כי טיפות הקרי הן נשמות גבוהות שנופלות עי"ז לקליפה ונעשה מהם שדין רוחין ונגעים/כ"י ויש מהן שנעשה מהן אחרי כמה גלגולים נשמות גרים/כ"י, והרמוז לזה ש"יקר" ו"קרי" **אתוון דדין כאתוון דדין** [כ"י] וע"י שעושה גרים ובעלי תשובה שגם הם נשמות שנפלו לקליפה כל אחד לפי בחינתו ועכשיו כשמוציא אותן מתקן בבחי' מדה כנגד מדה. ועיין תורה רה/כ"י שרבנו גילה עשרה מזמורים שהם תיקון גמור לחטא זה, וזה לשונו שם – ומי שזוכה

כ"י מלבי"ם (יט) מזולל – משתתף עם כל מכבידה הזילוח, שזה הפך יקר, ועם זולל וסובא:

כ"י משמע כאן שיש תיקון לעוון הזה ע"י קרוב רחוקים ועיין שיחות הר"ן אות עא – בענין מה שכתוב בזה הקדוש (ח"א דף קפח. ודף ריט.ו.): שעל פגם הברית, בפרט מאן דאושיד ורעא בריקניא חס ושלום וכו' אין מועיל תשובה. אמר רבנו, זכרונו לברכה שאין הדבר כן, רק על הכל מועיל תשובה (וזהר ח"א טב). ואמר שבזה המאמר זהר אין שום אדם מבין הפשט רק הוא לבד. והכלל שבאמת מועיל תשובה בודאי על חטא זה אפלו אם הרבה לפשע חס ושלום בזה (עיין הערות הרב קפלן אות קלג). וכבר מבאר בספרים הנדפסים כבר (קלד) שעקר התשובה הוא לבל יעשה עוד מכאן ולהבא. והוא מוכרח לעבר באלו המקומות והענינים שהיה בתחלה ולהתנסות שם. וכשמרחם על עצמו עכשו ואינו עושה עוד מה שעשה מקדם ומשבר תאוותו, זהו עקר התשובה (קלה):

ורבינו בעצמו נתן תיקון את העשרה מזמורים של התיקון הכללי.

ועיין **בשער הפסוקים** להאריז"ל ריש פרשת שמות – מבאר הטעם שיוסף מל את המצרים במצרים כי צפה ברוח הקדש, שהיו ניצוצות קרי של נשמות קדושות, שהוליד אדה"ר בק"ל שנים הראשונים, הנקראים נגעי בני אדם, ר"ל, אדה"ר. וע"י עונג שהיה מתענג בהוצאתם, בסוד (קהלת ב' ח') ותענוגות בני אדם שידה ושירות, הם לילית ונעמ"ה וכו'. ונתהפכו ונעשו נגעים, תמורת ענוגים. ולכן גיירם, ומהל אותם:

והנה הענין הוא, במה שנתבאר אצלינו, בענין קין והבל בפרשת בראשית שרוב הנשמות באות, מבחי' חו"ג המתפשטות בגופא דו"א, ולא מן הדעת עצמו. אמנם הטפות הנזרקות ע"י שכבת זרע לבטלה, הם מתאוות הזכר לבדו, שנתעורר דעתו אל הזווג, והוציא הטפות ההם מלמעלה, מן הדעת עצמו העליון, ולא מצא את נוקביה מוכנת לכך בעולם האצילות, כי ירדה למטה ע"י הפגם, ואז יצאו לחוץ, ולקחום הנקבות של הקליפות, ונצטיירו בגופם והולידום, והם שדין ורוחין וליין, ונקראים נגעי בני אדם, כמבואר אצלינו באורך, בענין הק"ש של זמן השכיבה, וע"ש היטב:

נמצא, כי כל אותם השדין ורוחין, שנבראו באותם ק"ל שנה שפירש אדם מחוה כנודע, כלם נשמות עליונות קדושות מבחי' הדעת, ונתערבו בקליפות, וצריכות גלגולים רבים לצרפם וללבנם, עד תום חלאתם מהם, ע"י גלגולים רבים. ולכן תמצא, כי לא נולדה אומת ישראל, עד יעקב ואילך, כי כל רוב הנשמות היו מעורבות בקליפות, והיו הולכות ומתבררות, ומתגלגלות מדור לדור, ולא התחילו תיקונם, עד יעקב בחר שבאבות, שתקן את אדה"ר, וגם אז התחיל תקון בניו, הם הנשמות הנוכר, והיו מתבררים והולכים בגלות מצרים, עד שיצאו ישראל ממצרים:

ו"ס פסוק (דברים ד' ל"ד) או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי. וארז"ל, עם מקרב גוי לא נאמר, אלא גוי מקרב גוי, והבן זה מאד, כי היו ממש בתוך קרבם של הקליפות, והיו גוים כמותם, ונצטרפו ונתלבנו ונלקהו מקרב הגוים ההם ממש:

ועי"ש שמבאר שהם נשמות דור המבול והפלגה ואנשי סדום שבאו בגלגול והלכו ונתבררו עד גלות מצרים שם נברר מהם הרע לגמרי והם היו הערב רב.

כ"י שכיין שהן יוצאות בלא נוק' הן מצד אחד גבוהות יותר ומאידך אין להם שמירת הנוק' ולוקחת אותן הנוק' דסט"א ונעשה מהן שדין ורוחין. כמבואר בשער הפסוקים שמות.

כ"י בשער הכוונות דרושי הלילה נתבאר שמנשמות עשוקות אלו גם נעשים הגרים וחסידים אומות העולם כנ"ל ע"י זיווגי הנשמות בג"ע שע"י לימוד תורה של הצדיקים שמשורש קין בעת פרישתם.

¹² עיין בש"ט עה"ת כי תצא אות יג. ובוהר ח"ב דף קצו: בהגות מוהר"ו שם אות י'

כ"י תורה רה – תקון למקרה לילה, רחמנא לצלן, לומר עשרה קפיטל תהלים באותו היום שארע לו, חס ושלום, כי יש כח באמירת תהלים להוציא הטפה מהקלפה שלקחה אותה, כי תהלים בגימטריא לילית עם החמש אותיות של שמה שהיא הממנה על זה כידוע, וצריך לכוון בשעת אמירת תהלים, שתהלים בגימטריא תפ"ה, שהוא מכוון כמספר השני שמות אל אלקים במלואו כזה אלה למד אלה למד הי יוד מם שעל ידי השני שמות אלו יוצאה הטפה מהקלפה, כי הטפה היא בחינת חסד וגבורה כידוע, כי יש בה כח אש ומים חמימות ולחות שהם בחינת חסד וגבורה, ועל ידי השני שמות אל אלקים הנ"ל שהם בחינת חסד וגבורה כידוע שהם גימטריא תהלים כנ"ל, על ידי זה מוציאים הטפה משם, וזה צריך לכוון בשעת אמירת תהלים:

ועל כן צריך לומר עשרה קפיטל, כי יש עשרה מיני ומרה, שהם בחינת העשרה לשונות שנקאמר בהם ספר תהלים כמובא (בגמרא פסחים קי"ז ובוהר): שהם אשרי ולמנצח ומשכיל והללויה וכו' עין פרוש רש"י, ויש כח בכל לשון ולשון של העשרה לשונות הנ"ל לבטל כח הקלפה הנ"ל, כי כל אחד מאלו הלשונות, הם הפך הקלפה הנ"ל, כי אשרי הוא לשון ראיה והסתכלות, הפך הקלפה הנ"ל שעקר כחה מקלקול הראות, מבחינת 'ותכהין' עיניו מראות", בבחינת 'יהי מארת' חסד, ודרשו רבותינו, זכרונם לברכה (תקוני זהר תקון מ"ד דף עט:): דא לילית' נמצא שעקר כחה מקלקול הראיה, ואשרי שהוא לשון ראיה היא הפך ממנה:

וכן משכיל, כי היא בחינת משכיל, ומשכיל הוא הפך מזה, וענין זה עין במקום אחר (לעיל בסימן יט). כי עקר כחה להחטיא את האדם במקרה, חס ושלום, הוא על ידי לשון תרגום, שהוא בחינת משכיל על ידי תרגום, שהוא מערב טוב ורע, לפעמים משכיל ולפעמים משכיל עין שם:

לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על ידי זה. עכ"ל. אבל האמרם ביום אחר כנראה צריך עוד תיקונים וכגון קרוב רחוקים הנ"ל. עוד עיין שיש חילוק אם ראה מחמת הרהור או בלא הרהור/כ"י גם כתב שדבר ראשון צריך להודרו ללכת למקווה/כ"י :

וכן הללויה, הפך הקלפה, ששמה לילית, על שם שהיא מיללת ביללה תמיד, והלל הפך יללה, כי אותיות הללי הם הפך יללה: והשאר לא פ"ש:

גם הטפה באה מהדעת שהוא בחינת חסד וגבורה כידוע, כי גם הטפה היא בחינת חסד וגבורה כנ"ל, וידוע שהדעת הוא בחינת חמשה חסדים וחמש גבורות, על כן צריך לומר עשרה קפיטל: וזה בחינת (תהלים ל"ב): "לְדוֹד מִשְׁכִּיל אֲשֶׁרִי נְשׂוּי פֶשַׁע רָאשֵׁי תְבוֹת נָאֵף. שְׁהוּא נִכְנָע עַל יְדֵי בְּחִינַת לְדוֹד מִשְׁכִּיל, דְּהִינּוּ תְהִלִּים:

אחר כך גלה רבנו, וברוננו לברכה, העשרה קפיטל תהלים בפרטיות, שצריך לאמרם באותו היום שיקרה לו, חס ושלום, מקרה בלתי טהור, ואלו הן, מכתם לדוד, ט"ז: לדוד משכיל, ל"ב: אשרי משכיל אל דל, מ"א: באיל תערג, מ"ב: למנצח אל תשחת, נ"ט: למנצח על דותון, ע"ז: תפלה למשה, צ: הודו לה קראו בשמו, ק"ה: על נהרות בבל, קל"ז: הללויה הללו אל בקדשו, ק"נ: ואמר: שאלו העשרה קפיטל תהלים, הם תקון גדול מאד מאד למקרה חס ושלום, ומי שזכה לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על ידי זה: (ועיין ענין זה בליקוטי מוהר"ן תורה צב תנינא).

כ" עיין שיחות מוהר"ן – אות קמא – היות בענין זה הידוע (הינו ענין מקרה לילה חס ושלום) נלכדים בודאי שלשה חלקי העולם, אני לוקח אתכם (רבי נפתלי ורבי אהרן דרב) לעדות. ותדעו שאלו העשרה קפיטל תהלים מועילים מאד מאד לתקון קרי והם תקון גמור ומועיל מאד מאד. ויש מי שיקרה לו על ידי רבוי אכילה ושתייה או על ידי חולשה ועיפות או על ידי שאינו שוכב כראוי, וכל זה אינו כלום (והוא כמו תינוק שמשתיין בשנה). גם יש ששומרים אותו מלמעלה ונצול מן המקרה או שהמזל שומר אותו ונצול. גם לפעמים נדמה להאדם בשנה בחלום כאלו הוא נופל ואחר כך מתעורר משנתו, גם זה מן השמים שמצילין אותו מזה. רק מי שיקרה לו חס ושלום מחמת הרהורים מזה נבראים ממש קלפות חס ושלום כמבאר בספרים (עיין פ"ח על תורה צב תנינא ובראשית חכמה קדושה יז). אבל מי שיאמר באותו היום אלו העשרה קפיטל תהלים בודאי יתקן בזה מאד מאד:

וכן מבואר בבעש"ט עה"ת כי תצא אות יג – הבעש"ט זללה"ה אמר, שלא ידאג אדם על מקרה בלתי טהור, שראה קרי בשוגג בלי שום מחשבה זרה והרהור, כי הוא חס ושלום היה חייב מיתה, ועל ידי זה כי יצא ממנו הרע נפטר ממיתה, ובאם לאו היה מת חס ושלום, ואמר רמו לזה יקר בעיני ה' המותה לחסידיו (תהלים קט"ז, ט"ו). יקר אותיות קרי, הוא טוב לחסידיו, היינו כשבאה לו שלא מחמת הרהור, הוא טוב, שבאם לאו היה אפשר להיות מת חס ושלום, אם כן אין לדאוג אלא אם ראה על ידי מחשבה חס ושלום, וכשבאה לאדם מחשבה רעה חלילה, יראה לטהר אותה בהעלותה להתקשרות הבורא יתברך שמו וכו' (כפי שנתבאר שם בפרשת נח בעמוד התפילה מן אות קט"ז ולהלן): (ליקוטי אמרים דף כ"ח ע"ד, אור תורה פרשת ראה)

כ" שיחות מוהר"ן – אות קמא – ואז בעת שגלה התורה הנ"ל אמר בתחלה שתקון הראשון הוא המקוה, שצריכין לטבל במקוה (ואמר בזה הלשון דאס ערשטי איז מקוה). ואחר כך גלה התקון הנ"ל לומר עשרה קפיטל תהלים כנ"ל. גם פעם אחת אמר שצריכין לזהר מאד לטבל באותו היום שיהיה האדם בלתי טהור. ואפלו אם לא יוכל לטבל בבקר, על כל פנים יטבל באותו היום אפלו לפנות ערב. כי צריכין לזהר מאד לטבל באותו היום דיקא (ועיין בסוף ספורי מעשיות שאמר, שטוב מאד לטבל תכף ומיד וכו' עין שם):

ועיין בספר סור מרע ועשה טוב כתב וזה לשונו, ולטבילת קרי יטבול במים קרים, בסוד מים קרים על נפש עיפה וגו' (משלי כ"ה, כ"ה), וסוד מים קרים מספרו מת, בסוד שנאמר בשם הבעל שם טוב אשר הצדיק נפטר ממיתה כשרואה קרי, בסוד יקר בעיני ה' המותה לחסידיו, כי אצל הצדיק נחשב לו צערו על מקרה בלתי טהור יותר מצער מיתה, ובוה נפטר ממיתה, כי מרדות גדולה בלבו וכו' (עיין ברכות ז.ו). יקר אתוון קרי, ומים על נפש עיפה, והמים בסוד מסירת נפש למיתה כמו בנפילת אפים ונמתק במים קרים וכו' עיין שם: (הובא במקור מים חיים שהוא הערות על ספר בעש"ט עה"ת הנ"ל – הערה יב)

